

Αθήνα 2020

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Π.Μ.Σ.: Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη
Σε σύμπραξη με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών

Διπλωματική εργασία

Της φοιτήτριας

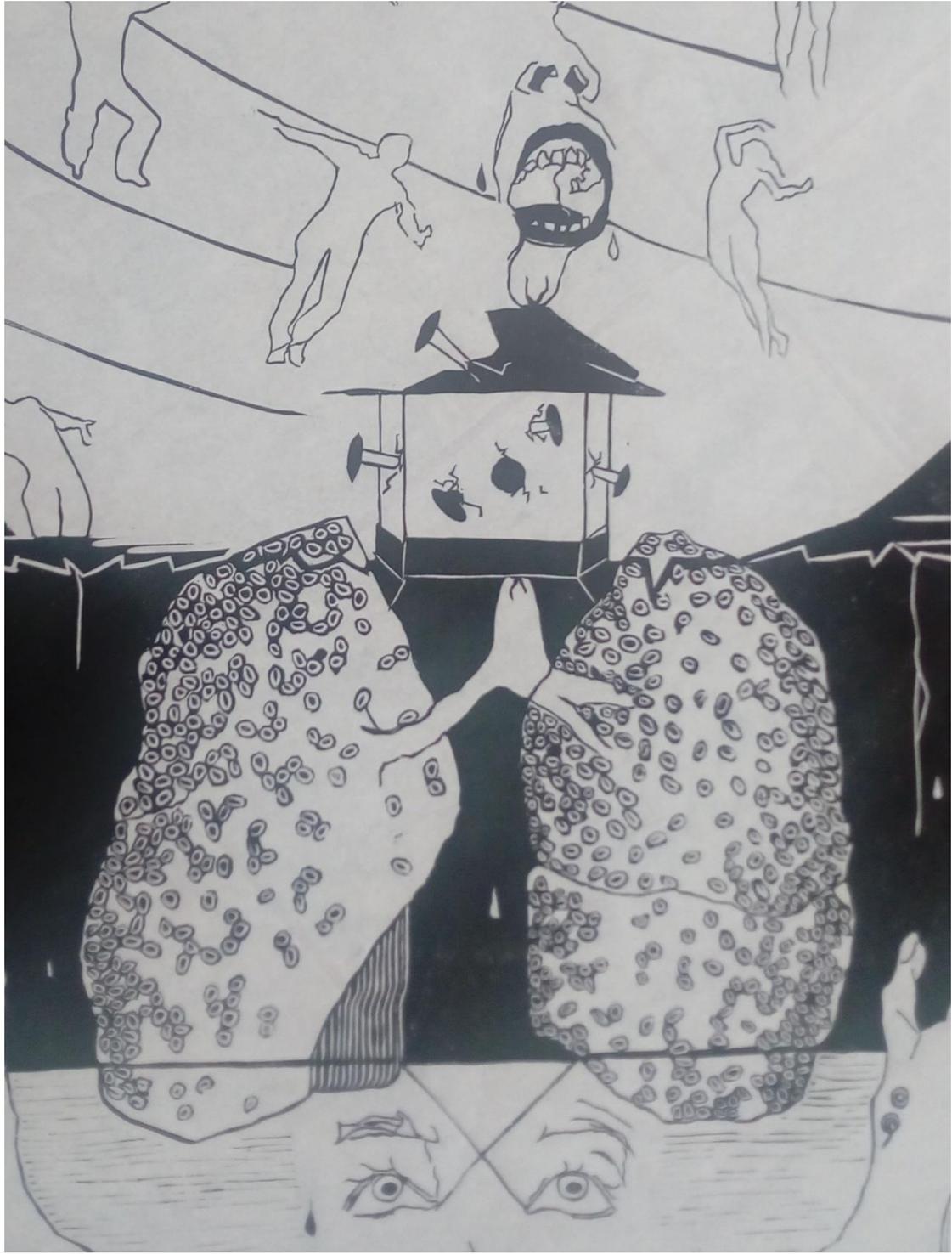
Μίχα Αναστασίας

ΤΙΤΛΟΣ:

«Μελέτη της βιογραφικής πορείας και του στιγματισμού των κρατουμένων,
πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον εγκλεισμό.
Η Τέχνη ως τρόπος ενδυνάμωσης και μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού»

Επόπτης καθηγητής

Ζιώγας Ιωάννης

Λεπτομέρεια λινοτυπίας, «Ανάσα», 2018
Μίχα Αναστασία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η φυλακή.....	σελ.5
Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει.....	σελ.8
Χώρος δικαστικών φυλακών Κορυδαλλού	σελ.9
Μέλη και θεραπευτές της κοινότητας Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Κορυδαλλού.....	σελ.11
Φυλακή και Κ.Ε.Θ.Ε.Α.....	σελ.15
Πρόγραμμα-πειθαρχία-σωφρονισμός.....	σελ.18
Το Στίγμα.....	σελ.20
Η έρευνα.....	σελ.23
Η συνέντευξη.....	σελ.26
Έντυπα Συνέντευξης.....	σελ.26
Έντυπο Ενημέρωσης.....	σελ.26
Έντυπο Συγκατάθεσης.....	σελ.28
Έντυπο Οδηγού Συνέντευξης.....	σελ.30
Αποκωδικοποίηση συνέντευξης.....	σελ.32
Συμπεράσματα.....	σελ.53
Σύνοψη.....	σελ.57
Συνέντευξη 2-Αποκωδικοποίηση.....	σελ.58
Συμπεράσματα.....	σελ.73
Σύνοψη.....	σελ.74
Βιογραφικές Συνεντεύξεις	
Πρώτη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.74
Δεύτερη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.103
Τρίτη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.110
Τέταρτη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.119
Πέμπτη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.138
Έκτη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.145
Έβδομη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.166
Όγδοη βιογραφική συνέντευξη.....	σελ.184
Συμπεράσματα.....	σελ.195
Η δράση.....	σελ.201
Συλλογή έργων.....	σελ.206
Τεκμηρίωση επιλογής υλικών.....	σελ.221
Τεκμηρίωση επιλογής θέματος.....	σελ.239
Τα έργα.....	σελ.243
Επίλογος.....	σελ.246

Στο κείμενο που παρατίθεται, αξιοποιείται πλην της βιβλιογραφίας και η προσωπική επαφή με το πεδίο και το ανθρώπινο δυναμικό.

Η φυλακή

Η φυλακή είναι ένας περικλειστος χώρος, φτιαγμένος για να κρατά μακριά από τον έξω κόσμο, τους ανθρώπους που ζουν εκεί. Ταυτόχρονα όμως, και οι ελεύθεροι πολίτες δύσκολα μπορούν να προσεγγίσουν τη φυλακή. Στον κοινωνικό χάρτη η φυλακή μοιάζει να καταλαμβάνει «ένα χώρο που έχει αφηθεί εσκεμμένα κενός: βρίσκεται κατασκευαστικά αποκομμένη από τις κοινότητες που τη περιβάλλουν και το εσωτερικό της παραμένει αόρατο τόσο για το ευρύ κοινό όσο και για τον επιστημονικό ερευνητή». (Reiter, 2014, σελ.1) . Πρόκειται για έναν κόσμο «υπόγειο» και «σκοτεινό» στη συνείδηση πολλών ηθικών, νομοταγών και τίμιων ανθρώπων, μιαρός και ταυτόχρονα γοητευτικός. Για την ελεύθερη κοινωνία, δικαίως αυτού του είδους η διαβίωση είναι δύσκολη και βίαη. Αφορά άτομα που αξίζει να υποστούν κάτι τέτοιο και ορθά τιμωρούνται αφού έβλαψαν ανεπανόρθωτα κάποιον άλλο. Μια κοινωνία του εγκλήματος που παρασιτεί εις βάρος της κοινωνίας των υπόλοιπων ανθρώπων, την «βαραίνει», την ζημιώνει άλλοτε υλικά και άλλοτε ηθικά. Οι διάχυτες αυτές αντιλήψεις, είναι χαρακτηριστικό δείγμα αυτού που αναφέρεται από τον Κλήμη Ναυρίδη ως «κοινός νους»: «Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις είναι τρόποι με τους οποίους ερμηνεύουμε και σκεφτόμαστε την καθημερινή πραγματικότητά μας. Αντιστοιχούν σε μία μορφή κοινωνικής γνώσης, που συνήθως την ονομάζουμε «κοινό νου», αντιδιαστέλλοντας την από τον επιστημονικό τρόπο σκέψης» (Κ.Ναυρίδης, 1994, σελ.166). Κατ' αυτό τον τρόπο το άμεμπτο κοινωνικό σύνολο, που αρνείται φυσικά οποιαδήποτε σύνδεση ή ανάμειξη με αυτόν τον υπόκοσμο, οποιαδήποτε ευθύνη, οποιαδήποτε σκέψη υπέρ των κρατουμένων, οποιαδήποτε αλληλεπίδραση μαζί τους κι ασφαλώς οποιαδήποτε κίνηση αλλαγής ή βελτίωσής του,

μπορεί να συνεχίσει να διατηρεί αβασάνιστα τις αντιλήψεις του. Είναι όμως ακριβώς η ανάπτυξη ανθρώπινων σχέσεων μεταξύ ελεύθερων ανθρώπων και νυν και πρώην εγκλείστων, που αποτελεί την αναγκαία συνθήκη για τη βελτίωση του «υπόγειου» κόσμου: των συνθηκών κράτησής, και, της πρόνοιας και της στήριξής εγκλείστων και αποφυλακισμένων.

Η φυλακή αυτή καθαυτή είναι τόσο καλά ριζωμένη στην κοινωνική συνείδηση, ώστε μπροστά στην παράνομη πράξη θεωρείται δίκαιη, αδιαμφισβήτητη και ανθρώπινη. Έρχεται σαν λογική και φυσική συνέπεια της απεχθούς πράξεως. Καθώς αναφέρει ο Serge Moscovici (Στάμος Παπαστάμου, 1989, σελ. 575): «[...] είναι περισσότερο αποδεκτό για μια πλειοψηφία να επιβάλλει κανόνες απ' ότι για μια μειονότητα να τους παραβιάσει.» Εξίσου φυσικά, λοιπόν, όλα θεωρούνται τακτοποιημένα σύμφωνα με την ηθική δικαιοσύνη ενός νομοταγούς πολίτη που περιστρέφεται αδιάκοπα γύρω από τον εαυτό του με το φόβο και την εντύπωση ενός παράφρονα εχθρού. Στην ανθρώπινη σκέψη βρίσκεται συχνά συνυφασμένη η εγκληματικότητα με την παραφροσύνη, καθώς ο άνθρωπος δεν μπορεί να αποδεχθεί ότι οι αποτρόπαιες πράξεις -αυτές που τις ποινικοποιεί ο νόμος- είναι συμβατές με τη φύση και με τη δικαιοσύνη του. Έτσι πολλοί πιστεύουν πως εκείνος που τις διέπραξε, θα πρέπει να βρίσκεται σε άλογη κατάσταση. Ένας ακόμη λόγος που η φυλακή συνδέεται με την παράνοια είναι ότι οι ίδιες οι συνθήκες κράτησης ευθύνονται για το γεγονός ότι μπορεί κάποιος να χάσει τα λογικά του ή να αποκτήσει ψυχικές διαταραχές και παθογένειες μέσα σ' αυτήν, τις οποίες βέβαια δεν είχε προτού εισαχθεί. Αυτή είναι η πρώτη εκδοχή. Η δεύτερη είναι ότι ο παραβάτης φέρνει μια τέτοια «κουλτούρα» (κοινωνική και ηθική), η οποία του επιτρέπει να λειτουργεί με άνομο τρόπο. Μια κουλτούρα που είναι απόλυτα στερεωμένη με την ίδια του την ύπαρξη. Η μία με την άλλη εμπλέκονται σε ένα κοινό σώμα, το δικό του. Από αυτήν τη σκέψη συνεπάγεται το ανεπανόρθωτο μιας κατάστασης που αποτυπώνεται στη γνωστή λαϊκή έκφραση: «δεν αλλάζουν αυτοί, έτσι είναι». Μια φράση που μας απαλλάσσει από τον κόπο να προσπαθήσουμε για μια αλλαγή, αφού αυτή είναι ανέφικτη.

Ο χώρος της φυλακής συνοψίζει το «κακό» με ολοκληρωτικό τρόπο. Εγκληματικότητα, παραφροσύνη, υποκουλτούρα, έλλειψη αξιών, όλα όσα συνοψίζονται πολύ εύστοχα στο κείμενο του Φανόν (Fanon) για τους αποικιοκρατούμενους πληθυσμούς (Fanon, 1961, σελ.15): «ο ντόπιος κηρύσσεται αδιαπέραστος από την ηθική, απουσία των αξιών, αλλά και άρνηση των αξιών. Μ'

αυτή την έννοια εκπροσωπεί το απόλυτο κακό. Στοιχείο διαβρωτικό, που καταστρέφει οτιδήποτε πλησιάζει, στοιχείο παραμορφωτικό, που παραμορφώνει οτιδήποτε έχει σχέση με την αισθητική ή την ηθική, κάτοχος κακοποιών δυνάμεων, ασυνείδητο και παντοτινό όργανο τυφλών δυνάμεων.». Ας επιτραπεί εδώ ο παραλληλισμός των δύο σχέσεων: κρατούμενοι και φυλακή-κοινωνία με αποικιοκρατούμενους και αποικιοκράτες, καθώς πρόκειται για σχέσεις που διαρθρώνονται πάνω σε άνισο αγώνα εξουσίας. Στο κείμενο της Καλλιόπης Ορφανάκη (Ορφανάκη, 2018, σελ. 55), περιγράφεται μία διαδικασία κατασκευής του εγκληματία, αναφερόμενη στη θεωρία της ετικέτας, η οποία εστιάζει όχι στον παραβάτη ατομικά, αλλά όπως αναφέρει στην αλληλεπίδρασή του με το κοινωνικό περιβάλλον, η οποία μέσα από διαδοχικές διεργασίες, κατά τις οποίες κρίνεται παρεκκλίνοντας, τον τιτλοφορεί «εγκληματία» και τον καθιστά περιθωριοποιημένο: «Αυτή η διαδικασία κατασκευής του «εγκληματία» συντελείται μέσα από τρία στάδια: α) προβολή ενός χαρακτηριστικού της προσωπικότητας, β) σύνδεση της στερεότυπης συμπεριφοράς με τη προσωπικότητα του ατόμου (αναδρομική ανάγνωση) και επαναξιολόγηση της προσωπικότητας με βάση τις νέες πληροφορίες και, τέλος, γ) ο χαρακτηρισμός του ατόμου ως παρεκκλίνοντος.»

Κάθε μικρό γρανάζι που ρυθμίζει τη λειτουργία της φυλακής, είναι πηγή πληροφοριών αλλά και εικόνα της ύπαρξής της. Η αρχιτεκτονική κατασκευή, το υπαλληλικό προσωπικό, το πρόγραμμά της, οι εγκλειστοί (πριν τον εγκλεισμό, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού και μετά), ο σκοπός της, η ανοχή και η βία της, η ιστορία της, οι μέριμνες της, η σχέση της με την κοινωνία, όλα όσα την απαρτίζουν, την υποστηρίζουν ή την κρίνουν είναι επιφορτισμένα με νοήματα που ψηλαφώντας τα, μας δίνουν μια ξεκάθαρη εικόνα για την εξουσία. Η τελευταία δεν ασκείται πάνω στην παραβατική πράξη, στην εγκληματικότητα, στην καθημερινότητα του ατόμου, στο χρόνο του, στην ηθική του, στο σώμα ή την ψυχή του φυλακισμένου, αλλά στο ανθρώπινο «είναι» του, στην ίδια την ύπαρξή του. Η εξουσία έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στο δίκτυο σύνδεσης με τον εγκλεισμό, στο πεδίο της αιτιότητάς του, στο πεδίο του ίδιου του εγκλεισμού, μετά από αυτόν, στην διεκδίκησή της από τους ανθρώπους της ανομίας, στην άσκησή της από το σωφρονιστικό και δικαστικό σύστημα. Η Καλλιόπη Ορφανάκη (Κ. Ορφανάκη, 2018, σελ. 54), αναφέρεται σε αυτή μιλώντας για τις θεωρίες της σύγκρουσης: «Εφόσον οι θεωρίες της σύγκρουσης αποτελούν μία ερμηνευτική προσέγγιση που ανάγει τα αίτια του εγκλήματος και της αντίδρασης σε όρους αναπαραγωγής των σχέσεων εξουσίας κάθε είδους, η επιστημονική έρευνα

οφείλει να λάβει υπόψη τόσο τα δομικά αίτια και όσο και τους μάκρο- και μικρο-οικονομικούς παράγοντες που συμβάλλουν στη προσπάθεια επιβίωσης των κρατουμένων από την απειλητική ηγεμονία των κυρίαρχων ελίτ.»

Κ.Ε.Θ.Ε.Α. «Εν Δράσει»

Το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. «Εν Δράσει» είναι ένα πρόγραμμα θεραπείας, απεξάρτησης και κοινωνικής επανένταξης των εξαρτημένων ατόμων, όχι μόνο από παράνομες εξαρτησιογόνες ουσίες αλλά και από τον τζόγο, το αλκοόλ και το διαδίκτυο. Οι υπηρεσίες του παρέχονται δωρεάν σε όλους ανεξαιρέτως χωρίς καμία διάκριση. Τα προγράμματα θεραπείας είναι στεγνά, καθώς δεν χορηγούνται υποκατάστατα. Η συμμετοχή κάθε μέλους στο πρόγραμμα είναι εθελοντική. Τα εξαρτημένα άτομα στηρίζονται τόσο εντός, όσο και εκτός φυλακής, αφού λειτουργούν καθημερινά ως συμβουλευτικά κέντρα και ως θεραπευτικές κοινότητες σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους που παρέχονται στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού, στις δικαστικές (ανδρικές) φυλακές Κορυδαλλού και στις κλειστές γυναικείες φυλακές Ελαιώνα στη Θήβα. Εκεί παρέχονται υπηρεσίες θεραπείας, εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στο ημερήσιο πρόγραμμά τους εντάσσονται ομάδες εργασίας με στόχο την ανάκτηση της αυτο-εξυπηρέτησής τους. Επιπλέον, υπάρχει ομαδική και ατομική θεραπεία, εκπαίδευση και επαγγελματικός προσανατολισμός.

Μετά την αποφυλάκιση των έγκλειστων από τα καταστήματα κράτησης παρέχονται υπηρεσίες ολοκληρωμένης θεραπείας, ομαλής προσαρμογής τους στο κοινωνικό σύνολο και κατόπιν κοινωνικής επανένταξης επί ίσοις όροις στα Κέντρα Υποδοχής και επανένταξης του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. «Εν Δράσει».

Το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. είναι ο μεγαλύτερος φορέας υπηρεσιών στην Ελλάδα. Ξεκίνησε τη δράση του το 1983 με την πρώτη του θεραπευτική κοινότητα, το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Ιθάκη στη Θεσσαλονίκη. Η πρώτη θεραπευτική κοινότητα στο χώρο των φυλακών λειτούργησε στις 7 Φεβρουαρίου του 2000 και το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο πρόγραμμα, το οποίο προσφέρει στα άτομα υπηρεσίες κινητοποίησης, θεραπείας, απεξάρτησης και κοινωνικής επανένταξής τους εντός του σωφρονιστικού συστήματος αλλά και εκτός αυτού.

Επίσης, στο Νοσοκομείο κρατουμένων Κορυδαλλού «Άγιος Παύλος» και στο συμβουλευτικό σταθμό της Λειβαδιάς παρέχονται υπηρεσίες μείωσης της βλάβης, ενημέρωσης και κινητοποίησης για ένταξη σε θεραπευτικό πρόγραμμα.

Η θεραπευτική διαδικασία αποσκοπεί:

- στη συνειδητοποίηση από το άτομο των λόγων που τον ώθησαν στη χρήση
- στη συνειδητοποίηση των αποφάσεων, των ρόλων και των συμπεριφορών που διατηρούσε το άτομο στο παρελθόν, αυτές ήταν μη λειτουργικές και γι' αυτό χρήζουν τώρα αλλαγής
- στον εντοπισμό πιθανών τραυματικών γεγονότων και την επούλωσή τους
- στην κατάκτηση της αυτοπεποίθησης, της αυτοεκτίμησης και άλλων κοινωνικών δεξιοτήτων
- στη βελτίωση των οικογενειακών σχέσεών του
- στον επαγγελματικό προσανατολισμό του, στη σύνδεση με υπηρεσίες εκπαίδευσης και με ένα υγιές κοινωνικό δίκτυο
- στη φροντίδα της υγείας του και των νομικών εκκρεμοτήτων του.

Στη φάση της κοινωνικής επανένταξης επί ίσοις όροις, οι στόχοι είναι:

- η εύρεση νόμιμης εργασίας
- η αυτονομία του ατόμου σε στέγαση και διατροφή
- η δημιουργία ενός υγιούς κοινωνικού δικτύου
- η συνέχιση της εκπαίδευσής του στο πλαίσιο του επαγγελματικού προσανατολισμού
- η κοινωνική δραστηριοποίηση μέσω εθελοντισμού
- η πρόληψη της υποτροπής του και η θεραπεία νέων θεμάτων που προκύπτουν από την κοινωνική ένταξη.

Το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. είναι μία άρτια και σύγχρονη δομή που φροντίζει για την απεξάρτηση, τη θεραπεία και την κοινωνική επανένταξη εξαρτημένων ατόμων σε κοινότητες τόσο εντός, όσο και εκτός των φυλακών, μέσω ομάδων εργασίας, ψυχοθεραπειών, καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, κλπ.

Χώρος δικαστικών (ανδρικών) φυλακών Κορυδαλλού

Είναι γνωστή στους περισσότερους ανθρώπους κυρίως η εξωτερική εικόνα του κτιρίου των δικαστικών (ανδρικών) φυλακών του Κορυδαλλού. Πρόκειται για έναν περικλειστο ψηλό γκρι τσιμεντένιο όγκο με συρματόπλεγμα στην επίστεψη, τις εισόδους με τις διπλές πόρτες και τα μηχανήματα ελέγχου, αλλά και τα σημεία όπου ίσως μπορέσει κάποιος να δει τα μικρά παράθυρα με τα κάγκελα και τα απλωμένα ρούχα των κρατουμένων. Όταν όμως βρίσκεται κάποιος από τη μέσα πλευρά του κτιρίου και αντικρίζει τα σύμβολα αποκλεισμού, ψηλοί τοίχοι, κάγκελα, κλειδωνιές,

συρματοπλεγμα, φρούρηση, ενεργοποιείται μία ιδιαίτερη κινητικότητα, μια εσωτερική ενόρμηση που πηγάζει από την ανάγκη να αποτινάξεις τα μετρά περιορισμού που σε περιβάλλουν: «Άλλωστε ξέρουμε ότι, στις δεδομένες συναισθηματικές συνθήκες, η ύπαρξη εμποδίου ενισχύει την τάση για κίνηση» (Fanon, 1961, σελ. 28).

Η εσωτερική εικόνα του κτιρίου δεν παρουσιάζει μεγάλη διαφορά σε σύγκριση με την εξωτερική. Το ίδιο μοτίβο επαναλαμβάνεται: πόρτες, κάγκελα, τσιμέντο, φθορά, διάδρομοι, διαχωρισμοί, δυσσομία. Αυτή η χαρακτηριστική μυρωδιά! Κρεοπωλείο και λάσπη μύριζε εκεί μέσα. Ίσως κανένας από όσους έκαναν ποτέ αυτή τη βόλτα δε θα τη ξεχάσει. «[...] επισκέφθηκα πρώτη φορά τη φυλακή, το 1985. Θυμάμαι εκείνη τη μέρα σαν να ήταν χθες: — τις οσμές, τις εικόνες, τους ήχους, την όλη αίσθηση εκείνου του μέρους. Ήταν μια αισθητική κακοφωνία ξεραμένου ιδρώτα, παλιών αθλητικών παπουτσιών, ήχων από κάγκελα, θρυμμάτων τσιμέντου, εκκωφαντικών ανακοινώσεων από τα μεγάφωνα και ανδρών ... εκατοντάδων άντρων που έμοιαζαν εγκλωβισμένοι σε ένα παράξενο χορό, μια αναιμική φούγκα ακινητοποιημένη στο χρόνο. Είχα την αίσθηση, κάτω απ το μανδύα του θορύβου και του χάος απλώνονταν σιωπή και αδράνεια — αποκαλύπτοντας μια απομόνωση το βάθος της οποίας ξεπερνούσε κάθε φαντασία. Ήταν ένα συνταρακτικό συναίσθημα ζωντανό σήμερα όσο και τότε» (Ρομπρ, 2013). Δεν είναι ασφαλώς ο χώρος που μπαίνει κάποιος περνώντας την είσοδο, δεν είναι το κτίριο του διοικητηρίου, δεν είναι η καντίνα στην εσωτερική και φροντισμένη αυλή με τα λουλούδια, τα πουλερικά που περιπλανιούνται ελεύθερα και το εικονοστάσι. Είναι το κτίριο στο βάθος, μετά την αυλή, αυτό με τους θαλάμους τους, αυτό στο οποίο περνάνε κυρίως τη μέρα τους οι έγκλειστοι. Εκεί υπάρχει άλλο ένα γραφείο που θα πει κάποιος το όνομά του, με φύλακα, κάμερες, διπλή πόρτα με κάγκελα, είναι το θυρωρείο μετά από το οποίο μπαίνει στον φαρδύ βρώμικο διάδρομο με τη χαρακτηριστική μυρωδιά και τα βρώμικα νερά παντού. Συνήθως εκεί κάποιοι τρόφιμοι θα κάνουν κάποια δουλειά: θα σέρνουν μεγάλα καρότσια με αντικείμενα επάνω, ή με μεγάλες κατσαρόλες λερωμένες από το μαγείρεμα της φασολάδας που δυσκολεύονται να τις περάσουν από τις πόρτες, τις σπρώχνουν και τις τραβάνε με πολλή δύναμη. Καθώς όμως ανοίγουν οι πόρτες, μέσα στη ροή της όλης διαδικασίας, πίσω τους φαίνονται άνθρωποι συναθροισμένοι. Σε ένα μικρότερο εξίσου βρώμικο διάδρομο γεμάτο κάγκελα, χέρια και φιγούρες με αργό βήμα και κίνηση, αλλά ίσως νευρική φωνή και χειρονομία. Όταν τους κοιτά κανείς για μια στιγμή μόνο, μοιάζει

με σκηνή από κάποια σχετική ταινία πέρα για πέρα όμως αληθινή. Θα κοιτάζουν κι αυτοί. Περιμένουν να κοιτάζουν κάποιον, αλλά όχι απλά και αδιάφορα. Οι περισσότεροι έχουν καιρό να κοιτάζουν ένα καινούριο και άγνωστο πρόσωπο που δεν έχει «φθαρεί» από τους τοίχους. Μία σαφέστατη περιγραφή για τους ήχους του χώρου δίνει ο Β.Παλαιοκώστας (Β.Παλαιοκώστας, 2018, σελ.201) «Έμεινα ολομόναχος να αφουγκράζομαι για πολλή ώρα τους ήχους της φυλακής. Μεταλλικούς απόκοσμους, ανατριχιαστικούς, γεμάτους φοβέρα, ασύμβατους με την ανθρώπινη ζωή. Ήχους θαρρείς βγαλμένους από τον Άδη. Που προμήνυαν μόνο θάνατο. Το θάνατο των αισθήσεων, της επιθυμίας, της αξιοπρέπειας, της ελπίδας, της ίδιας της ανθρώπινης ψυχής.»

Έπειτα από άλλες δύο πόρτες βρίσκεται άλλο ένα γραφείο με φύλακες. Εκεί ο επισκέπτης επαναλαμβάνει το όνομά του, βγαίνει στον περιφραγμένο εξωτερικό χώρο, κατεβαίνει μία μικρή σκάλα με απλωμένα ρούχα και πλυντήρια, ανοίγει την πόρτα κι εκεί είναι όλα διαφορετικά. Είναι η θεραπευτική κοινότητα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Όλα είναι φωτεινά και καθαρά, πολύχρωμα και τακτοποιημένα. Μια μουσική ακούγεται από τον υπολογιστή πάνω στο γραφείο. Ένας μεγάλος και ενιαίος χώρος σαλονιού, τραπεζαρίας και κουζίνας. Δύο ξεχωριστά γραφεία για τους θεραπευτές, μία ξεχωριστή αίθουσα για τα μαθήματα και οι τουαλέτες. Εκεί όλα είναι οικεία και ευχάριστα. Φωτεινά, καινούρια, καθαρά. Οι άνθρωποι ταιριάζουν με το περιβάλλον τους. Δεν είναι νωχελικοί. Όλοι κάτι κάνουν. Οι κινήσεις τους είναι γρήγορες και συντονισμένες με την εργασία που επιτελούν. Συνεννοούνται μεταξύ τους δυνατά, πού και πού γελάνε ή ψιθυρίζουν στίχους του τραγουδιού. Το βλέμμα τους φιλόξενο και ήρεμο. Δεν μοιάζει με εκείνο των έγκλειστων πίσω από τις πόρτες. Θα σου προσφέρουν ένα κέρασμα και οι επιλογές θα είναι πολλές. Θα χαρούν να δεχτείς μία από αυτές. Σίγουρα θα θέλουν να πουν κάτι μαζί σου. Γι' αυτούς η παρουσία κάποιου είναι γεγονός αξιοσημείωτο.

Μέλη και θεραπευτές της κοινότητας Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Κορυδαλλού

Ο Γκόφμαν (Goffman, 2006) στο βιβλίο του «Η παρουσίαση του εαυτού στη καθημερινή ζωή» αναλύει με την χαρακτηριστική του εμβάθυνση και επιδεξιότητα, τους τρόπους που οι άνθρωποι «φοράνε» διάφορους ρόλους, τα πλαίσια με τα οποία τους υποστηρίζουν και πως οι ίδιοι λειτουργούν μέσα σε αυτούς. Η φυλακή σαν ένα ίδρυμα αυστηρά καθορισμένων ρόλων και ψυχικών εντάσεων και πιέσεων, είναι μία πανδαισία συμπεριφορών. Στις κοινότητες του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. οι ρόλοι παραμένουν

εξίσου οριοθετημένοι και δύσκαμπτοι. Το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. επιβάλλει ένα δόκιμο προφίλ θεραπευτή-πρότυπο καθώς υπάρχει και κώδικας δεοντολογίας ο οποίος ρυθμίζει τις σχέσεις θεραπευτών και μελών αλλά και των θεραπευτών μεταξύ τους, τις συμπεριφορές, την εμφάνιση κλπ. Όλα όσα χαρακτηρίζονται “όψη” από τον Γκόφμαν. Αντίστοιχα οι θεραπευτές αναμένουν να διαγνώσουν ένα συγκεκριμένο προφίλ από τα μέλη, ή μία προοδευτική τάση προς αυτό το προφίλ. Καθένας αναλαμβάνει τον ρόλο του στη κοινότητα. Μέσα σε αυτή την αποδοχή ανάθεσης ο Γκόφμαν (Goffman , 2006, σελ.76) κάνει την εξής περιγραφή: «Είναι μάλιστα εύλογο να περιμένουμε ότι θα βρούμε εδώ χαρακτηριστικές σταδιοδρομίες όσον αφορά την πίστη στο ρόλο, με το άτομο να ξεκινάει από ένα συγκεκριμένο είδος εμπλοκής στη παράσταση που οφείλει να δώσει και στη συνέχεια να παλινδρομεί αρκετές φορές μεταξύ ειλικρίνειας και κυνισμού, προτού ολοκληρώσει το πέρασμα από όλες τις φάσεις και τα σημεία καμπής της πίστης στον εαυτό που αντιστοιχούν σε ένα πρόσωπο της σειράς του.» (2006, σελ.83) «Όταν ένα δρων υποκείμενο αναλαμβάνει ένα καθιερωμένο κοινωνικό ρόλο, ανακαλύπτει συνήθως ότι έχει ήδη καθιερωθεί μία συγκεκριμένη όψη γι αυτόν. Και είτε το αρχικό του κίνητρο για την ανάληψη του ρόλου ήταν η επιθυμία να εκτελέσει το δεδομένο έργο, είτε ήταν η επιθυμία να περιβληθεί την αντίστοιχη όψη, διαπιστώνει πως είναι υποχρεωμένος να κάνει και τα δύο».

Το ανθρώπινο δυναμικό της κοινότητας Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Κορυδαλλού χωρίζεται σε δύο άνισες αριθμητικά ομάδες: τα μέλη-κρατούμενοι και το θεραπευτικό προσωπικό. Το θεραπευτικό προσωπικό απαρτίζεται από 4 άτομα. Είναι ψυχολόγοι και ένας από αυτούς είναι ο υπεύθυνος της κοινότητας. Επειδή δεν υπάρχει ορισμένος γραμματέας, εκείνοι ασχολούνται με τις γραφειοκρατικές απαιτήσεις της κοινότητας, με την τήρηση του καθημερινού προγράμματος, με την επίλυση οποιουδήποτε πρακτικού προβλήματος προκύψει, με την καθημερινή στήριξη και καθοδήγηση των μελών, με τις ομάδες εισαγωγής. Οι ομάδες εισαγωγής είναι κρατούμενοι, οι οποίοι εκφράζουν επιθυμία να εισαχθούν στην κοινότητα και περνούν από την ενημερωτική και συμβουλευτική διαδικασία, μια συνάντηση δηλαδή και συζήτηση με κάποιον ή κάποιους από τους θεραπευτές. Κατόπιν εγκρίνεται ή απορρίπτεται η εισαγωγή τους στο πρόγραμμα. Οι θεραπευτές μπορεί να είναι επιστημονικά καταρτισμένα και ικανά άτομα για τις θεραπευτικές απαιτήσεις μιας τέτοιας κοινότητας. Κάποιοι από αυτούς ωστόσο είναι απόφοιτοι των προγραμμάτων που η μετέπειτα πορεία τους ήταν ανεπιτυχή, ώστε να αποτελούν πρότυπο για τα μέλη και υπόσχεση ότι αν θέλουν να

τα καταφέρουν, θα μπορέσουν. Σαφώς έχουν λάβει και τη σχετική επιστημονική κατάρτιση. Οι θεραπευτές αυτοί πολλές φορές έχουν δώσει απάντηση σε δύσκολες περιπτώσεις μελών και έχουν καλύψει με ευκολία και ευστοχία το εμπειρικό-βιωματικό κομμάτι της δυναμικής του Κ.Ε.Θ.Ε.Α.

Τα μέλη-κρατούμενοι της κοινότητας του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. είναι από 26 μέχρι 30 αυτήν τη στιγμή. Ο αριθμός αυτός αλλάζει με το πέρασμα του χρόνου. Κάποια μέλη αποφυλακίζονται, κάποια νέα εντάσσονται στην κοινότητα, κάποια λείπουν σε άδεια ή μεταγωγή, κλπ. Σαφώς αυτοί οι άνθρωποι έχουν παραβεί το νόμο. Κατηγορούνται για αδικήματα λιγότερο ή περισσότερο σοβαρά. Οι ποινές τους ποικίλλουν. Και οι ηλικίες, οι ικανότητες, ο χρόνος που έχουν περάσει στη φυλακή και ο χρόνος που έχουν μείνει στη θεραπευτική κοινότητα ποικίλλει. Σίγουρα το βασικό τους κοινό χαρακτηριστικό είναι ότι όλοι είναι πρώην εξαρτημένοι χρήστες και πλέον καθαροί, εφόσον βρίσκονται στο πρόγραμμα.

Επίσης, διαφοροποιείται ο λόγος για τον οποίο βρίσκεται ο καθένας εκεί. Δεν αποφάσισαν όλοι να βρίσκονται στη θεραπευτική κοινότητα γιατί ήθελαν να απεξαρτηθούν ή να κάνουν από κοινού ψυχοθεραπεία. Στους περισσότερους από αυτούς, η ένταξη στο πρόγραμμα ύστερα από τη συναίνεση των θεραπειών, θα εξασφαλίσει κάποιες ώρες μακριά από τις συνθήκες στις φυλακές, ένα καλύτερο φαγητό, το κλιματιστικό, γενικά έναν πιο ευχάριστο χώρο για τις διάφορες πρόσθετες δραστηριότητες. Όπως αναφέρει ο Γκόφμαν (Goffman, 1994) στα «Άσυλα», όλα αυτά τους συνδέουν με τον αλλοτινό τους εαυτό: «προσφερόμενες ως δυνατότητες οι λίγες αυτές ανακτήσεις φαίνεται ότι έχουν σαν αποτέλεσμα την επανενσωμάτωση, εγκαθιδρύοντας ξανά σχέσεις με ολόκληρο τον χαμένο κόσμο και κατευνάζοντας τα συμπτώματα της απόσυρσης από αυτόν καθώς και τον χαμένο εαυτό», γιατί πίστευαν ότι θα δείξουν καλή διαγωγή μέσα στη φυλακή και αυτό θα ήταν υπέρ τους σε πολλά θέματα, όπως επίσης αναφέρει ο Γκόφμαν «[...] το ζήτημα της απόλυσης από το ολοπαγές ίδρυμα συναιρείται με το σύστημα προνομίων. Γίνεται γνωστό ότι ορισμένες ενέργειες σημαίνουν αύξηση ή μείωση της διάρκειας παραμονής, ενώ άλλες αποτελούν μέσα συντόμευσης της ποινής». Πάνω όμως σε αυτήν την απόφαση εισαγωγής στην κοινότητα μπορεί πολλές φορές να οικοδομηθεί μια δεύτερη ευκαιρία ζωής. Πολύ σημαντικό για τους κρατούμενους είναι το γεγονός ότι με την απόλυσή τους, τους παρέχει η φυλακή ένα «έντιμο αποφυλακιστήριο», όπως αναφέρεται στον Γκόφμαν για μείωση του στιγματισμού τους.

Κατά την επαφή με τους τροφίμους που ανήκουν στην κοινότητα, άλλοι είναι ιδιαίτερα ανοιχτοί στο διάλογο και πολύ κοινωνικοί, ενώ άλλοι λιγότερο. Όλοι όμως είναι θετικοί στην επικοινωνία έστω κι αν δεν την επιδιώκουν από μόνοι τους. Κάποιοι από αυτούς πηγαίνουν στο Ι.Ε.Κ. των φυλακών, στο σχολείο και διδάσκονται μαθηματικά από έναν εθελοντή εντός της κοινότητας. Συχνά αναφέρεται από τους θεραπευτές ότι οι έγκλειστοι έχουν αναπτύξει μεταξύ τους έναν ξεχωριστό κώδικα ηθικής σε σχέση με τους υπόλοιπους ανθρώπους. Για παράδειγμα ότι η ανθρώπινη ζωή για κείνους δεν έχει την ύψιστη αξία όπως για τους άλλους. Την πρώτη μου μέρα εκεί, ένα από τα μέλη της κοινότητας, ο πιο κοινωνικός, με ενημέρωσε σχετικά με ένα συμβάν: «ευτυχώς που δεν ήρθες εχθές, ήταν χάλια εδώ μέσα, καθαρίζαμε συνέχεια, σφάζανε έναν έξω δίπλα στην πόρτα, δεν το έμαθες; Του ρίξανε πολλές μαχαιριές. Προσπαθούσαμε να φύγει η μυρωδιά... άστα... τώρα όμως που ήρθες εντάξει είναι μια χαρά!» Η δική τους προσωπική ηθική και επικοινωνία εκδηλώνεται και μέσω μιας ιεραρχίας που επιβάλλεται ανάμεσά τους. Κάποιοι από αυτούς που έχουν καταφέρει να επιβληθούν έναντι των άλλων και να αποκτήσουν εξουσία με τη δυναμική τους προσωπικότητα και με τα χρόνια που έχουν εκτός φυλακής, ώστε να έχουν οικειοποιηθεί το χώρο των φυλακών και να έχουν τις «ευκολίες» τους, με τα χρήματα, κλπ. ξεχωρίζουν εύκολα, καθώς ο τρόπος τους είναι πιο επιτακτικός, η άποψη και η επιθυμία τους επιβάλλεται στους υπόλοιπους και οι ίδιοι κινούνται στο χώρο με χαρακτηριστική άνεση συγκριτικά με άλλους. Αυτές οι ιδιαίτερες λειτουργίες του μικρόκοσμού τους συνεπάγονται μια δική τους κοινωνικοποίηση, στην οποία είναι οι ελεύθεροι πολίτες εκείνοι που, καθώς παραμένουν αμύητοι, καθίστανται ακοινωνήτοι.

Ωστόσο, συμφωνά με τους θεραπευτές του ΚΕΘΕΑ, δεν ήταν η φυλακή αυτή που διαμόρφωσε την κουλτούρα των μελών-κρατουμένων και τους κανόνες αυτής της κοινωνίας, αλλά η «πιάτσα». Θεραπευτές και χρήστες εξηγούν πως η πιάτσα είναι η μικροκοινωνία στην οποία ανήκουν και δρουν οι χρήστες ναρκωτικών όντας ελεύθεροι. Ταυτόχρονα ένα μεγάλο μέρος της πιάτσας ανατροφοδοτεί τον πληθυσμό των φυλακών. Συγκροτείται από παρέες χρηστών που ενωτικά τους στοιχεία είναι οι εξαρτήσεις και η ανομία. Σύμφωνα με τους χρήστες όμως, η πιάτσα είναι γέννημα της κοινωνίας μας. Ένα σημαντικό μέρος της κουλτούρας που από την πιάτσα διαχέεται στη φυλακή, είναι και η ιδιαίτερη «γλώσσα» που ο Γκόφμαν ονομάζει «ιδρυματική ιδιόλεκτο». Η πιάτσα ή αλλιώς η υποπολιτισμική ομάδα εμπεριέχει ένα σύστημα κοινωνικών αξιών και κανόνων αντίθετου με αυτό της ευρύτερης κοινωνίας. Είτε

οδηγεί η ίδια το άτομο σε εγκληματική συμπεριφορά είτε αποτελεί ένα περιβάλλον το οποίο –λόγω του συστήματος αξιών του- αντιμετωπίζει θετικά, την ήδη υπάρχουσα εγκληματική συμπεριφορά του ατόμου που γίνεται μέλος του.

Αξίζει να σημειωθεί, μιλώντας πάντα για την πλειονότητα του πληθυσμού της φυλακής, ότι οι άνθρωποι αυτοί δρώντας εκτός νόμου γνωρίζουν ότι ρισκάρουν να φυλακιστούν κι όμως είναι αρκετά τολμηροί σε αυτό. Μάλιστα αρκετοί από αυτούς είναι βέβαιοι ότι κάποια στιγμή θα βιώσουν αυτό το στάδιο και το αντιλαμβάνονται ως ένα βίωμα ωρίμανσης και διδασχής από τη ζωή.

Η διάθεσή τους κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού είναι κατά κύριο λόγο μελαγχολική και χαρακτηρίζεται από συναισθηματική αστάθεια, ενώ η συμπεριφορά και η έκφρασή τους από αμεσότητα και ευθύτητα. Συχνά χρησιμοποιούν το ψέμα στην επικοινωνία μεταξύ τους αλλά και με τους θεραπευτές και εκπαιδευτές τους, με σκοπό να τους χειραγωγήσουν και να θυματοποιήσουν τους εαυτούς τους. Είναι άνθρωποι που ζούσαν περιθωριοποιημένοι και ανέπτυξαν τις προσωπικότητές τους μέσα στις πιάτσες. Έχουν υποστεί σε μεγάλο ποσοστό σωματική, ψυχική και συναισθηματική κακοποίηση. Προέρχονται από χαλαρές οικογενειακές δομές χωρίς συντονισμό, στόχους, ενδιαφέροντα και φροντίδα που θα τους βοηθούσε να νιώσουν συναισθηματική ασφάλεια και να αποδώσουν σε μια μαθησιακή διαδικασία. Ως εκ τούτου αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες στη δόμηση ενός ορθολογικού συλλογισμού.

Φυλακή και Κ.Ε.Θ.Ε.Α.

Η φυλακή και το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. συνυπάρχουν πλέον από το 2000. Έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους και κάποια που αποκλίνουν. Το βασικότερο κοινό τους στοιχείο είναι η πειθαρχία. Υπάρχει ένα καθημερινό και πολύ συγκεκριμένο πρόγραμμα, δηλαδή σε κάθε προγραμματισμένη ώρα επιτελείται ένα καθορισμένο έργο από κάθε ομάδα (ομάδες εργασίας) αλλά και από κάθε άτομο ξεχωριστά. «Η ζωή διαιρείται επομένως σύμφωνα με μία απολύτως αυστηρή χρήση του χρόνου, σε συνθήκες αδιάλειπτης επιτήρησης. Κάθε στιγμή της ημέρας έχει έναν ιδιαίτερο προορισμό, υπαγορεύει έναν καθορισμένο τύπο δραστηριότητας και είναι στενά συνυφασμένη με κάποιες υποχρεώσεις και απαγορεύσεις». Η συνεχής άσκηση κριτικής σε πράξεις, συμπεριφορές, επιθυμίες, κλπ. όπως υπάρχει στην αναφορά του Φουκώ «οργανώνεται μία εξατομικευμένη γνώση που έχει ως σφαίρα αναφοράς όχι τόσο το έγκλημα που διαπράχθηκε [...], όσο τους ενδεχόμενους κινδύνους που

κρύβει ένα άτομο και οι οποίοι εκδηλώνονται κατά την καθημερινώς επιτηρούμενη διαγωγή. Η φυλακή λειτουργεί εν προκειμένω ως μηχανισμός γνώσης». Η υποτελής θέση στην οποία βρίσκονται οι κρατούμενοι δεν καταργείται μέσα στην κοινότητα.

Παρακάτω σας παραθέτω δύο παραδείγματα υποτέλειας, στα οποία ήμουν παρούσα. Το πρώτο ήταν όταν τη μέρα της δίκης ενός μέλους ο ίδιος έγκλειστος δεν είχε διάθεση να φάει και κάθισε στο σαλόνι όπου βρισκόμουν. Η θεραπεύτριά του τον φώναξε από το τραπέζι όπου έτρωγαν όλοι «Κ. έλα να φας» και εκείνος της απαντά «Α, δεν κάθισα γιατί δεν έχω όρεξη, συγγνώμη, αλλά θέλετε να έρθω να καθίσω εκεί; Έρχομαι». Από την άλλη πλευρά, το δεύτερο λαμβάνει χώρα στις φυλακές της Θήβας, όταν μία έγκλειστη είπε στον θεραπευτή της ότι δεν επέστρεψε τον βραστήρα στη βάση του και εκείνος δεν της απάντησε. Η υπεύθυνη της κοινότητας επενέβη και τη ρώτησε τι συνέβη. Εκείνη της απάντησε «είπα ότι δεν έβαλε το βραστήρα στη βάση του και αργούμε γιατί...» Τέλος, η υπεύθυνη της αποκρίθηκε «Ναι αλλά πρόσεξε σε ΠΟΙΟΝ το είπες αυτό».

Είναι διάχυτη λοιπόν η αίσθηση πως οι κανόνες που θεσπίζονται πρέπει να τηρούνται αυστηρά. Σε θεωρητικό επίπεδο σκοπός της φυλακής είναι ο σωφρονισμός, η αναδόμηση δηλαδή κάθε έγκλειστου σε ένα άτομο όσο γίνεται εγγύτερο προς το πρότυπο του ιδανικού πολίτη. Αντίστοιχα, στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α. οι προσπάθειες συντονίζονται ώστε η αναδόμηση αυτή να συνάδει όσο γίνεται περισσότερο με το πρότυπο του ιδανικού ανθρώπου. Και οι δύο λοιπόν επιχειρούν τη διάπλαση μιας νέας προσωπικότητας που, για να υπάρξει, θα αναιρέσει την προηγούμενη, καθώς η μία ακυρώνει την άλλη. Η ύπαρξη πειθαρχίας και υποτέλειας είναι σαφώς η αποτελεσματικότερη μέθοδος και όπως αναφέρεται από τον Foucault «Η πειθαρχία κατασκευάζει άτομα». Τέλος, κοινό σημείο μεταξύ τους είναι η διατήρηση ενός αρχείου των κρατούμενων-μελών, της βιογραφίας τους, των νομικών τους υποθέσεων, της ηθικής σταδιοδρομίας τους, της υγείας τους, κλπ. Πρόκειται για ένα αρχείο που διαρκώς εμπλουτίζεται, επικυρώνεται, διαπλάθεται. Η φυλακή και το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. εξασφαλίζουν γνώση για τους έγκλειστους. Η κατάσταση ανελευθερίας δεν παύει να υπάρχει μέσα στη θεραπευτική κοινότητα. Ο κρατούμενος εξακολουθεί να προσαρμόζεται, να επιτηρείται, να κρίνεται και να υπακούει περνώντας την πόρτα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. αλλά και μετά επιστρέφοντας στην πτέρυγά του. Πρόκειται για σχέσεις κυριαρχίας όπου η αδύναμη θέση ανήκει και στις δύο περιπτώσεις, σχέση με τον σωφρονισμό, σχέση με το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στον κρατούμενο.

Οι διαφοροποιήσεις όμως είναι ιδιαίτερα σημαντικές καθώς άπτονται του σκοπού διαμέσου όλων αυτών. Στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στόχος είναι η εύρεση, με προσωπική προσπάθεια και συναίνεση, μιας καινούριας θετικά επιφορτισμένης προσωπικότητας που θα στηρίζεται σε σχέσεις ειλικρίνειας, σεβασμού, διαλόγου, προσωπικού και ομαδικού αναστοχασμού, η ανάδειξη αυτής της προσωπικότητας καλλιεργώντας τις ιδιαίτερες ικανότητές της και η χρήση τους για τις βάσεις μιας υγιούς κοινωνικής και προσωπικής ζωής. Αντίθετα, στη φυλακή σκοπός είναι ο πλήρης έλεγχος και η καθυπόταξη. Θεμελιώδης διαφορά τους είναι ότι κάτω από την «ομπρέλα» του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. δεν υπάρχουν καταχρήσεις, καθώς σε όποιο μέλος υπάρξει υποψία για χρήση, γίνονται αμέσως οι σχετικές εξετάσεις. Εάν το μέλος βγει θετικό σε αυτές, αποβάλλεται από την κοινότητα. Το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. φροντίζει για την αξιοπρεπή διαβίωση των μελών του, φροντίζοντας ιδιαίτερα το χώρο και τις συνθήκες υγιεινής, την καθαριότητα, τις παροχές και την αισθητική. Αξιοποιεί και σέβεται τη μοναδικότητα καθενός μέλους. Η εξουσία των θεραπευτών επάνω στα μέλη δεν είναι άμεση, νομική και απόλυτη, όπως στον κόσμο της φυλακής, αλλά έμμεση και ηθική.

Ο Φουκώ (Foucault, 2011) στο βιβλίο του «Επιτήρηση και τιμωρία» αφιερώνει ένα κεφάλαιο στον πανοπτισμό (Bentham & Bozovic, 1995). Σύμφωνα με τον ίδιο, το άτομο που βρίσκεται σε συνθήκες εγκλεισμού είναι σε μόνιμη εποπτεία λόγω της αρχιτεκτονικής του κτιρίου που κατασκευάστηκε με γνώμονα τη συνεχή ορατότητά του από το προσωπικό και τη διοίκηση του ιδρύματος, χωρίς όμως αυτή να είναι αμοιβαία. Εκείνος δηλαδή δεν μπορεί να βλέπει. Πλέον την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική έχουν αντικαταστήσει οι κάμερες, οι οποίες βρίσκονται παντού στο χώρο της φυλακής εκτός από κάποια «νεκρά» σημεία που μπορεί να γνωρίζουν οι έγκλειστοι ότι δεν υπάρχει πλήρης ορατότητα. Μετά από ένα μακρό χρονικό διάστημα μέσα στη φυλακή, οι ίδιοι οι έγκλειστοι στην καθημερινότητά τους ξεχνούν ότι υπάρχουν γύρω τους κάμερες, ξέρουν όμως πάντα ότι τους βλέπουν, ότι επιτηρούνται, ότι βρίσκονται υπό εξουσία. Στην κοινότητα, όπου δεν υπάρχουν κάμερες, παύει να ισχύει αυτή η συνθήκη. Η εποπτεία συνεχίζεται μέσω της αμεσότητας, της ομαδικής και ατομικής συζήτησης, όπου οικοδομούνται σχέσεις εμπιστοσύνης και ειλικρίνειας και όπου το ψέμα θα εμφανιστεί και θα τιμωρηθεί μέσω της αλληλεπίδρασης και των γεγονότων. Η τιμωρία εξαρτάται από το ψέμα που ειπώθηκε και η αυστηρότερη ποινή είναι η αποβολή από την κοινότητα.

Μια ιδιαίτερος σημαντική λειτουργία του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. που το διαχωρίζει ευκρινώς από τη φυλακή, είναι οι τρόποι επανασύνδεσης με τον πλέον συρρικνωμένο

εαυτό. Όπως αναλυτικά περιγράφεται από τον Γκόφμαν (Goffman, 1994) η συρρίκνωση του εαυτού ενός νεοεισερχόμενου μέλους στον εγκλεισμό, επιμελώς θεσπισμένη, ξεκινάει από την πρώτη στιγμή της εισόδου του σε αυτό και από πλευράς του προσωπικού της φυλακής και από πλευράς των «συντρόφων» του. Στα «Άσυλα» περιγράφονται οι διαδικασίες που συντείνουν στο σκοπό αυτό, όπως η αρχική γύμνωση, οι προσταγές, η κράτηση των προσωπικών ειδών διαμόρφωσης της εικόνας, η διανομή χρησιμοποιημένου ρουχισμού, η σίγουρη αντιμετώπισή του ως εγκληματία, αλλά και από πλευράς των συγκρατούμενων του οι εξευτελιστικές συμπεριφορές και οι βιαιότητες. Έχοντας ο κρατούμενος αποκολληθεί από την προηγούμενη κοινωνική του ταυτότητα και τους ρόλους που είχε αναλάβει στη ζωή του, την εικόνα του, τις μικρές καθημερινές ελευθερίες του, το κύρος που πιθανόν απολάμβανε στον οικογενειακό ή κοινωνικό του περίγυρο, τις δραστηριότητες που τον καθιστούσαν επικοινωνιακό με το ευρύτερο σύνολο, αποζητά λαίμαργα έναν τρόπο ανάκτησης αυτών των πραγμάτων. Στην κοινότητα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α., λοιπόν, αρκετά από αυτά παρέχονται στο άτομο ξανά υπό όρους, οι οποίοι όμως δεν είναι εξευτελιστικοί ή δυσβάστακτοι όπως των ατόμων εντός φυλακής. Αρκεί το άτομο να δεχτεί να αποκοπεί από τις εξαρτήσεις του και να ενταχθεί σε ένα πλαίσιο αναμόρφωσης του εαυτού του. Καθημερινές και μερικές συνήθειες όπως αναφέρεται στον Γκόφμαν «... να αποφασίσει πώς θα προτιμούσε τον καφέ του, αν θα άναβε τσιγάρο ή πότε θα μιλούσε», να δει μια ταινία ή να κάνει μια δραστηριότητα ευχάριστη πέρα από τη δουλειά του (χορό, γυμναστική, ομαδικά παιχνίδια, ζωγραφική, γιόγκα, προβολή ταινιών, θέατρο, κλπ) του προσφέρονται ξανά στην κοινότητα εντός κάποιων θεσπισμένων ορίων. Έτσι αποβάλλεται το έντονο στρες και τροφοδοτούνται συναισθήματα αυτοεκτίμησης, κοινωνικοποίησης και ανασυγκρότησης του εαυτού.

Πρόγραμμα-πειθαρχία-σωφρονισμός

Η αυστηρή τήρηση του προγράμματος ισχύει και στη φυλακή και στην κοινότητα, μαζί με την αρχειοθέτηση ενός βιογραφικού-ιστορικού για το κάθε μέλος, με τη θέσπιση κανόνων, με την παρακολούθηση και επίκριση, τη σχέση εξουσίας και τον σκοπό στη διάπλαση μιας νέας προσωπικότητας. Οι επιπρόσθετες παροχές που αναφέρθηκαν δεν αναιρούν την ανελευθερία.

Οι θεραπευτές επιζητούν να μην κλονίζεται η εξουσία επάνω στα μέλη, να εξακολουθεί να υφίσταται ο πλήρης έλεγχός τους και η πειθαρχία. Αυτό δεν αφορά

τον καθένα τους ξεχωριστά, αλλά τη διαχείριση των σχέσεων που μπορεί να αναπτυχθούν ανάμεσά τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Foucault «δύο τρόποι να ασκείται η εξουσία στους ανθρώπους, να ελέγχονται οι σχέσεις τους, να λύονται οι επικίνδυνες αναμειξείς τους». Οι σχέσεις μεταξύ τους διερευνώνται εν γνώσει των μελών. Οι ερωτικές σχέσεις που μπορεί να αναπτυχθούν ή οι βαθιά φιλικές σχέσεις που θα αναδείξουν μία κοινή δυναμική λειτουργία, θα εμποδιστούν από τους θεραπευτές, οι οποίοι θα επιδιώξουν να τις «σπάσουν», «στην πραγματικότητα σε μερικά ολοπαγή ιδρύματα, το προσωπικό θεωρεί ότι η αλληλεγγύη ανάμεσα σε σύνολα τροφίμων μπορεί να δώσει βάση για συνδυασμένη δραστηριότητα που απαγορεύεται από τους κανόνες και το προσωπικό μπορεί να προσπαθήσει συνειδητά να εμποδίσει τη δημιουργία ομάδων».

Ο Φουκώ αναφέρει σχετικά με το πανοπτικό: «Το πανοπτικό σχήμα θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί κάθε φορά που πρόκειται να αντιμετωπιστεί μια πολλαπλότητα ατόμων, στα οποία θα πρέπει να επιβληθεί ένα καθήκον, μια διαγωγή. Μπορεί να εφαρμοστεί υπό τον όρο κάποιων απαραίτητων τροποποιήσεων, «σε όλα τα ιδρύματα όπου στα όρια ενός χώρου που δεν είναι υπερβολικά εκτεταμένος, πρέπει να διατηρηθεί υπό επιτήρηση ένας αριθμός προσώπων». Οι κάμερες είναι ένας τρόπος επιβολής εξουσίας, έμμεσης και ηθικά προστατευμένης. Αυτές είναι μια τεχνολογική επίτευξη που υπηρετεί το πανοπτικό πνεύμα και αφορά όλη τη δομή των σύγχρονων κοινωνιών. Βέβαια δεν πρέπει να παραμεληθεί το όραμα του γενικευμένου πανοπτισμού από τον Bentham, σύμφωνα με το οποίο η πειθαρχία διεισδύει σε όλον τον κοινωνικό οργανισμό αφανώς μεν, αλλά με καθοριστικό και δομικό ρόλο δε, διαμέσου της αδιάλειπτης ορατότητας. Η πλήρης και υποσυνείδητη επιβολή της πειθαρχίας γίνεται μέσω του ελέγχου, της γνώσης και της ορατότητας. Η ορατότητα είναι μονομερής από την πλευρά του εξουσιαστή προς τον εξουσιαζόμενο εν γνώσει του δευτέρου, ο οποίος καταλήγει να εσωτερικεύει τη γνώση αυτή κι έτσι να αναδεικνύεται η καθοριστική λειτουργία της εξουσίας. Ο εξουσιαζόμενος έχει διαρκή συνείδηση της παρακολούθησής του με αποτέλεσμα να λειτουργεί ως μόνιμα ελεγχόμενος χωρίς να απαιτείται μια άμεση επιβολή εξουσίας. Η γνώση της μη αμφίδρομης ορατότητας αρκεί για να καλλιεργήσει μια εσωτερική επιταγή υποτέλειας αλλά μια προληπτική λειτουργία της εξουσίας, η οποία όμως δεν έχει καθορισμένο πρόσωπο από το οποίο απορρέει, απλά υπάρχει και επιβάλλεται ενδογενώς, όπως αναλύεται στο βιβλίο του «Επιτήρηση και τιμωρία».

Ο προγραμματισμός που διέπει την καθημερινότητα καθορίζοντας το χρόνο, τη λειτουργία του σώματος και τη δραστηριότητα των εγκλειστών, η αδιάλειπτη ορατότητα που συλλέγει γνώση-πληροφορία, επιβάλλει, καλλιεργεί και επικυρώνει την εξουσία, υποβαστάζουν την ερμηνεία. Ο Γκόφμαν αναφέρεται σε αυτή ξεκινώντας από τους στόχους των ιδρυμάτων: «Κάθε επίσημος στόχος αφήνει αχαλίνωτο ένα δόγμα, με τους δικούς του ιεροεξεταστές και μάρτυρες και μέσα στα ιδρύματα δεν φαίνεται να υπάρχει κανένας φυσικός έλεγχος στην ασυδοσία της εύκολης ερμηνείας που απορρέει». Στόχος του καταστήματος κράτησης είναι ο σωφρονισμός που επιδιώκεται με μέσα, όπως η τιμωρία, η κράτηση, η αποτροπή, ο έλεγχος, κλπ., γεγονός που συνεπάγεται ότι ο εισερχόμενος σε αυτό είναι άφρων και αντιμετωπίζεται ως τέτοιος από τη στιγμή της εισόδου του στο κατάστημα. Η ύπαρξή του εντός της φυλακής εποπτεύεται, κρίνεται και τιμωρείται υπό το πρίσμα της αφροσύνης και της εγκληματικότητας και όλες οι συμπεριφορές με κάθε λεπτομέρειά τους την υπογραμμίζουν. Ο στιγματισμός του ατόμου ξεκινά από την πρώτη στιγμή της ύπαρξής του στο χώρο κράτησης από το προσωπικό και σταδιακά ενσταλάζεται μέσα στη συνείδησή του η πεποίθηση ότι είναι αυτό που οι άλλοι βλέπουν σε αυτόν, εφόσον σε τέτοια θέση βρίσκεται και τις συνέπειες αυτής εισπράττει. Όλες οι πληροφορίες που συλλέγονται από την ορατότητα ερμηνεύονται με γνώμονα την ιδιότητα που εισήγαγε το άτομο στον εγκλεισμό.

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ

Το Στίγμα είναι μία μορφή συμβολικής βίας (Αναστασία Ζήση , p.p.2018). Η βία είναι μία έννοια η οποία απασχολεί καθ' όλη τη διάρκεια διερεύνησης του φαινομένου του εγκλεισμού καθώς υπάρχει πριν τον εγκλεισμό των ανθρώπων αυτών με σωματική και ψυχική μορφή από τις οικογένειές τους αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον και τις συνθήκες ζωής τους, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού λόγω της μείωσης της ελευθερίας τους και τη συρρίκνωση του εαυτού τους, αλλά και κατόπιν της αποφυλάκισης όπου ο άνθρωπος χρειάζεται να καταβάλλει προσπάθεια επανένταξης στο κοινωνικό περιβάλλον και να διαχειριστεί πιθανές περιπτώσεις στιγματισμού. Η Jacqueline Barus – Michel (Κλήμης Ναυρίδης, 2002, σελ.38), παραθέτει μία προσέγγιση για τη βία: «Μπορεί να οριστεί η βία; Αποτελεί μονάχα μία έννοια; Η κοινή λογική τη στιγματίζει ως «άγρια δύναμη», ζώδη ενέργεια (αν και τα ζώα σπάνια είναι άγρια): πρόκειται για μια ανεξέλεγκτη, μη ελέγξιμη ενέργεια η οποία ξεσπά. Δε περιορίζεται ούτε από το εσωτερικό ούτε από το εξωτερικό αυτού

που αφανίζει. Είναι δύναμη και καταστροφή. Είναι a priori αυτό από το οποίο χαρακτηρίζεται ένα ακραίο ξετύλιγμα ενέργειας, άρα περισσότερο της τάξης του ποσοτικού, αν και ξεφεύγει από αυτό: αποτελεί υπερβολή. Διασπά μια κατάσταση ισορροπίας ή ομαλής καθημερινότητας.». Από αυτή την ειλικρινή προσέγγιση αποσπώνται κάποιες χαρακτηριστικές λέξεις: άγρια δύναμη, ανεξέλεγκτη, αφανίζει, καταστροφή, ακραίο, υπερβολή, αλλά και η πολύ εύστοχη τελευταία φράση: Διασπά μία κατάσταση ισορροπίας και ομαλής καθημερινότητας. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά θα μπορούσαν να αναφέρονται στο στίγμα. Στο Στίγμα και τα Άσυλα του Γκόφμαν, αλλά και στο Επιτήρηση και Τιμωρία του Φουκώ αναζητώντας την ουσία και τον τρόπο καθιέρωσης της υποτέλειας είτε λόγω στιγματισμού ή άσκησης εξουσίας, μελετώνται όχι μεγάλα και φαινομενικά καθοριστικά γεγονότα, αλλά ευαίσθητες ποιότητες μικρών στιγμών καθημερινότητας. Εκεί όπου γίνεται ο εμβολιασμός βίας, διακριτικά και καθοριστικά. Στίγμα, εξουσία και βία αποτελούν μία τρισυπόστατη δαιμονική ύπαρξη.

Ο Γκόφμαν (Goffman, 2001) στο βιβλίο του *Στίγμα*, δίνει κάποιους ορισμούς για το στίγμα, όπως: «...τη κατάσταση του ατόμου που είναι αποκλεισμένο από την πλήρη κοινωνική αποδοχή» «το στίγμα είναι λοιπόν ένα ιδιαίτερο είδος σχέσης ανάμεσα στο αποδιδόμενο χαρακτηριστικό και το στερεότυπο». Στο πρώτο κεφάλαιο ξεκινάει με το περιεχόμενο που έδιναν οι αρχαίοι Έλληνες στην λέξη, εξηγώντας ότι εννοούσαν τα σημάδια που έφτιαχναν στα σώματα κάποιων στους οποίους ήθελαν να αποδώσουν ένα αρνητικό χαρακτηριστικό κυρίως για την ηθική κατάσταση του στιγματισμένου. Αναφέρεται συχνά σε σημάδια που είναι εμφανή και προδίδουν το αρνητικό χαρακτηριστικό κάποιου και σε άλλες περιπτώσεις δεν είναι εμφανή ή δεν υπάρχουν σημάδια. Στη περίπτωση των πρώην φυλακισμένων σαφώς δεν υπάρχουν σημάδια επάνω στο σώμα τους που να προδίδουν την κράτησή τους. Ένας μεγάλος αριθμός κρατουμένων όμως είναι χρήστες ουσιών ή πρώην χρήστες. Η συγκεκριμένη εργασία έγινε με ομάδες πρώην χρηστών, οι οποίοι ανάλογα με την εξάρτηση και το στάδιο στο οποίο είχαν φτάσει είχαν σημαδέψει έμμεσα το σώμα τους. Αρκετών χρόνια χρηστών η οδοντοστοιχία είχε πληγεί ακόμα και αν η νεαρή ηλικία τους δεν το δικαιολογούσε, συχνά στο σώμα τους είχαν τις χαρακτηριστικές κυκλικές ουλές από τις «λίμνες» που δημιουργούσαν στο δέρμα τους για την χρήση της σύριγγας.

Ένα μεγάλο ποσοστό των κρατουμένων είχαν δεχθεί στιγματισμό πριν ή και πολύ πριν τον εγκλεισμό. Καθώς τα βιογραφικά τους περιλαμβάνουν ψυχική ή σωματική βία ή και τα δύο μαζί από τη παιδική ηλικία, οδηγήθηκαν στην χρήση ουσιών και την

παραβατικότητα. Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι ένα παιδί που δεν ζει σε συνθήκες συναισθηματικής ασφάλειας και που καταφεύγει στη χρήση ουσιών είναι πολύ δύσκολο να εξελιχθεί μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία του σχολείου, τα άτομα αυτά ξεκινούν να στιγματίζονται από το σχολείο ως κακοί μαθητές και να αποκλείονται από μία μεγάλη μερίδα συνομηλίκων τους. Στην έρευνα που πραγματοποίησε ο Βασίλης Καταγής από τα μέλη του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. συμπέρανε ότι όλοι όσοι αποτελούσαν το δείγμα της έρευνάς του είχαν υποστεί βία στο οικογενειακό περιβάλλον, με επίπτωση στη δική τους συμπεριφορά, όπου εμφανίζεται εκ νέου βία στους συνομήλικους και μεγαλύτερους (Βασίλης Καταγής, σελ.85, διπλωματική εργασία). Με την είσοδό τους στο κατάστημα κράτησης φέρουν και έχουν βιώσει ήδη το στίγμα του εξαρτημένου χρήστη και του κοινωνικά απορριπτέου από πολύ μικρή ηλικία, λόγο χαμηλής επίδοσης στο σχολείο και πιθανά ανάρμοστης συμπεριφοράς. Υπάρχει λοιπόν ένα στιγματιστικό ιστορικό στη ζωή τους πριν τον εγκλεισμό και από την πρώτη στιγμή της κράτησης τους εμφανίζεται ένα δεύτερο, του κρατούμενου. Ένας στιγματισμός που εκπορεύεται από το προσωπικό του σωφρονιστικού καταστήματος αδιάκριτα, αλλά και αντανακλάται από το ίδιο το άτομο ως αυτοστίγμα. Για το τελευταίο ο Γκόφμαν αναφέρει στο Στίγμα (Goffman, 2001, σελ. 69) : «Ακόμη, τα κριτήρια που έχει ενσωματώσει από την ευρύτερη κοινωνία τον κάνουν ικανό να αντιλαμβάνεται ενδόμυχα εκείνο που οι άλλοι θεωρούν ατέλειά του, και αυτό συνεπάγεται αναπόφευκτα πως, έστω και για λίγες μόνο στιγμές, συμφωνεί ότι πράγματι υπολείπεται αυτού που θα έπρεπε να είναι. Η ντροπή γίνεται τότε πολύ πιθανή, καθώς ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τότε ένα από τα χαρακτηριστικά του σαν κάτι που τον κηλιδώνει και που πρόθυμα θα έβλεπε τον εαυτό του να το στερείται.» Στο κείμενο της Αναστασίας Ζήση υπάρχει σχετική αναφορά στο αυτοστίγμα: «Στο βαθμό που το κοινωνικό στίγμα είναι μια δημόσια και συχνά επίσημη δεδηλωμένη απόδοση απαξίας σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες και τα μέλη τους, αποτελεί με βάση την κοινωνιολογική θεωρία του Bourdieu (Μπουρντιέ), μια μορφή συμβολικής βίας. Τα μέλη των κοινωνικά στιγματισμένων ομάδων έχουν την τάση να εσωτερικεύουν τις κυρίαρχες πεποιθήσεις. Αυτή η τάση συχνά, όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, εκδηλώνεται ως «αυτό-στιγματισμός» που συνεπάγεται την εσωτερική και ιδιωτική αποδοχή του στίγματος προκαλώντας συχνά στο φορέα του ένα είδος ισόβιου εγκλεισμού.» (2019, σελ.112). Είναι πάρα πολύ σημαντική για την κατανόηση του αυτοστίγματος η παρατήρηση του Γκόφμαν, ότι οι στιγματισμένοι (σε μας οι κρατούμενοι και πρώην τοξικομανείς) είναι μέλη και της

ευρύτερης κοινωνίας, έχοντας έτσι απορροφήσει όλα τα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις, τα πρότυπα και τις αναπηρίες της. Λόγω αυτού και οι ίδιοι αναγνωρίζουν στον εαυτό τους το έλλειμμα ή το σφάλμα, αποδέχονται την στιγματιστική συμπεριφορά από τους άλλους και λειτουργούν όπως οι άλλοι προσδοκούν από αυτούς. Καταλήγοντας έτσι να ανταποκρίνονται πλήρως στο πρότυπο του στιγματισμένου μοντέλου. Η οικογένεια του έγκλειστου εάν υπάρχει, εκθέτει πολλές φορές τη δική της αποδοκιμασία. Στις φυλακές υψίστης ασφαλείας της Θήβας, μία κρατούμενη ανέφερε μεταξύ άλλων: «Μίλησα μία φορά με την αδερφή μου στο τηλέφωνο και μου λέει : δε ξέραμε ότι είχαμε ένα γκάντζτερ στην οικογένεια!». Η ίδια απέκρυπτε από το μικρό γιο της, με τη βοήθεια της μητέρας της, ότι είναι στη φυλακή και δικαιολογούσε την απουσία της λέγοντας ότι λείπει στο εξωτερικό για να εργαστεί.

Το στίγμα είναι μία λέξη που αναφέρεται πολλές φορές στις συζητήσεις των ανθρώπων, στις επιστημονικές ομάδες, σε διάφορα εγχειρίδια κλπ.

Ο Γκόφμαν στα «Άσυλα», (Goffman, 2001, σελ. 94) αναφέρει την ερμηνευτική διαδικασία. Είναι μία στιγματιστική διαρροή που γίνεται κατανοητή με το δεδομένο ότι το στίγμα εκπορεύεται πάντα εκ της ισχυρής ομάδας, στη προκειμένη περίπτωση της διοίκησης-σωφρονιστικών της φυλακής. Αυτή είναι η διαδικασία στιγματισμού που υφίσταται ένα άτομο με την εισαγωγή του απλώς σε ένα ολοπαγές ίδρυμα. Αναλυτικότερα όταν ένα άτομο εισέρχεται σε ένα ίδρυμα θεωρείται από το προσωπικό ότι φέρει την ιδιότητα που του προσδίδεται από το είδος του ιδρύματος. Όταν εισέρχεται σε ένα ψυχιατρικό νοσοκομείο είναι ψυχικά πάσχον, όταν εισέρχεται σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα είναι παραβάτης του νόμου. Από εκείνη τη στιγμή όλες οι εκφάνσεις της συμπεριφοράς του εξηγούνται υπό το πρίσμα αυτού του χαρακτηριστικού, αλλά και οι πιθανές προθέσεις του είναι αυτές που αρμόζουν σε αυτό. Πίσω από την ενέργεια , την επιθυμία , την λέξη κάθε παραβάτη θα βρίσκεται η υπονόμηση της ασφάλειας των υπολοίπων ή ο σκοπός μιας ακόμα παράβασης, γύρω από το άτομο αυτό πάντα θα ελλοχεύει η επικινδυνότητα. Γύρω από ένα χρήστη ουσιών νυν ή τέως πάντα θα ελλοχεύει η ανάγκη για χρήση και ότι τον αφορά θα ερμηνεύεται με βάση αυτή τη πρόθεση. Στις φυλακές υψίστης ασφαλείας της Θήβας , μία κρατούμενη περιέγραφε πόσο δύσκολο γίνεται ορισμένες φορές να αποσπάσεις από τις υπαλλήλους των φυλακών ένα παυσίπονο. Είναι πολύ δύσπιστες απέναντι σε αυτό που τους περιγράφουν οι κρατούμενες, εάν έχουν πονοκέφαλο, εάν ανεβάσουν πυρετό τη νύχτα, εάν έχουν πόνους της εμμήνου ρύσεως ή οτιδήποτε άλλο,

δυσκολεύονται να αποσπάσουν ένα παυσίπονο για να ανακουφίσουν το σώμα τους. Εξηγούσε πως πάντα η συμπεριφορά τους είναι υπεροπτική και χωρίς καμία ένδειξη κατανόησης, πώς πρέπει να τους ζητήσουν πάνω από μία φορά ή δύο ένα χάπι για να το πάρουν σχεδόν παρακαλώντας, καθώς αυτοί οι άνθρωποι πλέον δεν χαίρουν καμίας εμπιστοσύνης και εκτίμησης από τους άλλους, γιατί φέρουν το χαρακτηριστικό που επιβάλλει το ίδρυμα στο οποίο βρίσκονται. Θεωρούνται πλήρως αφερέγγυοι και κατώτεροι. Ο Γκόφμαν πολύ εύστοχα αναφέρει ότι σκοπός αυτού του στιγματισμού και της προκαθορισμένης μεταχείρισης από το προσωπικό είναι ο έλεγχος αυτών των ανθρώπων.

Η ΕΡΕΥΝΑ

Η εστίαση του ενδιαφέροντος είναι στους ίδιους τους κρατούμενους ως βιογραφίες, είναι στους λόγους που οδηγούνται οι άνθρωποι στον εγκλεισμό και συνεπώς στην ζωή τους πριν από αυτόν, στη ζωή τους εντός αυτού και στη χρονική περίοδο μετά την αποφυλάκιση, όπως και στην ύπαρξη και διακύμανση του στίγματος σε όλο αυτό το χρονικό.

Κυρίαρχα ερωτήματα είναι: Ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι; Τι τους έφερε στη φυλακή; Το ερώτημα δεν αναζητά τη παραβατική πράξη αλλά την αιτία της παραβατικότητας. Επανασυνδέονται με την κοινωνία μετά την αποφυλάκιση και πως; Πώς μπορούν οι ζωές τους να εξελιχθούν θετικά μετά την αποφυλάκιση; Ποια η θετική ενίσχυση που μπορεί να προσφέρει η τέχνη;

Οι Ίσαρη-Πουρκός (2015, σελ.12) αναφέρουν ένα ορισμό για την ποιοτική έρευνα : «Η ποιοτική έρευνα είναι μια πλαισιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο. Αυτή συνίσταται σε ένα σύνολο ερμηνευτικών και υλικών πρακτικών, οι οποίες κάνουν τον κόσμο ορατό. Αυτές οι πρακτικές μετασχηματίζουν τον κόσμο. Μετατρέπουν τον κόσμο σε μια σειρά από αναπαραστάσεις του εαυτού, συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων πεδίου, των συνεντεύξεων, των συνομιλιών, των φωτογραφιών, των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων σε ημερολόγια. Σε αυτό το επίπεδο, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να

δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους των νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σε αυτά (Denzin & Lincoln, 2005: 3).»

Σε αυτή τη διερεύνηση θα ακολουθηθεί ποιοτική έρευνα. Οι λόγοι παρατίθενται σύμφωνα με τους Ισαρη-Πουρκός (2015, σελ.40): 1) Επιδιώκεται να διερευνηθεί η ιδιαιτερότητα των βιογραφιών τους, του εγκλεισμού, του στιγματισμού 2) Επιδιώκεται μία σε βάθος και λεπτομερή μελέτη και κατανόηση των επιμέρους πτυχών και διαστάσεων του πεδίου του ενδιαφέροντος και όχι μία αποστασιοποιημένη, στατιστική και αφαιρετική προσέγγισή του. 3) Επιδιώκεται η διαμόρφωση μιας γνήσιας, αυθεντικής, δυναμικής, πλαισιοθετημένης και ολιστικής προσέγγισης και όχι μια αποπλαισιωμένη μελέτη μέσω κάποιων εργαστηριακών πειραμάτων (που άλλωστε θα ήταν ανέφικτη). 4) Επιδιώκεται ένα αφηγηματικό ύφος, περιγραφή με πιο εκφραστικούς όρους (κάνοντας χρήση εκτός του κυριολεκτικού λόγου και των ρητορικών, μεταφορικών του δυνατοτήτων του λόγου) την εμπειρία των υποκειμένων για ένα φαινόμενο και όχι να παραμείνει στην απρόσωπη, αφαιρετική γλώσσα της στατιστικής και των φορμαλιστικών μοντέλων.

Ο πέμπτος παράγοντας που αναφέρεται ότι κατευθύνει προς την ποιοτική έρευνα: «5) Ο ερευνητής διαθέτει αρκετό χρόνο και μέσα για τη συλλογή πλούσιων ερευνητικών δεδομένων στο πεδίο της έρευνας, προκειμένου να προσεγγίσει καλύτερα την πολύπλοκη, δυναμική και ολιστική φύση του φαινομένου που τον ενδιαφέρει.» στη παρούσα διερεύνηση ισχύει κατά το ήμισυ, καθώς διατίθεται χρόνος αλλά λόγω της ιδιάζουσας φύσης του χώρου δεν διατίθενται αρκετά μέσα συλλογής δεδομένων, αλλά και λόγω της παρουσίας διά μέσου του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. υπάρχει πρόσβαση σε ορισμένους μόνο χώρους και η επαφή με τους κρατούμενους απόλυτα ελεγχόμενη.

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση ολόκληρης της ζωής των ανθρώπων που έχουν υποστεί εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα, των αιτιών του εγκλεισμού-παραβατικότητας και του στιγματισμού τους. Επιχειρείται η κατανόηση και περιγραφή του βίου τους, η εσωτερική τους ενδυνάμωση και η δραστηριοποίηση προς την μείωση του στιγματισμού τους.

Ο σχεδιασμός της έρευνας περιελάμβανε αυτοβιογραφικές συνεντεύξεις από τα μέλη των κοινοτήτων του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει (του σωφρονιστικού καταστήματος Κορυδαλλού και της κοινότητας επανένταξης), καθώς θα μπορούσε να συλλεχθεί με αυτό τον τρόπο άφθονο υλικό από τις βιογραφίες τους, το οποίο θα παραγόταν από τους ίδιους πηγαία και ελεύθερα, γεγονός που αποτελεί σημαντικό παράγοντα για πιο άμεση προσέγγιση της αλήθειας, αλλά και του σημείου του ενδιαφέροντος. Αν και οι

δυσκολίες με τις συνεντεύξεις εντός του καταστήματος θα ήταν πολλές, καθώς δεν επιτρέπεται η είσοδος συσκευών ηχογράφησης και φωτογράφησης, αλλά και ο διαθέσιμος χρόνος θα ήταν σημαντικά περιορισμένος. Για την ολοκλήρωση της έρευνας θα εκπονούνταν ημιδομημένες συνεντεύξεις από τους θεραπευτές του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει, ώστε να κατακτηθεί επαφή με την επιστημονική τοποθέτηση και να ενισχυθεί το υλικό με μία περισσότερο εποπτική-αντικειμενική ματιά της προβληματικής, αλλά και η άμεση επαφή με το πεδίο-φυλακή και το ανθρώπινο δυναμικό των κοινοτήτων –τα μέλη και τους θεραπευτές.

Το ενδεχόμενο αυτοβιογραφικών συνεντεύξεων απορρίφθηκε από τη πρώτη στιγμή που προτάθηκε στην διοίκηση του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. και η έρευνα θα έπρεπε αποκλειστικά να στηριχθεί στο δεύτερο σκέλος: τις συνεντεύξεις με τους θεραπευτές του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. και την έρευνα πεδίου.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στα πλαίσια αυτής της αναζήτησης πραγματοποιήθηκε μία συνέντευξη στην Υπεύθυνη εκπαίδευσης του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει, η οποία είναι Ηθοποιός και Σκηνοθέτης και πλην της διοικητικής της θέσης στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α. έχει πραγματοποιήσει στο παρελθόν καλλιτεχνικές δραστηριότητες με μέλη των θεραπευτικών κοινοτήτων. Όπως και η ίδια αναφέρει εργάζεται 19 χρόνια σε αυτά τα προγράμματα. Η συνέντευξη δόθηκε στο γραφείο της, στην οδό Μαγνησίας στη περιοχή του Αγίου Παντελεήμονα Πατησίων, όπου είναι το κτίριο της επανένταξης του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει, το μεσημέρι της Τρίτης 2 Ιουλίου 2019.

Η ερωτώμενη ήταν αναμενόμενο να απαντήσει στις ερωτήσεις από την εμπειρία της με τους κρατούμενους ως μέλη του Κ.Ε.Θ.Ε.Α., αφού μόνο με αυτούς έρχεται σε επαφή και μπορεί να γνωρίζει, γεγονός που συνεπάγεται ότι πρόκειται μόνο για κρατούμενους που είναι πρώην χρήστες και από αυτούς μόνο όσοι εντάχθηκαν στην θεραπευτική κοινότητα. Η πολύχρονη όμως εμπειρία της μας εξασφαλίζει ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων, πάντα όμως πρώην εξαρτημένων. Η ίδια αναφέρει συχνά στο λόγο της ότι μιλάει μόνο για όσους είναι μέλη των κοινοτήτων και όχι για όλη την ομάδα των κρατουμένων των φυλακών.

ΕΝΤΥΠΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

Έντυπο ενημέρωσης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Κοινωνιολογίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας

Σχολή Καλών Τεχνών

Τμήμα Εικαστικών

& Εφαρμοσμένων Τεχνών

Δι-ιδρυματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Εφαρμοσμένη – Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη

Έντυπο ενημέρωσης

Στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας της φοιτήτριας Μίχα Αναστασίας , με τίτλο “Κρατούμενοι φυλακών: μελέτη του στιγματισμού των κρατουμένων και της βιογραφικής τους πορείας πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον εγκλεισμό. Η Τέχνη ως τρόπος μείωσης της κοινωνικής απόστασης και της εσωτερικής ενδυνάμωσης”, του δι-ιδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: *ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ-ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ* του Πανεπιστημίου Αιγαίου & του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας οργανώνεται η παρούσα συνέντευξη με στόχο να διερευνήσει ποιοτικά το κοινωνικό στίγμα και τις βιογραφίες των κρατουμένων.

Περιγραφή

Η συνέντευξη αυτή οργανώνεται με σκοπό να μελετήσει τα *βιώματα των* ανθρώπων που αντιμετωπίζουν εγκλεισμό σε σωφρονιστικά καταστήματα και πιθανά δυσκολίες που σχετίζονται με τον οικογενειακό και τον κοινωνικό τους περίγυρο. Στόχος αυτής της συνέντευξης είναι να συλλεχθεί υλικό για τις βιογραφίες των μελών των κοινοτήτων των φυλακών του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. για την εξάλειψη μέσω της Τέχνης των προκαταλήψεων που συχνά συνδέονται με την παραβατικότητα.

Δεοντολογική εγγύηση

Η συμμετοχή στην συνέντευξη βασίζεται στην αρχή της συνειδητής συναίνεσης και την εθελοντική συμμετοχή. Εάν ο συνεντευξιζόμενος θελήσει να αποχωρήσει, είναι ελεύθερος οποιαδήποτε στιγμή να διακόψει την συμμετοχή του. Επιπλέον, διαφυλάσσεται η εχεμύθεια των λεγομένων του συμμετέχοντα/χουσας και εξασφαλίζεται η ανωνυμία του/της αν το επιθυμεί. Η συνάντηση θα γίνει με την χρήση μαγνητοφώνου ώστε να μελετηθεί και να αναλυθεί χωρίς διαστρεβλώσεις ή παρερμηνείες ο λόγος του συμμετέχοντα/ουσας. Οι συμμετέχοντες/ουσες με την ολοκλήρωση της συνέντευξης και έπειτα από την καταγραφή και μελέτη του υλικού δύνανται να έχουν πρόσβαση στο εμπειρικό υλικό και σε κάθε δημοσιοποίηση του.

Η μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Έντυπο Συγκατάθεσης

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Κοινωνιολογίας
Τεχνών

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σχολή Καλών Τεχνών

Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Άνθρωποι με εμπειρίες εγκλεισμού σε σωφρονιστικά καταστήματα, στέλεχος του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. μιλά για τον κοινωνικό στιγματισμό και τις βιογραφίες των μελών του.

Έντυπο συγκατάθεσης

Δηλώνω τη συγκατάθεσή μου για την συμμετοχή μου στην ερευνητική εργασία του διδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: *ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ- ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ* του Πανεπιστημίου Αιγαίου & του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με θέμα: *“Κρατούμενοι φυλακών: μελέτη του στιγματισμού των κρατουμένων και της βιογραφικής τους πορείας πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον εγκλεισμό. Η τέχνη ως τρόπος μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού και εσωτερικής ενδυνάμωσης”* με επιβλέπον καθηγητή τον κο Ιωάννη Ζιώγα.

Έχω λάβει το έντυπο ενημέρωσης στο οποίο περιγράφεται ο σκοπός της υλοποίησης της συνέντευξης, και οι δεοντολογικές εγγυήσεις που δίνει η μεταπτυχιακή φοιτήτρια προς τη συμμετέχουσα. Έχω κατανοήσει τον λόγο που θα ηχογραφηθεί η συγκεκριμένη συνέντευξη. Κατανοώ ότι οι φοιτήτρια έχει υποχρέωση να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η εχεμύθεια όσων θα πω κατά τη διάρκεια της συνάντησης και η ανωνυμία μου. Γνωρίζω, επίσης, ότι μπορώ να αποχωρήσω από την ομάδα οποιαδήποτε στιγμή, να αποσύρω τη συμμετοχή μου, και να έχω πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησής μου και σε ό,τι κείμενο χρησιμοποιηθεί ή δημοσιευθεί μετά την ανάλυση από τα λεγόμενά μου.

Με βάση τα παραπάνω συναινώ να συμμετάσχω στην συνέντευξη.

Ο συμμετέχων/ Η συμμετέχουσα

Ονοματεπώνυμο

ή

αρχικά.....

Υπογραφή.....

.....

Έντυπο Οδηγού Συνέντευξης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Κοινωνιολογίας

Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας

Σχολή Καλών Τεχνών

Τμήμα Εικαστικών

& Εφαρμοσμένων Τεχνών

Δι-ιδρυματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Εφαρμοσμένη – Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη

Άνθρωποι με εμπειρίες εγκλεισμού σε σωφρονιστικά καταστήματα, στέλεχος του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. μιλά για τον κοινωνικό στιγματισμό και τις βιογραφίες των μελών του.

Εισαγωγή

Η συνέντευξη αυτή οργανώνεται με σκοπό να μελετήσει το *στιγματισμό των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν εγκλεισμό σε σωφρονιστικά καταστήματα και τις βιογραφίες τους*. Στόχος αυτής της προσπάθειας είναι να συλλεχθεί υλικό για τις βιογραφίες των μελών των κοινοτήτων των φυλακών του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. για την εξάλειψη μέσω της Τέχνης των προκαταλήψεων που συχνά συνδέονται με τον εγκλεισμό.

Συστάσεις – γνωριμία

Οδηγός θεμάτων συνέντευξης

Η αναδρομή του βίου – η αρχή του νήματος

1. Θα πρότεινα να ξεκινήσουμε αν θέλετε λέγοντας δυο λόγια για το πώς ξεκινούν συνήθως τα μέλη σας να έχουν παραβατική συμπεριφορά;
2. Υπάρχει ένα «τυπικό μοντέλο» αν μπορούμε να το πούμε έτσι, ζωής και εμπειριών των μελών σας πριν υποστούν εγκλεισμό; Ποια η σχολική τους επίδοση; Σε ποια ηλικία ξεκινούν τη χρήση; Ποια η οικογενειακή τους κατάσταση;
3. Πώς θα περιγράφατε τη ζωή τους πριν τον εγκλεισμό, κατά τη διάρκεια και μετά από αυτόν;
4. Μπορείτε να μας δώσετε τρεις λέξεις για τη κάθε μία από τις τρεις περιόδους που αναφέρθηκαν;
5. Για πολλούς ανθρώπους ο εγκλεισμός αποτελεί ένα ορόσημο στη ζωή τους. Στη ζωή των μελών σας μπορείτε να σκεφτείτε ποιες αλλαγές προκάλεσε μετά την αποφυλάκιση;
6. Ποια η στάση των οικογενειακών και φιλικών τους προσώπων όσο βρίσκονται στη φυλακή;
7. Πόσοι καταφέρνουν να ολοκληρώσουν το πρόγραμμα εντός φυλακής;
8. Πόσοι συνεχίζουν στην επανένταξη;
2. **Οι αλλαγές που έχουν συμβεί στη ζωή τους από τη κράτηση και μετά**

1. Εάν αναλογιστείτε τη ζωή τους μετά από τις εμπειρίες εγκλεισμού τι είναι αυτό που σας φαίνεται ότι άλλαξε περισσότερο στη ζωή τους;
2. Πολλοί άνθρωποι που έχουν υποστεί εγκλεισμό σε σωφρονιστικά καταστήματα, οι ίδιοι ή οι συγγενείς τους αισθάνονται ότι είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι και με άνιση μεταχείριση σε όλες τις πλευρές της ζωής (προσωπική /κοινωνική ζωή, σχέσεις με φίλους, συντρόφους, συγγενείς, επαγγελματική ζωή, ευκαιρίες απασχόλησης, εκπαίδευση). Εσείς τι θα λέγατε για αυτό;
3. Είναι εύκολο να βρουν εργασία και πόσοι τα καταφέρνουν;
4. Είναι εύκολο να βρουν μία σταθερή και υγιή ερωτική σχέση και πόσοι από αυτούς τα καταφέρνουν;
5. Είναι εύκολο να βρουν νέους φίλους και πόσοι από τα μέλη σας τα καταφέρνουν;
6. Αποκτούν κοινωνική δραστηριότητα εκτός των ορίων της κοινότητας;
7. Πόσοι από αυτούς επιστρέφουν στη φυλακή; Ποιοι είναι οι πιο συχνοί λόγοι;
3. **Αντιδράσεις τρίτων. Ο κοινωνικός περίγυρος αντιδρά στη κράτηση.**
 1. Πάντα, είχα την απορία για το πώς αντιδρούν οι άνθρωποι όταν τους εκμυστηρεύονται την κράτησή τους;
 2. Ποιους ανθρώπους περισσότερο εμπιστεύονται ως προς το να εκμυστηρευτούν την κράτησή τους;
 3. Καταγραφή περιστάσεων συνθηκών όπου η εκμυστήρευση προκαλεί αντιδράσεις. (Καταγραφή συγκεκριμένων καταστάσεων ή συμβάντων στην εργασία, προσωπική ζωή, κοινωνική συναναστροφή.)
 4. Μπορείτε να σκεφτείτε καταστάσεις ή συμβάντα κατά τα οποία οδηγηθήκαν να αποκρύψουν την κράτησή τους ;

4. ΤΕΧΝΗ

1. Έρχονται συχνά τα μέλη σας σε επαφή με καλλιτεχνικές δραστηριότητες;
2. Είναι πρόθυμοι σε αυτές;
3. Από την εμπειρία σας , η επαφή των μελών σας με τη τέχνη επιφέρει κάποιες αλλαγές σε αυτούς και αν ναι ποιες είναι αυτές;

4. Συμβαίνει εποικοδομητικός διάλογος των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων με την
θεραπεία;

- **Δράσεις του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. βασισμένες στη τέχνη και αν αυτές έχουν προκαλέσει αλλαγές στην κοινωνία.**
- Ποιες είναι οι εκδηλώσεις που το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. οργανώνει στην τοπική κοινωνία;
- Υπάρχει ανταπόκριση από την τοπική κοινότητα;
- Τι αλλαγές έχετε καταγράψει μέσα από την πορεία της παρουσίας του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στην κοινωνία; Αλλιώς : πιστεύετε ότι η παρουσία του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. άλλαξε κάτι στις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις της κοινωνίας; Και αν ναι, πώς τις έχετε καταγράψει αυτές;
- Θεωρείτε ότι οι ομάδα των μελών σας είναι μια δεμένη ομάδα;

5. Διερεύνηση σκέψεων και επιθυμιών για αυτά που θα ήθελαν ώστε να
αλλάξει η ζωή των μελών τους προς το καλύτερο.

- Ως Κ.Ε.Θ.Ε.Α. παλεύετε για κάτι που δεν έχει επιτευχθεί ακόμα και τι είναι αυτό; (τι θα θέλατε να αλλάξει στη ζωή των μελών σας ; / Τι είναι θεραπεία για τα μέλη σας;)

~Ευχαριστία και κλείσιμο~

Αποκωδικοποίηση Συνέντευξης

1. Θα πρότεινα να ξεκινήσουμε αν θέλετε λέγοντας δύο λόγια για το πώς ξεκινούν συνήθως τα μέλη σας να έχουν παραβατική συμπεριφορά.

Κατ' αρχάς η προσωπική ιστορία, η οικογενειακή ιστορία του καθενός είναι ξεχωριστή. Τα δικά μας μέλη από τη δική μου εμπειρία, δεν είμαι ψυχολόγος αλλά ακριβώς επειδή συμμετέχω σε αρκετά πράγματα στη θεραπεία , αρχίζει λίγο πιο νωρίς από τους υπόλοιπους ανθρώπους που κάνουνε χρήση ουσιών. Εεεε... παραβατικότητα αρχίζει γύρω στα 12-13... όπως και η χρήση. 14, εκεί. Και αναλόγως τι εννοείτε παραβατικότητα, όχι φυλακές, μπορεί να είναι και η πρώτη τους κλοπή, ή η πρώτη τους συμμετοχή σε μία ομάδα που.... Ξέρω γω... κάνει διάφορα πράγματα παράνομα. Μετά τα 12-13 κάπου εκεί, 14.

2. Ωραία, υπάρχει ένα τυπικό μοντέλο, αν μπορούσαμε να το πούμε έτσι, ζωής και εμπειριών των μελών σας πριν υποστούν εγκλεισμό; Εμμ... τη σχολική τους επίδοση, την ηλικία που ξεκινούν τη χρήση, την οικογενειακή τους κατάσταση...

Πάντα σύμφωνα με τα δικά μας δεδομένα και πάντα σύμφωνα με τα μέλη του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει, οι άνθρωποι που είναι στη φυλακή για οποιοδήποτε λόγο και χρήστες ουσιών και κάνουν αίτημα για να υποστηριχθούν από το Κ.Ε.Θ.Ε.Α., το οποίο είναι στεγνό πρόγραμμα. Δεν έχει, δεν δίνει υποκατάστατα. Άρα κάνουμε ψυχική απεξάρτηση. Τι σημαίνει τώρα αυτό, ότι εε... Σύμφωνα με τα δεδομένα που έχουμε εμείς, η σχολική τους επίδοση δεν ήταν εεε... πολύ καλή. Οι περισσότεροι έχουν σταματήσει το σχολείο στο Λύκειο, αρκετοί δεν έχουν πάρει απολυτήριο Γυμνασίου και δεν παρακολουθούσανε στο σχολείο, είχαν πάρα πολλές απουσίες. Εεε ... Οι γονείς τους σχεδόν ποτέ δεν είχαν πάει στο σχολείο να μάθουν τη σχολική τους επίδοση, εεε... επίσης ποτέ δεν τους υποστήριζαν σε κάποιο γεγονός που συνέβη στο σχολείο, bullying ή οτιδήποτε... σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε εμείς και με αυτά που τους ρωτάμε. Δούλευαν από πολύ μικρή ηλικία και συνήθως στην εργασία «τι κάνατε μετά τη δουλειά;» εε.. αναφέρονται στο εξής ότι «εγώ δούλευα για να στηρίξω την οικογένειά μου, έναν γονέα ή και τους δύο μαζί και μετά αφού τελείωνα τη δουλειά θεωρούσα ότι μπορούσα να κάνω, δικαιούμουν να κάνω οτιδήποτε άλλο μου άρεσε» Σε μία ηλικία που οι υπόλοιποι πηγαίνουν σχολείο ή κάνανε διακοπές με τους γονείς τους αν ήταν καλοκαιρινή περίοδος. Εμμ... οι δουλειές τους ήτανε περιστασιακές, δούλευαν delivery, σερβιτόροι, οδηγοί, οικοδομές, μεταφορές-μετακομίσεις, μανικιούρ-πεντικιούρ, κομμώτριες, εμμ... μπαρ, τέτοιες δουλειές. Οι οποίες δεν είχαν και ιδιαίτερη εξέλιξη και ο κοινωνικός περίγυρος δεν τους έδινε τη δυνατότητα να διευρύνουν το κοινωνικό τους περιβάλλον και το κοινωνικό τους δίκτυο.

3. Ωραία, πώς θα περιγράφατε τη ζωή τους πριν τον εγκλεισμό, κατά τη διάρκεια και μετά.

Θεωρώ ότι... Εεε... Για εεε... τα προβλήματα έχουν αρχίσει πριν τη περίοδο της χρήσης. Ακριβώς γι αυτό το λόγο οδηγήθηκαν στη χρήση. Δεν οδηγήθηκαν στη χρήση για ένα λόγο, είναι πολλοί οι παράγοντες. Έχουνε σχέση με την οικογένεια, έχουνε σχέση με το κοινωνικό περιβάλλον, έχουν σχέση με σωματική βία που μπορεί να έχουν υποστεί, συναισθηματική, σεξουαλική κακοποίηση, είναι πάρα πολλοί οι παράγοντες. Οι περισσότεροι από τους ανθρώπους όμως όχι όλοι, δε μπορούμε να τους βάζουμε όλους μαζί. Εε δεν είχανε μία εε.. καλή ας το πούμε οικογενειακή ζωή, θα μπορούσε να υπάρχει ένα... συνήθως υπήρχε ένα έντονο πρόβλημα, μπορεί να ήταν η μετανάστευση, μπορεί να ήταν μία πολύ σοβαρή αρρώστια ενός ανθρώπου που ωθούσε τα παιδιά να είναι εκτός σπιτιού, εεε... Μιααα... Εξάρτηση ενός γονέα αλκοολισμός ή χρήση και να υπήρχε και βία εε... ανέχεια, μεγάλη φτώχεια, υπήρχαν παράγοντες που οδηγούσαν τους ανθρώπους είναι όμως πολυπαραγοντικό σε συνδυασμό, δεν ήτανε ένας, δεν υπάρχει κάποιος που οδηγήθηκε λόγω ενός παράγοντα, όλοι μαζί οι παράγοντες. Εμμ... ώθησαν αυτούς τους ανθρώπους μετά να

θεωρούν ότι δεν ανήκουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον και ανήκουν σε μία άλλη οικογένεια, σε μία άλλη παρέα, που τους δίνει αυτό που δεν τους δίνει το σχολείο και η οικογένεια. Κυρίως την αίσθηση ότι ανήκουν κάπου και ότι είναι σημαντικοί σε αυτό το χώρο. Εεμμ... όταν αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουνε πάρει ποτέ μπράβο από την οικογένειά τους, δεν έχει ασχοληθεί κάποιος μαζί τους, εε... είναι μέρος ενός προβλήματος, μέρος της φτώχειας, μέρος της εξάρτησης, μέρος μίας ματαιότητας ας πούμε των γονέων, εε .. το πιο φυσιολογικό είναι να ζητήσουνε να είναι σημαντικοί , γιατί είναι νέοι, θέλουν να ανήκουν κάπου και κυρίως στην εφηβεία αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. Άρα σιγά σιγά για διάφορους λόγους που υπήρχανε μέσα στην οικογένεια , κάποιες δυσλειτουργίες ωθήθηκαν εκτός οικογένειας εεε σε άλλες ομάδες που τους έδιναν, που τους έκαναν να αισθάνονται σημαντικοί. Είναι παρέες εκτός σχολείου.

Εε αυτό πριν τον εγκλεισμό.

Ναι.

Εντός του εγκλεισμού;

Εντός του εγκλεισμού, τι ακριβώς; Πώς ήταν η ζωή τους;

Ναι εεε και κυρίως πως το εκλαμβάνουν εκείνοι, πώς πιθανά να αισθάνονται, πως είναι όλο αυτό το βίωμα για αυτούς.

Για κανέναν άνθρωπο η φυλακή και η στέρηση της ελευθερίας δεν είναι καλό πράγμα, ξεκινάμε με αυτό γιατί σίγουρα οποιοσδήποτε έμπαινε στη φυλακή το ίδιο πράγμα θα αισθανόταν. Εεμμ... νομίζω ότι... Νομίζω ότι έτσι όπως ... τις συζητήσεις που έχω κάνει, η πρώτη αίσθηση για αυτούς ήταν ένα σοκ, ότι μπήκαν στη φυλακή. Κατά τη διάρκεια της θεραπείας μέσα στη κοινότητα, στη θεραπευτική κοινότητα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει αντιλαμβάνονται ότι ζούσανε πολύ περισσότερες φυλακές , πολλές περισσότερες φυλακές από αυτή που ζουν τώρα. Εεε οι φυλακές δηλαδή της χρήσης , της εξάρτησης ή των προβλημάτων που είχανε, που δεν τα έλεγαν ποτέ σε κανένα, δεν τα είχαν διαχειριστεί, πολύ σοβαρά προβλήματα, εεεε η κακοποίηση δε μπορεί ας πούμε να διαχειριστεί αν δε πας σε ένα ειδικό ή αν δε κάνεις τη προσπάθεια να πεις αυτό που σου συνέβη σε έναν άνθρωπο. Και δεν εννοώ μόνο σωματική κακοποίηση εεεε .. σεξουαλική εννοώ και συναισθηματική κακοποίηση. Εεεεε άρα συνειδητοποιούν στη πορεία ότι η φυλακή είναι, όντως ονομάζεται φυλακή αλλά είχαν ζήσει πολλές φυλακές , που αν δε τις διαχειριστούν και αν δεν εμπιστευτούν το πρόγραμμα για να μιλήσουν για αυτά που τους συμβαίνουν, θα μείνουν σε αυτή τη φυλακή τη μόνιμη της χρήσης και των ναρκωτικών που θα τους φέρνει κατά καιρούς μέσα στη φυλακή μέσα στο σωφρονιστικό σύστημα. Σαφώς είναι ένα σοκ όμως για πολλούς ανθρώπους ήταν και μία προσπάθεια να πάρουν απόφαση ότι θα απεξαρτηθούν. Δεν είναι εύκολη απόφαση να απεξαρτηθείς μέσα στη φυλακή, ούτε το περιβάλλον είναι ωραίο όχι γιατί όπως λέει ο κόσμος υπάρχουν ναρκωτικά , εμείς δεν θα ασχοληθούμε με αυτό και δε ασχολούμαστε με αυτό , θα ασχοληθούμε με τις συμπεριφορές που υπάρχουν,

όταν υπάρχει βία, όταν δεν υπάρχει αξιακό σύστημα, όταν κυριαρχεί ο ισχυρός, το δίκιο του ισχυρού, εεε αυτοί οι άνθρωποι είναι πολύ δύσκολο να κάνουν τη θεραπεία γιατί το αξιακό σύστημα της κοινότητας εννέα – πέντε όπως λειτουργεί είναι πολύ διαφορετικό. Η ποιότητα στη ζωή τους η αισθητική, στο φαγητό, στη δημιουργία σχέσεων, στις καθαρές σχέσεις είναι σε αντιδιαστολή με όλο το σύστημα της φυλακής από τους κρατούμενους. Οπότε είναι πολύ δύσκολη η ζωή τους εκεί, είναι μία... ένα σύστημα κλειστό, μία άλλη κοινωνία που δεν διαφέρει πολύ από τη πιάτσα. Δεν νομίζω ότι τους είχε σοκάρει, έχε σοκάρει ποτέ κανένα το περιβάλλον τη φυλακής, χρήστη. Γιατί μοιάζει πάρα πολύ με αυτόν. Με το σύστημα που υπάρχει στη πιάτσα. Αυτό που τους σοκάρει είναι πραγματικά η στέρηση ελευθερίας, πραγματικά το γεγονός ότι αν σου συμβεί οτιδήποτε δε μπορείς να βγεις, ότι ένα, μία σιδερένια πόρτα κλείνει πίσω σου το βράδυ, δεν έχει χώρο προσωπικό, εεε ούτε να κοιμηθείς, ούτε να χρησιμοποιήσεις τη τουαλέτα, ούτε να μιλήσεις, σε αντιμετωπίζουν μαζικά, υπάρχει μία υποτίμηση, αλλά νομίζω ότι στη πορεία αντιλαμβάνονται ότι τέτοια πράγματα είχαν στη ζωή τους και λόγω της χρήσης και λόγω της πιάτσας και είναι ίσως ένα σημαντικό σοκ και είναι και ένα κομβικό σημείο που τελικά αντιλαμβάνονται ότι πρέπει να κάνουν τη θεραπεία πραγματικά. Να αντιληφθούν τι τους συμβαίνει και να συνδέσουν τους λόγους που τους οδήγησαν στη χρήση. Άρα οι λόγοι αυτοί προ υπήρχαν.

Μετά την απόλυσή τους;

Μετά την αποφυλάκιση εμείς υποστηρίζουμε, για όλους και ένα μεγάλο ποσοστό έρχεται, ότι πρέπει να... ότι πρέπει να υποστηριχτούν εεε θεραπευτικά και όχι εεε ατομικά. Γιατί έχουνε ιδρυματοποιηθεί όπως και να ναι, είτε 3 μήνες είναι ή 5 χρόνια στη φυλακή, 10 χρόνια στη φυλακή υπάρχει μια ιδρυματοποίηση, είσαι σε ένα κλειστό σύστημα της φυλακής, έχεις μάθει να λειτουργείς με ένα τρόπο, δεν ξέρεις πώς είναι η ζωή έξω, δηλαδή έχεις ξεχάσει κατά κάποιο τρόπο πως είναι η ζωή έξω και δε μπορείς να αντιμετωπίσεις τα προβλήματά σου. Αν έχεις πρόβλημα με τους γονείς σου, αν έχεις πρόβλημα με τη κοπέλα σου, με τη γυναίκα σου, με τα παιδιά σου, όλα αυτά τα αντιμετωπίζεις, εεεε μέσα από τη φυλακή, μέσα από ένα φίλτρο και μέσα από ένα επισκεπτήριο. Η πραγματικότητα είναι άλλη μόλις θα βγεις έξω, πως θα πιάσεις δουλειά, τι εκπαίδευση θα έχεις, για να μη ξανακάνεις τα ίδια πράγματα. Άρα εμείς υποστηρίζουμε ότι πρέπει να έρθουνε στο Έν Δράση που είναι το εξειδικευμένο κέντρο για αποφυλακισμένους, ώστε να συνεχίσουν τη θεραπεία τους και για να μην εεε για να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά, γιατί είναι βίαιη η αποφυλάκιση, δηλαδή η επαφή με τη κοινωνία μετά την αποφυλάκιση είναι βίαιη. Δηλαδή ή θα πάνε εκεί που ξέρουνε δηλαδή στα παλιά τους λημέρια, στους ανθρώπους που γνωρίζανε, στη χρήση, εκεί που αισθάνονται καλά, στο νταραβέρι, στη πιάτσα, εκεί όντως αισθάνονται καλά. Ή θα αποφασίσουν ότι για να αλλάξουν θα πρέπει να έρθουν σε ένα πρόγραμμα να τους υποστηρίξει σε αυτή την αλλαγή, γιατί αυτή η αλλαγή είναι τόσο μεγάλη, που το σίγουρο θα έχει πισωγυρίσματα. Εμείς δε λέμε ότι οι άνθρωποι προχωράνε και είναι μια χαρά. Σε όλη αυτή τη πορεία υπάρχουνε πάρα πολλά προβλήματα, πισωγυρίσματα, εεεε δε ξέρουνε αν αυτό που

κάνουνε είναι σωστό, δε μπορούν να αντιληφθούνε αν όντως αυτό θα τους ωφελήσει στο μέλλον, γιατί δε το χουνε ζήσει ποτέ, δεν έχουνε ζήσει ποτέ να παλεύουνε καθαρά για κάτι. Να βάζουνε ένα στόχο. Να έχουνε πραγματικές σχέσεις με τους ανθρώπους και αυτό που οδηγεί, σε μία ευτυχία ας το πούμε του ανθρώπου, μία αξιοπρέπεια; Έχουνε μάθει το άλλο, που λειτουργούν μέσα στη πιάτσα. Άρα όταν αποφυλακίζονται, εάν δεν κάνουν θεραπεία, το σίγουρο είναι ότι θα επιστρέψουνε. Τα δεδομένα λένε ότι, τους περισσότερους, οι περισσότεροι που διακόπτουν από μας δηλαδή αποφυλακίζονται και φεύγουν τους ξαναβρίσκουν στη φυλακή. Όχι ότι δε συμβαίνει ακόμα και με κάποιον ο οποίος έχει έρθει στο πρόγραμμά μας. Εμείς είμαστε συμβιβασμένοι με τη ματαιότητα και το ξέρουμε, αλλά όταν έχει έρθει στο πρόγραμμα, σίγουρα ακόμα και αν διακόψει, θυμάται κάποια στοιχεία που τον βοήθησαν και τον στήριξαν και θα έρθει πιο εύκολα. Ενώ τις άλλες φορές όσοι διακόπτουν έρχονται και τους ξαναβρίσκουν στη φυλακή, γιατί κάνουν αυτό που ήξεραν. Το σοκ της αποφυλάκισης νομίζω είναι, το σοκ μάλλον της φυλάκισης είναι ... η στέρηση της ελευθερίας, το σοκ της αποφυλάκισης για μένα είναι πάλι η στέρηση της ελευθερίας δηλαδή δεν μπορώ να βγω στη κοινωνία , η στέρηση της ελευθερίας και τα ναρκωτικά , θα ξανα πάω εκεί που ξέρω, μπαίνουν σε μια άλλη φυλακή και νομίζω ότι αυτό είναι σοκ γιατί όλοι το διαπραγματεύονται, όσοι έχουν περάσει από τη κοινότητα επαναλαμβάνω, δε ξέρω για τους άλλους κρατούμενους και δεν θέλω να μιλήσω για τους άλλους κρατούμενους γιατί δε ξέρω τι στήριξη μπορεί να έχουν.

Ναι.

Αλλά για τους δικούς μας είναι σίγουρο ότι το διαπραγματεύονται, γιατί κάποια πράγματα έχουνε πάρει από τη θεραπευτική κοινότητα , ακόμα και το συμβουλευτικό κέντρο μέσα στη φυλακή, το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. διαφέρει και υποστηρίζει την αλλαγή του ανθρώπου μέσα από διάφορες θεραπευτικές διαδικασίες, χωρίς να παίρνει φάρμακα. Οπότε είναι σίγουρο ότι υπάρχει κάτι μέσα τους που... εεεμμ... Που τους δημιουργεί αδιέξοδο; δε ξέρουν τι θα κάνουνε; Και έτσι επιλέγουνε ένα δρόμο. Όσοι έρχονται κατευθείαν στο Εν Δράσει θεωρώ ότι γι αυτούς είναι καλή επιλογή να αντιμετωπίσουνε το πρόβλημα.

4. Ωραία. Μπορείτε να μας δώσετε 3 λέξεις για κάθε μία από τις 3 περιόδους; Πριν τον εγκλεισμό, κατά τη διάρκεια και μετά;

Πριν τον εγκλεισμό, κατά τη διάρκεια της χρήσης;

Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού.

Πριν όμως τον εγκλεισμό είναι η ζωή τους η χρήση.

Ωραία, ότι συμπεριλαμβάνει η ζωή τους.

ΕΕεε ... αδιαφο... πριν τη χρήση, αδιαφορία, παραίτηση. Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, πρέπει να... εεεε... ή θα συνεχιστεί αυτό , αν η αδιαφορία και η παραίτηση είναι στη θεραπευτική κοινότητα εεεμμ... Αλλαγή Η μπορεί να

βάλουμε και ένα άλλο ρήμα το μπορώ. Εεε ένα άλλο ρήμα αισθάνομαι. Μετά την αποφυλάκιση εάν είναι στη θεραπευτική κοινότητα, γιατί για αυτούς μπορώ να μιλήσω μόνο, εεεε... Είναι νιώθω, εεμμ... αισθάνομαι χρήσιμος. Κάπως έτσι.

5. Ωραία. Για πολλούς ανθρώπους ο εγκλεισμός αποτελεί ένα ορόσημο στη ζωή τους. Στη ζωή των μελών σας μπορείτε να σκεφτείτε ποιες αλλαγές προκάλεσε μετά η αποφυλάκιση; Η ζωή τους πώς άλλαξε δηλαδή.

Η ζωή τους άλλαξε, πάντα μιλώντας για τα μέλη μας, επειδή συνάντησαν μέσα στη φυλακή το πρόγραμμα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. και τους έδωσε μία οπτική, μπαίνοντας ένας άνθρωπος μέσα στη φυλακή, θα αναγκαστεί να υποστεί πολλά πράγματα που συμβαίνουν και να πρέπει να ενσωματωθεί στο σύστημα της φυλακής. Εεμμ ... μπαίνοντας στο Εν Δράσει αντιλαμβάνεται ενώ βρίσκεται στο χώρο της φυλακής ότι εμείς δουλεύουμε διαφορετικά δίνουμε άλλη αξία στον άνθρωπο και προσπαθούμε να του δώσουμε να καταλάβει ότι μπορεί να είναι ευτυχισμένος, ότι αξίζει να είναι ευτυχισμένος και ότι γι αυτό αξίζει να προσπαθεί. Εεεεμμμμ... άρα... νομίζω ότι το ορόσημο είναι ότι ίσως για να κόψει τη χρήση ότι μπαίνει στη φυλακή ότι αυτό ίσως του δώσει ένα έναυσμα να πει, όχι ότι πρέπει να μπει στη φυλακή, ίσως αυτό να είναι η πρώτη απόφαση, εε.. και μετά εεμμ... λειτουργεί καταλυτικά μόνο αν κάνει θεραπεία γιατί υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι λένε εγώ δε θα ξαναμπω φυλακή και τους έχουμε δει 10 φορές ξανά. Άρα δε ξέρω αν ο εγκλεισμός λειτουργεί αποτρεπτικά. Νομίζω ότι ο εγκλεισμός σε συνδυασμό με τη θεραπευτική κοινότητα, λειτουργεί περισσότερο αποτρεπτικά εεε... να ξαναμπεί ο άλλος στη φυλακή ή να κάνει την ίδια ζωή. Γιατί έχουμε δει, είμαστε πάρα πολλά χρόνια στις φυλακές, από το 88' μπαίνουμε, στις φυλακές υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι είναι εεε... μπαίνουν και ξαναμπαίνουν στις φυλακές, όλο παίρνουν την απόφαση αλλά δε κάνουν ποτέ θεραπεία. Επιστρέφουν στο σπίτι τους θεωρώντας ότι μπορούν να βρουν μία απλή δουλειά, να γυρίσουν στη γυναίκα τους και τα παιδιά τους και να μη ξανακάνουν ποτέ χρήση. Αλλά ξέρουμε πολύ καλά όλοι ότι δεν είναι, κάνουν οι άνθρωποι χρήση για τη πλάκα τους ή για τις παρέες, γιατί υπάρχει ένα συναισθηματικό κενό και αυτό το συναισθηματικό κενό δε μπορεί να κλείσει ή δε μπορεί να να το διαχειριστεί κάποιος άνθρωπος μέσα στη φυλακή. Χρειάζεται θεραπεία. Ψυχοθεραπεία.

6. Εεμμ... ποια η στάση των οικογενειών και των φιλικών τους προσώπων όσο βρίσκονται στη φυλακή;

Πάλι μιλώντας για το πρόγραμμα, εμείς ξέρουμε ότι , αρκετοί άνθρωποι που βρίσκονται στις φυλακές οι γονείς τους ενημερώνονται για το πρόγραμμα οικογένειας που έχει το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει για να τους υποστηρίξει. Τα δεδομένα λένε ότι όσοι άνθρωποι έχουν υποστήριξη από την οικογένειά τους και από τους συντρόφους τους, γενικότερα από το οικογενειακό περιβάλλον, εεε ε... είναι πιο εύκολο να απεξαρτηθούν και να αποφοιτήσουν. [διακοπή τηλεφώνου για λίγα δευτερόλεπτα] Λέμε λοιπόν ότι έχουν περισσότερες πιθανότητες νααα Εεε... Ε να τελειώσουν το πρόγραμμα και να αποφοιτήσουν. Νομίζω ότι οι άνθρωποι που Η οικογένεια όταν κάποιος άνθρωπος δικός τους μπαίνει στη φυλακή, ακόμα και όταν κάνει χρήση,

είναι και για αυτούς ένα μεγάλο σοκ. Όλοι εε .. ανατρέπονται τα πάντα. Υπάρχουν βέβαια οικογένειες οι οποίες το γνωρίζουνε για τι οι άνθρωποι το συναίσθημα αυτό και πολλές φορές αισθάνονται ασφάλεια όσο και να μην το πιστεύετε γιατί δεν ήξεραν που βρισκόταν αυτός ο άνθρωπος ως χρήστης και μπαίνοντας στη φυλακή θεωρούν ότι, όχι θα ήθελαν, αλλά και γνωρίζοντας ότι είναι στο πρόγραμμα νιώθουν ότι είναι μια ασφάλεια και εμπιστοσύνη, και έρχονται στο πρόγραμμα για να δούνε με ποιο τρόπο ,από τη θέση τους όμως ως οικογένεια θα υποστηρίξουν τον εε... το μέλος της θεραπευτικής κοινότητας το οποίο είναι κρατούμενος, δηλαδή εεε... δεν εεεε.... Λέμε πράγματα τα οποία διαχειρίζεται ο άνθρωπος, υπάρχει το απόρρητο , όμως στηρίζουμε την οικογένεια να αναλάβει το ρόλο, το πατέρα , της μητέρας, της συντρόφου, ώστε να τον βοηθήσει στο ρόλο του ως γιο, ως πατέρα, ως σύντροφο. Είναι λόγο διαφορετικό. Σαφώς νομίζω ότι υπάρχει ένα σοκ για όλους. Και υπάρχουν άνθρωποι, υπάρχουν μετανάστες που η οικογένειά τους δεν είναι εδώ, υπάρχουν πολλές φορές επανασυνδέονται μέσω ημών, υπάρχουνε τηλέφωνα, υπάρχουν τα πάντα. Υπάρχουν και οικογένειες οι οποίες έχουν παραιτηθεί, αλλά πολλές φορές όταν βλέπουν ότι ο άνθρωπος προχωράει κάνουν μια προσπάθεια να έρθουν στο πρόγραμμα. Γενικότερα νομίζω ότι σταδιακά όπως προχωράει ο άνθρωπος, προχωράει και η οικογένειά του. Αν κάποιος έχει έντονη θέληση να ... απεξαρτηθεί σιγά σιγά με αυτό τον τρόπο φέρνει κοντά και την οικογένειά του.

7. Οι περισσότεροι από τα μέλη υποστηρίζονται από τις οικογένειες ή όχι; Προσεγγιστικά.

Εεεε.... Ναι, συνήθως αυτοί που δεν υποστηρίζονται είναι οι μετανάστες που δεν έχουν Συνήθως δε βρίσκονται εδώ οι οικογένειές τους.

8. Και οι οικογένειες τους, τους χρεώνουν πράγματα; Ότι ζημιώθηκαν οι ίδιοι από τον εγκλεισμό τους, από τη στάση τους...

Αυτό είναι ... εδώ τους χρεώνει, έτσι και αλλιώς έχουνε πολλά πρόστιμα από διάφορες υποθέσεις δε χρειάζεται να τους χρεώσει η οικογένεια. Εεεμμ... τα προσωπικά της κάθε οικογένειας δε μπορούμε εμείς τώρα να τα ξέρουμε γιατί δε μπαίνουμε σε αυτό, προσπαθούμε να μην υπάρχει θυμός προσπαθούμε να διαχειριστεί ο καθένας τα πράγματα να δει, να αποδεχθεί τη κατάσταση και η οικογένεια και το μέλος μας, που είναι κρατούμενος, και μετά από κει και πέρα να προχωρήσουνε σύμφωνα με τους ρόλους τους. Εεεμμμ... Δε μπορώ να απαντήσω σε αυτό γιατί... Δεν τα προωθούμε στις ομάδες. Δε προωθούμε στις ομάδες να ξεφορτώνουν να το πούμε και έτσι. οι γονείς για το τι αισθάνονται για τα.. για το αν τα παιδιά τους έχουν χρεώσει.

9. Πόσοι καταφέρνουν να τελειώσουν το πρόγραμμα εντός φυλακής; Όχι ένα νούμερο, 25 ας πούμε, λέω παραδείγματος χάρη, ένα ποσοστό, αν είναι αρκετοί, αν είναι πολύ λίγοι...

Κατ αρχάς το ποσοστό αυτό εξαρτάται πάρα πολύ από αποφυλακίσεις , δηλαδή αν δώσουμε στοιχεία, μπορεί κάποιος να είναι στην συμβουλευτική και όταν

αποφυλακιστεί να έρθει εδώ στο εεε.. στο κέντρο αποφυλακισμένων και μπορεί αυτό το στοιχείο να μην έχει περάσει στη θεραπευτική κοινότητα. Θέλω να πω ότι τα στοιχεία είναι σχετικά. Σε γενικές γραμμές, εε... υπάρχει μία καλή ροή γιατί εμείς έχουμε κοινότητα που είναι με αποφυλακισμένους δεν θα την είχαμε αν δεν ερχόντουσαν οι άνθρωποι. Κάθε χρόνο έχουμε τουλάχιστον 15 απόφοιτους με 20 απόφοιτους, που σημαίνει ότι είναι πολύ καλό αυτό, εεμμ.... αυτά. Κάθε κοινότητα ανάλογα με τη δυναμική της , έχουμε περάσει 25 άτομα στη κύρια φάση της κοινότητας και στη συμβουλευτική, στις δικαστικές μπορεί να έχουμε 120 άτομα και αλλά εε.. συνήθως μετράμε θεραπευτική κοινότητα δεν είναι όμως 25 άτομα γιατί μπορεί κάποιος απ τη συμβουλευτική να αποφυλακιστεί και να έρθει κατευθείαν με ραντεβού σε μας έξω, οπότε τα νούμερα δεν έχουν τόσο σημασία όσο ότι υπάρχει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό, νομίζω πάνω από 60% αλλά δεν είμαι στην έρευνα οπότε δεν μπορώ να πω αυτό. Που πάει καλά και αποφοιτά.

Άρα και ένα ποσοστό συνεχίζει στην επανένταξη, από αυτό...

Σαφώς.

10. Ωραία. Αν αναλογιστείτε τη ζωή τους μετά από τις εμπειρίες εγκλεισμού, τι είναι αυτό που σας φαίνεται ότι άλλαξε περισσότερο από όλα..

Αν αναλογιστούμε ακριβώς τη ζωή τους; Δε κατάλαβα ...

Εε.. όπως ήταν πριν τον εγκλεισμό.

Ναι...

Ποιο είναι αυτό το χαρακτηριστικό της ζωής τους που μετά τον εγκλεισμό άλλαξε περισσότερο από όλα; Γιατί αλλαγές θα υπήρχαν προφανώς σε πολλούς τομείς, αυτό που περισσότερο αλλάζει;

Εγώ νομίζω , όχι μετά, γιατί έχει σημασία καμιά φορά, ο εγκλεισμός σε σχέση με τη θεραπευτική κοινότητα, για μας ..

Ναι ναι ναι...

...γιατί κάποιος άλλος μπορεί να... νομίζω ότι.. η αγάπη, η αλλαγή για τον εαυτό του, η αγάπη προς τον εαυτό του, έχει αλλάξει αυτό το στοιχείο έστω και λίγο για τον οποιοδήποτε θεραπευτική κοινότητα αρχίζει να εκτιμάει, να έχει αυτοεκτίμηση.

Πολλοί άνθρωποι που έχουν υποστεί εγκλεισμό

Και βέβαια συγγνώμη να το πω...

Ναι ναι ναι...

..όχι αυτοεκτίμηση επειδή μπήκε στη φυλακή, γιατί η θεραπευτική κοινότητα, όταν βρέθηκε στη φυλακή τον υποστήριξε και τον βοήθησε όχι ως φιλόanthropos, αλλά ως

άνθρωπος, ως ένα σύστημα που πιστεύει ότι μπορεί να αλλάξει και αξίζει να αλλάξει και να έχει μία ζωή αξιοπρεπή.

11. Πολλοί άνθρωποι που έχουν υποστεί εγκλεισμό σε σωφρονιστικά καταστήματα, οι ίδιοι ή οι συγγενείς τους αισθάνονται ότι είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι και με άنيση μεταχείριση σε όλες τις πλευρές τις ζωής. Στη προσωπική, στη κοινωνική, στη σχέση με φίλους, με συντρόφους, με συγγενείς, στην επαγγελματική ζωή, σε ευκαιρίες απασχόλησης, εκπαίδευσης, εσείς τι θα λέγατε για αυτό;

Κατ αρχάς οι άνθρωποι, οι περισσότεροι άνθρωποι που έχουμε εμείς που έχουν κάνει αρκετές φυλακές ήταν από πριν αποκλεισμένοι έτσι και αλλιώς. Ουσιαστικά δεν υπάρχει επανένταξη, γιατί ουσιαστικά δεν είχαν ενταχθεί ποτέ. Ούτε εκείνοι ούτε οι οικογένειές τους. Έχουν ένα αρκετά προβληματικό background. Εεεμμμ... σαφώς αισθάνονται πολλές φορές αποκλεισμένοι, αλλά δεν είναι μόνο λόγο φυλακής, είναι λόγο χρήσης, γιατί δεν έχουν άλλο κοινωνικό δίκτυο, κανένα υποστηρικτικό δίκτυο και εκεί είναι και οι οικογένειές τους και αισθάνονται ότι ο κόσμος τους εεε... περιθωριοποιεί. Βέβαια ήταν περιθωριοποιημένοι λόγο εξάρτησης, λόγο πιάτσας και θεωρώ ότι η κοινωνία έχει κάνει αρκετά μεγάλα βήματα, δηλαδή εμείς ως Εν Δράσει έχουμε ένα μεγάλο δίκτυο εθελοντών, ανθρώπων που θέλουν να μπουνε, νέων ανθρώπων που θέλουν να μπουνε μέσα στη φυλακή, που κάποιος θα μπορούσε απλά να μην τον ενδιέφερε, έχουμε πολλές υποτροφίες σε σχολές, σε Πανεπιστήμια, σε ιδιωτικά ΙΕΚ, που σημαίνει ότι ο κόσμος, η κοινωνία έχει αλλάξει και θέλει να δώσει μια δεύτερη ευκαιρία. Ε, το ότι αισθάνονται έτσι θεωρώ ότι αυτό ανατρέπεται γρήγορα σχετικά μετά τη θεραπεία.

12. Είναι εύκολο να βρουν εργασία;

Εμάς εδώ τα μέλη μας στην επανένταξη δουλεύουνε, οπότε θεωρώ ναι. Το θέμα είναι να τους αρέσει αυτή η εργασία γιατί είναι μία ευκαιριακή δουλειά στην αρχή γιατί όλοι σπουδάζουνε, είναι υποχρεωτικό στο Εν Δράσει να τελειώσεις το σχολείο, το Λύκειο τουλάχιστον και μετά να κάνεις κάτι. Που σημαίνει ότι, να κάνεις κάτι άλλο διαφορετικό, δε μπορεί νααα... κάνεις τα ίδια πράγματα που έκανες στη χρήση χωρίς να κάνεις χρήση, γιατί οι λόγοι ήτανε συναισθηματικοί, να κάποιος δεν αισθάνεται σημαντικός στη δουλειά του δε θα προχωρήσει ποτέ. Θα υποτροπιάσει γιατί θα πρέπει ... θα εεεε... Θα θεωρήσει αναίτιο και μάταιο οτιδήποτε άλλο έκανε. Παράδειγμα: τα περισσότερα μέλη μας μπορεί να πιάσουνε δουλειές ως σερβιτόροι, ως delivery, εεε.. οο... σερβιτόρος σε καλά εστιατόρια, σε μπουφέ, σε πλυντήρια αυτοκινήτων, όταν όμως σπουδάζουν παράλληλα σε ένα ΙΕΚ, παίρνουν πιστοποίηση σε ξένες γλώσσες με σκοπό να σπουδάζουνε, έχουν περάσει σε πανεπιστήμια, έχουν περάσει στο ΕΑΠ, εε.. βλέπουν με διαφορετικό τρόπο τη δουλειά, δεν τους βαραίνει η δουλειά, δεν αισθάνονται ότι είναι ασήμαντοι άνθρωποι και περιθωριοποιημένοι και θα κάνουν μόνιμα αυτή τη δουλειά. Γιατί αυτές τις δουλειές τις κάνουν όταν δεν αισθανόντουσαν σημαντικοί. Τώρα που έχουν αλλάξει θέλουν κάτι άλλο απ τον εαυτό τους, δηλαδή ονειρεύονται τον εαυτό τους διαφορετικά και μεις τους δίνουμε

αυτή την δυνατότητα χωρίς να τους στερούμε τη δουλειά τη περιστασιακή, απλά τους δίνουμε να καταλάβουν ότι χρησιμοποιούμε τη δουλειά για να προχωρήσουν στους στόχους τους, για να πάνε εεε... για να κάνουν εκπαίδευση και να οδηγηθούν επαγγελματικά κάπου αλλού.

13. Εεμμ... σε σχέση με έναν άνθρωπο που θα πάει να ζητήσει δουλειά και δεν έχει βιογραφικό εγκλεισμό...

Κατ αρχάς στο βιογραφικό δεν καταγράφεται αυτό. Είναι απόρρητο, δεν αφορά κανένα. Υπάρχουν άνθρωποι που είναι για πολλά χρόνια άνεργοι και υπάρχει ένα κενό. Δεν είναι... το μέλος μπορεί να πει ότι θέλει, εμείς δεν επεμβαίνουμε σε αυτό. Εμείς γράφουμε το κανονικό, το πραγματικό του βιογραφικό σημείωμα, το οποίο το έχουμε εμπλουτίσει ευτυχώς από τη φυλακή, προσπαθούμε να τελειώσει το σχολείο, να κάνει ηλεκτρονικούς υπολογιστές, να κάνει αγγλικά, άρα ερχόμενος εδώ, ήδη από τη φυλακή έχει αποκτήσει κάποιες δεξιότητες και έχει κάνει ένα απλό βασικό βιογραφικό και κάποιες δουλειές που έχει κάνει, ως σερβιτόρος, οτιδήποτε έχει κάνει, υπάρχουν και άλλοι που έχουν κάνει αξιόλογες δουλειές. Όχι αξιόλογες, εεε... δουλειές για πολύ καιρό και έχουν αποκτήσει μία μέθοδο σε αυτή και μία τεχνική. Εεεμμμμ... Δε καταγράφεται ο εγκλεισμός πουθενά. Δεν νομίζω ότι έχουν δεχθεί ρατσισμό οι άνθρωποι οι δικοί μας. Η δουλειά που έχουμε κάνει εμείς η θεραπευτική, τους δίνει άλλον αέρα θα έλεγα, δε ξέρω, πάντως δεν έχουν δεχθεί ρατσισμό.

14. Ωραία, εμμ.. είναι εύκολο σε αυτούς τους ανθρώπους να βρουν μία υγιή ερωτική σχέση;

Είναι δύσκολο οποιοσδήποτε να βρει υγιή ερωτική σχέση [γελώντας]. Πόσο μάλλον αυτοί οι άνθρωποι οι οποίοι δεν είχαν υγιείς σχέσεις λόγο χρήσης. Δηλαδή ο τρόπος που σχετιζόνταν με τους ανθρώπους είχε πάντα σχέση με τη χρήση. Δηλαδή ακόμα και σεξουαλική σχέση ήτανε πάντα μέσω της χρήσης. Εεε... γίνεται μία δουλειά θεραπευτική και όπως σε όλα τα επίπεδα έτσι και σε αυτό το επίπεδο προσπαθούμε να αλλάξουμε τα δεδομένα. Αλλά νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό γιατί οι σχέσεις οι συντροφικές ξεκινάνε από τα παιδικά χρόνια και ειδικά η θεραπευτική που γίνεται με διάφορα βιογραφικά στοιχεία και με συναντήσεις ατομικές και ομαδικές στα μέλη, νομίζω ότι συνδέουν πολύ εύκολα τους λόγους όχι μόνο που οδηγήθηκαν στη χρήση, που έχουν δεχθεί σε εεε... σε μια συγκεκριμένη ζωή, και μετά σιγά σιγά το αλλάζουν, οπότε μπορούν να κάνουν υγιείς ερωτικές σχέσεις, αλλά όπως όλοι οι άνθρωποι μπορεί να έχουν συνεξάρτηση, μπορεί να μην αισθάνονται εμπιστοσύνη, όλα αυτά σταδιακά με την θεραπεία ξεπερνιούνται και νομίζω ότι είναι και τυχεροί, γιατί υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που πληρώνουν για να κάνουν ψυχοθεραπεία [γελώντας] ενώ εδώ οι άνθρωποι δουλεύουν κάποια θέματα δωρεάν και με τον καλύτερο τρόπο και με ιδιαίτερη φροντίδα από τους θεραπευτές.

15. Σας έκανα αυτή την ερώτηση γιατί είχα κυρίως στο μυαλό μου, όπως αναφέρατε πριν ότι όταν κάποιος πάει να βρει δουλειά δεν είναι απαραίτητο να πει στον εε... μελλοντικό εργοδότη του ότι απαραίτητα

έχει ένα βιογραφικό εγκλεισμού, όμως στις ερωτικές σχέσεις κυρίως οι άνθρωποι ανοίγουν περισσότερο τα χαρτιά τους, και έχοντας στο νου μου ότι μπορεί, όταν εμπιστεύεται κάποιος στο σύντροφό του αυτή τη πληροφορία, αν επηρεάζει αρνητικά τη σχέση του αυτό.

Όχι δεν μας έχουν δώσει αυτήν την αίσθηση τα μέλη, αλλά και πάλι μπορούμε να το δουλέψουμε αυτό θεραπευτικά. Συνήθως οι ίδιοι έχουνε μία αντίσταση γιατί δε θέλουν, όχι για να πουν ότι ήταν εγκλειστοί, κυρίως γιατί αισθάνονται ότι δεν έχουν τα ίδια εφόδια με κάποιον άλλο, δηλαδή όταν ο άλλος σπούδαζε, έκανε ξέρω γω διάφορα πράγματα εκείνοι έκαναν χρήση, αυτό όμως το σύνδρομο, εμείς βοηθάμε να το αποδεχτούν αρχικά. Γιατί όντως συμβαίνει, αλλά το ξεπερνάμε γιατί τους βοηθάμε να στηρίξουν τη ζωή τους και να κάνουν πολύ διαφορετικά πράγματα. Έχουν εξαιρετικές δεξιότητες, εεε... και μεγάλο συναισθηματικό πλούτο, ο οποίος δεν είχε... δε τους είχε δοθεί μάλλον ποτέ η ευκαιρία να τον αναδείξουν. Οπότε μέσω των θεραπευτικών διαδικασιών αυτά ξεπερνιούνται. Σαφώς συζητάμε με τους θεραπευτές, με τις θεραπευτικές ομάδες, αλλά και μεταξύ τους, τις σχέσεις που έχουνε με το άλλο φύλο, ή με το ίδιο φύλο. Αλλαά... Νομίζω πως όπως και σε όλους τους ανθρώπους σιγά σιγά... Τα πράγματα μπαίνουν στη θέση τους.

16. Ωραία, εε.. με τις φιλικές τους σχέσεις; Συμβαίνει το ίδιο;

Νομίζω ναι γιατί κατ' αρχάς δημιουργούν φιλικές σχέσεις μέσα στο πρόγραμμα, συνδέονται, αλλά και οι φιλικές σχέσεις που δημιουργούν εεε... έχουνε μία άλλη βάση, δηλαδή εμείς τους ωθούμε πολύ στην εκπαίδευση, στη δημιουργική απασχόληση και στον εθελοντισμό ώστε να ανοίξει το δίκτυό τους και να γνωρίσουν άλλους ανθρώπους, που έχουν άλλα ερεθίσματα και να μην έχουν την ίδια άποψη για τη κοινωνία. Αν λοιπόν είχαν δύο φίλους οι οποίοι πίνανε, παράδειγμα, ή τέλος πάντων εεεε... Ήτανε παραβατικοί ή καταθλιπτικοί χωρίς να πίνουνε και θεωρούσανε ότι μέσα απ' αυτούς περνάει όλη η ζωή τώρα εμείς τους δίνουμε άλλη δυνατότητα, άλλα ερεθίσματα, να γνωρίσουν ανθρώπους από όλες τις κοινωνικές τάξεις, από όλες τις οικονομικές τάξεις, μέσω μιας δημιουργικής απασχόλησης. Στο θέατρο, στη μουσική, δε πάνε συγκεκριμένοι άνθρωποι, πάει οποιοσδήποτε. Άρα μπορούν να διευρύνουν το κοινωνικό τους δίκτυο, εεεε... και σιγά σιγά να αλλάξει και η άποψή τους για τη κοινωνία. Άρα όταν θα γίνει αυτό, εντάσσονται και πιο ομαλά στη κοινωνία, με μεγαλύτερη.. ανεβάζοντας το πήχη για τους ίδιους. Οπότε το ίδιο συμβαίνει με όλες τις σχέσεις, τις φιλικές. Αλλά ένας τρόπος για να ενταχθούν στη κοινωνία πραγματικά και να μην είναι μόνιμα πρώην χρήστες και πρώην εγκλειστοί, εεεε... οι αποφυλακισμένοι είναι αυτός, είναι η εκπαίδευση όπου συναντάνε πολλούς ανθρώπους και βλέπουν ότι υπάρχουν και άλλα προβλήματα, υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι που προσπαθούνε, τι σημαίνει στόχος εεεε... είναι η δημιουργική απασχόληση που τους δίνει την ευκαιρία να αναγνωρίσουν δεξιότητες, να εκφράσουν τον συναισθηματικό τους κόσμο σε άλλους ανθρώπους και να δουν ότι η δυσκολία να εκφραστούν δεν είναι μόνο δικιά τους. Ανήκει και σε άλλο κόσμο, που δεν έχει κάνει χρήση. Άρα να απεμπλακούν από τη ταμπέλα που βάζουν οι ίδιοι για τη χρήση και να ανοίξουν προς τη κοινωνία. Αυτό είναι το πιο σημαντικό. Δε είναι

τόσο να ανοίξει η κοινωνία προς αυτούς με παροχές, με επιδόματα, να τους δώσει ένα σπίτι, να τους δώσει μια δουλειά μόνο και μόνο γιατί θεωρεί ότι η ίδια τους έβ... είναι ενοχική και τους οδήγησε σε αυτό, εε Το σημαντικό δεν είναι αυτό, να δώσει παροχές η κοινωνία, το σημαντικό είναι αυτοί να αντιληφθούνε μέσο αυτών των δραστηριοτήτων, ότι ανήκουν σε μία ευρύτερη κοινωνία, η οποία δεν έχει σχέση με τη χρήση και ότι εκτός της χρήσης υπάρχουν και άλλα προβλήματα και οι άνθρωποι τα παλεύουν χωρίς να κάνουν χρήση. Χαίρονται χωρίς να κάνουν χρήση, ερωτεύονται χωρίς να κάνουν χρήση, ματαιώνονται χωρίς να κάνουν χρήση και ότι μπορεί να υπάρχουν πολύ πιο σημαντικά προβλήματα έξω, τα βλέπουνε μέσο του εθελοντισμού. Εεεεε... οι άνθρωποι προσπαθούν να τα αντιμετωπίσουν, άρα για αυτούς είναι μεγάλο σχολείο, νομίζω ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό που κάνουμε εμείς.

17. Άρα χωρίς την υποστήριξη του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. πιστεύετε ότι υπάρχει αυτή η δυσκολία από μέρους τους;

Μεγάλη γιατί η κοινωνία τους δίνει πολλές παροχές, έχει αλλάξει, αλλά κανένας δε μπορεί να διαχειριστεί το σοβαρό πρόβλημα, το συναισθηματικό, γιατί δεν θα πα... Αν ένας άνθρωπος αποφυλακιστεί δεν θα πάει στον εργοδότη του να του πει ότι έχει κακοποιηθεί. Θα το κρατήσει μέσα του, θεωρώντας ότι όταν πια το αποβάλλει, μάλλον θα το αποβάλλει χωρίς να το συζητάει. Αυτό υπάρχει μέσα και έχει δημιουργήσει τη προσωπικότητά του και τον συναισθηματικό του κόσμο. Αν αυτό δε το πει και αναφέρω κάτι το οποίο κάνει μπαμ βέβαια η κακοποίηση, υπάρχουν και άλλα πράγματα. Άσχημα. Αν αυτά δε τα διαχειριστεί και δε τα μοιραστεί με ανθρώπους, ομοίους του, που έχουν περάσει και αυτοί τα ίδια και μπορούν να τον βοηθήσουνε και αν δεν εεε.. τα διαχειριστεί και δεν τα εμπιστευτεί στους θεραπευτές, που μπορούνε επίσης να τον βοηθήσουνε, με διάφορες μεθόδους εε... οπωσδήποτε δε θα πάει καλά κατά την άποψή μου, γιατί σοβαρά θέματα θέλουν επεξεργασία.

18. Αναφέρατε πριν για τις φιλικές τους σχέσεις όπως ήταν «πριν». Πώς ήταν πριν δηλαδή;

Δεν είχαν ιδιαίτερο δίκτυο, οι φίλοι τους ήταν όλοι στη πιάτσα. Κάποιοι έχουν και καθαρούς φίλους που δεν τους έχουνε ξαναβρεί διότι αυτοί αποκοπήκανε. Κανένας άνθρωπος που έχει κάνει χρήση, όχι επειδή έχει μπει φυλακή, δεν μπορεί να κρατήσει υγιείς σχέσεις γιατί είναι πάρα πολύ δύσκολο. Όταν πίνεις αδιαφορείς, εε είσαι παραιτημένος, εεεε δε μπορείς να μιλήσεις σε όλα τα επίπεδα, δε μπορείς να χαρείς, δε μπορείς να λυπηθείς, δε μπορείς να νοιαστείς για τον άλλο, δε μπορείς να ψάξεις να βρεις δουλειά, δε μπορείς να διαβάσεις, το μόνο που σε ενδιαφέρει εκείνη τη στιγμή είναι να, όλη η μέρα σου γυρνάει..., ότι και να κάνεις, ακόμα και αν δουλεύεις, έτσι σε αυτές τις δουλειές, να γυρίσεις πίσω και να κάνεις χρήση. Άρα υπάρχει αδιαφορία, οι άνθρωποι χαίρονται, τσακώνονται, ερωτεύονται, μιλάνε μεταξύ τους, αυτοί δε μπορούν να την έχουν αυτή τη κανονικότητα στη καθημερινότητά τους. Άρα δεν είχανε και τέτοιους φίλους. Ήτανε πολύ μοναχικοί, ή κλεισμένοι στην οικογένειά τους. Δουλειά, σπίτι, οικογένεια και κάνανε χρήση, ή

είχανε πολλούς φίλους που δεν ήταν πραγματικοί φίλοι και είχαν σχέση με τη χρήση. Μόνο και μόνο για τα νταραβέρια. Κάποιοι έχουνε, έχουμε και αρκετά νέους ανθρώπους, που είχανε συμφοιτητές τους, τους βρίσκουμε μετά την αποφυλάκιση και μετά εε στην επανένταξη. Για να μπορούν να έχουνε κοινά.

Αρα πρέπει να το χτίσουν αυτό.

Ναι.

Ωραία, εεε αποκτούν λοιπόν κοινωνική δραστηριότητα

Ναι

Εντός των ορίων της κοινότητας αλλά και εκτός

Ε βέβαια, το βασικό είναι εκτός

Σε αυτό που υπάρχει περισσότερη δυσκολία είναι στο εκτός της κοινότητας, έτσι;

Εννοείται

19. Ωραία, εεεμμ... πόσοι απ αυτούς και πάλι δε θέλω να μου πείτε νούμερο αλλά αν είναι πολλοί ή λίγοι , επιστρέφουν στη φυλακή και ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι λόγοι που τους γυρίζουν πίσω;

Εεεμμ... υπάρχει και ένα ποσοστό, αναλόγως, ανάλογα τη χρονιά, ξέρω γω, σε μια πενταετία, σε ένα βάθος πενταετίας πάντως δεκαετίας, εγώ είμαι έντεκα χρόνια στο Εν Δράσει, εεεεε και δεκαεννέα χρόνια στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α. που σημαίνει ότι έχω δει και ανθρώπους οι οποίοι ήταν από άλλα προγράμματα που τους ήξερα που εγώ εργαζόμουν, τους έχω δει στη φυλακή. Ε, έχουμε δει ανθρώπους οι οποίοι για 10 χρόνια να μπαινοβγαίνουν στις φυλακές. Δε μπορώ να μιλήσω για ποσοστό υπάρχουν όμως αυτά τα δεδομένα, συνήθως οι άνθρωποι που δεν εμπιστεύονται και που δεν εμπιστεύονται την ομάδα και τους θεραπευτές, για να μιλήσουν για τα προβλήματά τους, οι άνθρωποι δεν έχουν πάρει απόφαση να απεξαρτηθούν, θεωρούν ότι αυτό το πράγμα μπορεί να τους οδηγήσει καλά και δεν μιλάνε γι αυτό που τους έχει συμβεί και δεν έχουν πάρει απόφαση ότι πρέπει να αλλάξουνε ζωή, συνήθως είναι προσαρμοστικοί δηλαδή κάνουν όσο καιρό είναι τη κοινότητα τα πράγματα όπως πρέπει χωρίς να εκφράζονται, κάνουν αυτά που.. βέβαια τους καταλαβαίνουν τις περισσότερες φορές αλλά υπάρχει και ένα ποσοστό που δείχνει ότι ενδιαφέρεται και όταν αποφυλακίζεται δεν έρχεται για αποθεραπεία έξω. Συνήθως αυτοί οι άνθρωποι, μετά από λίγο καιρό, μετά από δύο μήνες έχουν ξαναμπει φυλακή. Γιατί; Γιατί δεν έχουνε υποστηρικτικό δίκτυο, έχουνε γυρίσει πίσω στη πιάτσα, δεν έχουν άνθρωπο να εμπιστευτούνε, δεν έχουνε δουλειά, είναι οι δουλειές που κάνανε παλιά, δεν έχουνε κάτι που να τους στηρίζει. [τηλεφωνική συνομιλία για 1 λεπτό]

20. Πάντα είχα την απορία για το πώς μπορεί να αντιδρούν οι άνθρωποι όταν τους εκμυστηρεύονται τη κράτησή τους.

Αντιδρούν, η υπόλοιπη κοινωνία;

Ναι.

Αυτό δε μπορούμε να το ξέρουμε, δεν έχει έρθει από τα μέλη κάτι κακό. Εεε συνήθως ο κόσμος είναι και περίεργος, το θεωρεί ότι αυτό είναι εκτός της δικής του πραγματικότητας, κανείς δεν ξέρει ότι μπορεί να είσαι πολύ κοντά σε οτιδήποτε, απλά είναι μία επιλογή σου να μην ακολουθείς αυτό το δρόμο. Εεεεμμ υπάρχουνε διάφοροι, στις προσωπικές τους σχέσεις εμείς δεν έχουμε ακούσει κάτι άσχημο. Δεν έχουμε ακούσει εεμμ έχουνε δημιουργήσει δυνατές σχέσεις και δεν εμπιστεύονται στον καθένα οτιδήποτε, δεν υπάρχει λόγος να συστήνονται στο κόσμο με αυτή τη ταμπέλα. Εμείς προσπαθούμε να τους πούμε ότι είναι ένα πολύ μεγάλο κομμάτι της ζωής τους αλλά δεν χρειάζεται, είναι σαν να έχει χωρίσει κάποιος δέκα χρόνια εεεεε και να συστήνεται με τη παλιά του ταυτότητα. Δεν υπάρχει λόγος. Οπότε δεν τους ενισχύουμε σε αυτό το πράγμα και έτσι δεν έχουμε και κρούσματα.

21. Ποιους ανθρώπους περισσότερο εμπιστεύονται γι αυτό; Δηλαδή αν σας έχουν αναφέρει ότι το έχουν πει, ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι περισσότερο;

Είναι μεταξύ τους..

Οι σύντροφοί τους ας πούμε;

Οι σύντροφοι το ξέρουνε, οι περισσότεροι. Αλλά μπορεί να είναι κάποιοι που τους γνωρίζανε από παλιά, μια καθαρή σχέση, οι γυναίκες τους, δεν είναι κάτι άλλο. Σε γενικές γραμμές, όσο προχωράνε στην επανένταξη, δεν τους ενδιαφέρει να συστήνονται στους ανθρώπους με αυτό τον τρόπο και αυτό είναι για μας πολύ σημαντικό γιατί αυτό θέλουμε. Δηλαδή να, όχι να ξεχάσουνε τη ζωή τους, να θυμούνται τον τρόπο που ξεκίνησαν, αλλά δεν υπάρχει λόγος να φέρουν την ταμπέλα του αποφυλακισμένου ή του πρώην χρήστη.

22. Υπάρχει καταγραφή περιστατικών, περιστάσεων ή συνθηκών που το εκμυστηρεύονται και έχουν πάρει αντίδραση άσχημη;

Εεεεμμ... δε μπορώ να θυμηθώ, μπορεί να έχει υπάρξει, στη πορεία. Δεν είναι κάτι που ... το διαχειρίζο... Πάντως το σίγουρο θα το πούνε στην ομάδα τους και στο θεραπευτή και δεν υπάρχει κάποιο ζήτημα. Συνήθως δεν έχουν ρατσιστική αντιμετώπιση. Αν έχουν όμως, γιατί εντάξει τώρα δε μπορώ να θυμηθώ αλλά σίγουρα θα έχουν υπάρξει, εεεε δε τίθεται κάποιο ζήτημα αντιλαμβάνονται, δεν αισθάνονται άσχημα, δηλαδή σαν άνθρωποι αισθάνονται, αλλά δε κάνουν πιεστικότητα. Τους έχουμε μάθει ότι πρέπει οτιδήποτε τους συμβαίνει όπως και σε μας είναι το ίδιο, να πάνε να το πούνε στην ομάδα τους πρώτα. Στους φίλους δηλαδή της ομάδας τους και στους θεραπευτές, όπως και εμείς θα πάμε σε ένα φίλο μας να το πούμε, στο σύζυγό μας, στο παιδί μας, δε ξέρω.

23. Μπορείτε να σκεφτείτε ίσως κάποιο συμβάν που εσκεμμένα το απέκρυψαν; Με τη σκέψη ότι μπορεί να έχουν αρνητική συμπεριφορά;

Σίγουρα δε το λένε οι περισσότεροι στις δουλειές, όχι όλοι οι περισσότεροι δε το λένε, αλλά δεν είναι εσκεμμένα το κρύβουνε, είναι κάτι που δεν αφορά, είναι απόρρητο πια. Είναι κάτι στη ζωή τους που δενδεν συστήνονται ως αποφυλακισμένοι, πολλοί όμως κρατούμενοι συστήνονται ως αποφυλακισμένοι γιατί η κοινωνία τους δίνει δουλειά γι αυτό και προσπαθεί να τους βοηθήσει. Οι δικοί μας γιατί ακριβώς κάνουν τη θεραπεία δεν συστήνονται με αυτό τον τρόπο.

Όχι, ναι σίγουρα δε συστήνονται, αλλά ...

Δε το χω δει, στις δουλειές δε το λένε. Γιατί δεν, εμείς τους λέμε μπορείτε να πείτε ότι θέλετε, μπορούν να το πούνε. Εεεμμ.. νομίζω ότι έχουνε μεγάλο ένστικτο και ξέρουνε που μπορούν να το πούνε και που όχι. Εεεε έχουνε γυρίσει κάποιοι σε παλιές δουλειές, σε ανθρώπους που τους έχουνε στηρίξει, ντάξει δεν ειν.... Εεε. Στις εκπαιδεύσεις τους δεν θέλουν να το πούνε. Γιατί θέλουν να συστήνονται με άλλο τρόπο, γιατί βαριούνται να λένε τα ίδια και τα ίδια και ο κόσμος να τους αντιμετωπίζει έτσι και να τους ρωτάει για το παρελθόν τους. Είναι ξεπερασμένο.

Και ενδεχομένως δεν είναι αυτό που τους χαρακτηρίζει πλέον

Ναι γι αυτό δεν υπάρχει εσκεμμένως απλά στις δουλειές δε το λένε, πολλές φορές μας ρωτάνε, λέμε εσείς αποφασίζετε. Απλά δεν υπάρχει λόγος.

Ωραία....

Σαν κάποιος να είναι άνεργος και να πέρασε μία ήπια καταθλιπτική φάση και να έχει τρία χρόνια κενό. Γιατί και αυτός δε το λέει. Ήμουν άνεργος. Γιατί πρέπει οι δικοί μας άνθρωποι ας πούμε να το πουν; Είχε μία ήπια... πολλοί άνθρωποι που το κάνανε αυτό.

24. Ωραία. Για να πάμε τώρα σε ένα άλλο κεφάλαιο, σχετικό με τη Τέχνη. Έρχονται συχνά τα μέλη σας σε επαφή με καλλιτεχνικές δραστηριότητες;

Εμμ.. τα μέλη μας ναι, έρχονται σε επαφή με καλλιτεχνικές δραστηριότητες μέσα στις φυλακές και εκτός φυλακών. Συνήθως μες τις φυλακές είναι ομαδικό, μέσω εθελοντών, αλλά εκτός φυλακής όταν έρχονται στο κέντρο αποφυλακισμένων και στην επανένταξη, εμείς τους ωθούμε να ενταχθούν σε ομάδες δημιουργικές με άλλους ανθρώπους, να αναμειχθούν και να μην, αποφεύγουμε να κάνουμε πράγματα ομαδικά στο κέντρο μας τη κοινότητα. Συγγνώμη [σύντομη τηλεφωνική κλήση] Ναι;

Για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες....

Ναι, προσπαθούμε να συμμετέχουν σε ομάδες καλλιτεχνικές και δημιουργικές και να αναμειχθούν με άλλους ανθρώπους. Δε θέλουμε να κάνουμε κάτι μέσα , γιαιτι ήδη έχουνε περάσει, έχουνε αντιμετωπίσει τη φυλακή , κάνουν πράγματα ομαδικά, πρέπει

να βρουν εκείνοι τι τους αρέσει, να πάνε σε μια ομάδα ζωγραφικής μόνοι τους, να κάνουν σε εεε ομάδα χορού, θεάτρου, μουσικής, ότι θέλουνε.

25. Είναι πρόθυμοι σε αυτές;

Ναι είναι πρόθυμοι. Τώρα είναι μία διαδικασία μέσα στη θεραπεία, κάποιιο άνθρωποι δε θέλουν, θέλουν να το πολλές φορές, το κάνουν υποχρεωτικά μέσα στη φυλακή, όταν βγούνε έξω δηλώνουνε ότι δεν έχουνε χρόνο λόγο δουλειάς, είναι θέμα κουλτούρας, προσπαθούμε να την εισάγουμε και μεις μέσω θεραπευτικών διαδικασιών, και των ατομικών συναντήσεων. Εμείς ως εκπαίδευση δηλώνουμε ότι αυτό το πράγμα είναι πάρα πολύ σημαντικό για να εκτονώνεσαι στη ζωή σου, να ενισχύσεις το δίκτυο των ανθρώπων που είναι δίπλα σου.... Συνήθως επειδή τους πιέζουμε, γιατί αυτό είναι όρος, συνήθως βελτιώνεται πολύ η κατάσταση. Α, ναι γιατί κατά κάποιο τρόπο είναι υποχρεωτικό στο πλαίσιο, ε νομίζω ότι μακάρι να υπήρχαν και άλλες τέτοιες υποχρεώσεις, δηλαδή είναι κάτι που τους αρέσει και γιατί αισθάνονται και άσχημα γιατί δε το χουν ξανακάνει στη ζωή τους, οπότε πολλές φορές δε θέλουνε να μπου σε αυτή τη διαδικασία, να αντιμετωπίσουν τον κόσμο και να μπου σε μία ομάδα, όταν όμως μετά από δύο τρεις φορές μας το φέρνουνε είναι πολύ ευχαριστημένοι.

26. Οι περισσότεροι δηλαδή δεν έχουν πριν εμπειρίες τέτοιες.

Όχι, πολλοί λίγοι. Πολλοί λίγοι, ή νομίζουν ότι έχουν, α πήγαινα γυμναστήριο, εεεεε κάναν διάφορα επειδή πίνανε ή δεν... όχι όχι και οι περισσότεροι απ αυτούς οι γονείς τους πηγαίαν σε δημιουργικές δραστηριότητες και τους κόβανε στους ένα δύο μήνες, δύο μήνες ή τρις ή δεν ήταν σταθεροί. Δεν ήταν τόσο σημαντικό το παιδί δηλαδή και το πρόγραμμά του, ήταν κάτι άλλο. Οπότε τους κόβανε και αυτοί μάθανε να μην κάνουν τίποτα. Ότι δεν είναι κάτι σημαντικό η δημιουργική απασχόληση, γιατί οι γονείς τους δεν τους πηγαίαν και δεν ήταν συνεπείς.

27. Από την εμπειρία σας , η επαφή των μελών σας με τη Τέχνη επιφέρει κάποιες αλλαγές σε αυτούς;

Σαφώς. Είναι πάρα πολύ σημαντικό κομμάτι και αξιοποιείται θεραπευτικά, όταν μπορεί να αξιοποιηθεί θεραπευτικά. Δηλαδή εεε δεν κάνουμε απλά παραγωγή, εεεεε φτάνουμε οπωσδήποτε σε ένα στόχο, αλλά μέσα απ αυτό οι άνθρωποι αναγνωρίζουν δεξιότητες. Παίρνουνε ένα απλό μπράβο, που δεν έχουνε πάρει ποτέ από το σπίτι τους, εεε αναγνωρίζουν εεε ότι η ταμπέλα που είχαν βάλει στον εαυτό τους ως άχρηστοι, ως άνθρωποι που δεν έχουνε καμία κουλτούρα καμία δεξιότητα, δεν υπάρχει πια. Άρα είναι πολύ σημαντικό κομμάτι στη θεραπεία τους γιατί τους βοηθάει. Αν κάποιος δεν έχει ζωγραφίσει ποτέ στη ζωή του και δεν έχει εκφραστεί, εάν ζωγραφίσει μετά θα μπορεί να μιλήσει καλύτερα σε μία ομάδα. Να καταλάβει τι σημαίνει το συναίσθημα της χαράς γιατί θα το χει βιώσει μέσα από τη ζωγραφική ή από το θέατρο. Το να ακούω έναν άνθρωπο όταν μιλάει και να του απαντάω, που είναι πολύ δύσκολο γιατί αυτοί οι άνθρωποι είχαν μία φοβερή μοναξιά και δεν είχαν υγιείς σχέσεις, μέσω ας πούμε του θεάτρου αν γίνεται αυτό βοηθάει πάρα πολύ στη

θεραπεία και για να αναγνωρίσουν πράγματα για τον εαυτό τους. Έτσι και αλλιώς αυτό κάνει η Τέχνη για αυτό πάμε και τα παιδιά μας στη Τέχνη για να αναγνωρίσουν και να διαμορφώσουν προσωπικότητες και κριτική σκέψη όχι για να γίνουν καλλιτέχνες, κάποιος απ αυτούς θα γίνουν και κάποιος από τα μέλη μας έχουνε ένα ταλέντο καλλιτεχνικό.

28. Άρα στο ποιες είναι αυτές οι αλλαγές νομίζω με προλάβετε. Δεν υπάρχει λόγος να το ρωτήσω. Ωραία. Εμμ... Συμβαίνει εποικοδομητικός διάλογος των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων με τη θεραπεία λοιπόν;

Αυτό συμβαίνει κυρίως μέσω του τμήματος εκπαίδευσης και των θεραπειών. Γιατί πάντα υπάρχει ένας στόχος πίσω από τη μία ... μία εικαστική παρέμβαση εεε να ... εμ μαθήματα χορού, θεάτρου, οτιδήποτε. Εεεεε προκύπτει από τη δυναμική της ομάδας. Δηλαδή θέλουν να προωθήσουν κάτι θεραπευτικά οι θεραπευτές και για αυτό κάνουμε και την ανάλογη ας πούμε δραστηριότητα. Θέλουμε να γίνουν ομάδα , λέμε τι είναι καλύτερο; μουσική; να κάνουν ένα μουσικό όργανο; Ή να κάνουμε κάτι ομαδικό, το θέατρο που είναι ομαδικό ή χορός; Επιλέγουμε αας πούμε το θέατρο, δηλαδή επιλέγουμε ας πούμε ανάλογα με τη δυναμική της ομάδας και τι θέλουν να προωθήσουν οι θεραπευτές. Οπότε μετά υπάρχουν άνθρωποι που βοηθιούνται μόνο από τη Τέχνη, δεν έχει δράσει τίποτα καλά επάνω τους, οπότε λέμε ως εκπαίδευση θα μπορούσε να τους βοηθήσει και πολλές φορές η Τέχνη τους βοηθάει για να επιστρέψουν στη θεραπεία.

29. Εντός της φυλακής;

Και στη φυλακή το κάνουμε αυτό, ακριβώς έχει σχέση με τη δυναμική της ομάδας , γιατί εκτός του κάνουμε για να βοηθήσουμε το καθένα προσωπικά. Γιατί εκτός είναι πολύ δύσκολο, πρέπει να ενταχθεί σε μία άλλη ομάδα και να αντιληφθεί εκείνος πως βλέπει τα πράγματα και πώς επικοινωνεί με τους ανθρώπους. Οπότε έχει φέρει τεράστια ζητήματα, τεράστια σύνδρομα, τεράστιους φόβους και τους διαχειρίζεται θεραπευτικά. Και γι αυτό επιμένουμε. Ενώ στη φυλακή το διαχειρίζονται οι θεραπευτές με ποιο τρόπο; Είναι ανάλογα με τι προωθούνε. Συνήθως είναι ομαδικότητα, συνήθως. Γιατί μέσα σε ένα σύστημα , στο αξιακό σύστημα της φυλακής δε προωθείτε αυτό.

Μετά την ενασχόληση τους με ...

Και επίσης διαφέρει , συγγνώμη , διαφέρουν πολύ οι άντρες απ τις γυναίκες. Άλλα πράγματα κάνουμε στους άντρες άλλα στις γυναίκες.

Υπό ποιο πρίσμα εννοείτε;

Εεε γιατί αν έχεις μία ομάδα αντρών που μπορούν να κάνουν μπάσκετ ή ποδόσφαιρο για να εκτονωθούν, δεν το κάνουν εύκολα οι γυναίκες. Οι γυναίκες μπορεί να κάνουν χορό ή γιόγκα, είναι λίγο διαφορετικά. Εεεεε πάντα βλέπουμε την ομάδα.

30. Μετά την εεε μετά την καλλιτεχνική δράση, αξιολογούνται κάπως τα αποτελέσματα ή οι αλλαγές που έχουν υπάρξει;

Αξιολογούνται και γι αυτό συνεχίζουμε. Συνήθως μέσω των θεραπειών των μελών των ίδιων.

31. Ποιες είναι οι εκδηλώσεις που οργανώνει το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. σε τοπικό επίπεδο;

Συνήθως κάνουμε εεε κάνουμε ενημερώσεις σε περίπτερα, με αφορμή την παγκόσμια ημέρα κατά των ναρκωτικών, εεε στο αντιρατσιστικό φεστιβάλ, όπου μας καλούνε και εμείς θεωρούμε ότι μπορούμε να πάμε, δηλαδή ότι προάγουν τις ίδιες ιδέες και αξίες με μας, δηλαδή δε πάμε οπουδήποτε. Δε πάμε σε μία διαφήμιση που έχει αλκοόλ ας πούμε. Υπάρχουν όμως διάφορες ΜΚΟ που μας καλούνε να κάνουμε μαζί συνεργασίες, κάνουμε συναυλίες με στόχο να εεεεε να βοηθήσουμε και να γίνουμε γνωστοί στους χρήστες και να καταλάβουν ότι χρειάζονται βοήθεια.... Η καλύτερη διαφήμιση για μένα είναι μέσω της ένταξης των ανθρώπων στην κοινωνία, σε πανεπιστήμια, σε σχολές, όπου οι άνθρωποι δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό και έχουν αλλάξει, εεε και κυρίως νομίζω έχει σχέση με τον κάθε άνθρωπο πως εντάσσεται στη κοινωνία, Δηλαδή όταν βλέπεις ότι βάζει ένα λιθαράκι ο καθένας μας για έναν άνθρωπο ο οποίος βρισκόταν στις φυλακές, δεν ήξερε, βρισκόταν στο πάτο, έκανε χρήση και μπορεί και να πέθαινε, ότι αυτός ο άνθρωπος αντιμετωπίζει τη κοινωνία ισότιμα, τον αγαπάνε και τον εκτιμάνε, νομίζω ότι αυτή είναι η καλύτερη διαφήμιση.

32. Οπότε θεωρείτε ότι αυτό χωρίς την υποστήριξη δεν θα συνέβαινε ουσιαστικά

Όχι βέβαια , εγώ πιστεύω ότι η τέχνη δε μπορεί να λειτουργήσει σε χρήστες από την εμπειρία μου είκοσι χρόνια στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α. δε μπορεί η τέχνη και η εκπαίδευση, η εφαρμογή τους δηλαδή, να βοηθήσουν τους χρήστες. Υπάρχουν βαθιά βαθιά συναισθηματικά προβλήματα, βαθιά, βαθιές δυσλειτουργίες, που ξεκινάνε από δεύτερες και τρίτες γενιές πίσω, που δε μπορεί να τα διαχειριστεί η Τέχνη. Ίσα ίσα που πολλές φορές η Τέχνη κάνει και τους ανθρώπους εγωιστές και εγωκεντρικούς και όταν δεν υπάρχει θεραπεία από πίσω νομίζει κάποιος ότι με το να ζωγραφίζει ωραία το πόνο του, ότι το ξεπερνάει, όμως αυτό υπάρχει και τον τρώει και τον οδηγεί στην υποτροπή και ο ίδιος δε το ξέρει και υπάρχουν και πολλοί άνθρωποι που το εκμεταλλεύονται με αυτό τον τρόπο και θεωρούν ότι φτιάχνοντας κάποιοι εξαιρετικά έργα ας πούμε στο θέατρο παίζοντας, την ιστορία τους τη πονεμένη, ότι έχουν θεραπευτεί. Εεεε αν ήταν τόσο εύκολο δεν θα υπήρχε το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. και θα πηγαίναμε γενικότερα σε πιάτσες ανθρώπων , θα τους συζητάγαμε, θα τους πιάναμε στο φιλότιμο , θα τους διαβάζαμε ένα ωραίο λογοτεχνικό έργο, θα τους παίζαμε θέατρο στις πιάτσες και θα αλλάζανε. Όχι. Η τέχνη είναι εξαιρετική μόνο σε συνδυασμό με τη θεραπεία.

33. Υπάρχει ανταπόκριση από τη τοπική κοινωνία...

Ναι ναι , δεν μπορώ να πω, υπάρχει. Τουλάχιστον εγώ στο τμήμα εκπαίδευση που έχω αναλάβει πάρα πολλά κομμάτια των δημόσιων σχέσεων, δε μπορώ να πω, υπάρχει ανταπόκριση.

34. Τι αλλαγές έχετε καταγράψει μέσα από τη πορεία της παρουσίας του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στη κοινωνία;

Η κοινωνία νομίζω ότι έχει αρχίσει να αποδέχεται τη διαφορετικότητα, δε μπορούσε να κάνει νομίζω και διαφορετικά, [γελώντας] εεεε και έχει γίνει και πολιτισμική, εεε έχει γίνει μια δουλειά μέσα από τα σχολεία, μέσα από τους συλλόγους, να αποδεχτούμε κάποια πράγματα διαφορετικά, δε σημαίνει ότι εμείς οι Έλληνες οι ορθόδοξοι μπορεί να είμαστε καλύτεροι από κάποιους άλλους ή ο μετανάστης ας πούμε δε σημαίνει ότι δεν έχει σπουδάσει στη χώρα του, ή και ότι ο πρώην χρήστης ουσιών, ότι ο χρήστης ουσιών είναι ασθενής. Δηλαδή νομίζω ότι έχει κάνει προόδους η κοινωνία. Δε μπορώ να πω. Εεεεε νομίζω Ότι σε γενικές γραμμές, όσο μπορεί και της δίνετε η ευκαιρία ενσωματώνει αυτούς τους ανθρώπους. Θέλει όμως και η κοινωνία κατεύθυνση. Θέλει ανθρώπους ειδικούς. Δηλαδή αν κάποιος μπει στη φυλακή και απλά θέλει να κάνει, να βοηθήσει τους ανθρώπους χωρίς να ξέρει, χωρίς να ξέρει τη πραγματικότητα αυτών των ανθρώπων, χωρίς να είναι εξειδικευμένος όπως είμαστε εμείς τόσα χρόνια, αν πάει να κάνει εκπαίδευση το πιθανότερο είναι να κάνει κάτι κακό. Γιατί θα δημιουργήσει στους ανθρώπους την αίσθηση ότι αυτό που κάνουν είναι πολύ σημαντικό και ότι μέσω Θα τους δώσει την ευκαιρία να πουν αρκετά ψέματα γιατί αυτοί οι άνθρωποι λένε ψέματα στον εαυτό τους για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις εεε και δε θα τους κάνει καλό γιατί θα γυρίσουν πίσω στα ναρκωτικά. Χρειάζεται κάποιος να τους δώσει την ευθύνη τους, να καταλάβουν ότι βρίσκεται εκεί για να τους βοηθήσει, με μέθοδο και ότι η ευθύνη είναι δικιά του.

35. Οπότε πιστεύετε ότι υπάρχει αλλαγή τις αντιλήψεις και στις πεποιθήσεις της κοινωνίας;

Ναι νομίζω ότι έχει υπάρξει.

36. Ωραία. Θεωρείτε ότι η ομάδα των μελών σας είναι μία δεμένη ομάδα;

Ναι είναι δεμένη ομάδα γιατί προσπαθούμε να κάνουμε, γιατί προωθούμε το ανάλογο αξιακό σύστημα. Αλλά εντάξει, πάντα υπάρχουν διαρροές , πάντα υπάρχουν ματαιώσεις, στις διαφορετικές ομάδες, φουρνιές όπως λέμε. Αλλά σε γενικές γραμμές αυτό προσπαθούμε και προωθούμε.

37. Ως Κ.Ε.Θ.Ε.Α. παλεύετε για κάτι που δεν έχει επιτευχθεί ακόμα; Και τι είναι αυτό;

Όσο περισσότεροι άνθρωποι γίνονται καλύτεροι, ζούνε ευτυχισμένοι και αξιοπρεπή ζωή, η ευτυχία είναι πολύ υποκειμενικό πράγμα αλλά η αξιοπρέπεια νομίζω έχει μία άλλη αντικειμενικότητα, εεεε εμείς θα προσπαθούμε. Το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. ίσως θα έπρεπε να υπάρχουν θεραπευτικές κοινότητες παντού, σε όλες τις φυλακές, δε ξέρω.

Αυτός θα μπορούσε να ήταν ένας στόχος.

Αυτός δεν είναι δικός μου στόχος. Εγώ δε μπορώ να το πω. Είναι στόχος του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. αλλά σε γενικές γραμμές πιστεύω ότι όπου υπάρχει Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στις φυλακές βοηθάει.

38. Τι θα θέλατε να αλλάξει στη ζωή των μελών;

Εγώ δε θέλω να αλλάξει τίποτα [γελώντας], εκείνοι θέλουν να αλλάξουν. Εμείς δε θέλουμε να αλλάξει κάτι με την έννοια ότι και να θέλουμε εμείς, δε μπορεί να αλλάξει. Άρα τους οδηγούμε στο να θέλουν να αλλάξουν αυτοί. Ε νομίζω είναι η εικόνα του εαυτού τους. Γιατί δε τους δόθηκε η ευκαιρία ποτέ από μικρή ηλικία να έχουνε καλή αυτοεικόνα και επειδή όμως θέλαν εεεε ότι και να συμβαίνει στη ζωή μας θέλουμε πάντα να αποκτάμε σχέση με τους ανθρώπους , δε ξέρουν το σωστό τρόπο, γιατί δεν είχαν σωστή αυτοεικόνα, δε ξέρουν το συναισθηματικό τρόπο να δεθούνε και δεν είχαν ποτέ μία ομάδα να ανήκουνε και να τους εκτιμάει, οπότε νομίζω μια καλύτερη αυτοεικόνα, για αυτούς.

39. Τι θεωρείτε θεραπεία για τα μέλη σας;

Να συνδέσουνε τους λόγους που έκαναν χρήση, ώστε να καταφέρουν να απεξαρτηθούν και να ζήσουνε τη ζωή που θέλουνε. Αυτό είναι. Θεραπεία δεν είναι από μια ασθένεια. Δε θεραπεύονται από μία ασθένεια.

40. Πιστεύετε ότι, όταν ένας άνθρωπος μπαίνει στη φυλακή, έχει πριν μία ζωή η οποία είναι ήδη στιγματιστική, στιγματιστικά χαρακτηριστικά;

Μπορεί να έχουν στιγματιστεί, μπορεί να είναι ... κατά αρχάς είναι στιγματισμένοι ως χρήστες. Πολλοί άνθρωποι ως άστεγοι και τα λοιπά. Ούτε αυτό είναι απαραίτητα κακό γιατί όταν ένας άνθρωπος, όταν πάει κάποιος στη δουλειά του, ξέρω γω κάνει βόλτα τα παιδιά του και βλέπει κάποιον ο οποίος κάνει χρήση εκείνη τη στιγμή, σε μία άθλια κατάσταση, εντάξει περιθωριοποιείται από μόνος του, εγώ δε θέλω να κατηγορήσω ούτε τη μία πλευρά ούτε την άλλη. Αλλά νομίζω ότι.... Είχαν πολλούς λόγους..

....είναι μια πραγματικότητα...

Ναι , είναι ναι, αλλά δε θεωρώ ότι είναι ένα στίγμα κακό, δηλαδή αυτή είναι μία πραγματικότητα, δε σημαίνει ότι πρέπει να το αποδεχόμαστε. Δηλαδή για μένα, αυτή είναι προσωπική και πολιτική άποψη, δε χρειάζεται εγώ δε θέλω να αποδεχτώ το χρήστη, εγώ θέλω να αποδεχτώ το χρήστη που θέλει να αλλάξει. Γιατί αν αποδεχτώ το χρήστη, είναι σαν να αποδεχτώ ότι η κοινωνία βοηθάει τους ανθρώπους να αυτοκαταστρέφονται. Ακόμα δεν έχω φτάσει σε αυτό το σημείο, θεωρώ ότι για μένα ο χρήστης πρέπει να κάνει θεραπεία. Να κάνουμε ότι μπορούμε για να τον κινητοποιήσουμε.

Ωραία λοιπόν, ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά το πέρας της αποκωδικοποίησης των λεγομένων της, είναι σαφές ότι ο λόγος της διαρθρώνεται με βάση την θεραπευτική κοινότητα και υπό το πρίσμα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Όταν παραδείγματος χάριν αναφέρεται στην χρονική περίοδο που είναι κάποιος εντός της φυλακής, όπως στο σχόλιο 30, τα λεγόμενά της έχουν θετικό περιεχόμενο διότι επικεντρώνεται στη προσπάθεια ανεξάρτησης και θεραπείας της κοινότητας, όπως το ίδιο συμβαίνει και για την περίοδο μετά την αποφυλάκιση. Αυτό δεν εξυπηρετεί στο να δοθεί μία απάντηση σχετική με την ζωή στη φυλακή και το βίωμα αυτό, αλλά μία απάντηση για την θεραπευτική κοινότητα υπό το πρίσμα του θεραπευτή.

Συχνά στα σχόλια αναφέρεται η φράση «θεραπευτικός» λόγος. Αυτή η φράση αφορά τα λεγόμενα που θέτονται περιγράφοντας θεραπευτικές εξηγήσεις, επιδιώξεις και τακτικές, αλλά και όταν η ερωτώμενη στην απάντησή της απευθύνεται από το ρόλο του θεραπευτή, αντικατοπτρίζοντας στο λόγο της αποκλείστηκε τη θεωρητική στρατηγική του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Η ερωτώμενη εντοπίζεται να χρησιμοποιεί «θεραπευτικό» λόγο σε δέκα πέντε σχόλια: 20, 29, 32, 34, 37, 40, 43, 47, 50, 52, 54, 59, 60, 69, 84. Μπορεί να σημειωθεί λοιπόν ότι ο λόγος της σε μεγάλο βαθμό είναι «θεραπευτικός», καλύπτονται δηλαδή οι απαντήσεις της από τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Σε πέντε σχόλια: 48, 66, 67, 70, 71, αναφέρεται ότι η πλειοψηφία των μελών δεν ενημερώνουν ότι έχουν βιογραφικό εγκλεισμού. Η αιτιολόγηση είναι ότι: «είναι απόρρητο, δεν αφορά κανένα», «δεν υπάρχει λόγος να συστήνονται στο κόσμο με αυτή τη ταμπέλα», «δεν χρειάζεται», «δεν υπάρχει λόγος», «δεν τους ενδιαφέρει να συστήνονται στους ανθρώπους με αυτό τον τρόπο», «δεν υπάρχει λόγος να φέρουν τη ταμπέλα του αποφυλακισμένου ή του πρώην χρήστη», «είναι κάτι που δεν αφορά»,

«είναι ξεπερασμένο». Στο σχόλιο 71 αναφέρεται και η φράση «ο κόσμος να τους αντιμετωπίζει έτσι», μία φράση με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς προδίδει την διαφορετική αντιμετώπιση που θα είχαν αν αποκάλυπταν την προσωπική αυτή πληροφορία. Χρησιμοποιείται επίσης η λέξη «ταμπέλα», γεγονός που σημαίνει ότι η πληροφορία της αποφυλάκισης θα λειτουργούσε ως ταμπέλα-στίγμα αν γνωστοποιούνταν. Η φράση «είναι για μας πολύ σημαντικό, γιατί αυτό θέλουμε» στο σχόλιο 67, εμπεριέχει μία προστατευτική διάθεση του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. από τον πιθανό στιγματισμό και την αθέμιτη θέση που θα έφερνε στα μέλη αυτός. Η αναφορά ότι τα περισσότερα μέλη δεν δίνουν αυτή τη πληροφορία στις δουλειές και στις εκπαιδεύσεις τους, σηματοδοτεί ότι προφανώς θα λειτουργούσε με δυσμένεια για τους ρόλους τους εκεί. Εδώ βέβαια αναφέρεται και η αντίθετη περίπτωση όπου το μέλος χρησιμοποιεί την ιδιότητα του αποφυλακισμένου για να προηγηθεί στην εργασία όπως συμβαίνει ορισμένες φορές και όπως αναφέρει και ο Γκόφμαν στο Στίγμα στη σελίδα 73, ότι: «το στιγματισμένο άτομο είναι πιθανό να χρησιμοποιήσει το στίγμα του για να αποκομίσει «δευτερεύοντα οφέλη», ως δικαιολογία για αποτυχίες που οφείλονται σε άλλους λόγους» και κατόπιν παρατίθεται ένα παράδειγμα. Και στην αναφορά του Γκόφμαν και στις ερωτώμενης το άτομο χρησιμοποιεί την «ατέλειά» του για κάποιο όφελος.

Σε έξι σχόλια : 14, 24, 29, 34, 60, 63 το πρόγραμμα παρουσιάζεται ως η μόνη λύση για τη βελτίωση της ζωής και την απεξάρτηση. Στο σχόλιο 14 η απάντηση είναι σαφής και απόλυτη, ότι αν δεν εμπιστευτούν το πρόγραμμα δεν θα υπάρξει αποδέσμευση από την χρήση ναρκωτικών και την φυλακή. Στο επόμενο σχόλιο, το 24, δίνονται δύο επιλογές μετά την αποφυλάκιση. Η επιστροφή στις ομάδες της χρήσης και την υποτροπή ή η ένταξη σε ένα πρόγραμμα που θα τους υποστηρίξει ώστε να μην υποτροπιάσουν. Στο σχόλιο 29, κυρίως η τελευταία φράση είναι υποστηρικτική προς το πρόγραμμα. Αναφέρεται ότι σε μία αδιέξοδη κατάσταση, στην αποφυλάκιση όπου δε θέλουν να επιστρέψουν στην χρήση, αλλά δεν έχουν και άλλη επιλογή ζωής καθώς δεν γνωρίζουν άλλο τρόπο για να αντιμετωπίσουν τη ζωή τους, εκεί το πρόγραμμα δίνει λύση. Στο σχόλιο 34 η ερωτώμενη αναφέρεται στα άτομα τα οποία πιστεύουν ότι μπορούν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση της χρήσης που τους οδηγεί στον εγκλεισμό μόνοι τους και για αυτό συχνά αποτυγχάνουν επανειλημμένα, διότι υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει πρόβλημα απόφασης αλλά συναισθηματικό κενό το οποίο μπορεί να κλείσει μόνο με ψυχοθεραπεία. Στο σχόλιο 60 γίνεται αναφορά στη περίοδο μετά την αποφυλάκιση, που κάποιοι άνθρωποι έχουν την πεποίθηση ότι τα

σοβαρά προβλήματα που φέρουν από το παρελθόν, θα τα ξεπεράσουν μόνοι, που όμως είναι μάταιο διότι για να ξεπεραστούν χρειάζεται να τα μοιραστούν με άτομα που έχουν παρόμοιο ιστορικό και να τα αντιμετωπίσουν με ψυχοθεραπευτές, άρα και πάλι το πρόγραμμα είναι η μόνη λύση. Στο σχόλιο 63 η ερωτώμενη αναφέρει τις περιπτώσεις ανθρώπων που είναι στο πρόγραμμα τυπικοί και συμμετοχικοί αλλά που πραγματικά δεν έχουν εμπιστευτεί και αφηθεί στις θεραπευτικές μεθόδους και διαδικασίες. Αυτοί οι άνθρωποι αποφυλακίζονται και δεν ακολουθούν το πρόγραμμα και καταλήγουν σύντομα ξανά στη φυλακή, λόγο ελλιπούς υποστήριξης. Το πρόγραμμα εμφανίζεται πάλι σαν τη λύση για την αποφυγή του εγκλεισμού.

Το ζήτημα για το πώς ήταν η ζωή τους πριν τον εγκλεισμό τους στο σωφρονιστικό κατάστημα θίγεται σε είκοσι πέντε σχόλια :1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 26, 37, 44, 45, 49, 51, 56, 60, 61, 62, 74, 75, 85, 84. Σύμφωνα με το σχόλιο 1: η παραβατικότητα ξεκινάει από τα δώδεκα με δεκατέσσερα έτη. Σχόλιο 2: η σχολική τους επίδοση ήταν κακή και η παρουσία τους ασυνεπής, κάποιιοι δεν αποφοίτησαν από το Γυμνάσιο. Σχόλιο 3: οι γονείς είχαν αδιάφορη στάση. Σχόλιο 4: δούλευαν από πολύ μικρή ηλικία. Σχόλιο 5: δούλευαν με σκοπό την οικονομική ενίσχυση της οικογένειας. Σχόλιο 6: εκτός δουλειάς ξεσπούσαν τη πίεση τους σε αυθαιρεσία. Σχόλιο 7: οι εργασίες τους ήταν περιστασιακές με απαιτήσεις ανειδίκευτου εργαζόμενου. Σχόλιο 8: τα προβλήματά τους, τους οδήγησαν στη χρήση. Σχόλιο 9: Προβλήματα στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον και η βία είναι παράγοντες που συνέβαλλαν. Σχόλιο 10: ένα σοβαρό οικογενειακό πρόβλημα, συνδυαστικά προβλήματα οδηγούν στη χρήση. Σχόλιο 11: Η ανάγκη για ικανοποίηση τους αισθήματος του ανήκειν τους οδηγεί σε ομάδες χρήσης και εκνομίας. Σχόλιο 26: δεν γνωρίζουν να παλεύουν για ένα στόχο και να δημιουργούν υγιείς ανθρώπινες σχέσεις, γνωρίζουν μόνο τον τρόπο λειτουργίας μέσα στις πιάτσες. Σχόλιο 37: οι οικογενειακοί δεσμοί έχουν σπάσει τελείως, οι άνθρωποι έχουν αποποιηθεί των ρόλων τους, κάποιες φορές τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας δε γνωρίζουν τίποτα για τον χρήστη. Σχόλια 44-45: προβληματικό background, δεν υπάρχει κοινωνικοποίηση λόγω χρήσης. Σχόλιο 49: είναι εκπαιδευτικά ανεπαρκείς σε βασικά προσόντα, λίγοι έχουν μάθει τεχνικές λόγω χρόνιας παραμονής σε μία δουλειά. Σχόλιο 51: όλες οι σχέσεις τους με τους άλλους είχαν πάντα σχέση με τη χρήση, δεν ήταν υγιείς. Σχόλιο 56-61-62: οι επιρροές τους περιορίζοντας στους λίγους φίλους της πιάτσας με παρόμοια προφίλ με τους ίδιους, εξαρτήσεις, παραβατικότητα, ψυχοπαθολογία. Όσοι καθαροί φίλοι υπήρχαν αποκόπηκαν. Σχόλιο 60: τα σοβαρά συναισθηματικά προβλήματα έχουν καθορίσει

τις προσωπικότητές τους και τους συναισθηματικούς τους κόσμους και δεν τα εξωτερικεύουν. Σχόλιο 74-75: δεν έρχονται σε επαφή με καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Σχόλιο 84: επιθυμούν να συνάψουν σχέσεις με τους άλλους αλλά δε γνωρίζουν την συναισθηματική λειτουργία για να το κάνουν αυτό. Δεν είχαν λάβει ποτέ εκτίμηση από μία ομάδα στην οποία άνηκαν και είχαν κακή εικόνα για τον εαυτό τους. Σχόλιο 85: φέρουν στιγματισμό ως χρήστες, πιθανά ως άστεγοι....

Η ερωτώμενη σε δέκα σχόλια αναφέρεται στη ζωή στη φυλακή: 12, 13, 15, 17, 18, 19, 31, 32, 33, 36. Σχόλια 12-13-18-36: η φυλακή είναι σοκ για τους ίδιους και για τις οικογένειές τους, λόγο στέρησης της ελευθερίας, της ιδιωτικότητας, της αίσθησης και όντως ύπαρξης του εγκλεισμού, της ανατροπής της ζωής τους, η κοινότητα τους βοηθά να συνειδητοποιήσουν ότι ζούσαν περισσότερες φυλακές λόγω εξαρτήσεων και προβλημάτων. Σχόλιο 15: το περιβάλλον δεν είναι ωραίο, λόγο έλλειψης αξιών, βίας και κυριαρχίας του ισχυρού. Σχόλιο 17: η φυλακή σοκάρει μόνο λόγω έλλειψης ελευθερίας τους χρήστες, διότι είναι ένα κλειστό σύστημα ίδιο με τη πιάτσα. Σχόλιο 19: υποτίμηση, μαζοποίηση. Σχόλιο 31: αναφορά σε αναγκαστική ανοχή και ενσωμάτωση. Σχόλιο 32: η φυλακή σε συνδυασμό με τη θεραπευτική κοινότητα συντελεί στην απόφαση απεξάρτησης. Σχόλιο 33: οι άνθρωποι βγαίνουν και επιστρέφουν στη φυλακή πολλές φορές.

Δώδεκα σχόλια σχετίζονται με τη ζωή τους μετά το σωφρονιστικό κατάστημα: 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 47, 53, 64. Σχόλια 21-25: η αποφυλάκιση είναι βίαιη διότι έχουν ιδρυματοποιηθεί έχουν μάθει να λειτουργούν με ένα συγκεκριμένο τρόπο και κατόπιν έρχονται σε επαφή με τα προβλήματα της ζωής, την εύρεση εργασίας, την διαχείριση των σχέσεων από τις οποίες είχαν αποκολληθεί και σε αυτό το σημείο επιλέγουν ανάμεσα στην επιστροφή στην χρήση-εκνομία ή σε θεραπευτικό πρόγραμμα. Σχόλια 26-27: βρίσκονται σε σύγχυση στο πρόγραμμα διότι το αμφισβητούν, είναι σε ένα τρόπο ζωής διαφορετικό, με στόχους, με υγιείς σχέσεις, με καθαρό προσωπικό αγώνα. Κάποιοι δε μπορούν να ανταποκριθούν στη δυσκολία και επιστρέφουν στη φυλακή. Σχόλιο 28: εδώ η ερωτώμενη παραθέτει μία πολύ ενδιαφέρουσα θέση χαρακτηρίζοντας την αποφυλάκιση ως δεύτερο σοκ και στέρηση ελευθερίας, διότι οι άνθρωποι αυτοί νιώθουν αδυναμία ένταξης στη κοινωνία οπότε επιστρέφουν στις πιάτσες που είναι οικείες. Σχόλιο 33: κάποιοι άνθρωποι βγαίνοντας από τη φυλακή έχουν αποφασίσει ότι δε θα επιστρέψουν και ότι θα μπορέσουν μόνοι να πορευθούν, όμως επιστρέφουν εκ νέου. Σχόλιο 47: αφορά τα μέλη της επανένταξης τα οποία υποχρεούνται να τελειώσουν το Λύκειο και να αποκτήσουν

συμπληρωματικά εκπαιδευτικά προσόντα, άλλοι αναρριχώνται και περισσότερο στην εκπαιδευτική κλίμακα, στην αρχή βρίσκουν περιστασιακές δουλειές αλλά αργότερα εργάζονται εκεί που τους αρέσει σύμφωνα με τα προσόντα που απέκτησαν ώστε να παίρνουν περισσότερη ηθική ικανοποίηση και να αλλάξει η ζωή τους σε σχέση με πριν. Σχόλιο 53: αναφέρεται στις προσωπικές – ερωτικές σχέσεις τους όπου νιώθουν μειονεκτικά διότι συγκρίνονται με άλλους ανθρώπους που εξελίσσονταν σε διάφορους τομείς ενώ εκείνοι ήταν έγκλειστοι και έχασαν χρόνο από τη ζωή τους. Σχόλιο 64: πρόκειται για όσους δεν συνέχισαν στην επανένταξη και επέστρεψαν στη φυλακή μετά την πιάτσα, λόγω έλλειψης υποστήριξης.

Δέκα σχόλια έχουν αναφορά στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες: 57, 58, 59, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 82. Στα σχόλια 57-58-59-73: η ερωτώμενη επιχειρηματολογεί υπέρ των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, αναφέρει πως αυτές συντελούν θετικά στην επανένταξη στη κοινωνία και στην εξέλιξη του εαυτού. Αναφέρει ότι επειδή με την τέχνη δεν ασχολούνται μόνο άνθρωποι από μία συγκεκριμένη ομάδα, έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με διάφορους ανθρώπους και να διευρύνουν το κοινωνικό δίκτυο και τα ερεθίσματά τους, να αλλάξουν άποψη για την κοινωνία, να ενταχθούν ομαλά, να αναγνωρίσουν δεξιότητες, να εκφράσουν συναισθήματα, να δουν πως και οι άλλοι δυσκολεύονται στην έκφραση και να απελευθερωθούν από τη ταμπέλα της χρήσης. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι οι δραστηριότητες αυτές αποσπούν το ενδιαφέρον τους από το πρόβλημα της χρήσης και διευρύνονται οι προβληματισμοί τους. Αποτελεί εκτόνωση και ενίσχυση του κοινωνικού δικτύου. Στα σχόλια 76-77-78: μέσω των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων αναγνωρίζουν δεξιότητες και συναισθήματα, αποκτούν αυτοεκτίμηση και αυτογνωσία που δεν είχαν πριν. Σχόλια 78-79: η καλλιτεχνική δραστηριότητα λειτουργεί ως εργαλείο για την προώθηση των στόχων των θεραπειών και σε ορισμένες περιπτώσεις ανθρώπων ως αποκλειστικό εργαλείο. Στο σχόλιο 82, η ερωτώμενη εξηγεί ότι οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες από μόνες τους δεν είναι θεραπευτικές λόγω σοβαρών συναισθηματικών προβλημάτων που απαιτούν ψυχοθεραπεία.

Στα σχόλια 46 και 83 αναφέρεται ότι η κοινωνία έχει αλλάξει και είναι αρκετά φιλική πλέον προς την ενσωμάτωση αυτών των ανθρώπων και ανοικτή προς τη διαφορετικότητα, αλλαγή που προδίδεται από το πλήθος των εθελοντών του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. και από υποτροφίες που γίνονται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Στα σχόλια 55 και 57, η ερωτώμενη αναφέρεται σε μία κλειστή άποψη που έχουν οι ίδιοι για τη κοινωνία και προσπαθούν μέσω της εκπαίδευσης και των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων να την εξαλείψουν.

ΣΥΝΟΨΗ

Σχετικά με τις βιογραφίες των κρατουμένων-μελών του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. όπως δομούνται από τις περιγραφές της υπεύθυνης εκπαίδευσης του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει, αυτή η ομάδα κρατουμένων είναι με ήδη πολύ προβληματική ζωή όταν εισάγονται στο σωφρονιστικό κατάστημα. Ζουν στο κόσμο των εκνομιών και των εξαρτήσεων από την ηλικία των δώδεκα με δεκατεσσάρων ετών. Ωθούνται εκεί από πολυπαραγοντικά προβλήματα, οικογενειακά και κοινωνικά. Κάποιες φορές υπάρχει στο οικογενειακό περιβάλλον ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα. Τα νεαρά αυτά άτομα δεν αισθάνονται συναισθηματική ασφάλεια και ένταξη σε καμία υποστηρικτική ομάδα και καταλήγουν στις πιάτσες για να ικανοποιήσουν αυτή την ανάγκη. Η σχολική τους επίδοση και παρουσία είναι πολύ αδύναμες, με την συναινετική αδιαφορία των γονέων. Συχνά εγκαταλείπουν το σχολείο για να εργαστούν σε περιστασιακές δουλειές που δεν συντελούν στην αυτοεκτίμηση, την κοινωνικοποίηση, την προσωπική εξέλιξη και την ηθική ικανοποίηση. Ζουν σε πολύ κλειστή κοινωνική δραστηριότητα με το βάρος της ευθύνης της οικονομικής ενίσχυσης της οικογένειας. Δεν έχουν επαφή με την τέχνη και τη δημιουργική απασχόληση και αν αυτό σπανίως συμβεί θα είναι πάλι ασυνεπείς (όπως στο σχολείο) και ανολοκλήρωτη. Βρίσκουν διέξοδο και εκτόνωση στη χρήση γύρω από την οποία στρέφονται όλες οι ανθρώπινες σχέσεις τους, φιλικές και ερωτικές. Εξαιτίας αυτών των παραγόντων οι άνθρωποι αυτοί καταλήγουν ανώριμοι συναισθηματικά, με πολύ ελλιπή κοινωνικοποίηση, ασθενές πολιτισμικό και εκπαιδευτικό κεφάλαιο, κλωνισμένες οικογενειακές σχέσεις μέχρι και πλήρη αποκοπή.

Με αυτή τη βιογραφία οδηγούνται στη φυλακή, όπου και υφίστανται το σοκ της ανελευθερίας και της υποτίμησης της προσωπικότητας και της ιδιωτικότητας. Εντάσσονται σε ένα κλειστό σύστημα στο οποίο υποχρεωτικά υποτάσσονται και προσαρμόζονται, χωρίς όμως να διαφέρει από το οικείο περιβάλλον της πιάτσας.

Αυτό το σοκ μπορεί να λειτουργήσει ως θετικός αναρτήρας προς την απεξάρτηση στη θεραπευτική κοινότητα, στην οποία υπάρχει υποστήριξη προς την αλλαγή, ένταξη σε άγνωστο για εκείνους αξιακό κώδικα και εφοδιασμός με εκπαιδευτικά προσόντα.

Μετά την αποφυλάκισή τους υφίστανται ένα δεύτερο σοκ σε διαφορετικές συνθήκες ανελευθερίας, καθώς θα πρέπει πάλι να προσαρμοστούν στα δεδομένα της κοινωνίας αυτή τη φορά, στα οποία όμως μακριά από τη χρήση δεν υπάρχει για αυτούς καμία οικειότητα. Αν και η κοινωνία έχει γίνει αρκετά πιο φιλική προς τη διαφορετικότητα και προσφέρει δεύτερες ευκαιρίες, εκείνοι στερούν υποστήριξης και προσωπικών εφοδίων. Όσοι επιστρέφουν στον γνώριμο τρόπο της πιάτσας, επιστρέφουν και στη φυλακή ξανά. Όσοι παίρνουν το δρόμο που προτείνει η θεραπευτική κοινότητα μέσα από εκπαιδευτικές διαδικασίες, δημιουργική απασχόληση και την απαραίτητη ψυχοθεραπεία εντάσσονται ομαλά στη κοινωνία, ακόμα και με πορεία υποτροπής και δυσκολιών.

Στις βιογραφίες τους παρατηρείται ένας κλονισμός στη πρωτογενή και δευτερογενή κοινωνικοποίηση. Όπως αναφέρεται από την Αναστασία Ζήση (διάλεξη, 23/2/2018) η πρωτογενής κοινωνικοποίηση έχει φορείς τους σημαντικούς άλλους που σε αυτό το στάδιο είναι η οικογένεια (πρωταρχικοί δεσμοί), ενώ η δευτερογενής κοινωνικοποίηση αφορά την γειτονιά, το σχολείο.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2

Η δεύτερη συνέντευξη έγινε το μεσημέρι της Τετάρτης 14 Αυγούστου 2019, στη κοινότητα επανένταξης του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Εν Δράσει στην οδό Μαγνησίας, στο γραφείο της ερωτώμενης. Η ερωτώμενη είναι κοινωνιολόγος και ανήκει στο θεραπευτικό προσωπικό της κοινωνικής επανένταξης. Στη πολύχρονη επαγγελματική της πορεία (14 χρόνια) στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α. έχει εργαστεί στις κοινότητες εντός και εκτός των φυλακών, με γυναίκες και άνδρες. Τα έντυπα που χρησιμοποιήθηκαν για την συνέντευξη (ενημέρωσης-συγκατάθεσης-οδηγός συνέντευξης) είναι τα ίδια με την πρώτη συνέντευξη. Και πάλι οι απαντήσεις που δίνονται είναι με βάση τα μέλη των κοινοτήτων και όχι όλου του πληθυσμού των φυλακών.

Αποκωδικοποίηση Συνέντευξης

1. Θα πρότεινα να ξεκινήσουμε αν θέλετε λέγοντας δυο λόγια για το πώς ξεκινούν συνήθως τα μέλη να έχουν παραβατική συμπεριφορά.

Ωραία, εννοείς από τη παιδική ηλικία;

Από τότε που ξεκινούν, ποια είναι η ηλικία που ξεκινούν συνήθως;

Λοιπόν, ο πληθυσμός που έχω τώρα πιο πρόσφατα στο μυαλό μου είναι από το παράρτημα, οι άντρες. Εεεε και δεν έχει τόσο μεγάλη διαφορά με τις γυναίκες. Ε, που οι περισσότεροι, η παραβατικότητα, εεεε ξεκινάει ή λίγο πριν ή λίγο μετά τη χρήση, δηλαδή για κάποιους πρώτα έρχεται η παραβατικότητα και έπειτα η χρήση. Εε, και για κάποιους άλλους πρώτα η χρήση και μετέπειτα η παραβατικότητα. Είναι συνήθως στην εφηβεία. Εε, από δώδεκα χρονών εε, έντεκα χρονών, μέχρι μπορεί να είναι δεκαπέντε ξέρω γω, δεκαέξι. Εεεεμμ... Με ποιο τρόπο... συνήθως είναι εεεε, σεεεε μεεεε άλλους της ίδιας ηλικίας, μπορεί να ξεκινήσει από και δέκα χρονών ας πούμε με το να πάω να πάρω πράγματα από ένα περίπτερο. Εεεε Μικροκλοπές δηλαδή, μαζί με άλλους. Αυτό.

Αυτό που τους οδηγεί στη παραβατικότητα;

Αυτό πάλι, είναι αναλόγως. Από το θέλω να κάνω όπως κάνουνε οι άλλοι, σε μία Α παρέα για να, γιατί εεε για να με πάρουν στα σοβαρά ή για να γίνω σημαντικός εκεί, χρειάζεται και εγώ ξέρω γω να παίρνω τσίχλες ή να συμμετέχω σε αυτό που συμβαίνει. Εεεεεε μέχρι και κάποιοι μπορεί να το κάνουν αυτό επειδή τους έλειπε στην οικογένεια, δεν είχανε έξτρα εισόδημα οι γονείς για να μπορούν να παίρνουν πράγματα πέρα απ τα αναγκαία. Οι περισσότεροι έτσι για το, για να ανήκουν κάπου.

2. Ωραία , υπάρχει ένα τυπικό μοντέλο, αν μπορούμε να το πούμε έτσι, ζωής και εμπειριών των μελών σας πριν υποστούν εγκλεισμό; Δηλαδή η σχολική τους επίδοση, η οικογενειακή τους κατάσταση...

Α, αν υπάρχει κοινό στοιχείο;

Ναι.

Ε σε γενικές γραμμές είναι άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει το σχολείο, εεε δεν έχουν ολοκληρώσει συνήθως το Γυμνάσιο, υπάρχουν βέβαια και άνθρωποι που δεν έχουν ολοκληρώσει και το δημοτικό αλλά οι περισσότεροι συνήθως δεν έχουν ολοκληρώσει το Γυμνάσιο, εεεε σεεεε οικογενειακό περιβάλλον εεε από μεσαία ως χαμηλής οικονομικής κατάστασης, εεε όπου στην οικογένεια μπορεί και κάποιος γονιός να έχει και θέμα με εξάρτηση, είτε αλκοόλ είτε άλλης ουσίας, εεεε μπορεί να

υπάρχει βία, από το οικογενειακό περιβάλλον. Και που σίγουρα υπάρχει και μεγάλο πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ των γονέων, οπότε και προς τα παιδιά. Πολύ έτσι συχνά θα βρεις και ανθρώπους που όταν ήτανε παιδιά λείπανε και πολύ οι γονείς λόγω εργασίας από το σπίτι οπότε ήτανε μόνοι τους πολλές φορές από παιδιά, είτε με τους εε, με γιαγιά παππού, [παύση] αυτά. Σαν κοινά σημεία.

3. Εεμμ.. Πώς θα περιγράφατε τη ζωή τους πριν τον εγκλεισμό, κατά τη διάρκεια και μετά απ αυτόν; Το βίωμά τους με κάποια πολύ γενικά χαρακτηριστικά.

Πριν τον εγκλεισμό; Ήταν στην εξάρτηση, στη παραβατικότητα, μοναξιά, βία ... κατά τον εγκλεισμό, [παύση] αυτοί που... υποθέτω αυτοί που μπαίνουν στη θεραπεία έτσι;

Εσείς με αυτούς έχετε επαφή...

Ε ναι εγώ με αυτούς έχω. Κατά τον εγκλεισμό, βέβαια με όλες τις δυσκολίες που έχει ο εγκλεισμός, εεε αλλά επειδή είναι η περίοδος που έρχονται τότε σε επαφή με το πρόγραμμα εεε είναι και το καινούριο , μπαίνει η αλλαγή, εεε όσο αντιφατικό και να ακούγεται , εκεί αρχίζει και αισιοδοξία για κάτι καλύτερο... και μετά τον εγκλεισμό είναι η θεραπεία με σε εεεε σε πιο έντονο επίπεδο. Οπότε μετά και η επανένταξη, να σταθούν στα πόδια τους πρακτικά πια, όχι μόνο θεωρητικά.

4. Αναφέρατε πριν ότι έρχεται σε αντίφαση η αισιοδοξία με το ότι είναι στον εγκλεισμό. Φυσικά γιατί έχει περιοριστεί η ελευθερία τους ούτως ή άλλως, αυτό είναι το αυτονόητο, αλλά ποια άλλα πιστεύετε ότι είναι τα σημεία της αντίφασης, εκτός από το περιορισμό της ελευθερίας.

Του εγκλεισμού και της θεραπείας;

Ναι.

Πολλά, πρώτα απ όλα η αλλαγή είναι μία αντίφαση , ότι συνήθως όταν κάποιος εε όταν κάποιος βρίσκεται έγκλειστος δεν υπάρχει, υπάρχει αλλαγή στη καθημερινότητά του αφού είναι έγκλειστος και δε μπορεί να κάνει αυτό που έκανε στη καθημερινότητά του, αλλά είναι ένας καινούριος κόσμος η θεραπεία που ανοίγεται για αυτούς. Όλα είναι αντιφατικά, όλα... γιατί στη θεραπεία, όπως ξέρεις και με αυτό που είδες και συ, σιγά σιγά μπαίνουνε σε ένα καινούριο κόσμο δηλαδή με καινούριες αξίες, που έρχονται τελείως σε αντίφαση με τις αξίες στις φυλακές. Από την αλληλεγγύη, την ειλικρίνεια, το να προσπαθώ για την προσωπική μου εξέλιξη, την εμπιστοσύνη, όλα αυτά έρχονται σε άμεση αντίθεση με αυτά που βιώνουνε κάθε μέρα

μετά όταν έρχονται σε επαφή που γυρνάνε στο κελί ή στο θάλαμο. Αυτό το κάνει και ιδιαίτερα δύσκολο να κάνεις θεραπεία σε ένα περιβάλλον φυλακής.

5. Αν το περιγράψαμε αυτό το περιβάλλον; πως θα ήταν;

Της φυλακής;

Ναι.

Να περιγράψαμε τη φυλακή;

Από ότι αναφέρατε ήδη, προφανώς δεν υπάρχουν οι αξίες που περιγράψατε, σίγουρα , που υπάρχουνε στη κοινότητα, ας πούμε, ένα από όλα που συμπεράναμε από αυτά που είπατε.

Αν περιέγραφα τη φυλακή; Τον εγκλεισμό χωρίς θεραπεία;

Ναι, τον εγκλεισμό χωρίς θεραπεία.

[παύση] Μαυρίλα [παύση] αποπνικτικό

6. Είναι πολύ πρωτόγνωρο αυτό για αυτούς τους ανθρώπους; Αυτές οι σχέσεις χωρίς αυτές τις αξίες που είπατε;

Για αυτούς που μπαίνουνε στη φυλακή;

Ναι

Το πρωτόγνωρο δεν είναι ο τρόπος που θα συσχετιστούνε με τους άλλους κρατούμενους γιατί μοιάζει... μοιάζει; Είναι παρεμφερές με τον τρόπο που σχετιζόντουσαν στη χρήση. Όμως το διαφορετικό είναι ότι έχει να κάνει με την μείωση της ελευθερίας της σωματικής. Που πάλι είχανε στην εξάρτηση μείωση της ελευθερίας αλλά αυτό το κατανοούνε σιγά σιγά και μέσα απ τη θεραπεία. Αλλά υπήρχε μια ψευδαίσθηση, όχι μόνο μια ψευδαίσθηση, θέλω να πάω ξέρω γω στο περίπτερο πηγαίνω, στη φυλακή δε μπορώ. Χρειάζεται να κάνω ότι μου λένε οι φύλακες, χρειάζεται για να μπορώ να βγω στο διάδρομο να περιμένω να μου ξεκλειδώσουνε, αυτά ας πούμε για κάποιον που δεν έχει κάνει ποτέ φυλακή, παρόλο που μπορεί να είναι χρόνια στη χρήση, είναι πρωτόγνωρα και καταπιεστικά και χειροτερεύουν μετά και την αίσθηση της μοναξιάς που μπορεί να βιώνει κάποιος, την πολύ χαμηλή αυτοπεποίθηση να την χειροτερέψει, την αίσθηση του φόβου, ε , το άγχος θα αυξηθεί...

7. Εεμ.. μπορείτε να μας δώσετε τρεις λέξεις για τη κάθε περίοδο;

Αυτές τις τρεις. Το πριν, κατά τη διάρκεια και μετά;

[παύση] τρεις λέξεις; [παύση] τρεις λέξεις που θεωρώ εγώ ότι χαρακτηρίζουν την κάθε περίοδο;

Ναι. Ήδη μας είπατε βέβαια κάποιες πριν...

[παύση] η πρώτη περίοδος ποια είναι; Η πριν τον εγκλεισμό;

Πριν τον εγκλεισμό

Είναι η εξάρτηση η μία λέξη. Στον εγκλεισμό.... Βέβαια στον εγκλεισμό μαζί με τη θεραπεία, ή χωρίς;

Από τα άτομα που έρχεστε εσείς σε επαφή..

Ωραία. Εξάρτηση πριν, στον εγκλεισμό ξεκίνημα και η Τρίτη περίοδος ποια είναι; Όταν είναι...

Αφού αποφυλακιστούν.

Εεεε .. πράξη.

- 8. Ωραία. Για πολλούς ανθρώπους ο εγκλεισμός αποτελεί ένα ορόσημο στη ζωή τους. Στη ζωή των μελών σας μπορείτε να σκεφτείτε ποιες αλλαγές προκάλεσε, μετά την αποφυλάκιση; Ο εγκλεισμός.**

[παύση]

Έχει συμβεί πλέον κάτι. Ο εγκλεισμός είναι ένα πολύ δυνατό βίωμα για όλους τους ανθρώπους φαντάζομαι. Δε μπορεί να μην έχει αλλάξει κάτι...

Ναι, βέβαια για τους περισσότερους που βλέπουμε εμείς, το μεγαλύτερο ποσοστό δεν είναι η πρώτη φορά που έχουνε πάει στη φυλακή. Επομένως, όταν μπορεί να έρθουν σε επαφή με μας, εεεε δε τους έχει επηρεάσει το ίδιο με κάποιον που θα είναι η πρώτη φορά. Εε .. πώς θα τους επηρεάσει αυτό... ειδικά είναι ανάλογα και με το πόσο καιρό θα κάτσει κανείς στη φυλακή. Σίγουρα θα τον επηρεάσει στο τρόπο που θα σχετίζεται με τους άλλους. Εεε .. με ποια έννοια, είναι ας πούμε μια μεγάλη αγωνία, μελών που μπορεί να είναι η πρώτη φορά και δεν έχουν αποφυλακιστεί, για να πάνε σε κάποια θεραπευτική κοινότητα, δηλαδή με αυτή τη νέα ταυτότητα που προσπαθούν να χτίσουνε, μια μεγάλη τους αγωνία είναι πως θα με αντιμετωπίσουνε οι άλλοι. Οι άλλοι όχι τα άλλα μέλη της κοινότητας της επανένταξης, οι άλλοι εεεε από το περιπτερά μέχρι ... εεε.... Η ευρύτερη οικογένεια που ξέρει ότι έχω κάνει φυλακή, εεε η κοπέλα που θα γνωρίσω, ο μελλοντικός εργοδότης που μπορεί να είχανε και αυτό το άγχος αν ήτανε απλώς χρήστες χωρίς να είχανε περάσει τη φυλακή, απλώς το γεγονός ότι κουβαλάνε και μέσα τους αυτή τη ταυτότητα ότι όχι μόνο είμαι πρώην χρήστης αλλά είμαι και πρώην φυλακισμένος, αυτό τους δημιουργεί πολύ μεγάλη αγωνία. Ένα είναι αυτό. Όταν μετά αποφυλακίζεται κάποιος ειδικά στην αρχή μετά από αρκετό χρονικό διάστημα, τον επηρεάζει ακόμα και το

πώς θα στέκεται στο δρόμο. Το πώς τα αμάξια που βλέπει, εεεε υπάρχει άγχος , υπάρχει πολύ υψηλό επίπεδο άγχους, και φόβος, έντονη καχυποψία, το έχει χειροτερέψει δηλαδή ότι ήταν στη φυλακή. Και νομίζω ότι το περισσότερο είναι το πώς αντιλαμβάνονται αυτοί τον εαυτό τους.

9. Ποια είναι η στάση των οικογενειακών και φιλικών προσώπων;

Όσο βρίσκονται μέσα στη φυλακή.

Όσο βρίσκονται μέσα... Από ότι έχω δει, τώρα μπορεί να κάνω και λάθος, εεεε ειδικά οι μανάδες έρχονται, βλέπουνε τους ... τα παιδιά τους... οι πατεράδες και αυτοί αλλά κάποιες φορές όχι τόσο πολύ δηλαδή περισσότερο η μάνα. .. θα υποστηρίξει και στο τηλέφωνο και οικονομικά, και για τα εξιτήρια , υπάρχει αυτό το ... [παύση] το είδος παραδείγματος και μετά υπάρχει και, και κάποιιοι που επειδή είναι , δεν είναι η πρώτη φυλακή, είναι πολλές φορές, υπάρχουν και κάποιιοι που οι οικογένειές τους τους έχουν παρατήσει τελείως. Τώρα να σου πω ποιο είναι πιο συχνό, πρέπει να κάτσω να δω στατιστικά δηλαδή (χαμογελώντας).

Εντάξει δε χρειάζεται (χαμογελώντας)

τώρα μου φαίνεται ότι σε γενικές γραμμές, ειδικά αυτοί που είναι έλληνες και έχουν την οικογένειά τους εδώ, γιατί εντάξει αν τώρα η οικογένεια είναι στο εξωτερικό και να θέλανε Ε, ότι κάποιος πάντα έρχεται. Υπάρχουν και κάποιιοι βέβαια που δεν έχουν κανένα αλλά έχω την εντύπωση ότι το μεγαλύτερο ποσοστό έχει κάποιον απ το οικογενειακό περιβάλλον που θα τους υποστηρίξει ειδικά η μητέρα. Τώρα τα αδέρφια ας πούμε κάποιες φορές όταν , την περίπτωση που είπαμε προηγουμένως, εκεί ... φαίνεται ότι έχουν πιο εύκολα απόσταση από το , από τη μάνα. Δηλαδή θα έρθουν πιο μετά, αν έρθουν πιο κοντά στο άτομο, αν δουν τις πράξεις του, ότι έχει αλλάξει..

Η άμεση οικογένεια τους αν έχουν οι ίδιοι δική τους οικογένεια; Οι σύζυγοι...

Εε με αυτούς επικοινωνούνε. Αν είναι όντως ακόμα γιατί είναι και πολλοί που μπορεί να ναι χωρισμένοι ή σε διάσταση, αλλά αυτοί, η μάνα, αν είναι άντρας ξέρω γω στη φυλακή, ούτως ή άλλως αν είναι ο άλλος ξέρω γω στη χρήση μπορεί να μην τον έχει αφήσει να έχει επαφή με το παιδί του. Αυτοί που όμως είχανε πριν μπουνε φυλακή, συνεχίζουνε, έχουνε και τηλεφωνική επαφή με το σύζυγο ή τη σύζυγο και με τα παιδιά.

10. Πόσοι καταφέρνουν να ολοκληρώσουν το πρόγραμμα εντός φυλακής; Πόσοι εννοώ όχι είκοσι δύο ή είκοσι τέσσερεις, εε προσεγγιστικά. Αν είναι αρκετοί ή αν είναι ελάχιστοι ας πούμε.

Να ολοκληρώσουν για να συνεχίσουν έξω έτσι;

Ναι.

Δεν ε ... Δεν είναι όσοι θα ήθελα (γέλια) , αυτό είναι το μόνο σίγουρο δυστυχώς.
Ναι. Δε ξέρω καν επίσημα να σου πω την αλήθεια. Δεν είναι πολλοί.

11. Εάν αναλογιστείτε τη ζωή τους μετά από τις εμπειρίες του εγκλεισμού τι είναι αυτό που είναι καθοριστικά διαφορετικό; Που δεν γινόταν πριν. Και γίνεται τώρα, ή κάτι που έχει σταματήσει παντελώς να γίνεται, εκτός από τη χρήση φυσικά.

Δηλαδή κάτι που είναι διαφορετικό πριν στη θεραπεία;

Κάτι που δε γινόταν πριν , ναι...

Υπάρχουν πάρα πολλά, ντάξει εννοείται εκτός απ τη χρήση και τη παραβατικότητα, εεεεε να έχει σταματήσει ή να γίνεται με διαφορετικό τρόπο;

Οτιδήποτε, ότι θέλετε ..

Πρώτα απ όλα από τα βασικά που κάποιος μαθαίνει στη θεραπεία και συνεχίζει μετά έξω να το κάνει και δε το έκανε ούτε στη χρήση ούτε άμα ήτανε να μπει στη φυλακή είναι να εεεεε εξωτερικεύει, να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του και δεύτερον να τα εξωτερικεύει. Εεεε μετά να ζητάει βοήθεια, εεε... να αρχίσει να ονειρεύεται τον εαυτό του και να θέτει συγκεκριμένους στόχους για να μπορεί να πετύχει αυτό που έχει ονειρευτεί για τον εαυτό του. Εεε... πέρα από το να μοιράζεται τα συναισθήματα και τα λοιπά να μοιράζεται δυσκολίες για να μπορεί μαζί με την ομάδα του να ζητάει τη βοήθεια, να βρίσκει εναλλακτικές λύσεις, και να μπορεί να μάθει κιόλας με αυτό το μηχανισμό ότι υπήρξε ένα πρόβλημα δε το βάζω στα πόδια ή δεν ήρθε το τέλος του κόσμου, έχω συγκεκριμένες λύσεις και προσπαθώ να τις εφαρμόσω. Και αν δε λειτουργεί η μία θα προσπαθήσω να, δηλαδή αποκτούνε και ευελιξία. Δε ξέρω είναι πάρα πολλά γιατί αυτό είναι η θεραπεία, ότι αποφασίζω ότι έχω ένα πρόβλημα, ότι ζητάω βοήθεια για αυτό το πρόβλημα που είναι η εξάρτηση και η παραβατικότητα, και οπότε μετά μαθαίνοντας για τον εαυτό μου και ζητώντας βοήθεια, αρχίζουν σιγά σιγά και δημιουργούν μία νέα ταυτότητα, οπότε ... πάρα πολλά είναι διαφορετικά πράγματα από πριν.

12. Είναι πολλοί άνθρωποι που έχουν υποστεί εγκλεισμό σε σωφρονιστικά καταστήματα, οι ίδιοι ή οι συγγενείς τους, αισθάνονται ότι είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι και με άνιση μεταχείριση σε όλες τις πλευρές της ζωής, στη προσωπική, σχέσεις

**με φίλους, με συντρόφους, με συγγενείς, στις ευκαιρίες
απασχόλησης επίσης, εσείς τι θα λέγατε για αυτό;**

[παύση] Όταν το συζητάμε, είναι μια μεγάλη τους αγωνία από τη φυλακή, και λένε μα πώς δε θα με παίρνει κανένας, άμα ξέρουν ότι έχω πάει φυλακή ή άμα ξέρουν ότι είμαι πρώην χρήστης. Ή και βέβαια επειδή δεν έχω καμία επαγγελματική εμπειρία και το βιογραφικό μου είναι τελείως κενό. Τι λέω από αυτό. Αυτό που έχω δει από τότε που είμαι στην επανένταξη, εννοείται ότι υπάρχει αυτό, δηλαδή, ότι όντως θα γνωρίσουν στη πορεία ανθρώπους που δε θα θέλουν να έχουν επαφή μαζί τους επειδή θα μάθουνε το παρελθόν τους. Θα υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι. Αλλά όπως υπάρχουν και πολλοί άνθρωποι που παρόλο μετά που οι ίδιοι εμπιστεύονται το παρελθόν τους επιλέγουνε να... επειδή βλέπουν ένα άνθρωπο αλλαγμένο και να κάνει διαφορετικά πράγματα, να συνεχίσουν να έχουνε επαφή με αυτόν τον άνθρωπο. Οπότε και γω τους λέω γιατί το πιστεύω κιόλας ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο μαύρα όσο τα φαντάζονται οι ίδιοι. Θα υπάρχουνε και από τα δύο και θα πρέπει και οι ίδιοι να επιλέγουνε τους ανθρώπους που είναι πιο ανοιχτοί και τους δίνουνε ευκαιρίες και όχι αυτούς που θα τους εεε.. βάζουνε τοίχο ας πούμε. Και ούτως ή άλλως όταν ψάχνουν για δουλειά δε πάνε με το καλημέρα και λένε γεια είμαι ο τάδε και έχω κάνει τόσα χρόνια φυλακή. Ελάχιστοι αποφασίζουν και το κάνουν απ την αρχή και το λένε ότι είμαι σε ένα πρόγραμμα και τα λοιπά, οι περισσότεροι όμως δε το λένε και αργότερα εάν και εφόσον μπορεί να έχουνε την ανάγκη να ανοιχτούνε και να το εκμυστηρευτούνε στον εργοδότη ή σε ένα συνάδερφο ή ... και συνήθως όταν γίνεται αυτό δεν έχω γνωρίσει ποτέ άνθρωπο που ήτανε καλός στη δουλειά του και συνεπής κλπ κλπ και επειδή το είπε να έχουμε μετά πρόβλημα και να τον διώξανε, ποτέ δεν έχει γίνει αυτό και αντιθέτως και καλυτερεύει και τις σχέσεις μετά το γεγονός ότι το εκμυστηρευτήκανε ότι ...

Στις προσωπικές τους σχέσεις;

Στις καινούριες που διαμορφώνουνε μετά; Το ίδιο πράγμα, είναι ακριβώς το ίδιο πράγμα δηλαδή μπορεί, ούτε εκεί με το που γνωρίζουνε κάποια κοπέλα ή κάποιο αγόρι και κάποιο φίλο του λένε γεια είμαι ο τάδε. Αργότερα οι περισσότεροι όταν αρχίσουν και αισθάνονται εμπιστοσύνη και πιο κοντά με τον άνθρωπο που έχουν επιλέξει τότε θα πούνε και για το παρελθόν τους. Εε και εκεί είναι αναλόγως αλλά σε γενικές γραμμές δεν έχω δει εεεεε..... δηλαδή σπάνια έχω ακούσει κάποιο να λέει πω πω είπα στο τάδε άνθρωπο που είμαστε μαζί στο hobby ότι είμαι μέλος σε θεραπεία και είδα ότι φοβήθηκε και δε μου ξαναμίλησε ποτέ, δεν εεε.... Δηλαδή δε θυμάμαι να

ισχύει και κάτι τέτοιο. Ξέρουνε και αυτοί, δηλαδή αισθάνονται και που θα το μοιραστούν. Ναι.

13. Είναι εύκολο να βρουν εργασία;

Σε σχέση με πριν κάποια χρόνια που ήμουν εδώ πέρα μου φαίνεται πιο εύκολο. Εεε ντάξει στην αρχή οι περισσότεροι βρίσκουν εργασία για ανειδίκευτους εργάτες, δηλαδή εεε... μια εργασία που δεν είναι για να τη κρατάει κάποιος σε όλη του τη ζωή. Αλλά για αρχή θεωρώ ότι αρκετά γρήγορα βρίσκουν, δηλαδή μέσα σε ένα μήνα το πολύ όταν έρχονται από τη κοινότητα εδώ, έχουν βρει εργασία. Και μετά κιάλας επειδή ο στόχος στην εεε.. θεραπεία είναι και να εξελίσσομαι που αυτό σημαίνει και στην εκπαίδευση, και σε όλα τα επίπεδα, βέβαια άμα έχω ξεκινήσει να δουλεύω σε βενζινάδικο δεν είναι ο στόχος και να μείνω εκεί σε όλη μου τη ζωή στο βενζινάδικο, ο στόχος είναι να σπουδάσω να εξελιχθώ, να κάνω άλλα πράγματα και να βρω μια άλλη θέση εργασίας, αλλά για πρώτη έτσι εργασία, μου φαίνονται καλύτερα τα πράγματα φέτος από πριν πέντε έξι χρόνια που ήμουνα στην επανένταξη.

14. Το ίδιο συμβαίνει και με τις προσωπικές τους σχέσεις;

Με τις προσωπικές σχέσεις είναι πιο περίπλοκο και είναι πιο περίπλοκο γιατί και για αυτούς είναι ακόμα μέσα στη θεραπεία πως επιλέγω, δηλαδή επειδή και οι ίδιοι νιώθουνε πιο ασφάλεια με την ομάδα τους, έχουν τη τάση να είναι πιο πολύ μεταξύ τους, δηλαδή όταν είναι στη κοινότητα με τους ανθρώπους απ τη κοινότητα όταν είναι στην επανένταξη με τους ανθρώπους απ την επανένταξη. Εεεεε οπότε οι περισσότεροι μένουνε σε αυτό, τα πιο ασφαλές, οπότε είναι πιο δύσκολο, ντάξει, είναι πολύ διαφορετικό να αναπτύξουνε προσωπική σχέση, που αυτό θα γίνει σιγά σιγά μέσα από ένα εθελοντισμό που θα κάνουνε, ή ένα hobby, που και εκεί όμως πολλές φορές δειλιάζουνε, φοβούνται οι ίδιοι, τα ίδια τα μέλη. Υπάρχει πολύ και σε σχέση με τον ερωτικό σύντροφο που θα επιλέξουνε, τελικά ποια είναι τα κριτήρια της επιλογής, πώς προστατεύω και τον εαυτό μου και μετά τη σχέση που δημιουργώ, όλα αυτά βέβαια τα δουλεύουμε και θεραπευτικά μαζί τους. Αλλά είναι ένα πολύ πιο περίπλοκο ζήτημα από την εύρεση εργασίας, οι διαπροσωπικές σχέσεις.

Άρα αποκτούν κοινωνική δραστηριότητα εκτός των ορίων της κοινότητας.

Είναι στόχος.

Αλλά δυσκολεύονται σε αυτό.

Δυσκολεύονται αλλά είναι στόχος αυτό, ο στόχος δεν είναι να βρουνε μια δουλειά και να είναι μόνο μεταξύ τους, ο στόχος είναι να βρουν μια δουλειά και μέσα απ τον

εθελοντισμό, το hobby και άλλες δραστηριότητες που θα κάνουν να ανοίγονται κοινωνικά προς άλλους κύκλους, να αρχίσουν να κάνουν παρέα με άλλους ανθρώπους που δεν έχουν σχέση με χρήση, δεν έχουν καμία σχέση με θεραπεία, ο στόχος είναι αυτός δηλαδή, εμείς και σαν θεραπευτές να λέμε για κάποιον ο τάδε έχει όντως πραγματικά ενταχθεί κοινωνικά, είναι ένας άνθρωπος που έχει δημιουργήσει σχέσεις και εκτός πλαισίου και γερές σχέσεις, ναι.

Επιστρέφουν στις παλιές τους παρέες;

Στις παλιές παρέες;

Προ εγκλεισμού.

Ε όχι, αν επιστρέφουν σε παρέες προ εγκλεισμού, οι παρέες προ εγκλεισμού ήταν οι παρέες της χρήσης.

Μόνο...

Όταν είναι στην εξάρτηση, ναι. Οπότε δεν επιστρέφουν εκεί. Αν επιστρέψουν σημαίνει ότι κάτι δε πάει καλά και μετά ξαναγυρνάνε στη χρήση. Όμως υπάρχουν και κάποιοι που επιστρέφουν σε παρέες από σχολείο, από μικρή παιδική ηλικία, παρέες, κάποια άτομα που μπορεί να πριν την έντονη ενασχόληση τους με την χρήση να ήταν φίλοι ή γνωστοί, και ξαναπροσπαθούν να αναπτύξουν καινούριες σχέσεις με αυτούς ανθρώπους τώρα που και οι ίδιοι είναι καθαροί. Που σε κάποια φάση της ζωής τους ας πούμε έχουν απομακρυνθεί γιατί αυτοί μπόρεσαν βαθιά στην εξάρτηση και οι άλλοι δεν ήταν σε αυτό το μονοπάτι, οπότε κάποιοι ξαναπροσπαθούν να δημιουργήσουν σχέση με τέτοιους ανθρώπους. Υπάρχουν αυτοί. Ή ξέρω εγώ οικογενειακοί φίλοι.

15. Πάντα είχα την απορία για το πώς αντιδρούν οι άνθρωποι όταν τους εκμυστηρεύονται, σε αυτούς που εκείνοι επιλέγουν να τους εκμυστηρευτούν, την πρόην κράτησή τους.

Αυτό καλύτερα να ρώταγες τα μέλη, αυτό θα ταν το καλύτερο να σου πούνε.

Πιστεύω πως αυτό θα ήταν, ναι.

Ε; Ναι. Εεεμμ .. από αυτά που ου έχουμε μετά μοιραστεί, συνήθως η αντίδραση είναι θετική, δηλαδή επειδή δεν είναι μόνο η ότι εκμυστηρεύονται το παρελθόν τους είτε για χρήση είτε για φυλακή, ο άνθρωπος στον οποίο το εκμυστηρεύονται και βλέπουν ότι ο άνθρωπος ο οποίος έχει Σε τι άνθρωπο έχει εξελιχθεί. Οπότε... και έχει ήδη δημιουργηθεί μία Α σχέση. Δε το λένε από τη πρώτη μέρα. Οπότε έχει δημιουργηθεί μία βάση τουλάχιστον για εμπιστοσύνη για, βλέπουν ότι προς τα κάπου πηγαίνει αυτή η σχέση και αποφασίζουν να το πούνε στον άλλο άνθρωπο, γιατί ο άνθρωπος εκείνη

την ώρα μπορεί να τους λέει το μέλος ότι εγώ ήμουν φυλακή , είμαι ακόμα στην επανένταξη και τα λοιπά, αλλά τον έχουν δει να κινείται σε συγκεκριμένο πλαίσιο, δηλαδή να είναι έντιμος να μη κάνει χρήση να , γνωρίζουν έναν άνθρωπο ο οποίος τους λέει ότι εγώ στο παρελθόν έκανα αυτό και αυτό και αυτό, οπότε είναι θετική συνήθως , ναι, κάθε φορά δηλαδή που μου έχουσε πει , είναι θετική με την έννοια ότι σου λένε μπράβο , τα έχεις καταφέρει, γιατί σε βλέπω καλά... Επειδή και οι άνθρωποι αυτοί που ακούνε αυτό το πράγμα λένε ότι βλέπουν έναν άνθρωπο που δε, συνήθως τους λένε ότι δε μπορώ να σε φανταστώ εσένα ότι ήσουνα φυλακή,

Έχει κάνει ένα άλμα ζωής δηλαδή...

Ναι, ότι βλέπουνε μία διαφορά, ότι πολλοί πέφτουν και απ τα σύννεφα ας πούμε, μα δε γίνεται, είναι δυνατόν; Ήσουν εσύ εκεί; Έκανες αυτό;

16. Ποιους ανθρώπους εμπιστεύονται γι αυτό; Για να μιλήσουν; Ας πούμε, λέω εγώ ένα παράδειγμα, τα άτομα που συνδέονται ερωτικά μαζί τους; Τους φίλους τους; Όλους , τους πάντες;

Όχι όλους τους πάντες [παύση] Δε ξέρω να σου πω, να σου πω την αλήθεια. [παύση] Σίγουρα αυτοί που αναπτύσσουν ερωτική σχέση, συνήθως το λένε στο σύντροφό τους.

Είναι μια πιο στενή σχέση.

Ναι. Και μετά αρκετά γρήγορα είναι αρκετοί που το λένε στο χώρο της εργασίας τους. Που περνάνε και πολύ χρόνο. Είτε σε κάποιο συνάδερφο είτε και στον εργοδότη. Και κει συχνά, και κει συχνά το είδα. Τώρα για φίλιες, επειδή ειδικά οι φίλιες, νομίζω ότι απ αυτά τα τρία είναι η συσχέτιση, είναι το πιο περίπλοκο, δηλαδή πρώτα θα δημιουργήσουν επαγγελματική σχέση, μετά ερωτική και μετά φιλική εκτός πλαισίου, ναι και στις φιλικές σίγουρα απλώς γίνεται πιο σπάνια ή πιο μετά.

17. Υπάρχουν, έχετε εσείς στο μυαλό σας κάποια περιστατικά που αυτή η εκμυστήρευση να δημιουργήσε εεε, αρνητική επίπτωση; Ή αντίδραση, ας πούμε, αν σε μία ερωτική σχέση κάποιος το είχε εκμυστηρευτεί και η σχέση του να σπάσει. Ηη..

Ναι κατάλαβα. Όχι δε θυμάμαι κάτι τέτοιο, τώρα μπορεί να χω αλτςχάιμερ αλλά, (γελώντας) δεν έχω , αυτό δε θυμάμαι.

18. Μπορείτε να σκεφτείτε καταστάσεις ή συμβάντα γεγονότα που μπορεί να το απέκρυψαν; Εσκεμμένα

Να μη το λένε.

Ναι, όπου όμως το περιστατικό να τους έκανε να το κρατήσουν. Να μην είχαν τη πρόθεση να μην το πουν, όπως είπαμε πριν όταν πας σε μία συνέντευξη για δουλειά ξέροντας ότι δε θα το πουν. Εεε μία πιο ... μία ανθρώπινη συνεστίαση ας πούμε, που να ένιωσαν άβολα και να το απέκρυσαν με κάποιο τρόπο; Αν έχετε στο νου σας...

Ναι, δεν έχω κάτι στο νου μου. Μπορεί να υπάρχει αυτό που λες, αλλά σου λέω είμαι ένα μήνα και εδώ, δεν έχει συμβεί προς το παρόν εδώ και πριν από πέντε έξι χρόνια δε θυμάμαι για τότε. Μπορεί, μπορεί να έχει συμβεί δεννν, δε μου έρχεται τώρα στο μυαλό.

19. Ωρρία, έρχονται συχνά σε επαφή με τη τέχνη τα μέλη;

[παύση] Όχι αρκετά συχνά.

20. Είναι πρόθυμοι όταν συμβαίνει αυτό;

Όταν συμβαίνει ναι. Οι περισσότεροι έτσι, πάντα θα υπάρχουν και εξαιρέσεις που συμβαίνουν εεε... περισσότερο στις κοινότητες μπορεί να έρθουν σε επαφή με εθελοντές με ... είτε και έξω όταν αποφυλακίζονται και πηγαίνουν έξω στη κοινότητα στη Δροσοπούλου, κάποιοι μπορεί να επιλέξουνε σα hobby μία δραστηριότητα που έχει να κάνει με κάτι καλλιτεχνικό. Εεεε αλλά νομίζω θα θα οφελόντουσαν πολύ, δηλαδή θα ήταν πολύ καλύτερα να υπήρχε πιο οργανωμένη και πιο τακτική επαφή, γιατί όντως επωφελούνται όταν γίνεται σωστά και μούνε και αυτοί σοβαρά μέσα σε αυτό.

21. Εκεί θα έφτανα τώρα, θα σας ρωτούσα για το πώς πιστεύετε ότι επιδρά η επαφή τους με την τέχνη όταν βρίσκονται μέσα στον εγκλεισμό;

Α, στον εγκλεισμό.. γιατί εγώ το είχα πάρει γενικά, στον εγκλεισμό ε, πως βοηθάει... εεε βοηθάει στο νααα... πρώτα απ όλα να ανακαλύψουν δεξιότητες που δεν ήξεραν ότι έχουν, δεύτερον βοηθάει στην σύνδεση μεταξύ τους, γιατί συνήθως αυτό γίνεται ομαδικά, άλλους βοηθάει γιατί είναι ένας καινούριος τρόπος έκφρασης, και εφόσον και στη θεραπεία μαθαίνουν να εκφράζονται, τους βοηθάει να εκφραστούν και με έναν άλλο τρόπο πέραν απ τα λόγια. Εεεε βοηθάει στο να αυξήσουν την αυτοπεποίθησή τους, εεεε βοηθάει στο να ανοίξει το μυαλό τους ναααα... έχουνε καινούριες έννοιες, καινούρια, ένας καινούριος κόσμος ανοίγεται μπροστά τους.

Είναι καινούριος αυτός ο κόσμος;

Για πάρα πολλούς ναι. Εννοώ όχι όλοι, κάποιοι μπορεί να είχαν ασχοληθεί με τη τέχνη και πριν, αλλά για πάρα πολλούς είναι κάτι τελείως πρωτόγνωρο.

22. Ποιες εκδηλώσεις διοργανώνει το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στη τοπική κοινότητα;

Ναι. Έχει οργανώσει διάφορα, από συναυλίες, εεε εκθέσεις, εεε Συναυλίες , εκθέσεις, ομιλίες, εεεεμμ.... Αλληλεπίδρασης ας πούμε και μέσω της τέχνης έχουνε γίνει κάποια πράγματα....

23. Υπάρχει ανταπόκριση;

Όταν συμβαίνει αυτό;

Από τη κοινότητα ναι

Ε, ναι. Δηλαδή υπάρχει συμμετοχή.

24. Τι αλλαγές πιστεύετε ότι έχουν καταγραφεί από τη πορεία της παρουσία του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στη κοινωνία; Άλλαξε το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. τις αντιλήψεις , τις πεποιθήσεις της κοινωνίας;

Αυτός είναι, ναι, αυτός είναι ο στόχος, έτσι, το να, κάθε φορά που γίνεται μία αλληλεπίδραση με μέλη που είναι στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α. στη τοπική κοινωνία ο στόχος είναι αυτό να τα στερεότυπα, να κατανοήσει και οι υπόλοιποι άνθρωποι τι είναι το πρόγραμμα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. τι συμβαίνει εκεί, να μειωθεί ο φόβος, ο φόβος εννοώ, γιατί συνήθως όταν κάποιος δε γνωρίζει, η άγνοια προκαλεί φόβο, σε όλους τους ανθρώπους, συνήθως αυτό που δε ξέρουμε το φοβόμαστε. Επομένως κάθε φορά που υπάρχει μία εκδήλωση, ή που θα έρθει ο, ας πούμε είχε γίνει μία εκδήλωση τότε όταν είχαμε μετακομίσει τη κοινότητα που ήτανε τότε στα Εξάρχεια και στη Κυψέλη, μετά από ένα χρόνο είχαμε κάνει, έτσι σαν ένα μεγάλο, όχι ακριβώς πάρτυ, διάφορες δράσεις, όπου συμμετείχανε μέλη της κοινότητας και τα είχανε οργανώσει και τα χαν οργανώσει και αυτοί και ερχόντουσαν οι άνθρωποι που ζούσαν εκεί στο... στη περιοχή. Και βοηθάει, όσο περισσότερο θα γνωρίσουνε, θα γνωρίζει ο πληθυσμός το τι είναι το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. τι σημαίνει θεραπευτική κοινότητα, τι σημαίνει εξάρτηση, τι σημαίνει απεξάρτηση, εεεε τόσο θα μειώνεται ο φόβος προς έναν άνθρωπο που απεξαρτητοποιήθηκε, που θέλει, επειδή όντως προσπαθεί όμως, να επανενταχθεί οπότε θα είναι και ευκολότερη η επανένταξή του, εεεε και θα ναι και.... Θα μειώνεται και ο φόβος ότι αν έχω και κάποιον στην οικογένεια μου που έχει κάποιο πρόβλημα με την εξάρτηση θα ξέρω κιόλας να του πω, να πάει να, πήγαινε στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., κάνε αυτό, εεεε.... Για να μπορώ όντως να τον βοηθήσω, γιατί υπάρχουν και πολλοί άνθρωποι που έχουνε στις οικογένειες τους ανθρώπους που μπορεί να έχουν πρόβλημα εξάρτησης και μπορεί να μη ξέρουν πώς να το αντιμετωπίσουνε. Ε όσο περισσότερο θα ενημερώνονται τόσο περισσότερο θα γνωρίζουν.

25. Θεωρείτε ότι η ομάδα των μελών είναι μία δεμένη ομάδα;

Είναι δεμένη ναι. Τώρα αναλόγως κάθε φορά τις ομάδες και τις χρονιές αλλά, στόχος είναι να ναι μια δεμένη ομάδα (χαμογελώντας).

26. Ως Κ.Ε.Θ.Ε.Α. παλεύετε για κάτι που δεν έχει ακόμα επιτευχθεί;

Κάτι που είναι στόχος;

Κάτι που δεν έχει επιτευχθεί... [παύση]

27. Τι είναι θεραπεία για τα μέλη σας;

Η αλλαγή. Αλλαγή και νέος τρόπος ζωής. Και πολύ ας πούμε, και ... είναι και η σχέση.

Σχέση με τι;

Με τους άλλους.

28. Αν επιλέγατε να αλλάξει κάτι στη ζωή των μελών, ποιο θα ήταν αυτό; Κάτι που θεωρείτε ότι δεν αλλάζει, θα έπρεπε να αλλάξει...

Θα έπρεπε να αλλάξει και δε το αλλάζουνε; Αυτό είναι αναλόγως με το κάθε άτομο. Δηλαδή... Δε ξέρω αν μπορώ να το κάνω έτσι γενικό... να το σκεφτώ λίγο αλλά... δε ξέρω, πιο πολύ απομονωμένα θα μπορούσα να πω, για τον τάδε αυτό για τον άλλο αυτό.

29. Ωραία , και μία ερώτηση για να κλείσουμε. Συνήθως υπάρχει έτσι η εντύπωση στους ανθρώπους ότι η παραβατικότητα συνδέεται με τη χρήση σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, εσείς το πιστεύετε αυτό;

Ναι.

Ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που έρχονται στη παραβατικότητα είναι και χρήστες , εξαρτημένοι από κάτι

Ότι ένα μεγάλο ποσοστό, ναι. Ε, γιατί οι περισσότεροι κιάλας που έχουμε στις κοινότητες, που έχουμε εμείς επαφή δηλαδή, οι περισσότεροι όχι όλοι, η πράξη, η παραβατική πράξη που τους έχει οδηγήσει στη φυλακή, είναι άμεσα συνδεδεμένη με το θέμα της εξάρτησής τους. Οπότε ναι συμφωνώ ότι ένα μεγάλο ποσοστό, από ανθρώπους παραβατικούς , έχει και θέμα εξάρτησης.

Ωραία, ευχαριστώ πολύ.

Και γω.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η δεύτερη συνέντευξη επικυρώνει πολλά σημεία της πρώτης:

Στο σχόλιο 87 συμφωνούν στην ηλικία έναρξης της χρήσης-παραβατικότητας

Στο σχόλιο 88 συμφωνούν ότι οι εξωσχολικές παρέες τους ωθούν στη παραβατικότητα και τη χρήση λόγω της προσπάθειας εκπλήρωσης της ανάγκης του «ανήκειν».

Στο σχόλιο 89 συμφωνούν ότι κοινά χαρακτηριστικά τους είναι τα σοβαρά οικογενειακά προβλήματα, η φτώχεια, η κακή εκπαιδευτική σταδιοδρομία.

Στα σχόλια 90, 91, 92 συμφωνούν στην κατάσταση που ήταν η ζωή τους πριν τον εγκλεισμό, εξάρτηση παραβατικότητα, μοναξιά, βία, στο ότι η φυλακή μέσω της θεραπευτικής κοινότητας μπορεί να αποτελέσει ένα καλό ξεκίνημα, ότι το αξιακό σύστημα της κοινότητας έρχεται σε αντίθεση με τη φυλακή.

Στο σχόλιο 93 συμφωνούν ότι το αξιακό σύστημα της φυλακής είναι οικείο για εκείνους καθώς συμπίπτει με αυτό της πιάτσας, όμως το ζήτημα της ανελευθερίας είναι κάτι επιπλέον αρνητικό και πρωτόγνωρο.

Στο σχόλιο 99 συμφωνούν ότι οι περισσότεροι όταν δεν έχουν καταγωγή από χώρες του εξωτερικού, έχουν υποστήριξη έστω από ένα άτομο της οικογένειάς τους.

Στο σχόλιο 108 συμφωνούν ότι οι περισσότεροι αποκρύπτουν στην αρχή το βιογραφικό εγκλεισμού τους.

Στο σχόλιο 111 συμφωνούν ότι εύκολα βρίσκουν προσωρινές δουλειές.

Στο σχόλιο 113 συμφωνούν ότι μετά την αποφυλάκισή τους δεν επιστρέφουν στις παλιές τους παρέες, εκτός αν πρόκειται για άτομα που δεν άνηκαν στο χώρο των εξαρτήσεων που γνώριζαν από το παρελθόν και είχαν απομακρυνθεί λόγω της δικής τους εξάρτησης.

Στο σχόλιο 117 συμφωνούν ότι η επαφή με τη τέχνη έχει σημαντικά θετικές επιδράσεις, κυρίως στην αυτοπεποίθηση και την συναισθηματικής τους εξέλιξη.

Στο σχόλιο 118 συμφωνούν ότι η πλειοψηφία δεν είχε επαφή με την τέχνη στο παρελθόν.

Παρατηρούνται και διαφωνίες μεταξύ των δύο ερωτώμενων. Αυτό συμβαίνει στα σχόλια 99 και 115, όπου στο μεν αναφέρει η δεύτερη ερωτώμενη ότι είναι πολύ λίγα τα άτομα που τελικά αποφοιτούν από το πρόγραμμα, ενώ η πρώτη στο σχόλιο 41 αναφέρει ότι είναι πάνω από το 60% και στο 115 η δεύτερη ερωτώμενη αναφέρει ότι δεν έρχονται συχνά σε επαφή με τη τέχνη, ενώ η πρώτη έχει απαντήσει στην ερώτηση 24 το αντίθετο.

Η δεύτερη ερωτώμενη συχνά (σχ.106, 108, 109, 113) αναφέρει τον τρόπο που οι άνθρωποι εκμυστηρεύονται το παρελθόν εγκλεισμού τους, την εξέλιξη των σχέσεών εμπιστοσύνης και την τελικά απόσπαση θετικής αντίδρασης των άλλων προσώπων.

Επίσης αναφέρεται στα συναισθήματα που βιώνουν εντός φυλακής αλλά και μετά. Στο σχόλιο 94 μιλάει για το γεγονός ότι η ανελεύθερη κατάσταση της κράτησής τους, επιδεινώνει τα συναισθήματα, καταπίεσης, μοναξιάς, φόβου, άγχους και μείωσης αυτοπεποίθησης.

Στα σχόλια 95, 96 και 97 αναφέρει το φόβο τους για το πώς θα τους αντιμετωπίσουν οι άνθρωποι που θα έρθουν σε επαφή μαζί τους, ενώ εκείνοι έχουν με κόπο επιδιώξει όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «μία νέα ταυτότητα» και έχουν επιβαρυνθεί με μία επιπλέον αρνητικά φορτισμένη ιδιότητα του πρώην φυλακισμένου. Δυσκολίες υπάρχουν σε μικρές καθημερινές στιγμές όπως η συμπεριφορά στο δρόμο και παραπέμπουν στον χαρακτηρισμό που η πρώτη ερωτώμενη έδωσε: «βίαιη αποφυλάκιση». Ολοκληρώνει την απάντησή της με τη φράση ότι «είναι το πώς αντιλαμβάνονται αυτοί τον εαυτό τους». Αυτή η τοποθέτηση παραπέμπει στον αυτοστιγματισμό και στην σταθεροποίηση αυτής της νέας ταυτότητας που έχει κατακτηθεί από τη παραμονή τους στη θεραπευτική κοινότητα. Στο σχόλιο 111 αναφέρεται στη διστακτικότητα με την οποία αντιμετωπίζεται το κοινωνικό άνοιγμα.

Τα στάδια αυτού του ανοίγματος αναφέρονται στο σχόλιο 114, ότι οι άνθρωποι ξεκινούν από τις επαγγελματικές σχέσεις, εφόσον πρέπει να λύσουν το ζήτημα της επιβίωσής τους, μετά συνάπτουν ερωτικές και με δυσκολία φιλικές σχέσεις. Με τη διστακτικότητά τους κάνουν τα πρώτα τους βήματα προς αυτές τις σχέσεις που θεωρούνται πιο υποστηρικτικές.

Κλείνοντας την συνέντευξη η ερωτώμενη επικυρώνει την σκέψη ότι οι πλειοψηφία των παραβατικών ανθρώπων σχετίζονται με τις εξαρτήσεις και ακολουθούν με κάποιες ίσως παρεκκλίσεις, αυτή τη σκιαγραφημένη βιογραφία.

ΣΥΝΟΨΗ

Από τη δεύτερη συνέντευξη επικυρώνονται κάποια στοιχεία της πρώτης, τα οποία επισημαίνονται παραπάνω, αλλά και ελάχιστα αμφισβητούνται λόγω αντιθετικών απαντήσεων. Θέτονται και κάποιες επιπλέον αναφορές κυρίως σε σχέση με τις ψυχολογικές μεταπτώσεις και εσωτερικές διαδικασίες των ανθρώπων αυτών όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με τις μεγάλες αλλαγές της ζωής τους, όπως η εισαγωγή τους στο σωφρονιστικό κατάστημα και η απόλυσή τους από αυτό, αλλά και πιο ιδιαίτερες προσεγγίσεις σχέσεων, όπως η κατάκτηση της εμπιστοσύνης και η διαχείριση της αποκάλυψης της ζωής τους. Για την περίοδο εντός φυλακής που η ερωτώμενη μας περιγράφει αρνητικά συναισθήματα εντοπίζεται η αναφορά των «δεινών της φυλάκισης» στο άρθρο του Anke Neuber (2011, σελ.3): «Για τον Sykes η επικρατέστερη πτυχή του δυνατού εσωτερικού δυναμικού είναι οι πέντε διαφορετικές στερήσεις που οι τρόφιμοι πρέπει να υπομείνουν: την απώλεια της ελευθερίας, η στέρηση των αγαθών και των υπηρεσιών, η στέρηση των ετεροφυλικών σχέσεων, την στέρηση της αυτονομίας και τη στέρηση της ασφάλειας (Liebling and Maruna 2005, pp.5–6; Sykes 1958/1999, pp.63–78). Ο Sykes (1958/1999) ονομάζει τις εμπειρίες των στερήσεων των φυλακισμένων και τις στρατηγικές του τρόπου αντιμετώπισής τους ως «δεινά της φυλάκισης» (σελ.64).»

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Η ΠΡΩΤΗ

Η πρώτη βιογραφική συνέντευξη εκπονήθηκε στις 25 Νοεμβρίου, σε ένα καφέ στη Στοά του Πανεπιστημίου στην Αθήνα. Ο ερωτώμενος ήταν σε άδεια από τη φυλακή της Κέρκυρας και σύντομα θα επέστρεφε. Η συνάντηση ήταν τυχαία, έξω από το κτίριο του Ονήσιμου μία ώρα πριν την συνέντευξη.

Αποκωδικοποίηση

1. **Θέλω να σου πω ότι με ενδιαφέρει όλη η ζωή σου, από τότε που θυμάσαι τον εαυτό σου μέχρι σήμερα.**

Αυτό θέλει ώρες. Θα κάτσουμε εδώ ώρες;;

Όσο θέλει.... με ενδιαφέρει πως ήσουνα παιδί, πως ήσουνα στο σχολείο, αν ήσουνα καλός μαθητής, με ενδιαφέρει πως ήταν η ζωή σου στο σπίτι, πόσες ώρες περνούσες εκεί, αν είχες φίλους, αν είχες δραστηριότητες εκτός σχολείου, αν πήγαινες ας πούμε.... Δε ξέρω τα παιδάκια πηγαίνουν σε συνήθως, πηγαίνουν

αγγλικά, μπάσκετ τα αγόρια, ή ζωγραφική τα κοριτσάκια περισσότερο, θέλω να μου πεις για σένα, πως ήσουνα ως παιδί.

Εεεεε..... δραστήριος, ατίθασος, από το Δημοτικό μέχρι τα δεκαοχτώ μου, πολύ δραστήριος, να πειράζω όλα τα παιδάκια..... εεεε και με τραβάγανε οι άνθρωποι της παρανομίας. Από παιδί δηλαδή είχα το μαγνήτη.

...εκτός σχολείου...

Ναι εκτός σχολείου, με το που έφευγα απ το σχολείο..... απ το Δημοτικό άρχισα τις κοπάνες.

Ήσουν καλός μαθητής;

Όχι δε μου αρέσουν τα γράμματα μέχρι σήμερα, είναι το χειρότερό μου, δεν.... Μεσ τη φυλακή όμως, κάθομαι και διαβάζω κάποια βιβλία, για να απασχολώ το μυαλό μου, όταν δεν έχω να κάνω κάποια εργασία χειροτεχνία που ασχολούμαι ή κάτι τέτοιο, εεεε κάθομαι και διαβάζω κάνα βιβλίο, αυτά, όταν ο τίτλος μου αρέσει θα κάτσω να το διαβάσω.

Στο σχολείο είχες φίλους; Απ το σχολείο μέσα;

Από παιδικούς φίλους και από το σχολείο μέσα εεεε..... ναι πολύ καλές σχέσεις με τους φίλους μου..... από τότε που μπήκα φυλακή τους έχασα.

Τους έχασες; Γιατί; Απομακρύνθηκαν αυτοί ή εσύ τους άφησες;

Γιατίιι..... οι καταστάσεις. Όταν μπαίνεις στη φυλακή απομακρύνεσαι έτσι και αλλιώς, όχι σε ξεχνάνε, η ζωή προχωράει. Όταν μπαίνεις φυλακή είσαι στάσιμος είσαι εκεί. Εεεε.... Όταν αποφυλακιστείς ή όταν παίρνεις μία άδεια και αρχίζουνε και σε ξαναβλέπουνε τότε σε θυμούνται όλοι. Εεεε.... Λίγο τρελό αυτό που γίνεται. Εεε.... Είναι λίγο τρελό. Από διαλυμένη οικογένεια είμαι..

Από;

Διαλυμένη οικογένεια.

Τι εννοείς;

Χωρισμένοι γονείς εεε.. . ο καθένας στο δρόμο του...

Αυτό είναι σύνηθες

Αν δε μπορείς να κρατήσεις ένα σκύλο, δε μπορείς να έχεις και ένα παιδί.

Δηλαδή;

Δηλαδή, όταν πάρεις την απόφαση να κάνεις ένα παιδί, πρέπει να έχεις σκεφτεί και τα δεκαπέντε είκοσι χρόνια μετά. Το τι μπορεί να γίνει, το τι μπορεί να σου τύχει η ζωή, το οτιδήποτε. Είναι μια πολύ σοβαρή απόφαση. Βλέπουμε τα αδέσποτα ότι είναι στο δρόμο δεξιά και αριστερά και έτσι είναι και τα παιδιά. Αν έχεις παρατηρήσει τον

κόσμο στην ανθρωπότητα, υπάρχουνε παιδιά που είναι αδέσποτα. Αδέσποτα κανονικά, όπως ακριβώς το ακούς. Και εγώ σαν αδέσποτο ζω, είμαι ένα απ αυτά τα παιδιά. Εεε, από τα έντεκά μου θυμάμαι τον εαυτό μου μες τα ναρκωτικά και μες την αλητεία, μες τη κλοπή. Να κλέβω και να κάνω αλητείες. Και πού με οδήγησε; Φυλακή. Οι επιλογές μου. Εγώ τα διάλεξα, δηλαδή κάποια παιδιά, κάποιοι συμμαθητές μου, διαβάζανε, πηγαίνανε σχολείο, πηγαίνανε σχολές, περάσανε έχουνε κάνει πράγματα στην ζωή τους και εγώ κατάφερα να γίνω ληστής.

Ήτανε επιλογές αυτό πιστεύεις;

Ναι ναι, επιλογές ήτανε.

Όμως εσύ ξεκίνησες και είπες ότι η οικογένειά σου ήτανε διαλυμένη, αυτό δε το επέλεξες εσύ.

Αυτό όχι. Αυτό είναι στη ζωή.

Πιθανά αυτών των παιδιών η οικογένεια να ήταν διαφορετική. Να μην ήταν διαλυμένη.

Κοίτα, αν ήμουν σε κάποια άλλη οικογένεια, γιατί την οικογένεια δεν την διαλέγουμε..

Όχι, μας τυχαίνει.

Αυτή η οικογένεια μου έτυχε, καλώς ή κακώς με αυτήν την οικογένεια περπατάω, εεεεε δυστυχώς είμαστε σκορποχώρι. Γενικά σε.... Πώς να στο εξηγήσω αυτό που... αυτό που βλέπω τώρα έτσι, γιατί σου μιλάω μετά από κάποια εμπειρία, αν σου μίλαγα μια μέρα πριν μπω φυλακή, θα σου μίλαγα τελείως διαφορετικά από ότι σου μιλάω τώρα. Τώρα ήτανε και η αδερφή μου που είναι μικρή και με κράτησε να μην κάνω καριέρα μες τη φυλακή, είναι και ότι θέλω την ελευθερία μου, δε μπορώ να είμαι κλεισμένος κάπου και να είμαι σε ένα κλουβί.

Τι είναι η καριέρα στη φυλακή που λες;

Καριέρα είναι να σφάζεις κόσμο και να κάνεις διάφορα πράγματα. Να μην υπολογίζεις τους έξω, να μην υπολογίζεις τον εαυτό σου. Να τρως δικαστήρια μέσα απ τη φυλακή. Να έχεις Αυτό είναι καριέρα. Να έχεις πειθαρχικά, το να μην εργάζεσαι, αυτά σε καθυστερούνε στην αποφυλάκισή σου.

Για ποιο λόγο να σφάζεις κόσμο μες τη φυλακή;

Γιατί έτσι λειτουργεί το σύστημα, έτσι λειτουργεί η φυλακή. Η φυλακή είναι μία άλλη κοινωνία. Δηλαδή όσο ήρεμο με βλέπεις εδώ έξω, όταν μπω μες τη φυλακή είμαι άλλος άνθρωπος. Δεν είμαι αυτό που βλέπεις.

Πρέπει να έχεις ένα κίνητρο όμως για να το κάνεις. Έχουν κάποιο λόγο που το κάνουν αυτό. Πας να σφάζεις έναν άνθρωπο, ωραία. Δεν έχεις κάποιο λόγο;

Ναι. Δεν έχω να χάσω κάτι, ποινικά. Δηλαδή αν εγώ είμαι εικοσιπεντάρης και του δώς του αλλουνού στα μπούτια δύο, δεν είναι κάτι. Πάλι εικοσιπεντάρης θα είμαι. Δεν αλλάζει κάτι στη ποινή.

Ναι αλλά δεν είναι απλό να πας να σκοτώσεις έναν άνθρωπο.

Ντάξει δεν σου λέω να τον σκοτώσεις , είναι

Δεν είναι έσπασα ένα ποτήρι..

Ναι. Και όμως υπάρχουνε. Έχω δει άνθρωπο να πεθαίνει για ένα καπνό.

Γιατί γίνεται αυτό;

Γιατί έτσι λειτουργούνε.

Αυτή είναι η κουλτούρα της φυλακής δηλαδή;

Ναι είναι Πώς να στο πω... αν μπει ένας βιαστής μέσα, φυλακή σε μας, θα περάσει δύσκολα.

Ένας βιαστής συγκεκριμένα γιατί;

Ναι, γιατί έχει καταστρέψει μία ψυχή. Εεεε... θα περάσει δύσκολα.

Ένας φονιάς γιατί δε περνάει δύσκολα, έχει καταστρέψει...

Γιατί, θα σου πω. Ένας φονιάς είναι διαφορετικό από ότι ένας βιαστής.

Ποια είναι η διαφορά;

Ποια είναι η διαφορά. Ότι αν ένας βιαστής έχει πειράξει ένα κοριτσάκι ή ένα αγοράκι....

Άρα δεν είναι βιαστής είναι παιδεραστής..

Παιδεραστής, το ίδιο πράγμα είναι, όλοι αυτοί τα ίδια μυαλά έχουνε. Εεεε..... αν πειράξεις ένα παιδάκι, αυτό το παιδάκι μία ζωή θα το κουβαλάει πάνω του. Δεν θα φύγει ποτέ απ το μυαλό του. Μια ζωή θα το βασανίζει. Είναι η λογική. Αυτός πρέπει να περάσει δύσκολα. Αναγκαστικά πρέπει να περάσει δύσκολα. Εγώ έχω μια αδερφούλα, μπορεί να μην έχω παιδί, έχω μια αδερφούλα, εεεε..... όλη η οικογένειά μου , βγήκα και ο άλλος έχει κάνει δυο παιδιά και ο άλλος ένα και εγώ βλέπω τώρα ότι είμαι τριάντα έξι και δεν έχω κάνει ούτε παιδί. [...] για αυτό σου λέω ότι είναι μπερδεμένα, εγώ είμαι σε άδειες , είμαι πήγαινε-έλα, δηλαδή πάνω που είδα λίγο τη κοινωνία έξω, ακόμα και σήμερα είδα κάτι που δεν το είχα ξαναδεί, στο χώρο που βρισκόμαστε είναι κάτι πρωτόγνωρο για μένα. Δεν υπάρχει αυτό που βλέπουνε τα μάτια μου.

Ωραία. θες να πάμε πάλι λίγο πίσω, όταν ξεκίνησε όλα αυτό το πράγμα; Δηλαδή όταν εσύ ξεκίνησες όπως είπες να είσαι , να κάνεις πράγματα τα οποία θεωρούνται παραβατικά..

Ναι , τότε θεωρούσα ότι, μαγκιά, αλητεία, πλατεία, εεεε.... Άγνοια κινδύνου.... Εεεε δεν είχα και κάποιο να μου κρατήσει τα μπόσικα, να με μαζέψει.

Οι γονείς σου δε σου λέγανε ότι «τι ώρα θα γυρίσεις σπίτι;»

Ένας θεός μου πάλευε να με σώσει από όλο αυτό που έβλεπε γιατί ήταν μεγαλύτερος και έβλεπε εεεε.... Ότι πήγαινα για εκεί, αλλά Δε τα κατάφερε και αυτός. Εεεε.... Είχα πάρει το δρόμο μου εγώ. Είχα πάρει το δρόμο μου.

Άρα κέρδιζες τη παρέα μέσο αυτού.

Ναι , εε... κέρδιζα τη παρέα... δε το λέω ότι κέρδιζα τη παρέα, εεεε.... Πιστεύω ότι είναι πιο πολύ σαν ναααα.... Δύναμη ισχύος , σαν επίδειξη, σαν να ααα Γιατί το ψάχνω, πηγαίνω και ψυχολόγο και το ψάχνω , το τι είναι αυτό που με οδήγησε εκεί, πρέπει να το βρω και εγώ ο ίδιος. Αν δε το βρω εγώ ο ίδιος δε θα μπορώ να το βγάλω έξω.

Σίγουρα, μήπως ήταν οικονομική στενότητα;

Τα αποτελέσματα ήταν τα χρήματα, γιατί πάντα έβγαζα, με εύκολο τρόπο, παράνομα εεεε... πάντα είχα λεφτά. Αυτό που με ένοιαζε πάντα ήταν να έχω αληθινούς ανθρώπους , τα λεφτά και τα μηχανάκια και η καλή ζωή , ητανεεεε.... Αυτό κοίταγα μόνο να έχω. Όμως δεν είναι έτσι η ζωή. Η ζωή είναι να μάθεις να αγωνίζεσαι καθημερινά. Όχι να κοιτάς τη παρέα και το πώς θα περάσεις καλά, και το πώς θα κάνεις γούστα. Πρέπει να αγωνίζεσαι, να είσαι μαχητής. Εγώ κοίταγα πως θα κάνω τα γούστα μου και το πώς θα περάσω καλά. Και το πώς θα πω ναρκωτικά και πως θα πάω να κλέψω και το πώς θα κάνω επεισόδια , να κάνω το οτιδήποτε.

Μες το σπίτι περνούσες χρόνο;

Όχι.

Όταν ήσουν σπίτι τι έκανες; Αυτό το χρόνο που ήσουν στο σπίτι, όσο ήσουν, τι έκανες; Έπαιζες; Κουβέντιαζες με τους γονείς σου; Τι έκανες;

Η μητέρα μου δεν ήτανε στο σπίτι και πολύ, εμείς ήμασταν δύο αδέρφια πριν την αδερφή μου και ήμασταν όλη την ώρα στη γύρα, στην αλητεία και όλα αυτά, τώρα να κουβεντιάζω και τέτοια, δε κουβέντιαζα και ποτέ με τη μάνα μου. Εεεεε.... Αυτό που σου έλεγα πριν, την οικογένεια δε τη διαλέγουμε εμείς, μας διαλέγει. Εεεεε... και εμένα με διάλεξε.

Και ο πατέρας σου;

Με έχει παρατήσει από σαράντα ημερών.

Α οπότε δεν υπήρχε...

Δεν υπήρχε έτσι και αλλιώς. Ένα μπάχαλο η οικογενειακή κατάσταση, αλλά.... Υπάρχει και η μονάδα, είμαι εγώ. Εγώ τι κάνω; Εγώ που περπατάω;

Οπότε ξεκίνησες από το δημοτικό να λειτουργείς με αυτό τον τρόπο.

Ναι, εγώ από το δημοτικό και μετά ξέφυγα. Δηλαδή από κει κατάλαβα τον εαυτό μου ότι ξεφεύγει. Τότε δε μπορούσα να το καταλάβω.

Γυμνάσιο , λύκειο πήγες;

Όχι, πήγα μια βδομάδα γυμνάσιο, έκλεψα τη διευθύντρια, ναι. Έχω κάνει τα αίσχη. Αίσχη έχω κάνει στη ζωή μου. Εεε... πολλά ναρκωτικά, έχω φτάσει να βαράω από τη μία φλέβα ηρωίνη και από την άλλη κοκαΐνη.

Τώρα όμως είσαι καλά.

Τώρα ναι, δε πίνω ναρκωτικά πέρα από ένα τσιγάρο. Πέρα απ το χασίσι δε καπνίζω τίποτα άλλο. Δε πίνω χημείες και τέτοια πράγματα. Κάνω ένα τσιγάρο για να με κρατάει ήρεμο, πίνω και ένα στεντόν το βράδυ στη φυλακή για να κρατάει τα νεύρα μου. Πηγαίνω και ψυχολόγο, κοιτάω να διαχειρίζομαι τον θυμό που βγάζω. Γιατί έχω θυμό μέσα μου.

Έχεις θυμό;

Ναι

Απέναντι στη φυλακή; Απέναντι σε ποιον;

Απέναντι στη ζωή.

Στη ζωή.

Απέναντι στη ζωή. Και στον εαυτό μου. Έχω γίνει πιο σκληρός με τον εαυτό μου και τις επιλογές μου. Εεεε..... όπως είχα κόψει τη πρέζα και είπα πως η πρέζα είναι κατάντια για τον άνθρωπο, εεεε.... Έτσι λέω πως και η φυλακή είναι κατάντια για τον άνθρωπο. Δεν αξίζει σε κανέναν άνθρωπο να είναι μες τη φυλακή. Εεεε γιατί εκεί στοιβάζουνε ανθρώπινες ψυχές. Είναι όχι μεταφορικά, είναι πραγματικά ανθρώπινες ψυχές η μία πάνω στην άλλη. Σου καταπατάνε δικαιώματα απίστευτα.

Όπως;

Όπως. Τρωσ ότι ώρα γουστάρουν αυτοί. Φάρμακα δεν υπάρχουν. Εεεε Σε ανοίγουνε σε κλείνουνε. Προαυλίζεσαι την ώρα που θέλουν αυτοί, είναι σε ένα μοτίβο.... Σε ελέγχουνε. Σε ελέγχουνε, δεν είναι.... Σου παίρνουν την ελευθερία σου, πέρα ότι σου λένε έκανες ένα αδίκημα και έχεις στέρηση της ελευθερίας σου, μετά από κει και πέρα αρχίζουν άλλα δικαιώματα, φαγητά, ε καθαριότητα, ο χώρος που

ζεις, όλα αυτά καταπατάνε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εεε... για τις συνθήκες που ζούμε έτσι. Θέρμανση, ζεστό νερό, από πού να αρχίσω; Μέχρι πρόσφατα η φυλακή μας δεν είχε κοινωνική υπηρεσία και ψυχολόγο. Που αν δεν έχει μια φυλακή κοινωνική υπηρεσία και ψυχολόγο, είναι νεκρή η φυλακή, δεν δουλεύει. Είναι δύσκολο. Ήρθε τώρα η ψυχολόγος, γιατί πηγαίνω, πηγαίνω τώρα απ τα δεκατρία , στη διαβατά ξεκίνησα, στη Πάτρα πήρα μεταγωγή και πήγα και κει ψυχολόγο. Μπορούσα να βρω και να διαχειρίζομαι το θυμό μου και να βρω το τι με οδήγησε στη παραβατική ζωή. Εεε.

Είναι η πρώτη σου φυλακή αυτή;

Είχα ξανακάνει για αυτοσχέδιους αγώνες με μηχανή και δε το χαμε πληρώσει και με κλείσανε για λίγες... Για ένα μήνα και κάτι μέρες στη Κω. Τότε χτύπησε το καμπανάκι ότι , στη φυλακή. Αλλά πήγα στη Κω, και πήγα και έκατσα ένα μήνα και δεκαεννιά μέρες, είκοσι και ήτανε τόσο καλά, ήτανε σαν να ήταν διακοπές, πώς να στο πω. Πήγα ένα μήνα διακοπές. Δεν ήμουνα για κανένα σοβαρό αδίκημα και δε μέτρησε κανείς μες τη φυλακή να έχω πορεία να καταλάβω, γιατί βλέπουν από τα χαρτιά σου ότι αυτός είναι [...] δεν έχει. Αυτό ήταν το πρώτο καμπανάκι. Όταν έφυγα από κει μετά ξεφύγανε πολύ τα πράγματα. Όταν αποφυλακίστηκα από εκεί, γιατί δεν με φόβισε αυτό που είδα. Η φυλακή που είδα δεν με φόβισε.

Αυτοί που ήταν μαζί σου; Δε σε φόβισαν;

Όχι. Δεν... ήτανε τόσο... πώς να στο πω, έπεσα σε γνωστό, και Έκατσα ένα μήνα και είκοσι μέρες και δε με αφήσανε να πληρώσω τίποτα, μαγειρεύαμε, δε τρώγαμε φαγητό της υπηρεσίας, μαγειρεύαμε και τρώγαμε μόνοι μας, έπεσα σε γνωστούς δηλαδή και πέρασα πολύ καλά. Ούτε τσιγάρα αγόραζα ούτε τίποτα, δε με αφήσανε να πληρώσω τίποτα. Και δε με ... αυτό δε με τρόμαξε, λέω πάω και βρίσκω και φίλους μέσα. Δηλαδή δε με ... η πρώτη εικόνα.... Μετά βγήκα, μετά ξέφυγα τελείως, ξέφυγα τελείως.

Όταν μπήκες στη φυλακή τώρα, αυτή τη ποινή που τελείς τώρα, εεε... οι πρώτες μέρες πώς ήταν;

Δύσκολες. Οι πρώτες μέρες ήτανε δύσκολες. Δύσκολες γιατί ήξερα ότι, ακόμα δεν είχα μάθει τα ποινικά καλά και πόσο έχω να βγάλω ακριβώς και να ξέρω. Ήξερα ότι θα βγάλω πολύ φυλακή όμως. Το ήξερα αυτό μέσα μου. Τότε είπα να ξεγελάσω τον ίδιο μου τον εαυτό. Όταν μπήκα εκεί στα Διαβατά. Και έλεγα κάθε μέρα, το πρώτο πεντάμηνο έλεγα πριν κοιμηθώ ότι σήμερα ήρθα. Καθόμouνα, σκεφτόμouνα διάφορα

και πριν κοιμηθώ έλεγα σήμερα ήρθα. Για να μη μου φαίνονται οι μέρες και Μετά έμαθα να ασχολούμαι με χειροτεχνίες, στα Διαβατά έμαθα αυτή τη τέχνη, εεε..

Που την έμαθες; Υπήρχε κάποιος άνθρωπος που ...

Οι συγκρατούμενοί μου, που ασχολιόντουσαν με χειροτεχνίες...

Α δεν υπήρχε κάποιος άνθρωπος που είχε έρθει για να σας μάθει κάτι.

Όχι, όχι. Εκεί στη φυλακή δε ρωτάς, βλέπεις μόνο, δε ρωτάς. Εεεε εκεί πέρα έβλεπα έφτιαχνε ένας τύπος ένα καράβι και πήγαινα και τον χάζευα. [μιλάει για δευτερόλεπτα στο κινητό του]. Έφτιαχνε ένα καράβι ένα παιδί εκεί πέρα, καθόμουνα εκεί πέρα, έβλεπα, μου άρεσε αυτό που έβλεπα, τεχνικό δηλαδή ήθελε μυαλό να το κάνεις, ήθελε να σπάσεις το μυαλό σου να βρεις και το παραμικρό, τη λεπτομέρεια, γιατί η λεπτομέρεια κάνει και τη διαφορά. Και παρακολουθούσα, είδα πώς γίνεται όλο το έργο, πήρα το τραπεζάκι το δικό μου, από το δικό μου το θάλαμο, πήρα ξυλάκια, κόλλες, γυαλόχαρτα, είδα το τι χρειάζομαι ακριβώς και λέω θα μάθω και εγώ να φτιάχνω. Και κάθομαι εκεί, τον κάνω και παρέα, μου μαθαίνει και δυο πράγματα που δεν ήξερα, μου έδειχνε κιόλα, ο ένας βοήθαγε τον άλλον και έτσι ξεκίνησα να ασχολούμαι με τις χειροτεχνίες, αυτό ήτανε πέρα απ τη δουλειά που ήμουνα στο κυλικείο και ήτανε για να μειώνω τη ποινή μου, πέρα από αυτό, μετά όταν έφευγα πήγαινα στη πτέρυγα και ασχολιόμουνα με τις χειροτεχνίες. Έτσι έφευγε η μέρα. Μετά το τρίμηνο τετράμηνο που πήγα στη δουλειά, έμαθα τα αναπηράκια, μετά πέρναγε η μέρα έτσι.

Σε ποια δουλειά;

Κυλικείο υπαλλήλων.

Τι είναι αυτό;

Καφέδες, τέτοια, για τους υπαλλήλους. Κυλικείο και μειώνεις τη ποινή σου. Είκοσι τρία μεροκάματα το μήνα.

Υπήρχε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που μπορούσες να παρακολουθήσεις;

Κ.Ε.Θ.Ε.Α. που ήταν πολύ καλό

Ήσουν εκεί;

Ναι. Μέχρι τη Β φάση έχω πάει. Εεε...

Γιατί έφυγες;

Με έδιωξαν μεταγωγή. Έτσι σταμάτησα το ΚΕΘΕΑ και ήταν πολύ καλό, γιατί ήταν στεγνό πρόγραμμα, χωρίς φάρμακα, χωρίς τίποτα, βοηθητικό γιατί κάναμε συνεδρίες και ομάδες, και εκεί βάζαμε κάποια θέματαε.ε..

Πότε απεξαρτήθηκες;

Έχω κόψει τη πρέζα δύο χρόνια τρία πριν μπω φυλακή.

Πριν μπεις;

Ναι. Από μία θεία μου. Μία θεία μου με πήρε Σαλαμίνα και εκείνη η θεία μου έχει μάθει και την αδερφή μου και τη κατάσταση που γίνεται στο σπίτι και όλα αυτά. Εεεε... είναι... κόλλησε το κεφάλι μου... κόλλησε το κεφάλι μου.

Μου έλεγες για την καθημερινότητά σου. Έμαθες χειροτεχνία και έτσι περνούσε ο χρόνος.

Ναι έτσι περνούσε ο χρόνος, μετά πήγα στη Πάτρα, η Πάτρα άλλο μοτίβο φυλακής, δεν είχε εργασίες, χειροτεχνίες και τέτοια. Ζούγκλα, ζούγκλα, πραγματική ζούγκλα. Πάω στη Πάτρα, μπαίνω μέσα, ζούγκλα. Προσπάθησα να πάρω και ξυλάκια και τέτοια, αίτηση στη κοινωνική υπηρεσία και στο συμβούλιο φυλακής να μου επιτρέψουνε ξυλάκια και τέτοια, κάτι χαρτόνια κάτι τέτοια που ήθελα να φτιάχνω, με τα πολλά μου τα πέρασανε και ασχολήθηκα και στη Πάτρα. Τώρα στη Κέρκυρα, δε μπορώ. Να κάτω δε μπορώ να κάνω χειροτεχνίες. Εεε... και είναι και πιο δύσκολη φυλακή η Κέρκυρα. Πιο δύσκολη, τρομαχτική φυλακή.

Γιατί;

Είναι τριακοσίων ετών φυλακή, και σκύβω για να μπω μέσα.

Είναι δηλαδή ο χώρος άσχημος.

Ναι είναι ο χώρος άσχημος. Είναι ο χώρος, όχι απλά άσχημος, δεν είναι βιώσιμος, δεν μπορείς να επιβιώσεις μέσα εκεί. Η υγρασία, το στιδήποτε. Απ το ταβάνι να μη μπορείς να κοιμηθείς, να στάζουν να... όχι μόνο να στάζουν, να έχει υγρασία, να πέφτει και ο σοβάς. Εεεε... Είναι τριακοσίων ετών φυλακή, αυτό τα λέει όλα.

Σίγουρα. Οι άλλοι που είναι μαζί σου;

Όλοι το ίδιο είναι. Ντάξει κάποια κελιά τα φτιάχνουμε μόνοι μας.

Μόνοι σας;

Ναι, γιατί; Το χώρο σου, πρέπει να τον φτιάξεις εσύ. Το χώρο που ζεις πρέπει να τον έχεις φτιαγμένο εσύ όπως θέλεις.

Αυτός όμως είναι ένας χώρος που δεν τον διάλεξες να μείνεις εκεί.

Δυστυχώς, καλώς ή κακώς, έχουμε να μείνουμε σε μια φυλακή παράδειγμα για τρία χρόνια. Αυτά τα τρία χρόνια που θα ζήσω εγώ μέσα σε αυτή τη φυλακή, δεν θα φύγω από αυτή τη φυλακή με κάποια αρρώστια. Δε θα φύγω με κάποια αρρώστια για κανένα λόγο. Εεεε... Θα πρέπει ο χώρος να είναι... αφού η υπηρεσία δε μπορεί να το κάνει, θα το κάνω εγώ. Θα το βάλω μόνος μου για παράδειγμα, θα το καθαρίσω μόνος μου. Βασικά δεν εεε... στη φυλακή δεν έχει και καθαρίστριες, να σου φέρει

και μια καθαρίστρια να καθαρίζει. Πρέπει όμως, έχει καθαριστές που είναι για τους εξωτερικούς χώρους, αλλά εκεί που ζεις πας συνεργείο και λες θέλω αυτό, υδραυλικά για παράδειγμα, έχω τους σοβάδες εεεε... έχει κάποιες διαδικασίες, σε αυτές τις διαδικασίες, τις κινείς και μπορείς να φτιάξεις το χώρο σου για να επιβιώσεις και να μη κολλήσεις κάτι. Φαντάσου τώρα τριακόσια- τετρακόσια άτομα να ανοίγουνε μία πόρτα. Και αυτή η πόρτα να μη πλένεται, το τι μικρόβιο μπορεί να μεταφέρει.

Εσύ όμως είσαι τυχερός που είσαι μόνος σου.

Τυχερός... δεν επέστρεψε ο συγκεκριμένος μου, πήρε άδεια και δεν επέστρεψε. Σε αυτή τη φυλακή είναι διπλά. Πάνω – κάτω, δεν έχει, αυτό είναι.

Δεν έχει τύχει να κοιμηθούν παραπάνω άνθρωποι;

Εκεί όχι. Έχει τύχει στη Πάτρα να μείνουμε είκοσι πέντε άτομα σε ένα θάλαμο. Ο θάλαμος να είναι για δέκα. Είχε γίνει μια φασαρία και τους βάλανε όπως να ναι τώρα για ένα βράδυ.

Α, για ένα βράδυ.

Ναι για ένα βράδυ, έτυχε όμως. Είναι ζούγκλα, είναι ζούγκλα. Πραγματικά.

Οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων εκεί μέσα;

Αναλόγως είναι. Αν είσαι εντάξει και σωστός, είσαι καλά.

Τι είναι το εντάξει;

Να μην είσαι υπηρεσιακός, να είσαι τυπικός, να μην είσαι ρουφιάνος, πολύ βασικό. Εεεε Να είσαι ο εαυτό σου, να είσαι αυτός που είσαι. Και όλα παίρνουνε το δρόμο τους. Όλα παίρνουνε το δρόμο τους.

Άρα μπορεί να είσαι και καλά. Χωρίς προβλήματα εννοώ.

Ναι εννοείται. Υπάρχουνε φυλακές που μπορείς να είσαι καλά. Υπάρχουνε φυλακές που μπορεί να έχεις προβλήματα. Για παράδειγμα εγώ μπορεί να είμαι αεκτζής ο άλλος μπορεί να είναι γαύρος και είναι οργανωμένος και αυτός, είμαι οργανωμένος και εγώ. Και μπορεί να υπάρχει μία σύγκρουση. Φυλακή είσαι, δεν είσαι έξω.

Τι αλλάζει δηλαδή στη διαφωνία;

Τι αλλάζει...

Και εμείς εδώ μπορούμε να διαφωνήσουμε, στη φυλακή τι θα άλλαζε άμα διαφωνούσαμε;

Ξύλο [γελάει], στη φυλακή έχει ξύλο.

Αυτό;

Ναι ναι. Δηλαδή μιλάνε τα χέρια όχι το μυαλό. Μιλάει... πώς να στο πω... υπάρχουνε άνθρωποι που τους λες μία λέξη και το καταλαβαίνουνε και το κάνουνε.

Και υπάρχουνε και άνθρωποι που τους το λες εκατό φορές και δεν το καταλαβαίνουνε, αυτοί οι άνθρωποι θέλουνε ξύλο. Για να καταλάβουνε.

Ή να σταματήσεις να προσπαθείς.

Ναι ή να σταματήσεις να προσπαθείς. Είναι δύσκολο κομμάτι το μέσα με το έξω. Αν δε το ζήσεις, αν δε το ... ότι και να πω σε άνθρωπο είναι λίγο. Σου λέει, τι λέει αυτός είναι τρελός μας κοροϊδεύει. Αν δε τα ζήσεις, αν δε τα βιώσεις, όσα σχετικά και να, μου έχει τύχει και γω, τι πράγματα εεεε.... Λες γίνονται αυτά; Τι είναι αυτό;

Ποιο είναι αυτό;

Κάτι που μου χει μείνει στη φυλακή είναι που μάλωνα εγώ με ένα παιδί, λεκτικά όμως, στη πόρτα, και ήτανε ο μπάμπια-Τάκης όπως μπαίνεις απ τη πόρτα αριστερά στο κρεβάτι του, και επειδή κάπου είχαμε διαφωνήσει με τον Σπύρο μαλώναμε, συνέχεια μαλώναμε με το Σπύρο, εεεε.... εκεί που ανεβάζουμε το τόνο της φωνής μας ο άνθρωπος έπαθε ανακοπή καρδιάς. Και τον πιάσαμε, τον πήγαμε στο ιατρείο και δεν τον προλάβαμε. Πέθανε. Προσπαθήσαμε και μες το ιατρείο να τον επαναφέρουμε, δε μπόρεσε. Αυτό ήτανε, μου έμεινε. Μου έμεινε και βάρος πώς να στο πω, το έχω σαν τύψεις, μήπως από μας. Με τις φωνές και με αυτά μήπως ευθυνόμαστε εμείς. Εεεε.... Φοβήθηκε και τρόμαξε και το παθε; Τώρα αν βλέπεις δύο παλικάρια δύο μέτρα να είναι έτοιμα να σφαχτούνε, κάπου έχεις ένα φόβο. Πήγαμε μήπως τον σώσουμε, δε τα καταφέραμε. Αυτό είναι που μου χει μείνει έτσι.... και πολλά πράγματα. Δηλαδή είναι μία εμπειρία ζωής, είναι οχτώ χρόνια μέσα εκεί. Οχτώ χρόνια φαντάσου να ζεις, πόσοι άνθρωποι είναι εδώ; Είναι γύρω στους τριάντα ανθρώπους εδώ που καθόμαστε. Φαντάσου αυτοί οι τριάντα άνθρωποι να ζεις 3 χρόνια μαζί τους. Τι τριβή θα υπάρχει. Όσο καλός άνθρωπος και να είναι ο άλλος που χεις απέναντί σου, όταν είσαι τρία χρόνια εδώ, μέσα, και λίγο έξω στο προαύλιο, μία, δύο, τρεις, γιορτές... γιορτές, τώρα που είπα γιορτές, και οι γιορτές είναι ένα δύσκολο κομμάτι στη φυλακή. Γιατί είσαι μακριά απ την οικογένειά σου, γιατί είσαι μακριά απ τη χαρά, είσαι μακριά σε λύπες πάλι, άνθρωποι που έχουνε φύγει δε μπορείς να πας να πεις ένα τελευταίο αντίο σε παιδικούς σου φίλους σε μία θεία σου, γιατί εσύ είσαι εκεί.

Αν το ζητήσεις αυτό δε θα μπορείς να το κάνεις ε;

Να είναι πρώτου βαθμού συγγένεια και μέχρι να έρθουνε τα χαρτιά θα έχουνε κηδέψει τον άνθρωπο που έχεις χάσει. Έχω χάσει το θείο μου δεν έχω πάει, έχω χάσει τη ξαδέρφη μου δεν έχω πάει, αυτά τα πράγματα δε πληρώνονται. Και που να το εξηγήσεις σε κάποιον άνθρωπο, έχασες τον θείο σου και δε μπορείς να πας να τον

χαιρετήσεις ή έχασες τη ξαδέρφη σου που ήτανε τριάντα χρονών κοριτσάκι και δε μπορείς να πας να το χαιρετήσεις. Όλα αυτά είναι κομμάτια που μένουνε, δε πρόκειται να σβήσουνε. Είναι δύσκολο κομμάτι, πολύ. Είναι από τα πιο δύσκολα που έχω περάσει στη ζωή μου. Η πιο δύσκολη δοκιμασία δηλαδή ήταν αυτό. Η πιο δύσκολη. Όμως τα κατάφερα, βγήκα δυνατός από όλο αυτό, το ξέρω δηλαδή ότι βγήκα πιο δυνατός, πιο σοβαρός στο μυαλό μου, στις σκέψεις μου, στα θέλω μου, δηλαδή θέλω κάτι, θα γίνει αυτό που θέλω. Βάζω το στόχο μου και το παλεύω να γίνει. Να σου δώσω να καταλάβεις κάτι. Έχω τη μικρή και τη μάνα μου. Η μάνα μου λογικά θα πεθάνει. Έχω τη μικρή και ένα σπίτι που μας έχουν βάλει κατάσχεση. Και έχω και έναν αδερφό που μας έχει μαζέψει όλα αυτά τα σκουπίδια, δούλευε στο Δήμο και έχει μαζέψει πάρα πολλά σκουπίδια. Έχω πάρει επτά άδειες. Στις προηγούμενες έξι άδειες, από το πρωί μέχρι το βράδυ καθόμουνα και καθάριζα αυτά τα σκουπίδια. Έχουμε ρίξει πάνω από εκατόν πενήντα φορτηγάκια.

Τι σκουπίδια είναι αυτά;

Διάφορα, μέσα απ το Δήμο και το χει κάνει εκεί μία Τρίτη χώρα. Με έπαιρνε τηλέφωνο ο ξάδερφός μου ή άλλοι άνθρωποι και τους έλεγα είμαι στη τρίτη χώρα. Δεν είμαστε καλοί αλλά μένουμε στη πιο ωραία γειτονιά μες στη Αθήνα. Είμαστε ένα χωριό μες την Αθήνα. Στο Κορυδαλλό εκεί που μένουμε είμαστε ένα χωριό. Έχει γεμίσει μες τα σκουπίδια, στις προηγούμενες άδειες, έκανα μόνο αυτό. Και πριν βγω, ο ξάδερφός μου ο θεϊός μου πετάγανε σκουπίδια. Πάνω από εκατόν πενήντα φορτηγά έχουμε πετάξει. Σε αυτή την άδεια θέλω να κάνω πράγματα για μένα. Δε θα ασχοληθώ με θέμα καθαριότητας να λερωθώ και αν κάνω. Θα κάνω πράγματα για μένα, κάποιες δουλειές, πήγα ενημερώθηκα από εισαγγελέα για το παιδί, το τι μπορώ να κάνω, νόμιμα, όμορφα και ωραία, αν είναι το παιδί να μείνει κάπου να είναι σωστά, τουλάχιστον να είναι καθαρά εκεί που μένει να πηγαίνει σχολείο, να έχει αυτά που πρέπει να έχει, εεεε... να κοιτάξω να φτιάξω πράγματα για την αδερφή μου. Ένα κοριτσάκι που τα χω μαζί του, μπας και κάνουμε και μεις κανα κουτσούβελο και περπατήσουμε για λίγο στη πραγματική ζωή και όχι σε αυτή που είμαστε. Και σε αυτή την άδεια είπα δεν θα κάνω κάτι και όμως και σε αυτή την άδεια μαζί με την Σ φτιάξαμε το δωμάτιο και το μπάνιο. Το δωμάτιο της μικρής και το μπάνιο. Τα πετάξαμε όλα. Ασχολήθηκα με αυτό, είναι επιλογή μου. Επιλογή μου ήταν στις προηγούμενες άδειες να ασχοληθώ με αυτό.

Άρα βγαίνοντας απ τη φυλακή τι θέλεις να κάνεις;

Βγαίνοντας απ τη φυλακή θα πρέπει να οργανωθώ, να έχω μια δουλίτσα, να.... Πρέπει να οργανωθώ, να πατήσω στα πόδια μου μόνος μου. Και χωρίς να έχω να στηριχτώ σε καμία πλάτη κανενός. Έχω δικά μου πόδια, έχω δικές μου πλάτες, το χω και μόνος μου το καταφέρνω μια χαρά. Το χω δηλαδή να ... όπως έβαλα αυτό το στόχο όταν μπήκα φυλακή και είπα τέλος οι μαλακίες, μέχρι εδώ είσαι, έτσι έβαλα και τώρα στόχο ότι τώρα που βλέπεις τη κοινωνία και βλέπεις τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί όλα αυτά τα χρόνια εξαιτίας μου, γιατί έχω μεγάλο μερίδιο ευθύνης, για τη κατάληξη του παιδιού και για τη μάνα μου και για τον αδερφό μου, έχω και γω μεγάλο μερίδιο ευθύνης.

Εσύ γιατί;

Γιατί αν δεν είχα πάει φυλακή, δεν θα είχε γίνει αυτό το πράγμα. Ξεκινάμε από κει...εεε... έχω μερίδιο ευθύνης γιατί μόνο η στεναχώρια στη μάνα μου, γιατί ότι και να είμαι, είμαι παιδί της, μόνο η στεναχώρια ότι είμαι στη φυλακή φτάνει. Είναι δυνατό πολύ για μία μάνα, το παιδί της είναι μέσα. Από τη φυλακή θα βγεις, απ το χόμα όμως όχι. Έχω μια φωτογραφία που τα λέει αυτά. Και είναι και η πραγματικότητα.

Στη φυλακή ποιοι σε επισκέπτονται; Ποιοι έρχονται να σε δούνε;

Φίλοι, κάποιοι φίλοι έρχονται, κάποιοι όχι.

Φίλοι που τους είχες πριν μπεις φυλακή. Η μαμά σου έρχεται;

Η μητέρα μου είναι κατάκοιτη αυτή τη στιγμή.

Στην αρχή όμως;

Έχει έρθει, μία φορά της έχω επιτρέψει να έρθει, δε θέλω να έρχεται να με βλέπει πίσω από κάγκελα και από τέτοια πράγματα, είναι δύσκολο κομμάτι.

Η κοπέλα σου;

Τρέχει και εκείνη με δουλειές, δουλεύει, είναι... ούτε εκείνη θέλω να με δει πίσω από κάγκελα, δε το θέλω.

Είναι άλλωστε και μακριά, δε μπορεί εύκολα κάποιος να έρθει στη Κέρκυρα.

Της δίνω το χώρο της, γιατί είναι η μάνα του παιδιού μου

Α είσαι και μπαμπάς

Οχι δε μου το έχει κάνει ακόμα, θα το κάνει. Της δίνω το χώρο, της χρόνο της, να καταλάβει κάποια πράγματα, γιατί αυτά που έχω περάσει, αυτά που έχω δει και αυτά που έχω ζήσει, δε μπορώ να της τα περάσω απ τη μία μέρα στην άλλη. Θέλει το χρόνο της και επειδή είναι μαχήμι και είναι δίπλα μου και με στηρίζει σε όλο αυτό και στα δύσκολα και στα πολύ δύσκολα που είμαι τώρα, είναι πιστεύω μια γυναίκα

που αξίζει να είσαι μαζί της και να μη χαλάσει, γιατί δε κοιτάμε το σήμερα ή το να περάσουμε καλά, είναι το μετά.

Γ ποιο είναι το χειρότερο πράγμα πιστεύεις στη φυλακή μέσα; Ποιο είναι αυτό που είναι η πιο κακή σου ανάμνηση; Αυτό που είναι το πιο αρνητικό που σου συνέβη εκτός που έχεις χάσει την ελευθερία σου, έχεις χάσει την ελευθερία σου αυτό είναι δεδομένο.

Το χειρότερο συναίσθημα είναι αυτό που θα ζήσω σε δύο μέρες. Το να πάω να χτυπήσω το κουδούνι και να μου ανοίξουνε τη πόρτα. Δεν υπάρχει χειρότερο συναίσθημα για έναν άνθρωπο. Εεε... Να χτυπήσει το κουδούνι να του ανοίξουνε τη πόρτα για να μπει στη φυλακή, εεε... Αδιανόητο, δε το χωράει ο νους. Τώρα είναι η έβδομη φορά που θα το κάνω, όμως είναι τόσο σοβαρό και τόσο πρέπει να έχεις πολύ δυνατή ψυχή να το κάνεις. Πολύ δυνατή ψυχή, για να πατήσεις το κουδούνι πρέπει να έχεις πολύ δυνατή ψυχή. Δηλαδή, στη πρώτη άδεια, ήπια τέσσερεις μπύρες τη μία μετά την άλλη, έξω απ τη φυλακή. Για να πατήσω το κουδούνι. Δεν ήθελα, όχι να πατήσω το κουδούνι, στη πρώτη μου άδεια, δεν ήθελα να γυρίσω καν. Όμως αν δεν γυρίσω θα έχω τις συνέπειες. Του νόμου που λέει και το τραγούδι. [χαμογελάει]

Μέσα στη μέρα; Ποια είναι η πιο δύσκολη στιγμή και η πιο εύκολη αντίστοιχα; Η πιο άνετη.

εεε... Η πιο άνετη... δεν έχουμε άνεση, μες στη φυλακή, δε μπορείς να πεις ότι είσαι άνετος μες τη φυλακή.

Αυτή η ώρα που περνάει πιο εύκολα.

Όταν κοιμάσαι. Η μόνη ώρα που περνάει πιο εύκολα είναι όταν κοιμάσαι.

Και αυτή που σε δυσκολεύει πιο πολύ;

Όταν είσαι ξύπνιος, γιατί σκέφτεσαι. Είμαστε σε κλειστό χώρο, βλέπω απέναντι , βλέπω κόσμο, μπορεί να μιλάμε, να σου εξηγώ δυο πράγματα, δυο συναισθήματα, πράγματα που νιώθει ένας άνθρωπος μέσα απ τη φυλακή, και πως είναι όλο αυτό όταν βγαίνει και όταν βιάζεται να ξαναμπεί, ακόμα και αυτή τη στιγμή το μάτι μου είναι στα πράσινα, είναι στα δέντρα. Στο κόσμο. Πώς να στο πω, έχουμε μία εικόνα, τριτοκοσμική, φυλακής, πώς να στο πω, κλειστά. Είσαι ελεύθερος. Είσαι ελεύθερος εδώ, αυτό στα αλλάζει όλα. Στα αλλάζει όλα πραγματικά. Το να είσαι ελεύθερος δεν πληρώνεται. Δε μπορεί να στο πληρώσει κανείς, δε μπορεί να.... Αν μου λέγανε, την ελευθερία μου τώρα αυτή τη στιγμή, αν μου χαρίζανε την ελευθερία μου και να άλλαζα πλανήτη, κανονικά πλανήτη να άλλαζα, θα το έκανα. Θα το έκανα, θα πήγαινα και στον Άρη. Γιατί φαντάσου οχτώ χρόνια, στερήσε τα πάντα. Τα πάντα,

όταν λέμε τα πάντα, τα πάντα. Δεν υπάρχει ούτε γιορτές, ούτε τίποτα. Εγώ μπορούσα να έπαιρνα την άδειά μου πρωτοχρονιά, αλλά δεν υπάρχει για μένα πρωτοχρονιά. Δεν υπάρχουν για μένα Χριστούγεννα. Ούτε και για την μικρή μου αδερφή. Όχι για μένα μόνο. Γι αυτό τη πήρα κανονικά την άδεια και δεν την καθυστέρησα, στις γιορτές θέλω να κάτσω μόνος μου να σκεφτώ. Να έχω το χρόνο μου. Ο Ονήσιμος, όσο για τον Ονήσιμο, είναι κάτι που... πέρα ότι η κα Χαρά είναι ψυχολόγος και δεν το ήξερα το έμαθα στη περασμένη άδεια, εεε... Είναι και καλός άνθρωπος, καταλαβαίνει, είναι κατανοητό όλο αυτό. Εεε... Σήμερα πήρα ένα βιβλίο, με τα είκοσι ευρώ που μου έδωσε, η μεγαλύτερη βοήθεια δεν είναι τα είκοσι ευρώ, η μεγαλύτερη βοήθεια είναι το βιβλίο που πήρα. Γιατί αυτό το βιβλίο θα με κρατήσει αυτό το δίμηνο. Μπορεί να το διαβάσω δύο τρεις φορές, αν μου αρέσει και δεν έχω κάτι άλλο να κάνω. Έχω βρει και άλλα δύο βιβλία, εεε... αυτή είναι η μεγαλύτερη μου αγωνία, η συμβουλή της στα θέματα που έχω γιατί είναι και ψυχολόγος και τα αναλύουμε, τις λέω κάποια πράγματα, μου δίνει δύο λύσεις, εεε... Αυτό είναι η επανένταξη και της το είπα, μου είπε δεν είσαι στην επανένταξη ακόμα, στην επανένταξη θα σαι όταν αποφυλακιστείς, σε μεταβατική φάση μου λέει είσαι τώρα, όχι σε επανένταξη. Εεε... κάποια πράγματα που θέλω και τα κάνω. Θα μπορούσα να μην πήγαινα στον Ονήσιμο. Να πήγαινα να πέρναγα καλά, ή να έπινα ναρκωτικά ή να πήγαινα γήπεδο ή να έκανα άλλα πράγματα, όμως εγώ προτίμησα να πάω στον Ονήσιμο να πάρω ένα βιβλίο, να μιλήσω με τη ψυχολόγο να δω τι μπορώ να κάνω, να την ενημερώσω ότι με το που πήρα την άδεια, την πήρα Σάββατο, Δευτέρα πήγα στον εισαγγελέα ανηλίκων για να μάθω για την μικρή το τι, νομικά τι μπορώ να κάνω, εεεε να κάνω τέτοια πράγματα στην άδειά μου, είναι οι επιλογές. Μπορούσα να πάω να έκλεβα μηχανές, ευκολάκι για μένα, είναι κάτι που ξέρω και το κάνω πολύ εύκολα. Έντεκα μέρες που είμαι έξω θα μπορούσα να κλέψω δύο μηχανές, να βγάλω δύο χιλιάρικά. Δε το έκανα όμως.

Πώς θα έβγαζες τα δύο χιλιάρικά;

Θα τις πούλαγα.

Σε ποιον;

Σε ποιον! Ευκολάκι!

Πώς, για πες.

Ανταλλακτικά. Κομμάτι και ανταλλακτικά.

Ναι αλλά εσύ είσαι μέσα στη φυλακή, δεν έχεις το κύκλο που θα είχες, αν..

Ναι δεν έχω αυτό το κύκλο...

Πώς θα το έκανες;

Το κάνεις. Άμα θες να κάνεις κάτι, το κάνεις. Δεν είναι δύσκολο. Παίρνεις ένα ψεύτικο όπλο και του κλέβεις τα τσιγάρα και τα τέτοια. Και; Ούτε αυτό έκανα. Είναι επιλογές, είναι το τι θες να κάνεις στη ζωή σου. Για ποιο λόγο να χάσω εγώ την άδειά μου, να μη μπορώ να πατήσω τα πόδια μου στη κοινωνία, για ποιο λόγο; Για να χω χρήματα; Θα θελα να χω χρήματα και χωρίς λεφτά είμαι καλά. Και μη σου πω ότι είμαι καλύτερα χωρίς λεφτά. Ναι καλύτερα είμαι χωρίς λεφτά.

Να σε ρωτήσω κάτι; Εε...οι περισσότεροι άνθρωποι έχουμε την εντύπωση ότι μέσα στη φυλακή αυτοί που είναι μέσα στη φυλακή οι περισσότεροι είναι χρήστες. Ισχύει;

Ναι. Το 85% είναι χρήστες. Είναι και κάποιοι που δεν είναι χρήστες. Και γω χρήστης ήμουνα, δεν είναι, δεν πιστεύω όμως...

Δεν είναι η χρήση όμως που σε έβαλε στη φυλακή...

Αυτό θέλω να πω, ότι δεν είναι η χρήση, δηλαδή δεν είναι ότι για τις πράξεις μας φταίνε πάντα τα ναρκωτικά. Όχι δε φταίνε τα ναρκωτικά. Για τις πράξεις μου φταίω γω και το μυαλό μου. Και η επιλογή μου. Εγώ επέλεξα να κάνω αυτό και έχει νομικές συνέπειες, πώς να το κάνουμε. Ζούμε σε ένα κράτος δικαίου. Έχει νόμους και άμα θες να κάνεις παρανομίες, ψάξε βρες τους νόμους, κοίταξέ τους και άμα σε παίρνει να τη κάνεις κάντηνα. Εμείς δε κάναμε τίποτα απ όλα αυτά. Ούτε υπολογίσαμε ποτέ τη ζωή, ούτε την ελευθερία μας, ούτε τίποτα. Δε ξέραμε. Τώρα μάθαμε. Και γω επειδή έμαθα αρκετά, παραέμαθα, δε θέλω να τη ξαναπατήσω. Και δε θα τη ξαναπατήσω και για να μη τη ξαναπατήσω, θα πάω και στον Ονήσιμο και όπου χρειαστεί. Χίλιες φορές να πάω σε ένα ξένο άνθρωπο και να του ζητήσω κάτι παρά να πάω σε κάποιον δικό μου. Να φανταστείς στη προηγούμενη άδεια, έφυγα από το κορυδαλλό πήγα στα λεωφορεία στα κτελ με τα πόδια σταμάτησα στο δρόμο, μπήκα σε ένα Γρηγόρη και τους είπα έρχομαι από φυλακή δεν έχω ούτε νερό. Και μου έδωσε ο άνθρωπος νερό και καφέ, και πετάγεται μία κοπελίτσα που δούλευε στο Γρηγόρη, μου βάζει μία πίτσα σε ένα σακουλάκι, μου λέει έχουμε σήμερα ξεχάσει να είμαστε άνθρωποι και μου πέσανε τα μούτρα κάτω. Χίλιες φορές να μου πέσουνε τα μούτρα κάτω σε έναν άνθρωπο που δεν τον γνωρίζω και θα με βοηθήσει, παρά να πάω σε κάποιον δικό μου.

Γιατί;

Γιατί θα με κατηγορήσει μετά. Με το που φύγω θα με κατηγορήσει.

Ο δικός σου άνθρωπος σε αγαπάει.

Νομίζεις.

Ναι έτσι νομίζω.

Έτσι νομίζουμε. Ότι οι δικοί μας μας αγαπάνε. Δεν είναι πάντα έτσι. Όταν κάτσεις οχτώ χρόνια μακριά από όλους και από τα πάντα και σε ξεχάσουν όλοι, τότε αναθεωρείς τα πάντα. Τότε καταλαβαίνεις ποια είναι η οικογένειά σου, ποιοι είναι οι παιδικοί σου φίλοι, τότε καταλαβαίνεις τα πάντα.

Τότε δε σε ξεχνούν όλοι...ας πούμε η μητέρα σου, η αδερφή σου, οι φίλοι που έρχονται και σε επισκέπτονται..

Η μητέρα μου... είναι πολύ λίγοι όμως, και τι τώρα που βγαίνω με άδειες; Τι να το κάνω; Δηλαδή θα περιμένω να πάρω μια άδεια για να έρθει να μου το παίξει ο άλλος ότι είναι κοντά μου, ότι είναι φίλος μου;

Τι θα ήθελες από αυτόν; Όταν είσαι ας πούμε στη φυλακή.

Το πιο απλό. Ένα γράμμα. Το πιο απλό.

Δε σου στέλνουνε;

Βρες έναν άνθρωπο που έχει στο μυαλό του, εδώ μέσα που είμαστε, που έχει στο μυαλό του τη φυλακή. Ή κάποιον που έχει μέσα και να τον σκεφτεί. Είναι η ροή της ζωής. Η ζωή προχωράει κάθε μέρα, κάθε λεπτό, σε ξεχνάνε. Σε ξεχνάνε όλοι. Και φίλοι και οικογένεια. Και κάποιοι που με θυμηθήκανε τους σκούντηξα για να με θυμηθούνε. Δε με θυμηθήκανε από μόνοι τους.

Πώς τους σκούντηξες;

Με ένα τηλέφωνο, με κάποια χαιρετίσματα. Αλλιώς δεν θα ξυπνάγανε.

Ανταποκρίθηκαν όμως.

Ναι αλλά ο καθένας έχει πάρει το δρόμο του, δε μπορώ εγώ να μπω σε κανενός τη ζωή. Δηλαδή έρχομαι εγώ για έντεκα μέρες και θα πάω να αναστατώνω τις ζωές των ανθρώπων; [...]και για ποιο λόγο; Τόσο καιρό που ήταν όλοι αυτοί;

Αν ζητήσεις από κάποιον να πει ένα καφέ μαζί σου, δε σημαίνει απαραίτητα ότι τον ξεβολεύεις.

Προτιμώ να σταματήσω έναν άνθρωπο στο δρόμο ξένο, να μη το ξέρω και να μη με ξέρει, να του πω πάμε για καφεδάκι; [...] προτιμώ να περπατήσω μόνος μου κέντρο, παρά να είμαι με τους παλιούς μου φίλους, τι αν τους κάνω, αφού δεν είναι φίλοι μου.

Δεν είναι φίλοι σου;

Δεν είναι. Επειδή ήτανε παιδικοί μου φίλοι πάει να πει ότι είναι και φίλοι μου;

Άρα δεν είναι πια.

Ναι , απ τη στιγμή, σου λέω, πριν τη φυλακή, θα γίνω χαλί να με πατήσουν οι φίλοι μου. Μετά τη φυλακή δεν υπάρχουν φίλοι.

Αυτοί οι φίλοι σου πριν τη φυλακή, ήταν και αυτοί στη χρήση;

Κάποιοι ναι, κάποιοι όχι. Είναι μισοί μισοί. Αυτοί που δεν ήτανε στη χρήση, ήτανε Είχαμε κάποια επικοινωνία.

Αυτοί που δεν ήταν.

Ναι. Και έχω γνωρίσει ανθρώπους που είναι άνθρωποι. Δυστυχώς οι άνθρωποι που συναναστρέφομαι, δεν ήταν άνθρωποι. Ήταν νεότερναλ, ήταν κάτι άλλο, δεν ήταν άνθρωποι, δεν ήταν φυσιολογικοί άνθρωποι. Και αυτό ήταν η επιλογή μου. Εγώ είχα επιλογή να κάνω παρέα με τέτοιους ανθρώπους. Σε αυτό ευθύνομαι εγώ. Εγώ στήριξα τη ζωή μου και τα θέλω μου και τα πιστεύω μου σε ψεύτικους ανθρώπους, λογικό να γκρεμιστεί όλο αυτό το παραμυθάκι. Είναι πολύ λογικό. Και αυτό γκρεμίζεται όταν απομακρυνθείς. Παράδειγμα εσύ που δεν έχεις , που δεν έχεις πάει φυλακή, φύγε από κει που μένεις, μη πεις σε κανέναν τίποτα, πήγαινε νοίκιασε κάπου, μόνη σου κάπου μακριά να μη σε ξέρει κανένας, ας το τηλέφωνό σου ανοιχτό να δεις ποιος θα ενδιαφερθεί πραγματικά και ποιος όχι. Και μείνε, κάνε τη ζωή σου αλλού. Να δεις ότι αυτός που θα σε ψάξει να σε βρει για το αν αισθάνεσαι καλά, σε κοιτάει αληθινά. Αυτός που δεν θα σε ψάξει, σε κοιτάει είτε στη τσέπη ή για κάποιους άλλους σκοπούς.

Γ μήπως αυτό που έφταιγε όπως λες για να σε ξεχάσουν όλοι αυτοί οι άνθρωποι ήταν ότι βρισκόσουν στη φυλακή και όχι αλλού;

[μιλάει στο τηλέφωνο για ένα δευτερόλεπτο]

Μήπως φοβόντουσαν;

Θα σου πω, υπάρχει και ο φόβος, θα σου πω και κάτι που σκέφτηκα αυτές τις μέρες και είναι το πιο φυσιολογικό. Δεν γίνεται τώρα εκεί που οι φίλοι μου και οι γνωστοί μου έχουνε κάνει παιδιά , έχουνε κάνει οικογένειες, και να βγαίνω εγώ με άδεια από τη φυλακή και να έρχονται να πάμε για καφέ.

Γιατί όχι;

Γιατί όχι.... γιατί έχουν κάνει οικογένεια.

Δεν έχουν το χρόνο;

Δεν είναι ο χρόνος, είναι σου λέει αυτός είναι από τη φυλακή. Τι θα πει ο κόσμος. Αφού είμαστε έλληνες, κουτσομπόλιδες, δεν υπάρχει κάτι καλύτερο απ το κουτσομπολιό. Οι έλληνες αυτό είναι, οι πιο κουτσομπόλιδες. «με τον Κ θα πας για καφέ;» και με οποιονδήποτε έχει πάει φυλακή. Γιατί έχεις τη στάμπα, έχεις το

ελάττωμα. Από μακριά σε βλέπουνε και λένε, να τον έρχεται. Κατάλαβες; Έτσι πάνε τα πράγματα. Είναι η στάμπα και αυτούς τους δικαιολογώ.

Τους δικαιολογείς, γιατί;

Γιατί εγώ ευθύνομαι για όλο αυτό. Δεν ευθύνονται εκείνοι.

Εεεεεμ.... Η κοινωνία πλέον έχει πάρει ένα.... δε ξέρω αν είναι της μόδας ή αν ισχύει όντως, έτσι μία τάση να είναι πιο ανοιχτή απέναντι σε αυτές τις ομάδες ανθρώπων, που παλιά ήταν πιο.... Σταμπαρισμένοι όπως λες. Πιστεύεις ότι ισχύει αυτό;

Όχι. Αυτό υπάρχει και έντονα υπάρχει. Δηλαδή φαίνεται, κάνει μπαμ.

Από τι φαίνεται; Έχεις βρεθεί σε τέτοιο περιστατικό που να φαίνεται;

Εεεε... ναι έχω βρεθεί σε τέτοια περιστατικά που να είναι έντονο.... Να υπάρχει αμηχανία. Εε... υπάρχει η στάμπα.

Μπορείς να μου περιγράψεις ένα τέτοιο;

Εεεε.... Πήγα σε ένα σπίτι και αισθάνθηκα από την αύρα, δεν ήμουν αποδεκτός. Πώς να στο πω;

Υπήρχε μάγκωμα απέναντί σου;

Ναι υπήρχε, και φόβος, δειλία, δε ξέρω.... Υπήρχε κάτι περίεργο.

Αυτή οι άνθρωποι που πήγες σπίτι τους ήταν γνωστοί σου από πριν, ήταν φίλοι σου ας πούμε;

Ναι τους ήξερα από πριν και υπήρχε μάγκωμα. Ακόμα και στη μαμά που πηγαίνω, είναι αυτό το πράγμα, [...] δηλαδή πηγαίνω να φάω ένα σπιτικό φαί και αισθάνομαι αμήχανα ας πούμε, δηλαδή ... είναι πολύ δύσκολο. Πολύ δύσκολο.

Υπάρχει πιθανότητα να είναι κάτι δικό σου αυτό το μάγκωμα; Δηλαδή εσύ να το αισθάνεσαι και όχι εκείνοι;

Μπορεί να είναι και δικό μου. [...] περίεργο, δηλαδή ντάξει..

Δηλαδή;

Περίεργος άνθρωπος, δηλαδή δε συγχωρώ λάθη, δε συγχωρώ. Και τον εαυτό μου πάνω από όλα, έτσι; Οι επιλογές μου, είναι επιλογές μου. Ο καθένας τις ευθύνες του. Μη μου φορτώνετε ευθύνες αλλωνών, έχω τις δικές μου, επειδή καταλαβαίνω και συνειδητοποιώ τι έχει γίνει, αυτό κιόλας είναι [...] ότι το σκέφτομαι. Αλλιώς δε θα το σκεφτόμουνα. Θα έκανα αυτό που ήξερα να κάνω καλύτερα. Μπάχαλα, ναρκωτικά, [...] προτιμώ με τα πόδια και μετρό, ένα περίεργο συναίσθημα που ένιωσα σήμερα, όπως ερχόμουν απ το Σύνταγμα για να πάω προς τον Ονήσιμο, κάποιο μαγαζί απ έξω είχε χριστουγεννιάτικη μουσική. Περπάταγα ένα στενό ολόκληρο ήταν το μαγαζί και

έπαιζε για τα Χριστούγεννα. Το χριστουγεννιάτικο τραγούδι. Και αυτό ήταν περίεργο μετά από τόσα χρόνια. Μπαίνω σε σπίτι ξέρω γω και έχει στολισμένο δέντρο. Εεεε... περίεργα τα συναισθήματα. Όποτε πηγαίνω σε σπίτια αισθάνομαι [...] Περπατάω ξυπόλιτος στο σπίτι μέσα, βγάζω τα παπούτσια μου και περπατάω ξυπόλυτος και αισθάνομαι πανέμορφα. Είναι ζωή, είναι χαρά, ακούγεται περίεργο και τρελό [...]

Έχεις σκεφτεί όταν βγεις απ τη φυλακή να τελειώσεις το σχολείο; Το γυμνάσιο, το λύκειο;

Όχι δεν θα το τελειώσω, δεν έχω σκεφτεί να τελειώσω το σχολείο ποτέ.

Σε αυτό δεν άλλαζες γνώμη.

Όχι σε αυτό δεν αλλάζω γνώμη. Θα διαβάζω αλλά..

Ίσως αυτό να αποτελέσει ένα εφόδιο σημαντικό. Εργασιακά εννοώ.

Ναι, πιστεύω κιόλας ότι, αν εγώ είχα πάει σχολείο, ε τώρα θα ήμουν στη Νάσα.

Άρα γιατί δε το σκέφτεσαι να πας;

Στη Νάσα; Το σκέφτομαι...[γέλια] εεε... μου δόθηκε η ευκαιρία,

Στη φυλακή;

Έχει σχολείο δεύτερης ευκαιρίας. Μου δόθηκε η ευκαιρία. Όμως δε πήγα.

Γιατί;

πιστεύεις ότι δεν θα τα καταφέρεις μήπως;

Μπορεί, δε το χω ψάξει ποτέ. Δε ξέρω, δε μου αρέσει η εικόνα να σε ελέγχουνε δηλαδή έχω την εικόνα του δασκάλου ότι σε ελέγχει, ότι αυτό που λέει εκείνος θα γίνει κατάλαβες;

Είναι κάτι αυταρχικό δηλαδή;

Είναι κάτι... ναι, απ την αρχή δε μου καθότανε. Από παιδί δε μου καθότανε αυτό το πράγμα. Το να με ελέγξεις να με.... Θα διαβάσεις αυτό σήμερα, δε το είχα, ποιος είσαι εσύ που θα μου πεις να διαβάσω; Θα διαβάσω αυτό που θέλω εγώ.

Όταν μάθαινες άλλα πράγματα, έξω απ το σχολείο, έχεις μάθει ποτέ κάτι από κάποιον, σου χει διδάξει ποτέ κάποιος κάτι; Για σκέψου, αν μάθαινες εσύ κάποιον κάτι, πες ας πούμε ότι ήθελες να μάθεις το γιο σου να οδηγεί μηχανάκι. Δε θα του έλεγες ότι πρέπει να πατάς συμπλέκτη για να αλλάξεις ταχύτητα ας πούμε. Δε θα έπρεπε να το κάνει; Δε θα του το έλεγες για να τον περιορίσεις, θα του το έλεγες γιατί έπρεπε να το μάθει.

Ναι, θα έπρεπε να τον μάθω. Όμως θέλω να βοηθάω τους ανθρώπους να γίνεται η ζωή τους πιο εύκολη. Εγώ θα το πω μία φορά. Αυτό που θα πω θα το πω μία φορά. Αν το πιάσει ο άλλος, είναι τσακάλι και το πιάσει καλώς.

Εντάξει, μπορεί να μην είναι τσακάλι όμως.

Αν δεν είναι τσακάλι και δε το πιάσει, δεν θα κάτσω να κουραστώ κιόλας.

Ενας λιγότερο τσακάλι δε πρέπει να μάθει;

Σίγουρα όλοι πρέπει να μάθουνε, αλλά δεν είμαι εγώ αυτός που θα τους βοηθήσω.

Θέλω να πω ότι αν ήσουν στη θέση του εκπαιδευτικού θα έπρεπε να βοηθήσεις όσο περισσότερο γίνεται. Δε θα έπρεπε;

Ναι.

Δε μπορείς να απευθυνθείς μόνο στους πανέξυπνους.

Έτσι. Θα στο πω πιο απλά. Εμένα κάποιοι άνθρωποι που με έβλεπαν πιτσιρίκο, βλέπανε κάποια πράγματα που εγώ δε τα έβλεπα. Αυτοί οι άνθρωποι μου χτυπάγανε το κουδουνάκι και τη πόρτα, αλλά και να τη ρίχνανε εγώ πάλι δε θα το έβλεπα. Αν δε τα περάσεις, δε τα μάθεις, δε τα βιώσεις, όσο και οι γύρω σου να σου λένε πράγματα, κάνε αυτό κάνε εκείνο, κάνε το άλλο, δε πρόκειται να το... αν δε το νιώσεις στο πετσί σου, αν δε το δεις με τα μάτια σου, δε πρόκειται να αλλάξει. Δεν αλλάζουμε. Δε πρόκειται να το δει κανένας άνθρωπος. Δεν είναι το ίδιο να μάθεις να οδηγά ένας άνθρωπος μηχανάκι, από το να μάθει να αλλάξει τη συμπεριφορά του ή να γίνει καλύτερος άνθρωπος. Είναι διαφορετικά πράγματα.

Πιστεύεις ότι η φυλακή είναι τρόπος για να γίνει αυτό;

Όχι. Καταρχήν δεν έχουμε τις δομές για να γίνει κάτι τέτοιο. Η φυλακή να είχε ξεχωρισμό, δηλαδή, αναλόγως με το αδίκημά σου να είσαι και σε πτέρυγα. Οι χρήστες με τους χρήστες, οι παιδευαστές με τους παιδευαστές, οι δολοφόνοι με τους δολοφόνους... απ τη στιγμή που δεν υπάρχει αυτό... δηλαδή δε γίνεται εγώ να μπω για δίπλωμα για παράδειγμα μέσα ... μέσα μπορεί να μπει ο οποιοσδήποτε ...οδηγός;

Ναι

Έχεις αμάξι;

Ναι

Μπορεί να γίνει το οτιδήποτε, κούφια η ώρα μη γίνει τίποτα, και να μη μπορέσεις να κάνει οτιδήποτε και να βρεθείς φυλακή, πάει να πει ότι είσαι.... Και να πας για κάποιο αδίκημα ΚΟΚ, και να πας και να είσαι με πέντε ισοβίτες που έχουνε σκοτώσει καμιά δεκαριά ο καθένας. Να σε βάλουνε στον ίδιο χώρο μαζί τους. Άντε επιβίωσε.

Γιατί δε θα επιβιώσω;

Όταν μπαίνεις μέσα σε λιοντάρια, πρέπει να γίνεις και συ λιοντάρι.

Πιστεύεις ότι θα υπάρχει βία από τη μεριά τους, αυτό εννοείς;

Δεν υπάρχει περίπτωση να μην υπάρχει. Ζεις σε ένα χώρο με δέκα ανθρώπους, αυτοί οι δέκα άνθρωποι ο καθένας έχει το δικό του σκεπτικό. Όταν αυτοί οι δέκα άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους γιατί είναι ισοβίτες και εγώ έχω πάει για ένα μήνα, διακοπές, δε με βλέπουνε καν. Και να με σφάζουνε δε με βλέπουνε καν. Σιγά ένας λιγότερος.

Δεν έχει αξία η ανθρώπινη ζωή;

Όχι. Μεσ τη φυλακή όχι,

Γιατί;

Γιατί υπάρχουνε τέτοια μυαλά, γιατί υπάρχουνε άνθρωποι που είναι ισοβίτες, δηλαδή έχε τύχει και έχω γνωρίσει έναν άνθρωπο που είχε θανατική ποινή [...] στην Ελλάδα και είχε θανατική ποινή. Ο τελευταίος που έχει μείνει με θανατική ποινή.

Δεν υπάρχει πια η θανατική ποινή στην Ελλάδα.

Τα χω διαβάσει όλα , τα ξέρω, ναι δεν υπάρχει έχει γίνει ισόβια αλλά ήταν ο τελευταίος που ήταν με θανατική ποινή.

Πόσο μεγάλος σε ηλικία;

Εξήντα κάτι, εξήντα ένα; Το 84 που γεννήθηκα εγώ, αυτός μπήκε φυλακή. Έχει σφάζει τετρακόσια άτομα το λιγότερο, είκοσι εφτά χρόνια σκαστό μεσ τη φυλακή. Μία – μία , είκοσι εφτά χρόνια μία – μία. Δεν έχει να χάσει κάτι, όσους και να σφάζει. Τον κρατάει ήδη το κράτος παράνομα.

Νομικά δεν θα αλλάξει.

Ναι δεν αλλάζει νομικά. Η ζωή του; Θα αλλάξει ο χαρακτήρας του; Σωφρονίστηκε αυτός ο άνθρωπος;

Δεν σωφρονίζεσαι μεσ τη φυλακή...

Όχι. Ένας άνθρωπος για να σωφρονιστεί θα πρέπει να υπάρχουν και δομές. Εμείς σαν κράτος δεν έχουμε δομές. Ναι είναι καλή η φυλακή και η γνώμη μου είναι για ένα χρόνο να πηγαίνουνε όλοι οι άνθρωποι. Υποχρεωτικά. Φυλακή όμως όχι.... Ιδικά οι δικαστές και η αστυνομία. Απ τη στιγμή που θέλεις αυτό το σώμα θα βγάλεις και φυλακή, φυλακή. Όχι δημόσια υπηρεσία να είναι καφεδάκι και άραγμα. Φυλακή. Να τους κλείνουνε και να τους ανοίγουνε όπως και εμάς. Για να ξέρουνε να δικάζουνε καλύτερα, να ξέρουνε να ξεχωρίζουνε, να ξέρουνε να σέβονται.

Δε συμβαίνει αυτό;

Όχι δε συμβαίνει αυτό στην ελληνική δικαιοσύνη. Δε σέβεται η ελληνική δικαιοσύνη. Δε γίνεται ένας άνθρωπος για Εγώ για έναν άνθρωπο που συνάντησα στη Πάτρα

για ένα εννιάχρονο κοριτσάκι και ένα εντεκάχρονο αγοράκι να τα χει βιάσει και τα δύο και να πηγαίνει στο δικαστήριο και να ακούει να παίρνει ανασταλτικό και να του λένε άμα το ξανακάνεις στα δέκα χρόνια θα δικαστείς και για αυτό. Και μεις που κάναμε ληστείες για να σώσουμε μια κατάσταση και για τα λάθη μας και για τα ... για τα λάθη μας, πάνω από όλα για τα λάθη μας, να βγάζουμε ένα καράβι φυλακή. Θα μου πεις και συ πήγαινες και τρομοκρατούσες κόσμο και αυτό είναι λάθος ,να το πληρώσω, αλλά όχι και τόσο. Όχι τόσο ακριβά. Και ο άλλος που καταστρέφει μια ψυχή να τη βγάξει αθώος. Αθώος... είναι ανασταλτικό και σου λέει άμα το ξανακάνεις θα σε δικάσουμε. Υπάρχει, είναι δικαιοσύνη αυτό; Το βλέπεις για δικαιοσύνη; Αυτό στη φυλακή είναι άδικο και τους τσακίζουμε στο ξύλο αυτούς τους ανθρώπους. Γιατί δε τιμωρούνται. Εμείς τιμωρούμαστε αυστηρότατα και ναι να τιμωρηθώ, εγώ δε διαφωνώ, έκανα λάθος; Να τιμωρηθώ, δε διαφωνώ σε αυτό, όμως κάτι που είναι, παρανοϊκό, κάτι που είναι ακραίο, και πρέπει να τιμωρηθεί αυστηρότατα, απ το κράτος, απ τη δικαιοσύνη, του λέει δέκα χρόνια ανασταλτικό, άντε λεβέντη μου βγες έξω και ξανακάντο αλλά πρόσεχε δέκα χρόνια, μη σε ξαναπιιάσουμε.

Να σε ρωτήσω όμως κάτι βρε Γ, αυτό που λες όπως είπες είναι ακραίο, γιατί καταστρέφει ανθρώπινες ψυχές, όμως αν σκεφτεί κανείς αυτό, δεν υπάρχει τιμωρία που να αρμόζει..είναι μη αναστρέψιμο αυτό που έχει γίνει.

Υπάρχει, θα σου πω. Υπάρχει τιμωρία για αυτό το πράγμα.

Και το θέμα είναι η τιμωρία, ή να αλλάξει αυτός ο άνθρωπος; Ποιο είναι το θέμα;

Υπάρχει τιμωρία και με δομές να αλλάξει αυτός ο άνθρωπος. Γιατί καταλαβαίνω και είναι λογικό , ένας άνθρωπος που κάνει μια τέτοια πράξη να έχει κάτι στο μυαλό του. Να μην είναι καλά δηλαδή το μυαλό του , να έχει ξεφύγει το μυαλό του, γιατί δεν είναι φυσιολογικό, να κάνεις κάτι τέτοιο. Για να φτάσει ένα μυαλό να κάνει αυτό, πάει να πει ότι κάτι γίνεται. Αν υπήρχανε δομές εγώ δεν θα άκουγα τόσα χρόνια γιατί θα μου λέγανε έλα δω, τι έκανες, ληστείες, για ποιο λόγο τα έκανες, ψάξε, ψάξε όμως γιατί αυτός που έκανε κάτι, να υπάρχει κοινωνική υπηρεσία να ξέρει ποιος είμαι, να ξέρει για ποιο λόγο, να ξέρει γιατί έγινε αυτό, να τιμωρηθώ, δε διαφωνώ. Η τιμωρία μου, όταν κάνω ένα λάθος μία παρανομία ναι να τιμωρηθώ. Όμως δεν υπάρχουν οι δομές αυτές. Ακόμα και όταν αποφυλακιστεί, πάλι δεν υπάρχουν πολλές δομές, βλέπεις ψάχνω να βρω τι μπορώ να κάνω που να είναι σωστό, να μη πέσω σε λάθος. Να μη πέσω πάλι στα ίδια. Άμα είναι να κάνουμε τα ίδια λάθη, τότε δεν είναι λάθος,

τότε είναι μαλακία. Άμα κάνεις το ίδιο πράγμα δύο φορές, τότε είναι μαλακία δεν είναι λάθος. Το λάθος είναι μία φορά. Λες έκανα λάθος. Τώρα ξέρω. Δε το ξανακάνω, αλλά άμα το ξανακάνω δεύτερη φορά, τότε είναι μαλακία.

Συμβαίνει όμως, ξέρεις, οι περισσότεροι άνθρωποι μπαίνουν μία φορά φυλακή και ξαναμπαίνουν ξανά και ξανά.

Έχουν αποφυλακίσει έναν άνθρωπο έξι φορές. Και τον πιάνω εγώ και του είπα, Κωστάκη την επόμενη φορά που θα σε δω έχεις το λόγο μου του λέω, θα σε δείρω. Την επόμενη φορά που θα σε ξαναδώ θα σε δείρω. Και την επόμενη φορά που τον είδα του έδωσα μία μπάτσα. Έκλεψε αυγοτάραχο αυτή τη φορά και τον ξανακλείσανε μέσα. Γιατί ντάξει αυτό είναι από τρέιλερ, είναι... κλέβει κάτι για να πάει να ψωνίσει να ...είναι εξαρτημένος, εκεί ναι. Αυτόν τον άνθρωπο αν τον είχαν εδώ μέσα, τι θα κάνανε; Να έπαιρναν τον άνθρωπο αυτόν να τον βάζανε κάπου κλειστά να γίνει καλά, χωρίς κέντρα, με εργασιοθεραπεία...

Για να απεξαρτηθεί

Να απεξαρτηθεί. Με εργασιοθεραπεία. Να απεξαρτηθεί να γίνει χρήσιμος άνθρωπος στη κοινωνία. Άμα τον αφήσεις αυτόν τον άνθρωπο και κλέβει αυγοτάραχα, λογικό είναι να πάει και αύριο μεθαύριο σε μία γιαγιά, να πάρει τη σύνταξή της. Και όταν δεν υπάρχει κράτος να τον βοηθήσει, αυτός ο άνθρωπος είναι εξαρτημένος. Στη χαρμάνια του πάνω για να πιεί, θα κάνει τη μαλακία. Θα τη κάνει. Θα σου πάρει το κινητό και θα τρέχει, γιατί έτσι είναι η ζωή, για να πιεί να μη πονάει. Για να πει να μη πονάει θα το κάνει. Κάποια πράγματα είναι μετρημένα. Αν είχαμε δομές, θα ήμασταν κράτος. Τώρα δεν είμαστε κράτος.

Γ η σχέση σου με τους υπαλλήλους τους σωφρονιστικούς, ποια είναι; Πιστεύεις ότι σε έχουν βοηθήσει άνθρωποι από αυτούς;

Εεε... Ναι με έχουνε βοηθήσει, ίσως κάποιες συζητήσεις που έχω κάνει με κάποιους ανθρώπους. Ναι μπορώ να πω ότι κάποιος, γιατί και εκείνοι είναι ένα επάγγελμα, είναι ένα επάγγελμα. Ο σωφρονιστικός είναι ένα επάγγελμα. Ο σωφρονιστικός, υπάρχουνε, είναι, πώς να στο πω, άνθρωποι. Δηλαδή ...

Γιατί είπες πριν ότι δεν υπάρχει σεβασμός, γι αυτό σε ρωτάω.

Ναι, οι υπάλληλοι σέβονται τους κρατούμενους. Υπάρχουν αυτοί που σέβονται και υπάρχουν και αυτοί που δεν σέβονται, είναι άλλο, κατάλαβες; Όμως υπάρχουν και κάποια παιδιά, που είναι καλά παιδιά. Δηλαδή, σε βλέπουνε τρελαμένο, είσαι... έχεις μάθει κάτι έξω από την οικογένειά σου και είσαι τρελαμένος. Υπάρχει αυτός που θα σε ηρεμήσει, που θα σου πει ηρέμησε, κάτσε να συζητήσουμε, θα σε κεράσει ένα

καφέ, είναι δύσκολα μες τη φυλακή τα πράγματα. Εεε... Υπάρχουν αυτοί που σε καταλάβουν, υπάρχουν αυτοί που είναι τα λαμόγια, υπάρχουν διάφοροι και εκεί είναι... η φυλακή είναι μια μπίζνα. Μια μπίζνα, ένα μαγαζί γωνία. Από παντού βγάζουνε λεφτά, από παντού, όλο αυτό για τα λεφτά γίνεται, όλα. Όλοι όλοι όλοι όλοι, τα πάντα είναι για το χρήμα. Τα πάντα. Εμένα με θέλει το κράτος να είμαι αυτός που είμαι.

Τι εννοείς;

Το κράτος θέλει τους πιτσιρικάδες, μες τα ναρκωτικά, μες την αλητεία. Μέσα σε αυτά, να κοιμίζει τον κόσμο, τι νομίζεις, αυτό θέλει το κράτος, τι θέλει; Σου λέει ας τους να έχουν να δουλέψουν οι δικηγόροι, ο δικηγόρος τι θα γίνει; Κλέφτης; [...] ο αστυνόμος τι θα γίνει; Άμα δεν είναι αυτοί που κάνουνε τα μπάχαλα στη Αθήνα παραδείγματος χάρη. Ο τζαμάς τι θα γίνει; Όλοι κλέφτες θα γίνουνε; Ας πάρει και κανένα κανένα άλλο επάγγελμα, [γελάει], ε τι; Όλοι κλέφτες θα γίνουνε;

Άρα χρειάζεται για να λειτουργεί η μηχανή;

Ναι είναι αλυσίδα, λάδι. Ένα σύστημα στο... ένας μηχανισμός είμαστε. Γρανάζια όλα, είναι γρανάζια.

Πιστεύω ότι θα γινότανε και χωρίς τη φυλακή. Θα μπορούσαν όλα αυτά να ήταν ας πούμε σχολεία. Μας λείπουνε σχολεία, μας λείπουν πράγματα που δε ξέρουμε και θα μπορούσαμε να τα μάθουμε. Η μάθηση δε τελειώνει ποτέ, θα μπορούσαν όλοι αυτοί να είναι εκπαιδευτές σε κάτι. Δε χρειαζόταν απαραίτητα να είχαμε δικηγόρους, ή σωφρονιστικούς, μπορούσαμε να τους απορροφήσουμε διαφορετικά. Θα μπορούσαμε να μάθουμε στον Γ να μάθει κάτι άλλο.

Λέει μία ιστορία, πολύ... γεράκος. Λέει μια ιστορία, εεε... για τις φυλακές. Πως φτιαχτήκανε οι φυλακές. Τότε παλιά που φτιάζανε τη πρώτη φυλακή, είναι αυτός που σκέφτηκε τη πρώτη φυλακή και όποιος κάνει κάποια πράγματα να κλείνεται μέσα. Και γυρνάει και λέει ο ένας στον άλλον και ποιος θα τους φυλάει; Αυτοί είναι οι χειρότεροι, οι κακοποιοί ξέρω γω, ποιος θα τους φυλάει; Του λέει θα βάλουμε χειρότερους απ αυτούς, να φυλάνε αυτούς. Κάπως έτσι, δε θυμάμαι ακριβώς το... δηλαδή θα βάλουνε χειρότερους από μας, οι άλλοι θα είναι, η υπηρεσία χειρότεροι. Και έτσι είναι και στη πραγματικότητα, αυτό είναι. Στη πραγματικότητα αυτό είναι. Τώρα σαν υπηρεσία, κάθε φυλακή έχει τα δικά της εεε... πατήματα, η μία υπηρεσία λειτουργεί έτσι ή άλλη λειτουργεί έτσι. Η μία σου επιτρέπει να έχεις ξυλάκια χειροτεχνίας η άλλη φυλακή δε σου επιτρέπει. Σου λέει εγώ στο απαγορεύω. Το ξυλάκι μπορεί να το κάνεις σουβλί να σφάξεις κάποιον άλλο. Είναι διάφορα, είναι

πως θα κινηθεί. Προγράμματα, χρειάζονται προγράμματα με τις φυλακές. Με μεθαδόνης, με φάρμακα , με τέτοια [...] και εργασιοθεραπεία, και εργασιοθεραπεία, θέλει ανοιχτές φυλακές. Δύο φυλακές , τρεις κλειστές που είναι οι τοπ κακοποιοί, αυτοί που δεν λένε να συμμορφωθούνε και που λένε να γίνει διαχωρισμός στις φυλακές, εγώ είμαι υπέρ. Είναι διάφορα, είναι διάφορα πράγματα.

Γ αν έβγαινες αύριο απ τη φυλακή, αν έβγαινες αύριο. Κάποια στιγμή θα βρεθείς σε αυτό το βγαίνω αύριο. Πιστεύεις, επειδή είπες πριν ότι υπάρχει στάμπα, πιστεύεις ότι βγαίνοντας θα μοιραζόσουνα αυτή την εμπειρία με άλλους ανθρώπους; Θα το έλεγες εύκολα;

Όχι

Όχι. Για να μην υποστείς τη προκατάληψη εννοείς;

Ναι, πιο εύκολα θα το έλεγα σε ένα ξένο άνθρωπο, δηλαδή, πώς να στο πω, έχω επιλέξει να κάνω νέα πράγματα στη ζωή μου. Καινούρια πράγματα, καινούριους ανθρώπους στη ζωή μου, καινούριους φίλους, καινούρια όλα. Εεεε.... Ακόμα είμαι σε μεταβατική φάση, όπως είπε και η ψυχολόγος, πρέπει να αποφυλακιστώ και να δω πραγματικά το τι θέλω. Γιατί είμαι όντως σε μεταβατική φάση. Δε μπορώ να πω τι είναι αυτό που με [...] να αποφυλακιστώ και να δω τι είναι αυτό που [...] πάλι στα πόδια μου. Δε μπορώ να πω τι θα γίνει, δε ξέρω ούτε εγώ ο ίδιος. Βλέποντας και κάνοντας δηλαδή ..

Δε θα το εκμυστηρευόσουνα εύκολα.

Ε όχι. Πιο πολύ από ντροπή.

Γιατί;

Γιατί δεν είναι και ότι το καλύτερο.

Δηλαδή επειδή εσύ δεν θα ένιωθες άνετα.

Ναι, δε θα ... δεν είμαι άνετος με αυτό.

Αν πήγαινες να βρεις δουλειά, θα το έγραφες στο βιογραφικό σου;

Μα γιατί να μη το γράψω; Μα είναι κάτι που μπορούν να το βρύνε και να πας στον εργοδότη σου, να πας για δουλειά και να σου πει , έχεις κάνει φυλακή και δε μας το πες;

Πώς να το βρει; Υπάρχει απόρρητο, δεν υπάρχει;

Όχι. Εύκολα μπορεί αν το βρει, ο καθένας μπορεί να το βρει.

Πως μπορεί να το βρει;

Με το ονοματεπώνυμό μου, όλα μπορεί να τα βρεις, πας σε ένα δικηγόρο και το βρίσκει.

Εντάξει τώρα δε θα πάει κάποιος να το κάνει αυτό για κάθε υπάλληλο που θα προσλάβει. Που να φανταστεί ότι εσύ ήσουν στη φυλακή; Μπορεί εσύ να είχες οποιονδήποτε λόγο και ήσουν άνεργος, άλλωστε έχει συμβεί σε πολλούς ανθρώπους να ναι για χρόνια άνεργοι, πολλά χρόνια, δε χρειάζεται να είσαι στη φυλακή για να μη δουλεύεις.

Όχι σε θέμα δουλειάς, όταν θα πας να σε εμπιστευτεί ένας άνθρωπος, και να εργαστείς απέναντι σε αυτόν τον άνθρωπο, θα πρέπει να είσαι και εντάξει απέναντί του. Δε μπορεί να μη λες αυτά τα σοβαρά πράγματα. Να ξέρει με ποιον έχει να κάνει. Δε μπορώ εγώ να πάω να δουλέψω σε έναν άνθρωπο σε ένα μαγαζί και να μη ξέρει ότι έχω κάνει φυλακή.

Γιατί όχι; Εσύ μπορεί να είσαι σωστός απέναντί του, μπορεί να μην συνεργαστείς άσχημα με αυτόν.

Εγώ δεν θα είμαι σωστός. Θα ήμουν σωστός και θα μπορούσα να δουλέψω άνετα στη δουλειά που θα κάνω και να τη κάνω και καλά, μόνο όταν με γνωρίζει. Γιατί όταν του κρύβεις πράγματα, δεν θα ήμουν εγώ άνετος. Δε θα μπορούσα εγώ μέσα μου...

Οπότε θεωρείς έντιμο να το πεις.

Ναι. Το πιο έντιμο είναι να ξεκαθαρίζεις τη θέση σου. Και να μη βρεθείς σε κάποια φάση να δώσεις εξηγήσεις για αυτά τα πράγματα. Το ξεκαθαρίζεις απ την αρχή, είσαι εντάξει απέναντί του, ξέρει με ποιον άνθρωπο έχει να κάνει, και δεν έχεις παρεξηγήσεις στο μέλλον.

Σε άλλους ανθρώπους όμως είπες δεν θα το έλεγες.

Ναι δηλαδή, αν πάω να γνωρίσω τώρα μία κοπελίτσα δε θα της πω ήμουν φυλακή.

Γιατί;

Τη πρώτη μέρα δε θα της πω ότι ήμουν φυλακή.

Εκεί γιατί δε θεωρείς ότι θα είσαι ανέντιμος;

Δεν θα το κρύψω, απλά θα καθυστερήσω να το πω.

Στον εργοδότη από τη πρώτη στιγμή.

Ναι γιατί εκεί είναι κάτι που είναι διαφορετικό, γιατί έναν άνθρωπο όταν τον γνωρίζεις μπορεί να μην μου κάνει αυτός ο άνθρωπος που γνωρίζω. Και δεν θα ξέρει ότι είμαι φυλακή ότι... απ τη πρώτη στιγμή ταμπέλα; Να τον δω, και αν μου κάνει και είναι χρήσιμος στη πορεία μου και είναι εντάξει, και δεν είναι τοξικός άνθρωπος, δε με πάει πίσω, αν δεν είναι τοξικός, τότε θα του μιλήσω. Αν είναι εντάξει δηλαδή και είναι καλοδεχούμενος να μπει και στο σπιτικό μου, τότε να του μιλήσω. Καταλαβαίνεις πως το λέω; Με ποια έννοια; Αν δε μου κάνει και είναι τοξικός, είναι

οτιδήποτε και με πάει πίσω, γεια σας. Δε πρόκειται να μιλήσω. Εκεί που πρέπει, βλέπεις, διαβάζεις το νόημα. Εμείς που είμαστε στη φυλακή έχουμε μάθει να βλέπουμε και να καταλαβαίνουμε τον άλλον όπως είναι. Πολύ σημαντικό, απ το περπάτημά του, απ τα μάτια του, απ τον τρόπο που σε κοιτάει, καταλαβαίνεις, είναι σημαντικό. [..]

Γ είπες στην αρχή ότι θεωρείς ότι είναι επιλογή σου αυτά που σε οδήγησαν στη φυλακή , ότι εσύ επέλεξες να κάνεις αυτά τα πράγματα και όχι κάτι άλλο, και έτσι η λογική συνέπεια ήταν να υπάρχει αυτή η πορεία ας πούμε. Όμως ένα παιδί, γιατί ήσουν παιδί, όταν ξεκινάει να κάνει κάτι τέτοιο, έχει κάποιο λόγο, όταν ένα παιδί νιώθει τους καθηγητές του ότι προσπαθούν να του επιβληθούν, (ίσως και να συμβαίνει, δε το ξέρω) ή όταν προσπαθεί να αντιδράσει απέναντι σε πολλά πράγματα, ότι νιώθει μέσα του διάθεση να κάνει πράγματα που θεωρούνται ενάντια στο νόμο, υπάρχει κάποιος λόγος. Εσύ που δίνεις αυτή την αιτία, αυτή την ευθύνη αυτών που έκανες; Εσύ έκανες αυτές τις επιλογές, κάποια άλλα παιδιά στην ηλικία σου είχαν την επιλογή να μάθουν ορθογραφία ας πούμε ή να μάθουν μαθηματικά, εσύ γιατί έκανες αυτό; Γιατί πιστεύεις;

Γιατί διάλεξα αυτό το δρόμο. Ήταν το πιο εύκολο. Για να κάνεις λεφτά, ένα όνομα, γρήγορες παρέες, μηχανάκια γρήγορα, όλα γρήγορα, για να κάνεις γρήγορα αυτός ήταν ο εύκολος δρόμος. Να στο πω απλά, όλα γίνονται για κάποιο λόγο σε αυτή τη ζωή, πιστεύω ότι ένας άνθρωπος την ώρα που πέφτει στα ναρκωτικά, πέφτει για να δείξει κάτι, είναι μία αντίδραση. Από κάποια αντίδραση έκανα όλα αυτά. Πως λέμε σε κάθε δράση, υπάρχει μια αντίδραση. Έτσι ακριβώς είναι και στη ζωή. Όταν ένα παιδί αντιδρά και πάει και πέφτει στα ναρκωτικά ή κλέβει ή γίνεται παραβατικό ή βίαιο ή χτυπάει κόσμο, κάτι συμβαίνει, κάτι υπάρχει πίσω από όλο αυτό. Κάτι λείπει και αυτό που λείπει είναι η οικογένεια.

Αυτό σου έλειπε;

Ναι. Είχα πάει ψυχολόγο από το δεκατρία μου μέχρι το δεκαεννιά, προσπαθώ να λύσω όλα μου τα θέματα και από πού προέρχονται όλα αυτά, [...] αυτό ψάχνω να βρω και εγώ, το τι ακριβώς φταίει. [...] όταν πας να βγεις ο πατέρας θα πει κάτσε μέσα, κάτσε μέσα μη σηκωθώ πάνω, [γελάει], σίγουρα μου έλειψε αυτό, αυτό στη ζωή μου, να έχω στόχο. Όταν ένα παιδί απ τα έντεκα του δεν έχει στόχο, πάει να πει ότι [...] είναι θέμα χρόνου να καταλήξει φυλακή ή στο χώμα ή τελειωμένο [...] αυτοί οι τρεις τρόποι υπάρχουνε.

Η μαμά σου δε σου έβαζε όρια;

Η μαμά μου δε μπορούσε να βάλει όρια στον εαυτό της, θα βάλει σε μένα; Δύσκολο και σκληρό αυτό που λέω, αλλά έτσι είναι, είναι η πραγματικότητα. Μια γυναίκα με δύο παιδιά αγόρια, αγρίμια, για να καταφέρει να τα φέρει βόλτα, μπήκαμε φυλακές, δε μας μεγαλώσανε και με παιδεία οι γονείς μας. Η οικογένεια και τα πάντα ξεκινάνε από κει. Το παιδί όταν μεγαλώνει, η αδερφή μου παράδειγμα, μέχρι τα δώδεκα δεκατρία θα απορροφάει πράγματα, μετά έχει τη δικιά της, και τώρα έχει τη δικιά της άποψη, όμως απορροφάει πολύ, ότι απορροφήσει αυτά θα βγάλουν ένα αποτέλεσμα. Οι γνώσεις που έχει πάρει, όχι το σχολείο, από την οικογένεια από το σπίτι, αυτά που έχει πάρει, αυτά θα βγούνε στη πορεία. Όπως μάθεις ένα παιδί. Ένα σκυλάκι που θα πάρεις και θα μεγαλώσεις, αν μάθεις το σκυλάκι να κυνηγάει ένα ξύλο, θα κάνει αυτό. Θα κυνηγάει και θα φέρνει ένα ξύλο. Ότι το μάθεις αυτό θα κάνει σε όλη τη ζωή του.

Σε μάλωνε η μαμά σου;

Όχι, δεν είχαμε και χρόνο να με μαλώσει, δεν υπήρχε στο σπίτι.

Σε μεγάλωναν οι παππούδες σου;

Ναι παππούδες, θείοι, θείες. Γύρω γύρω. Εεε.... Έτσι η πραγματικότητα είναι αυτή. Έχω αντιμετωπίσει πολλά πράγματα.

Γ σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η δεύτερη βιογραφική συνέντευξη έγινε σε καφετέρια ξενοδοχείου στη Πλατεία Καραϊσκάκη του Μεταξουργείου, στις 19 Δεκεμβρίου 2019. Ο χώρος άνετος και ήρεμος. Ο κος Νίκος (επέτρεψε την αναφορά του ονόματός του) είναι μεγάλος σε ηλικία. Η συνάντηση δεν έγινε τυχαία, ούτε μέσω κάποιας δομής, κανονίστηκε με τη βοήθεια κοινού γνωστού, χωρίς όμως να υπάρχει πρότερη γνωριμία.

Αποκωδικοποίηση

Η ερώτησή μου αρχικά, είναι μία και είναι γενική. Με ενδιαφέρει η ζωή σας από τη περίοδο πριν βρεθείτε στη φυλακή, από τη παιδική σας ηλικία από όταν θυμάστε τον εαυτό σας, μέσα στη φυλακή και μετά από αυτή. Οι δυσκολίες που πιθανά να αντιμετωπίσατε, μπορεί και όχι, το ξέρετε μόνο εσείς, ο χώρος της

φυλακής, το πώς μπορεί να ζήσει ένας άνθρωπος εκεί μέσα και το πριν για το πώς μπορεί να φτάσει ένας άνθρωπος εκεί μέσα.

Ναι. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν ε;

Ναι

Λοιπόν, μεγάλωσα από φτωχή οικογένεια, εεεε.... Απ τα παιδικά μου χρόνια δούλεψα, τελείωσα νυχτερινό γυμνάσιο, σπούδασα, εεεε.... Δημιούργησα οικογένεια, έκανα αρκετές δουλειές, ξεκίνησα να είμαι με αυτό που ασχολιόταν ο πατέρας μου, μανάβης, στη συνέχεια δούλεψα σε τουριστικό γραφείο, έγινα επαγγελματίας [...] το επάγγελμα αυτό είχε φθίνουσα πορεία και ασχολήθηκα με τα ασφαλιστικά. Μέχρι που πήρα και σύνταξη από κάποια χρόνια και μετά. Δημιούργησα οικογένεια, έχω δύο παιδιά, έχω δύο εγγόνια, εεεε Πέρασα δύσκολα στη ζωή μου, γιατί την εποχή που γεννήθηκα εγώ υπήρχε φτώχεια στην Ελλάδα, την δεκαετία του 60'-70', σήμερα που μιλάμε είμαι 65. Έτσι; Λοιπόν, δεν ήταν και εύκολα, δουλεύοντας όμως όλα πήγαιναν καλά. Στο τελευταίο επάγγελμα που έκανα, το ασφαλιστικό, συνέβησαν διάφορα προβλήματα [μιλάει για 2' στο τηλέφωνό του]. Συγγνώμη είναι η δουλειά μου τέτοια που πρέπει να απαντάω.

Καταλαβαίνω

Λοιπόν όπως έλεγα πριν πέρασα δύσκολα και στη τελευταία δουλειά που έκανα μεσολάβησαν διάφορα προβλήματα όχι με υπαιτιότητα δικιά μου αλλά με υπαιτιότητα των εταιριών που κλείσανε και ο κόσμος έχασε τα λεφτά του, με αποτέλεσμα να μου δημιουργηθεί ένα οικονομικό πρόβλημα το οποίο στο μέγιστό του το είχα τακτοποιήσει, αλλά επειδή η νομοθεσία και ο τρόπος που δημιουργήθηκε το πρόβλημα αυτό με εξέθετε νομικά και ποινικά, σε κάποια διαδικασία επειδή δεν είχε τακτοποιηθεί όλο το υπόλοιπο, βρέθηκα να έχω μία ποινή η οποία παρότι είχα εξοφλήσει το 99% του ποσού, το δικαστήριο θεώρησε ότι το αδίκημα έπρεπε να τιμωρηθεί, και βρέθηκα να φάω μία ποινή πέντε χρόνια. Με την έφεση που έγινε ήταν τέσσερα με αποτέλεσμα μέχρι να δημιουργηθεί η διαδικασία του δικαστηρίου, του εφετείου και τα λοιπά, να μείνω στη φυλακή κατά εννέα μήνες. Ένα δείγμα το οποίο με αδικήσε εν πάση περιπτώσει. Αυτός ήταν και ο λόγος, ήταν οικονομικός ο λόγος, μεταξύ εμένα και της επιχείρησης, η οποία επιχείρησης σκεφτείτε ότι ήρθε και κατέθεσε υπέρ μου, το δικαστήριο δε το έλαβε υπόψη, ούτε το έντιμο του βίου, ούτε ότι ήμουν οικογενειάρχης, ούτε ότι ήμουν επαγγελματίας κάποια χρόνια, τριάντα πέντε όχι ένα και δύο, με τέσσερα γραφεία, με υπαλλήλους, με κόσμο, και οι οφειλέτες που λογικά σαν εταιρία, έπρεπε να έχουν κάνει μήνυση, συμφωνημένα

αυτά, και είπαν ότι είχα εξοφλήσει κατά 99% το υπόλοιπό του, να σκεφτείτε ότι ήτανε η οικονομική μας διαφορά εν γνωσμένη από τη πρώτη στιγμή και από εκείνους και από εμένα διακόσες είκοσι χιλιάδες και είχα δώσει τις διακόσες δέκα, χρωστούσα δέκα χιλιάδες. Το δικαστήριο θεώρησε καλό να με δικάσει και με δίκασε με μία ποινή που δε μπορούσε να έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, τα πέντε χρόνια κάθειρξη είναι κάθειρξη, οπότε θα έπρεπε να τρέξω το εφετείο να γίνει γρήγορα ώστε να μην είμαι στη φυλακή. Και στο εφετείο μετά από εννέα μήνες κατ εφαρμογή η κάθειρξη έγινε φυλάκιση τέσσερα χρόνια [...] δε κάνει, απηλάγει, βγήκα έξω. Βέβαια η ρετσίνα έμεινε. Ενώ θα μπορούσε να μην υπήρχε. Έτσι; Αυτά αφορά για το πώς βρέθηκα εκεί. Μέσα εκεί εμένα δε με ακούμπησε. Δε με ακούμπησε γιατί; Γιατί είχα την οικογένειά μου τα παιδιά μου, τους φίλους μου, τους συνεργάτες μου, τις εταιρίες που όλα αυτά τα χρόνια συνεργαζόμουν μαζί, ήξεραν τι επαγγελματίας, τι άνθρωπος είμαι, οπότε για μένα είναι θέμα χρόνου, ήξερα το πότε θα βγω. Τώρα θα ήταν εννέα μήνες θα ήταν ένα χρόνο, ήταν θέμα διαδικασίας. Βέβαια οι συνθήκες μέσα εκεί είναι καλό κανείς να μην της ζήσει. Εγώ είδα και άκουσα πράγματα και θάματα. Δύσκολες καταστάσεις, η διαβίωση και αν δε μπορούσες να είσαι και σε μια δραστηριότητα ακόμα χειρότερα. Δύσκολα πολύ δύσκολα. Μέσα εκεί. Βγαίνοντας έξω βέβαια, αυτό με ενόχλησε, ενώ είχα όλη τη στήριξη, τη συμπαράσταση, απ έξω προς τα μέσα, όταν βγήκα, κάποιοι, δε ξέρω γιατί, περιμένανε να δούνε κάποιο ζόμπι. Όταν με είδανε, μετά από μερικές μέρες, τους ήτανε περίεργο, δε ξέρω τι περιμένανε να δούνε. Μπορώ να σου πω ότι βγήκα και ανανεωμένος εγώ. Ήταν μάλιστα, μου έκανε εντύπωση από κάποιους, κάποια δευτερόλεπτα δεν άρθρωναν κουβέντα, ήταν σαν να μην έλειπες ποτέ. Είναι σαν να μην έλειπες ποτέ, λέω γιατί, τι περίμενες να δεις; Ένα πολύ καλό φίλο. Τι περίμενες να δεις; Κανά ζόμπι; Γιατί ο κόσμος δε ξέρω τι λέει απ έξω όσο εγώ ήμουν μέσα αλλά πράγματι, όταν βγαίνεις έξω, όταν εγώ πήγα σπίτι, μία δύο μέρες πριν, μια χαρά βγήκα και πήγα έξω, με είδαν αγριεμένο. Τι έγινε έπαθες κάτι; Διότι άλλαξε εντελώς η ψυχολογία. Εγώ δε το καταλάβαινα, εκείνοι που με έβλεπαν τακτικά, τα παιδιά μου ας πούμε, λένε τι, σου συνέβη κάτι μέχρι να ρθεις; Όχι μια χαρά λέω. Τι συνέβη κάτι; Όχι. Αντίθετα κάποιοι με βλέπανε σαν να μην άλλαξε τίποτα. Σε εννέα μήνες, δέκα θα ρθει, δε ξέρω τι νομίζανε ότι θα βλέπανε. [γέλια] δε ξέρω τι μπορεί να βλέπανε. Βέβαια άλλοι άνθρωποι βγαίνουν σακατεμένοι μέσα απ τη φυλακή. Βγαίνουν σακατεμένοι γιατί είναι τα χρόνια που εκτίσουν, οι συνθήκες που επιβιώνουν, έτσι; Γιατί εγώ ήμουν και σε ένα χώρο διαφορετικό από κάποιους άλλους, θα έχεις ακούσει εκεί μέσα, διάφορες πτέρυγες τι και πως.... Εγώ

ήμουν στη... εκεί που είναι η Ζ', η Στ που λένε, ε τις πρώτες μέρες πήγα εκεί που ήμασταν πολλοί μαζί, μετά πήγα σε ένα άλλο που ήμασταν δύο τρεις μαζί, άλλο επίπεδο κόσμου είχαν διαχωρίσει τους επικίνδυνους από τα οικονομικά θέματα ας πούμε. Υπήρχαν άνθρωποι εκεί μέσα που χρωστούσαν στο ΙΚΑ , στο ΤΕΒΕ, και βολοδέρνουν επαγγελματίες , επιχειρηματίες, έτσι; Και να σέρνονται με διάφορους άλλους που εντάξει είναι αποβράσματα. Βέβαια η αντιμετώπισή τους σε κάποιους που κάναμε παρέα, δεν είχαμε ιδιαίτερες σχέσεις, κάναμε παρέα, ξαφνικά, ένα καλημέρα , γεια και θα τα πούμε.

Απομονώθηκαν....

Ναι. Δηλαδή είχα πάρα πολύ καλές σχέσεις. Σε κάποιους χώρους που πήγαινα εκτός από ένα δύο τρεις περιπτώσεις που ξέρουνε τη κατάσταση, γιατί έτυχε να έχουν περάσει και αυτοί από κείνο το κατώφλι, η αντιμετώπιση ήταν καλύτερη και από το εχθές. Ένας που δε ξέρει νομίζει ότι είσαι , αποδιοπομπαίος τράγος. Έτσι; Ιδικά στο πρώτο διάστημα δε μπορούσαν να , φυλακή τι έγινε, ενώ ήξεραν πολύ καλά τι έχει συμβεί και πως συνέβη. Εκεί ήταν ένα θέμα. Βέβαια μετράω τέσσερα χρόνια που είμαι έξω έτσι; Και βλέπω ότι σε κάποιους, τους έχει ενοχλήσει, δε τους κάνω, να το πούμε έτσι. Δηλαδή αν με δουν μαζί με κάποιους φίλους να ξέρουν ότι εγώ έχω περάσει από εκείνο το κατώφλι να τον παρεξηγήσουν. Κάπως έτσι. Αντίθετα, γιατί δε με ενδιαφέρει καθόλου αυτό, αντίθετα οι εταιρίες, ο κόσμος, η πελατεία μου, εκεί που ήταν τρία και τέσσερα, έγιναν εκατόν δέκα τέσσερα. Οι πόρτες ανοιχτές, όχι μόνο με αγκάλιασαν, γιατί ξέραν ποιος είμαι, έτσι; Και όταν δεν ήμουν παρόν, ήταν το παιδί μου, κάναμε θαύματα. Και ένας από αυτούς που ήταν και παραμένει, και όλα αυτά, γιατί περάσαμε πολλές στεναχώριες μαζί με τον Δημήτρη, κλεισίματα εταιριών. Δημήτρη εκείνος έχει πάθει ζημιές με την εταιρία; Ελεύθερα δεν έχω πρόβλημα, έχω χάσει πολλά εκατομμύρια εγώ και να μην ο πελάτης μου χάσει τα λεφτά του, ο Δημήτρης που είχε ο πελάτης του να μη χάσει τα λεφτά του, αυτά τα είχα επωμιστεί εγώ. Ε αυτό το πλήρωσα. Το πλήρωσα όμως και το εισέπραξα. Το εισέπραξα πως; Στο 99,9% των ανθρώπων που το εισέπραξα είναι μαζί μου. Αυτοί οι δύο οι τρεις οι πέντε οι δέκα, είναι αμελητέα ποσότητα, όμως είναι ένα κακό. Για σκεφτείτε κάποιους που δεν θα μπορούν να έχουν μία τέτοια δουλειά, πως αντιμετωπίζουν έξω; Γιατί μέσα είδα και άκουσα πράγματα , να χαλάνε οικογένειες, να σκοτώνονται, να περνάνε δηλαδή δυστυχία. Δυστυχία. Και δε μπορεί ένας χώρος σαν αυτόν εκεί πέρα η χωρητικότητα του να ναι για χ και να ναι τέσσερεις φορές το χ.

Ισχύει αυτό;

Ε βέβαια ισχύει. Ο ένας απάνω στον άλλο, απάνθρωπα πράγματα. Δε ξέρω αν θες κάτι άλλο.

Θα ήθελα να πούμε περισσότερα πράγματα για το χώρο μέσα εκεί και για τους ανθρώπους που ήταν όχι απαραίτητα μαζί σας, γιατί όπως είπατε ήσασταν διαχωρισμένοι, αν και από κάποιους ακούω το αντίθετο, ότι δεν υπάρχει διαχωρισμός, από τις φυλακές τις Κέρκυρας βέβαια, μου είπε ότι δεν υπάρχει διαχωρισμός.

Εκεί όχι, δεν υπάρχει.

Εκεί είναι... νιώθουν την απειλή μεταξύ τους δηλαδή.

Όταν λέω διαχωρισμός, τι εννοώ. Στη πτέρυγα εκεί που ήμουνα εγώ, ένα κομμάτι ήτανε οικονομικά θέματα, για τέτοιου είδους ποινικά αδικήματα, και ήταν και ένα κομμάτι που είχε ναρκωτικά, ληστείες, ιστορίες, μαζί έτρωγες, στην εκκλησία μαζί πήγαινες. Άλλοι στην εκκλησία πήγαιναν για να δουν τον άλλο που θέλαν να δουν. Έτσι; Δεν είναι..

Οπότε η απειλή παραμένει.

Η απειλή παραμένει βέβαια, βέβαια. Εγώ έζησα πράγματα. Να κλείνουν τις πόρτες και να τον σαπίζουν τον άλλο στο ξύλο. Είχαν έναν και πήγε να τον μαχαιρώσει. Αυτό εννοώ, ήταν ένας διαχωρισμός...

Τυπικός..

Τυπικός. Το ίδιο πράγμα, δεν αλλάζει. Η ταμπέλα είναι ίδια. Η ταμπέλα είναι ίδια, δεν αλλάζει. Το θέμα είναι εσύ τι ψυχικές ικανότητες έχεις, τι μυαλό μπορείς να έχεις να σκέφτεσαι και πως μπορείς να ξεφεύγεις από πράγματα. Κινδυνεύεις ανά πάσα στιγμή, φταις δε φταις. Μπορεί να κοιτάξεις στραβά και ο άλλος να μην έχει ξυπνήσει καλά ή κάτι να του έτυχε, να σε πάρει στο κυνήγι.

Να σε πάρει στο κυνήγι για να σε δείρει ή να σε σκοτώσει.....;

Χίλια δύο πράγματα μπορεί να συμβούν. Γιατί πεινάει, γιατί δεν έχει λεφτά να πάρει τσιγάρα, γιατί, γιατί, γιατί... εσένα να σε βλέπει να περνάς καλά, να σου φέρνουνε φαγητά και εκείνος να μην έχει. Πολλά μπορεί να συμβούν. Είναι το πώς θα σε δουν, δηλαδή, σε άλλες πτέρυγες κοιτάνε μέσα γίνεται ένας πανικός. Ακούς διάφορα, διάφορα ακούς.

Η πλειοψηφία των ανθρώπων που βρίσκονται εκεί μέσα, είναι όντως χρήστες;

Δε το ξέρω αυτό. Έχει και χρήστες. Έχει μία πτέρυγα που είναι οι χρήστες. Εμπόρους, χρήστες, έχει άλλες πτέρυγες που είναι για ληστείες, έχει άλλες που είναι για διάφορα.

Όχι, εννοώ αν είναι χρήστες, όχι αν είναι ο λόγος που μπήκανε φυλακή τα ναρκωτικά.

Αυτό δε το ξέρω. Δεν υπάρχει, κοίταξε καπνός που βγαίνει υπάρχει και φωτιά. Τώρα ... εμένα δεν έπεσε ποτέ στην αντίληψή μου εκεί που ήμουνα. Το τι ακούς... Μπορεί να ακούς ότι θέλεις. Το τι συμβαίνει, το ξέρουν καλύτερα οι κρατούντες [γελά] και διοικούντες.

Εσείς είχατε μία κοινωνική και οικογενειακή υποστήριξη, ένα δίκτυο συμπαράστασης πολύ δυναμικό γύρω σας, οπότε η αποφυλάκισή σας έκρυβε και πολλές αγκαλιές εντός εισαγωγικών για σας.

Βέβαια. Μεγάλες!

Αυτό είναι σίγουρα πολύ σημαντικό για το πώς μπορείτε να βιώσετε το μετά και το πιθανό στιγματισμό που υπάρχει στους ανθρώπους που βγαίνουν απ τη φυλακή.

Ο στιγματισμός υπάρχει. Στιγματισμός υπάρχει αλλά σε άλλους περνά απαρατήρητος, σε άλλους τους κάθεται και δεν φεύγει. Όταν λέω ότι σε άλλους περνάει και άλλους δε περνάει, εννοώ το εξής ότι στο κόσμο που με περίμενε πέσαν δηλαδή αυτό που είπε ένας φίλος όταν με είδε, ήταν σαν να μην έλειψες μέρα, δεν έχεις αλλάξει καθόλου, αυτό έχει να κάνει με την οικογένειά μου, στο μέγιστο. Υπήρχε ένα άλλο που δε ξέρω τι περίμενε να δει. Που εκεί υπάρχει στίγμα σου λέω αυτός.... Φυλακή..... άστον αυτόν..

Σας ρωτώ γιατί , είναι πολύ άοριστο αυτό που θα πω, είναι όμως γεγονός ότι ακούγεται ότι η κοινωνία έχει αλλάξει και ότι έχει γίνει πιο ανοιχτή σε αυτά τα ζητήματα. Αλλά από το ότι ακούγεται, από ότι το λένε κάποιοι οι οποίοι εργάζονται με αυτές τις ομάδες ...

Έχει γίνει ανοιχτή... εννοείς...;

Ότι δεν έχει τόσο αφοριστική διάθεση απέναντι σε αυτούς τους ανθρώπους. Αλλά ισχύει όμως πραγματικά;

Είναι... κοίταξε να δεις, είναι σε τι περιβάλλον βρίσκεσαι. Και πως θέλουν να σε δούνε. Σου λέω τώρα ας πούμε, στους εκατό που γνωρίζω εγώ, υπάρχουνε δέκα που αφορίζουν. Οι ενενήντα που σε αγκαλιάζουν....

Τότε η αναλογία είναι...

Αυτή είναι η αναλογία και σου πα και λίγο. Είναι μεγάλο το ποσοστό εκείνο που δεν θέλει να σε βλέπει. Ή ας πούμε επειδή σε ξέρει θα σου πει ένα γεια. Με τον τρόπο του σου γυρίζει τη πλάτη. Με τον τρόπο του, σου γυρίζει τη πλάτη. Εμένα δε μου

γύρισαν τη πλάτη, γιατί αυτοί που μου γύρισαν τη πλάτη, δηλαδή δε μου τη γύρισαν μου είπαν γεια, αλλά μου γύρισαν τη πλάτη όταν λένε που είσαι , χάθηκες, πρόσεξε τώρα να δεις που είναι το περίεργο, που είσαι κυρ Νίκο χάθηκες να παν να πιούμε ένα κρασί, κανονίστε το. Τέσσερα χρόνια κανονίζεται. Ενώ με άλλους βρισκόμαστε, έχουμε τις συνήθειες που είχαμε , δεν έχει αλλάξει κάτι, περνάμε καλά.

Αυτό που είπατε προηγουμένως ότι για σας η φυλακή δεν ήταν κάτι τόσο οδυνηρό όσο για άλλους ανθρώπους.

Όχι για μένα δεν ήταν.

Εεε... πιστεύετε ότι έχει να κάνει με το ότι εσείς δεν είχατε εσωτερικεύσει κάποια ενοχή για τον εαυτό σας;

Ακριβώς! Παίζει ρόλο αυτό. Δύο πράγματα είναι σημαντικά: για ποιο λόγο είσαι εκεί και πως είσαι και το δεύτερο κομμάτι είναι τι σε περιμένει και αν σε περιμένει. Όταν λοιπόν εγώ μπήκα και ήξερα ότι είναι θέμα χρόνου να φύγω, είχα καθαρή τη συνείδησή μου, δεν είχα κανένα απολύτως πρόβλημα. Ήξερα ότι είναι θέμα χρόνου να φύγω, στο μυαλό μου είχα ότι και το μέγιστο να συμβεί μπορεί να κάτσω δυόμιση χρόνια μέσα. Είχα πει στο δικηγόρο μου, πες μου ποιο είναι το μέγιστο που μπορεί να μου συμβεί. Ήταν θέμα διαδικασίας, τότε θα τρέξει η διαδικασία του δικαστηρίου. Θα έβγαινα πιο μπροστά , αλλά είχαν απεργία οι δικηγόροι και έχασα εννέα μήνες. Μπήκα Νοέμβριο και εννέα Δεκέμβρη έπρεπε να είχα δικαστήριο και ξεκινάνε οι απεργίες των δικηγόρων και λήγουνε τον Αύγουστο.

Και αυτό ήταν χρόνος ζωής για σας όμως.

Σαφώς. Αν δεν είχε συμβεί αυτό, εννιά Δεκέμβρη θα είχα φύγει. Θα είχα φύγει! Γιατί με τα στοιχεία που είχα τα πρωτόδικα με το εφετείο, ήταν από όλο αυτό που έγινε. Πέρασαν έτσι, ήξερα, Αλλά και στη χειρότερη των περιπτώσεων αν περνούσαν στα δυόμιση χρόνια οι διαδικασίες, το μέγιστο, που δεν θα γινότανε, το χα πάρει απόφαση. Εγώ δούλευα, γιατί εκεί άλλοι που έχουν κάνει άλλα πράγματα, εγκλήματα και ιστορίες, εκεί έχει χαλάσει, εκεί δεν ... αλλάζουν τα γεγονότα, είναι εντελώς διαφορετικά. Ο άλλος έχει σκοτώσει και πάει σχολείο για να κερδίσει χρόνο, να αυτώσει, να ααα...

Έχετε κρατημένο θυμό;

Ναι, κανένα. Λύπη έχω.

Λύπη.

Λύπη όχι για τον εαυτό μου. Γι αυτά που συνάντησα. Για αυτά που συνάντησα και είδα. Δυστυχία μεγάλη.

Θέλετε να μοιραστείτε..

Όχι [γελά], απλά σου λέω επιγραμματικά, λύπη και δυστυχία. Δηλαδή κανείς είναι να... ούτε... εγώ δέχθηκα να σου μιλήσω επειδή θες να πάρεις το πτυχίο σου και να χεις και μια εικόνα του τι συμβαίνει. Δυστυχία, τα λέει όλα. Λύπη και δυστυχία. Το να κάτσω να σου αναλύσω πράγματα , άστα να πάνε! Το να παίρνει ο άλλος τη γυναίκα του τηλέφωνο και να μη τη βρίσκει και να σκέφτεται ότι είναι με εραστή; Παράδειγμα. Να χει παιδιά και να μη μπορεί να τα δει; Να μην έχει να πληρώσει δικηγόρο; Οι δικηγόροι να κοροϊδεύουν τους κρατούμενους; Αμέ!! Πράγματα και θάματα, άστο!

Η αλήθεια είναι ότι, η εντύπωση που έχουν οι άνθρωποι που δεν έχουν περάσει από αυτό το χώρο, για τις φυλακές, είναι αληθής τότε...

Αληθής ...

Ότι είναι όντως βασανιστική..

Βασανιστική είναι. Αφού σου λέω εμένα, περιμένανε να δουν κάποιο ζόμπι. Δηλαδή έναν άνθρωπο, φαντάσου τώρα να έχεις μια καλή σχέση και να τον βλέπεις κάθε τρία χρόνια, να τον δεις, αν μπορείς να τον δεις, στα επισκεπτήρια. Που στα επισκεπτήρια, ανάλογα με το τι, μπορεί να τον δεις και καλά, μπορεί να είναι και χάλια. Μπορεί αν τον δεις και μαχαιρωμένο. Ανάλογα τι είναι αυτό. Στους εννιά μήνες με είδανε και ήταν σαν, δε ξέρω τι περιμένανε να δούνε. Με τη πάροδο του χρόνου το φαντάστηκα, με αυτά που ακούω στη τηλεόραση, πωωω το φουκαρά, το κακομοίρη ας πούμε.

Οι δικοί σας όμως άνθρωποι είδαν τις αλλαγές σε σας, τις μικρές αυτές αλλαγές, της διάθεσής σας, όχι του εαυτού σας, τη διάθεσης.

Όχι , είδαν την αλλαγή από τη μία μέρα στην άλλη. Γιατί τη Παρασκευή με είδανε και τη Δευτέρα βγήκα. Πηγαίνοντας σπίτι με είδανε κάπως αγριεμένο. Δε ξέρω γιατί το έδειξε αυτό η... δε ξέρω πως βγήκε ...αλλά τις επόμενες μέρες ήμουν εντάξει νορμάλ.

Ωραία , νομίζω εμένα με καλύψατε.

Άμα σε κάλυψα, χαίρομαι ιδιαίτερα [γελά]

Ευχαριστώ πολύ!

ΤΡΙΤΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η τρίτη βιογραφική συνέντευξη έγινε στις 29 Δεκεμβρίου 2019, στο Κολωνό, στο σπίτι του ερωτώμενου. Επίσης άγνωστος όπως και οι δύο προηγούμενοι. Συνοδός ως εκεί και παρόν στη συνέντευξη ήταν ο κοινός γνωστός που έκανε την επαφή. Ο

χώρος ήταν ένα παλιό και μη συντηρημένο διαμέρισμα με κλειστά όλα τα παράθυρα. Ο ερωτώμενος καθόταν στο ντιβάνι που χρησιμοποιεί για να κοιμάται.

Αποκωδικοποίηση

Θα ήθελα να μου πείτε μία αφήγηση της ζωής σας από τη περίοδο πριν βρεθείτε στον εγκλεισμό, εντός του εγκλεισμού και μετά από αυτόν. Πιθανές δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσατε, εάν αντιμετωπίσατε, εσείς το ξέρετε και κάποια βιώματα που σας έχουν μείνει πιο έντονα στη μνήμη σας. Ας ξεκινήσουμε απ τη περίοδο πριν τη φυλακή, απ τη παιδική σας ηλικία, από τότε που θυμάστε τον εαυτό σας, αν ήσασταν καλός στο σχολείο, αν είχατε δραστηριότητες εξωσχολικές, φίλους, οτιδήποτε θυμάστε από αυτή την ηλικία..

Που μπορεί να επηρεάσει το θέμα το δικό μας , που να με κάνει να πάω φυλακή. Όχι δεν υπήρχε τέτοιο θέμα. Μεγάλωσα σε αυτή τη γειτονιά που βλέπεις, εδώ μεγάλωσα. Δούλεψα από νωρίς από μικρός στο σχολείο και στο Μέγα βασίλειο πήγαινα, στα τεχνικά εργαστήρια τότε και σχολεία, μέχρι που έφυγα τότε απ το σπίτι, ξεκίνησα να φύγω πήγα στη Ρόδο, για καλοκαιρινή εργασία, και.... σε ένα ξενοδοχείο εκεί ήταν μεγάλο, ακόμη γνωστό και μόλις γύρισα από κει εεεε.... Κατάφερα και ... με ζητήσανε από το γιο του Νιάρχου τότε. Επειδή είπανε ότι έχω προσόντα. Δούλεψα κανα χρόνο εκεί , μου είπαν να κάτσω επειδή τα χρήματα ήταν πολλά αλλά το Μόντε Κάρλο πανάκριβο. Και έφυγα μόνο και μόνο επειδή έτρωγα τα χρήματα όλα και πήγα στα καράβια άλλο ένα χρόνο. Εκεί μάζεψα πολλά χρήματα, βοήθησα το σπίτι, γύρισα, πήγα φαντάρος γύρισα γιατί ήθελα να πάω φαντάρος, ανακατεύτηκα σαν οδηγός με τα ιατρικά σε κάτι πωλήσεις, δημόσιες σχέσεις, κάτι οδηγός σε πούλμαν, σε ταξί, εεεε..... τα χρήματα που είχα, κατάφερα γνώρισα μία κοπέλα τότε, εκείνη την εποχή, με βόησε και αυτή και πήραμε το βενζινάδικο πάνω στο... το 80' 82' πήραμε το βενζινάδικο στη περιοχή, επάνω στο Μενίδι.

Εντωμεταξύ είχατε τελειώσει το Λύκειο;

Το λύκειο όχι, δεν υπήρχε Λύκειο τότε, υπήρχε εξατάξιο Γυμνάσιο, έβγαλα μέχρι τη τρίτη γυμνασίου και μετά πήγα στη σχολή του Μέγα Βασιλείου. Ήθελα να προχωρήσω στη Νομική, ήτανε η αδυναμία μου, δε μπορούσα να προχωρήσω διότι βιοποριστικά έπρεπε να βοηθήσω το σπίτι.

Ήσασταν καλός μαθητής;

Ε δεν ήμουνα του είκοσι, αλλά του δώδεκα του δεκατέσσερα ήμουνα. Προσπαθούσα, και χωρίς να διαβάσω, ότι έπαιρνα απ τη παράδοση, μια που κάνεις ερωτήσεις, που

σημαίνει τα άρπαζα αμέσως. Οι δουλειές πήγαιναν πάρα πολύ καλά, ενώ πήρα ένα κατάστημα το οποίο ήταν πεσμένο πάρα πολύ, το ανέπτυξα. Πάρα πολύ δουλειά, έβγαλα κάποια χρήματα, έβαλα κάποιο χρέος και πήρα άλλη μία επιχείρηση, χρυσοχοείο. Και ενώ ήμουν στα πρόθυρα να αρχίσω να ξοφλάω σιγά σιγά, με πέτυχε ο σεισμός του Μενιδίου του 99' ήταν η οικονομική καταστροφή μου. Άντεξα μέχρι το 2004 με 2005.... Εντωμεταξύ υπήρχανε κάποια δάνεια, κάποια.... Κάποιες επιταγές που είχανε κυκλοφορήσει, όλα αυτά, και κάποιες , να βάλουμε κάποιους μπροστινούς να πάρουμε και άλλο δάνειο για να ανασάνει το κατάστημα και αυτά με οδήγησαν στη φυλακή. Μέχρι εδώ πως σε καλύπτω με λίγα λόγια; Περιληπτικά;

Πολύ ωραία..

Παρακάτω... στη φυλακή θεωρούσα τον εαυτό μου διαφορετικό. Γιατί δεν ήμουνα ούτε ο ... εκείνος που είχε, άσχετα αν... για το σαν οικονομικό αδίκημα ήτανε κακούργημα λόγω του ποσού, τα κοσμηματοπωλεία είχανε πολλά, μου πήγε μόνο αέρας του κοσμηματοπωλείου, χωρίς το εμπόρευμα μου πήγε τότε τετρακόσια τριάντα εκατομμύρια δραχμές. Διακόσια εκατομμύρια το εμπόρευμα, το οποίο το χρώσταγε ο προηγούμενος και εκατόν τριάντα εκατομμύρια που έβαλα, που πήρα αέρα. Ήταν μεγάλα τα νούμερα για εκείνη την εποχή που έβαζε ο άλλος χιλιάτικο βενζίνη. Ήταν το εμπόρευμα, από αυτό το πράγμα δικαιολογούσε τα μεγάλα ποσά. Μεσ τη φυλακή δε θεωρούσα τον εαυτό μου σαν εγκληματία, όπως .. του κοινού ποινικού δικαίου, όπως ληστή, να κάνει φόνο ή μπράβος, ή οτιδήποτε, οτιδήποτε. Θεωρούσα τον εαυτό μου ότι ήμουνα στο ελαφρύ περιβάλλον. Είχα πάει εντωμεταξύ και ένα χρόνο φυλακή, αγροτικές για το ΤΕΒΕ και είχα μία περίπου όψη. Όταν γύρισα έκατσα έξι μήνες και άρχισαν και έβγαιναν πλέον τα δικαστήρια του ... από τις επιχειρήσεις. Αυτό με οδήγησε σε κάποιο σημείο στο Κορυδαλλό. Έκατσα εκεί ενάμιση χρόνο περίπου, πέρασα θαυμάσια, ίσως επειδή είχα δει τελείως διαφορετικά τη ζωή. Διαφορετικά τη φυλακή, βέβαια το πρώτο καιρό πολύ ζορίστηκα. Γιατί εγώ έλεγα, εγώ φυλακή; Ποιος, εγώ φυλακή; Και όμως. Τα φέρνει η ζωή και λες, μεσ τη φυλακή. Δεν είχα χρήματα να υποστηρίξω τον εαυτό μου με δικηγόρους , αναγκαστικά πήγαινα με δικηγόρους του κράτους οι οποίοι δεν μπορεί να πεις πως σε υποστηρίζουν, θα κάνουνε τελείως το τυπικό, δε θα ψάξουν να βρουν τι χρειάζεται για να ενισχύσουν την υπεράσπισή σου. Θα πάνε στη δίκη, θα σου πουν τι έχεις; Αυτά , φέρε τα και με αυτά πορεύονται. Δεν τους ενδιαφέρει γιατί πλέον ξέρουν ότι θα πληρωθούν απ το κράτος. Το παράβολο που λένε και ... εργάστηκα στο κορυδαλλό, έκανα επαφές, οι οποίες χρειαζόμενες ή αχρείαστες, σαν δημόσιες

σχέσεις που μπορούσα να κρατάω, εεε... Λέω κάνε γνωστό και ας τον να υπάρχει ας μη χρειάζεται. Με κάποιον γνωστό, ή να μην το αναφέρω αυτό; Με πήγανε στη Κόρινθο, σαν μεταγωγή να εκτίσω πλέον τη ποινή μου. Αν και ήρθε μετά μεταγωγή και την απέρριψα. Εκεί πάλι με είδανε, μετά το πρώτο μήνα, με είδανε τι άνθρωπος είμαι, διαβάσανε το ιστορικό, τι διαβάσανε και με βάλανε και βοηθό φαρμακείου και βοηθό κοιν... επειδή υπήρχαν οι υπάλληλοι και βοηθό φαρμακείου και βοηθό κοινωνικού λειτουργού, βοηθό διαχειριστή, και τα δούλευα μόνος μου, ενώ μπορούσαν να πάρω μόνο μία εργασία, βοηθός φαρμακείου, να δουλεύω δύο τρεις ώρες την ημέρα, για να γεμίσω το χρόνο μου, να μην σκέφτομαι πράγματα τα οποία θα με ρίχνανε πολύ κάτω, αναλάμβανα πρόσθετες εργασίες. Απ το πρωί με σηκώνανε απ τις εφτά η ώρα, πιο νωρίς με ξυπνάγανε εμένα, για να πάω να δώσω τα τρόφιμα και σαν αποθηκάριος να πάω να δώσω τα τρόφιμα στο μάγειρα. Και μέχρι να τελειώσω τα γραφτά όταν ήταν να γράψω και σαν αποθήκη ειδικά όταν είχαμε εισαγωγή κρατουμένων ή εξαγωγή και σαν αποθήκη αλλά και σαν κοινωνική υπηρεσία που έπρεπε να κάνω κάποια κατάστιχα, ποιος πρέπει να πάρει, πόσο πρέπει να πάρει ο καθένας, απ τις οχτώ η ώρα. Και ειδικά όταν έπρεπε να δώσουμε προσφορές στο κράτος διαγωνισμούς, για τις τροφοδοσίες, τότε βλαστημούσα επί τρεις μήνες. Βλαστημούσα..... καθόμουν μέχρι έντεκα η ώρα το βράδυ. Δε με πείραζε καθόλου, αρκεί που γέμιζα το χρόνο. Πολλά αυτά που περάσαμε μες τη φυλακή και με υπαλλήλους και με κρατουμένους. Έπρεπε να κρατάω μια ισορροπία να μη με πει ο άλλος ο κρατούμενος καρφί, έπρεπε να έχω την εμπιστοσύνη του υπαλλήλου να μη πιστέψει, να μη, να ξέρει ότι αυτά που λέγονται στο γραφείο δε θα πάνε κάτω. Δε θα πάνε στους κρατούμενους σαν πληροφορίες. Και κράταγα ισορροπίες, ούτε του ενός έλεγα, ούτε του αλλουνού έλεγα. Ήμουν ουδέτερος, έχει σημασία αυτό. Να βγάλεις φήμη ότι είσαι καρφί στη φυλακή είναι ότι χειρότερο. Ή ρουφιάνος να το πούμε έτσι.

Θέλετε να μας περιγράψετε τις πρώτες μέρες που βρεθήκατε μέσα στον εγκλεισμό; Τη πρώτη –δεύτερη μέρα...

Κλεισμένος στον εαυτό μου, δεν έβγαινα απ το κελί. Τουλάχιστον τέσσερις μέρες δεν έβγαινα απ το κελί.

Έχετε δώσει απάντηση γι αυτό; Για ποιο λόγο συνέβαινε;

Σκέψεις σε κατακλίζουν, που ήσουνα που βρέθηκες.... Που ήσουνα και που βρέθηκες. Έλεγες ότι, τι έκανα λάθος, τι έγινε και πως το έκανα και τα έριχνα μετά πλέον στο σεισμό. Εγώ έριχνα δικαιολογία στον εαυτό μου ότι τα έριχνα στο σεισμό. Ενώ μπορούσα να προβλέψω να μη βάλω τόσο μεγάλο χρέος, ή να μη δεχτώ τη

δεύτερη επιχείρηση. Περνάνε πολλά μέσα απ το μυαλό σου. Τι έπρεπε να κάνεις εδώ, τι δεν έπρεπε να κάνεις εδώ, γιατί το έκανα αυτό, γιατί δεν το έκανα αυτό. Εντωμεταξύ είχα χωρίσει και με τη δεύτερη σύζυγο, ήμασταν σε διάσταση γιατί δε πήγαμε καλά, δεν υπήρχαν χρήματα, δε μπορούσε να μου συμπαρασταθεί, δεν ήθελε να ξαναπιάσει αυτή τη δουλειά, μαλώσαμε και έφυγε από το σπίτι. Άλλο.... Τι έχεις στο μυαλό σου...

Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που έχουν περάσει από το χώρο της φυλακής και μιλάνε για μία απειλή που αισθάνονται από συγκρατούμενους τους επειδή εκείνοι έχουν βρεθεί σε αυτό το χώρο λόγω άλλων αιτιών, που έχουν να κάνουν με βία, με ανθρωποκτονίες, με οτιδήποτε και το θεωρούνε...

Να σας πω. Το θέμα των κακουργημάτων όσο αφορά την ηθική, δηλαδή βιαστές, που συνήθως δεν τους φέρνουν εκεί, εκτός αν είναι κανένα κορόιδο που ζητάει με γλείψιμο να κάτσει στο Κορυδαλλό. Τους πηγαίνουν στη Τρίπολη, που είναι μαζεμένο όλο αυτό το σινάφι και μου φαίνεται και στα Γρεβενά, στη Πρέβεζα, κάπου εκεί πάνω. Τότε νομίζω τους πήγαιναν μόνο στη Τρίπολη, όταν ερχόντουσαν πλέον αυτοί και έκαναν κανένα δικαστήριο και έπρεπε να παραμείνουν μερικές μέρες στο Κορυδαλλό, δε λέγανε φυσικά ότι είμαι βιαστής, λέγανε κάποιο απλό παράπτωμα γιατί ξέρανε ότι θα φάνε ξύλο. Δε δέχεται, ο άλλος μπορεί να χει κάνει πεντακόσιες ληστείες, δε δέχεται το βιαστή και τον παιδεραστή. Δε μπορεί να τον δεχτεί. Δηλαδή μπορεί να είναι πανέξυπνος να κάνει ληστείες, δε είναι τόσο έξυπνος ώστε να μπορεί να καταλάβει πως αυτός ο άνθρωπος είναι ανώμαλος εφόσον είναι παιδεραστής. Δε μπορεί να το καταλάβει. Καθόλου. Και ας είναι ο Κάπο ντι Κάπι.

Το δολοφόνο όμως ναι.

Ο δολοφόνος πάλι εντάζει, δε ξέρεις κάτω από ποιες συνθήκες έκανε ένα φόνο. Ή αμυνόμενος ή επιτιθέμενος ή να είναι πληρωμένος δολοφόνος, δε μπορεί να ξέρεις, δε μπορεί να κρίνεις τον άλλον. Αν το έκανε αμυνόμενος, αν του έβγαλε μαχαίρι ο άλλος και του έβγαλε το πιστόλι, ή ήταν πιο δυνατός στο μαχαίρι αυτός. Δεν είναι θέμα ο φόνος, ο φόνος είναι, δεν θέλει κανένας να σκοτώσει. Σας το λέω, δε θέλει κανένας να σκοτώσει. Δε σκοτώνει για πλάκα, μόνο οι πληρωμένοι που δεν έχουμε τέτοιους, τώρα μας έχουνε έρθει, τότε δεν είχαμε εμείς στην Ελλάδα πληρωμένους. Όλοι ήταν εισαγόμενοι. Αν θυμάμαι καλά και τα λέω σωστά. Δε θέλει ο άλλος να σκοτώσει. Οι πιο πολλοί σκοτώνουνε ή γιατί πιστεύουν ότι κινδυνεύουνε ή για εκδίκηση ή γιατί τους ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι, για οικογενειακά θέματα

παραδείγματος χάρη, που τώρα έχουν αυξηθεί από ότι βλέπω και δε μπορώ να καταλάβω αυτό το πράγμα. Δε τον θέλεις, δε σε θέλει στο καλό.

Στις μέρες επισκεπτηρίου σας επισκέπτονταν άτομα του στενού σας κύκλου;

Όχι, όχι, όχι. Δεν ήθελα να μάθουν στον Μενίδι, στη περιοχή που ήμουνα ότι είχα πάει φυλακή γιατί ντρεπόμουνα. Και κανα δύο που έτυχε να ρθουν , πελάτες να με δουν, όχι να με δουν εμένα, να δουν γνωστούς τους και με είδαν τους παρακάλεσα να μην το κάνουν βούκινο.

Μέλη της οικογένειάς σας;

Ε, πλέον ήμουν σε διάσταση. Η μητέρα ο πατέρας μου δεν, τους το πα.... Αφού είχα πάει στη Κόρινθο, δε το ξέρανε. Ντρεπόμουν να τους το πω. Δεν ήθελα να τους στεναχωρήσω.

Αφού βγήκατε;

Αφού βγήκα είχα χάσει πλέον τον πατέρα μου και η μητέρα μου ήταν στο κρεβάτι τουλάχιστον οχτώ χρόνια. Δηλαδή δύο χρόνια τη χάρηκα τώρα, πέθανε πέρσι. Και αυτή ήταν στο κρεβάτι λόγω ασθενειών.

Είχατε βρεθεί αφού βγήκατε από τη φυλακή σε περιστατικά ή μάλλον σε περιστάσεις αμνηχανίας με άλλους ανθρώπους που μάθαιναν για τον εγκλεισμό σας;

Μα δε το έλεγα. Ούτε ακόμα και τώρα, δε το λέω. Θα μαι κουτός να το πω, γιατί μόλις το πω, ο άλλος μόλις το μάθει θα με κάνει πέρα. Φοβάται. Ποιος οικογενειάρχης άνθρωπος θα ακούσει ότι έχω κάνει φυλακή και θα κάνει παρέα μαζί μου, και θα του πω ότι ήμουνα φυλακή και ποιος ξέρει τι ψέματα θα σκέφτεται αυτός ότι θα του πω και θα κάτσει δίπλα μου να μου κάνει παρέα. Ή να βρω δουλειά, όπως και τώρα δε μπορώ να βρω δουλειά.

Εξαιτίας αυτού πιστεύετε;

Είμαι σίγουρος χίλια τα εκατό!

Αφού όμως δε το λέτε, το κρύβετε.

Δεν είναι θέμα αυτό, δεν είναι θέμα αυτό! Το κράτος δε μου χει δώσει το δικαίωμα για φορολογική ενημερότητα ακόμη. Τότε είχα βρει, είχα κάποιον οικονομολόγο και μου είχε κάνει δύο ΑΦΜ. Που τον βρήκα καθώς πήγα να κάνω στα χαρτιά μου βγαίνοντας από τη φυλακή. Έχουν περάσει δύο χρόνια και ακόμα, τώρα έχουν ενσωματώσει τα δυο ΑΦΜ σε ένα. Δε μου έδιναν το δικαίωμα να κάνω φορολογική ενημερότητα. Δε παίρνω κανένα βοήθημα από κανένα μέα , κέα , τέα, πώς διάλο τα λένε αυτά. Δεν έχω δει ούτε μία δραχμή απ το κράτος. Τώρα πως ζω; Δανειζομαι από

το Μήτσο, δανείζομαι από το Γιάννη, δανείζομαι απ τη Τασία, που ξέρουν το πρόβλημά μου...

Υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που ισχυρίζονται ότι ο στιγματισμός απέναντι σε άτομα που βγαίνουν από τη φυλακή, που έχουν οτιδήποτε άλλο που θεωρούνταν «κακό», ότι έχει ελαττωθεί, ότι δεν ισχύει πια.

Δηλαδή ότι δεν τους αντιμετωπίζουν ο έξω κόσμος..

Προκατειλημμένα αρνητικά

Μπροστά τους ναι. Μπροστά τους ναι. Έχω δει εγώ ανθρώπους που ενώ πήγε να μου πει, του είχα πει ότι είμαι σε οικονομικό αδιέξοδο, το ξέρεις δε λέω ονόματα, είναι απ το Μενίδι. Μου λέει να σε βοηθήσω, κάποιο πουλάκι πήγε και του σφύριξε ότι ήμουνα μέσα και μου λέει δεν έχω. Ενώ ο ίδιος μου είχε κάνει πρόταση. Ένα και ένα ίσον δύο. Μπροστά τους, τους λένε ότι δε τρέχει, δε πειράζει, τι έγινε. Αλλά πίσω τους φυλάγονται. Δε θα τον πάρει στη δουλειά του, δεν θα τον βάλει σπίτι του να φυλάξει το μωρό του. Ένα π.χ. λέω. Το να τον κάνει παρέα για να κοκορευτεί, να κοκορευτεί μαζί μου, α έχω φίλο το τάδε που ήτανε φυλακή πέντε χρόνια, ο άλλος ο φίλος του, μπορεί να το κάνει.

Αλλά επί της ουσίας δεν ισχύει.

Δεν ισχύει. Έχω τη γνώση να μπορώ να κρίνω τον άνθρωπο, όταν του πω ότι ήμουνα φυλακή, αν θα κάνει πίσω ή όχι. Μπροστά μου όλοι λένε ναι, αλλά βλέπω από τις πράξεις τους ότι δεν εφαρμόζουν αυτά που λένε. Υπάρχει ακόμα η διαφορά να βλέπει η κοινωνία έξω τον φυλακισμένο σαν παράσιτο. Κατ αρχήν το βλέπει σαν παράσιτο η ίδια η πολιτεία, το ίδιο το καθεστώς της πολιτείας. Εμένα μου είχανε κλείσει δύο επιχειρήσεις, δε μπορούσα να τις διαγράψω, πώς να τις διαγράψω μέσα απ τη φυλακή, όταν ήταν να πάρω εφτακόσια ευρώ παραδείγματος χάρη, που ήταν το δίμηνο τρίμηνο βοήθημα, δε το πήρα, μου είπαν έχεις δύο επιχειρήσεις στο όνομά σου. Πιάσε το αυγό και κούρεψε το, δεν ασχολούνται. Βρε καλή μου! Φορολογική ενημερότητα. Φορολογική ενημερότητα δε μπορούσα να βγάλω και ποιος κρατούμενος θα μπορούσε να βγάλει, τότε εκείνη την εποχή, όχι τώρα, τώρα τη βγάζουν αμέσως, γιατί κάνουν τη δήλωση με το πρόστιμο των εκατό ευρώ. Ποιος κρατούμενος τότε μόλις έβγαινε από τη φυλακή μπορούσε να έχει φορολογική ενημερότητα; Ή να χει κάνει δήλωση του προηγούμενου έτους; Με ποια λογική; Πως θα είχε φορολογική ενημερότητα του προηγούμενου έτους; Αφού ήτανε μες τη φυλακή! Μπορούσε να κάνει φορολογική δήλωση μες τη φυλακή; Έχει πολλά κενά ο νόμος. Και αν δεν έχει κενά ο νόμος, δεν εφαρμόζεται από τους υπαλλήλους. Π.χ. να

σας πω εγώ ένα άλλο παράδειγμα, για να μην αναφέρω κάποιο όνομα επάνω στο Μενίδι. Εκεί που ήμουν εγγεγραμμένος, δε δεχόντουσαν τη βεβαίωση με υπεύθυνη δήλωση ότι δε κάνω φορολογική ενημερότητα. Υπάρχει νομοθεσία τέτοια, αν ψάξω στα χαρτιά μέσα θα το βρω. Ενώ μου την έδωσε η ίδια η εφορία τη βεβαίωση αυτή να τη δώσω στη κοινωνική υπηρεσία του Μενιδίου, η κοινωνική υπηρεσία μη γνωρίζοντας τι να κάνει με πήγε στο προϊστάμενο. Ο προϊστάμενος λέει δεν ισχύει αυτό. Του λέω ρε φίλε με συγχωρείς Φ.Ε.Κ. είναι αυτό, καταλαβαίνεις τι σημαίνει Φ.Ε.Κ.; Εγώ δε ξέρω τίποτα από τέτοιο Φ.Ε.Κ. Πάρε το και χτύπα το του λέω! Και δεν το αναγνώρισε και δε με βοήθησε ποτέ οικονομικά το Μενίδι. Ποτέ! Το τότε δήμαρχο, πως τον λέγανε, που λέω εγώ τώρα... Και αυτό είναι από το δήμαρχο. Αν ο προϊστάμενος σου λέει τέτοια πράγματα, σημαίνει ότι έχει πάρει εντολές από το δήμαρχο. Ή από τον αντίστοιχο αντιδήμαρχο. Δεν θέλουν να το εφαρμόσουν. Δε θέλει το ίδιο το κράτος να το εφαρμόσει. Η ίδια η πολιτεία. Εδώ δίνουν στους ξενόφερτους, δίνουν πως το λένε, δίνουν ένα σωρό επιδόματα και σε μας δεν δίνουν. Δε με γράφουν στο ταμείο ανέργων, στο ταμείο ανέργων καθόλου, γιατί μου λέει φέρε μας φορολογική δήλωση. Φορολογική ενημερότητα. Φορολογική ενημερότητα δε μπορώ να βγάλω εγώ, δε μπορούσα να βγάλω, τώρα αυτή τη χρονιά ελπίζω να καταφέρω να βγάλω. Και είμαι τρία χρόνια έτσι. Στεγνός. Χωρίς καμία βοήθεια από το κράτος. Εγώ προσωπικά.

Έχετε θυμό για όλα αυτά;

Σιχασιά! Πίκρα, σιχασιά... τους βλέπω και γελάω. Και το λέω και μπροστά τους, δεν έχω πρόβλημα να το πω. Πάμε σε ένα βουλευτή, τα πα και μπροστά του, μάλλον όχι βουλευτή, ψέματα, κάποιον συνεργάτη του Πατούλη. Μήπως ίδρωσε το αυτί του; Γιατί; Εξαρτάται αν θα βγει ή όχι; Και τι έγινε; Έχω γνωστούς βουλευτές να σας πω. Και ένας βουλευτής ξέρει ότι ήμουν μέσα. Αλλά επειδή έχει αλλάξει περιφέρεια δε τον νοιάζει πλέον. Δε του έχω φέρει σταυρούς, δε μπορώ να του φέρω σταυρούς στη περιοχή που είμαι. Κοιτάζουν ποιος θα τους φέρει σταυρούς, να του δείξουν, όχι ότι τον εξυπηρετούν, να του δείξουν ότι τον εξυπηρετούνε. Εκτός αν είναι κανένας χρηματοδότης του. Κάποιος που τον βοηθάει οικονομικά. Εφαρμόζεται αυτό, το βλέπω από μένα, κρίνω από μένα και από άλλους. Εφαρμόζεται αυτό.

Κάποιοι άνθρωποι που έχουν περάσει από τη φυλακή λένε ότι είναι δύσκολο να επιβιώσει κανείς...

Μεσ το χώρο της φυλακής ή έξω;

Μεσ το χώρο της φυλακής, αν και ο ίδιος δεν...

Οοοχι όχι! Αν ανακατεύεσαι με τα πίτουρα σε τρων οι κότες λένε στο χωριό μου. Αν κάθεσαι ήσυχος στα αυγά σου και βγάζεις τη ποιή σου και δεν ενοχλείς κανέναν.... Εγώ πέρασα ζωή και ζάχαρη, ξεκουράστηκα. Δούλευα πολλές ώρες. Τώρα δεν έχω φαγητό να φάω, τότε είχα φαγητό να φάω. Όσο και αν σου φαίνεται παράξενο. Εδώ τσιγάρα ψάχνω για να καπνίσω, εκεί έβρισκα τσιγάρα.

Ισχύει ότι οι περισσότεροι που είναι μέσα στη φυλακή οι περισσότεροι είναι εξαρτημένοι;

Κοίτα , οι χρήστες μπαίνουν συνήθως σε διαφορετική πτέρυγα, για να μην ενοχλούν τους υπόλοιπους αλλά και για να μην κάνουν ζημιές. Γιατί είναι και μερικοί οι οποίοι μπαίνουν στη φυλακή για πρώτη φορά και δεν ξέρουν από το καθεστώς της φυλακής , τι πρέπει να κάνουν, αυτούς θα τους εκμεταλλευτούν, θα τους πάρουν τα τσιγάρα, θα τους πάρουν κάτι, εεε... και τους έχουν σε ξεχωριστή πτέρυγα.

Ισχύει; Όντως συμβαίνει αυτό;

Σε ξεχωριστή πτέρυγα, μόνοι τους. Όσοι είναι εξαρτημένοι από τις ουσίες. Σε αυτή τη πτέρυγα τώρα εκεί μέσα γίνεται χαμός. Αν ο ένας τάζει ότι θα του πάει δόση και δε του πηγαίνει, φυσικό είναι να πέσει ξύλο, το μαχαίρωμα... ο άλλος το δίνει και το χρεώνει. Τι θες; Δωρεάν; Θα χεις λεφτά; Θα χω. Δεν έχεις λεφτά; Ή θα του κάνει τη [...] κάποιες δουλειές μεταφορές, κάτι δικά του, ή θα φάει νταβαντούρι. Με τα ναρκωτικά αυτό παίζει πάντα. Και έξω γίνεται αυτό. Και έξω γίνεται. Άλλο

Η σχέση που είχατε με τους υπαλλήλους της φυλακής;

Ειδικά εγώ επειδή είχα πολύ καλές σχέσεις με τους υπαλλήλους, πούστιδες θα τανε αλλά δεν έδινα σημασία, θα ταν και καλά παιδιά, ήταν καλά παιδιά, είχε κάτι τομάρια, πω πω πω λέρα! Αλλά είχε και κάτι διαμάντια, Παναγία μου! Πολύ καλά παιδιά. Να σε συμβουλέψουν, να σε προσέξουνε. Πρόσεχε από δω, πρόσεχε από κει. Αλλά είχε και μερικούς που σου λέει, α πα πα πα Παναγία μου!

Δηλαδή; Τι έχουν;

Εγώ τους είχα σε καλή μοίρα. Άσχετα αν στη φυλακή κορίτσι ορισμένοι με βλέπανε σαν εχθρό τους. γιατί εκεί παίζανε και σε όλες τις φυλακές, παίζουνε τα κόμματα μεταξύ τους. αυτός είναι το ένα κόμμα, αυτός είναι με τον τάδε αρχιφύλακα, αυτός είναι με τον τάδε υπαρχιφύλακα... πολλές φορές έρχονται σε κόντρες. Λοιπόν και τη πλήρωνα εγώ τη νύφη εκεί πέρα. [...]

Οπότε εσείς δεν είχατε υποστεί δυσκολία με τις σχέση σας με τους υπαλλήλους...

Όχι , όχι. Εκτός αν, έπρεπε να προσέχεις μήπως μιλάς. Να τους σέβεσαι, να τους δείξεις λίγο σεβασμό, εντάξει. Τη δουλειά του κάνει, δεν είναι κανένας ... όπως

περνάνε άλλοι και λένε μαλάκα! Καριόλη! Αυτό είναι για τους ηλίθιους. Να περάσει ο άλλος και να τον βρίσεις, γιατί; Τι θα κερδίσεις; Εχθρό θα κάνει, δε θα το κάνει φίλο.

Συμβαίνει όμως , γίνεται.

Από ορισμένους ηλίθιους. Όχι όλους. Οι σοβαροί κρατούμενοι δε τα κάνουν αυτά. Οι σοβαροί κακούργοι δε τα κάνουν αυτά. Πιο πολύ σέβονται αυτοί τους υπαλλήλους. Μιλάμε για τους σοβαρούς , έτσι;

Ευχαριστώ πολύ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η τέταρτη βιογραφική συνέντευξη έγινε στις εννέα Ιανουαρίου, στο σαλόνι υποδοχής και αναμονής του Συλλόγου Συμπαραστάσεως Κρατουμένων «ο Ονήσιμος», στην Αθήνα, Ασκληπιού 60 Α. Το ανθρώπινο δυναμικό του συλλόγου ήταν πολύ συμπαραστατικό προς την έρευνα. Ο ερωτώμενος ήταν άγνωστος πριν την συνέντευξη, βρέθηκε απλά στον Ονήσιμο ζητώντας βοήθεια για τα πάντα. Ήταν αποφυλακισμένος δύο μήνες, απεξαρτημένος από τα ναρκωτικά τέσσερις μήνες, άπορος, χωρίς τρόπο να εξασφαλίσει ούτε καν το καθημερινό φαγητό του, αρκετά απελπισμένος όσο αφορά τα γραφειοκρατικά του ζητήματα, καθώς δεν είχε χρήματα για να εξυπηρετηθεί από αρμόδιους επαγγελματίες. Το υποστηρικτικό του δίκτυο ήταν εξαιρετικά αδύναμο, καθώς στηριζόταν αποκλειστικά στην καλή θέληση γνωστών ανθρώπων, μη έχοντας πλέον γονείς, αδέρφια και συγγενείς. Δικαιούται όμως ένα επίδομα βγαίνοντας άπορος από τη φυλακή για το οποίο όμως υπάρχει ένα χρονικό περιθώριο το οποίο πλησιάζει, αλλά και για το σκοπό αυτό χρειάζεται αρκετά δικαιολογητικά που η συλλογή τους αποτελεί για αυτόν πραγματικό Γολγοθά. Στη δυσμενέστατη αυτή κατάσταση συναινεί να δώσει συνέντευξη για τη ζωή και τα βιώματά του.

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Θα ήθελα να σας ρωτήσω για τη πορεία της ζωής σας. Για το... απ τη στιγμή που θυμάστε τον εαυτό σας, ως παιδί , ως έφηβος, από τους λόγους που σας έκαναν να μπειτε στη φυλακή, πως βιώσατε αυτή τη δύσκολη κατάσταση και από τη ζωή σας μετά τη φυλακή, αυτή τη περίοδο. Αλλά ας το πάρουμε απ την αρχή. Ας ξεκινήσουμε από τότε που ήσασταν παιδάκι. Από τα σχολικά σας χρόνια, τους φίλους σας, αν ήσασταν καλός μαθητής...

Ναι είχα.... Όχι είχα καλή πορεία μικρός. Μπορώ να πω είχα, όπως θυμάμαι τον εαυτό μου μικρός είχα πολύ καλύτερη πορεία από ότι τώρα. Δηλαδή ήμουν πιο σεβαστός στη κοινωνία, με σεβόντουσαν πιο πολύ, διότι δούλευα, είχα ας πούμε , έμενα στη Σαλαμίνα σε ένα τόπο πολύ ωραίο, είχα ας πούμε, η μητέρα μου ζώα. Κατσικούλες και τέτοια. Είχα μία πιο υγιή ζωή. Καταλάβατε; Δεν είχα καμία σχέση με τα ναρκωτικά.

Ήσασταν καλός μαθητής;

Όχι ήμουν μέτριος. Ντάξει είχα καλές στιγμές με την οικογένειά μου, ντάξει είχα και κακές στιγμές, δεν είναι όλα εύκολα.

Κακές στιγμές τι εννοείτε;

Τσακωμούς και τέτοια. Ανάμεσα στο πατέρα μου και τη μητέρα μου, ντάξει είχαν τα δικά τους να λύσουν εκείνοι, στη μέση ήμουν εγώ και εντάξει.

Αδέρφια;

Όχι όχι. Εεεεε.... Σαν να το Εγώ πιστεύω ότι το ήξερα ότι θα μπω μέσα. Γιατί είχα μπλέξει μετά... μετά τα δεκαοχτώ μου σε άσχημες παρέες.

Εντωμεταξύ είχατε τελειώσει το Λύκειο;

Είχασα... όχι δεν είχα τελειώσει, τελείωσα.... Στα είκοσι έξι μου το τελείωσα το νυχτερινό..

Δουλεύατε παράλληλα; Γι αυτό;

Δούλευα σε οικοδομές...

Από ποια ηλικία δουλεύατε;

Από πολύ μικρός, από δεκαπέντε- δεκάξι χρονών.

Πριν από αυτό δε δουλεύατε;

Όχι δούλευα μόνο στο σπίτι. Πήγαινα σχολείο και δούλευα στη δουλειά που είχε μητέρα μου, στα κατσικάκια, αυτά που είχε. Και εντάξει, πέρασα ωραία παιδικά χρόνια, μετά τα χάλασα. Δηλαδή δε φταίει η οικογενειακή κατάσταση, μου είχαν δώσει τις ηθικές και τα πρέπει που έπρεπε να είχα ας πούμε από μικρός, τα είχα πάρει αυτά. Είχα πάρει τα καλά ας πούμε και είχα αφαιρέσει τα κακά, αλλά.... Λοξοδρόμησα γιατί, κατέληξα στη φυλακή γιατί δεν άκουσα αυτά που μου λέγανε. Η μητέρα μου και ο πατέρας μου.

Πόσο χρονών κάνατε τη πρώτη σας χρήση;

Δεκαεννέα χρονών. Ξεκίνησα με χρήση ηρωίνης και μετά ήπια το τσιγάρο που λέμε. Ντάξει δοκίμασα τότε. Είχα πολύ ελάχιστη χρήση, μέχρι τα είκοσι πέντε μου. Δηλαδή έκανα χρήση κάθε έξι μήνες, ένα χρόνο, δεν είχαας πούμε σταθερή... Μου άρεσε

που το έκανα. Πολλές φορές δηλαδή είχα ασχοληθεί με αυτό το πράγμα, μου άρεσε, συνέχισα μετά επειδή έχασα τους δικούς μου, περισσότερο όταν έχασα τη μητέρα μου δηλαδή, πιο πολύ αυτό, ανέβηκε η στάθμη. Έχω κάνει επτά χρόνια δρόμο. Μετά κατέληξα στη φυλακή. Τη πρώτη φορά πέρσι για τρεις μήνες.

Στα είκοσι έξι τελειώσατε το νυχτερινό λύκειο;

Ναι

Μέχρι τότε δεν είχατε μπει στη φυλακή;

Όχι όχι. Μπήκα πρώτη φορά πέρσι το 19'.

Έξι χρόνια στον δρόμο, ήσασταν άστεγος εννοείτε;

Είχα πολύ άσχημη υγεία, πολύ άσχημης κατάστασης... και αυτό όλο κατέληξε στη φυλακή, γιατί υπήρχανε κλοπές, υπήρχανε άσχημες πράξεις. Οι οποίες κατέληξαν στη φυλακή. Ντάξει έχω μετανιώσει γι αυτά τα πράγματα που έχω κάνει, γι αυτό και θέλω να το αλλάξω όλο αυτό τώρα.

Γιατί λέτε ότι το ξέρατε ότι θα οδηγείτε στη φυλακή;

Γιατί μου το χε πει και ο πατέρας μου. Μου το χε πει ότι θα μπει στη φυλακή. Δεν άκουγα, ήξερα όμως ότι μεγάλωσε και εκείνος μόνος του αλλά δεν είχε σχέση με ναρκωτικά και τέτοια. Ήτανε ένας άνθρωπος δυνατός, δεν ήτανε... ή ας πούμε υπάρχει μια δυσκολία να πάω να πιω ναρκωτικά και τέτοια, να κάνω κακό στον εαυτό μου.

Δεν ακούγατε σε σχέση με τι;

Με θέματα ότι, πάρε μια πορεία στη ζωή σου, έλα να σε βάλω κάπου να Ήθελε να με βάλει στο στρατό να δουλέψω και τα έχασα αυτά, έχασα ευκαιρίες. Γιατί αν έμπαινα από τα δεκαοχτώ ας πούμε στο στρατό, τώρα θα ήμουν βαθμοφόρος στα τριάντα κάτι. Δηλαδή σε μία δεκαετία μπορούσα να πάρω και σύνταξη. Να πάρω και κάποιο εφάπαξ και να κάνω και κάτι δικό μου. Σε σχέση με αυτά δεν άκουσα και γι αυτό κατέληξα εδώ.

Μήπως ήταν οι οικονομικές δυσκολίες που σας έκαναν να ...

Όχι. Ήταν το κεφάλι μου. Το κεφάλι είναι το χειρότερο πράγμα. άμα δε σκέφτεται, τότε οδηγούμαστε σε πράγματα άσχημα.

Όταν ήσασταν μικρός είχατε φίλους στο σχολείο;

Ναι βεβαίως πάρα πολλούς. Και είμαστε και ακόμα φίλοι, αυτοί είναι καθαροί, είναι οι άνθρωποι με τις οικογένειές τους. με στηρίζανε στη φυλακή. Έχω ανθρώπους ακόμα που με σέβονται που με αγαπάνε και με στηρίζανε.

Όταν τελικά μπήκατε στη φυλακή, οι πρώτες σας μέρες δύο – τρεις; Πώς το βιώσατε;

Ε ήταν λίγο περίεργο, ήταν άσχημη κατάσταση, δε υπήρξε σεβασμός μέσα..

Από το προσωπικό ή από τους κρατούμενους;

Όχι, από τους κρατούμενους και από το προσωπικό. Ουσιαστικά είμαστε αναλώσιμοι.

Να το πω με μία λέξη.

Τι εννοείτε;

Εεε... είμαστε υποδεέστεροι για τη κοινωνία. Εφόσον έχουμε κάνει κάτι το οποίο είναι παράνομο, θεωρούμαστε υποδεέστεροι και παράνομοι και Είμαστε ας πούμε το κακό.... Ένα κακό ας πούμε.... Ανάμεσα στη κοινωνία και δεν έχουμε την αντιμετώπιση που έχουνε στο εξωτερικό, το σωφρονισμό δηλαδή, δεν υπάρχει ο σωφρονισμός. Υπάρχουνε τα ναρκωτικά ή χίλια δύο πράγματα, εκμετάλλευση, δηλαδή υπάρχει το να στα πάρει ο άλλος όλα και να σε αφήσει σύζυλο έτσι, να σε ρίξει πιο κάτω. Είναι λίγο άσχημο αυτό και το έχω αισθανθεί πάρα πολλές φορές στη ζωή μου, δε το χω κάνει, γιατί σέβομαι τους ανθρώπους, θέλω να είμαι εντάξει, δεν έχω αντιμετωπίσει ποτέ μου έτσι τους ανθρώπους. Και όλο αυτό εντάξει, με έχει κάνει να μάθω και πέντε πράγματα. Ότι Ότι πρέπει ας πούμε να αλλάξω τη ζωή μου. Το θέλω πάρα πολύ. Γι αυτό και έχω ζητήσει τη βοήθεια από το ΚΕΘΕΑ, να μπω στο κλειστό, να μπορέσω να βάλω σε τάξη τα πράγματα. Να προχωρήσω.

Άρα η πρώτη σας μέρα στη φυλακή ήταν..

Η πρώτη μέρα ήταν ντάξει.... Ήταν περισσότερο στο να μπω στο κλίμα. Έτσι; Προσπάθησαν δηλαδή να με βάλουνε στο κλίμα. Εγώ μπήκα, ήξερα να περπατήσω στη φυλακή δεν είχα πρόβλημα.

Πώς ξέρατε; Αφού δεν είχατε ξαναμπεί...

Δε θέλει να μιλάς πολύ. Δε θέλει να ασχολείσε πολύ με τους άλλους, να ασχολείσε με τον εαυτό σου και μέχρι να ... δηλαδή το αντιμετώπισα, εντάξει, δεν είχα πρόβλημα. Δεν είχα δηλαδή πρόβλημα πολύ μεγάλο μες τη φυλακή, μπορούσα να επιβιώσω. Γιατί επιβίωνα και στο δρόμο, ουσιαστικά αυτοί που ήταν στο δρόμο, που έβλεπα καθημερινώς, ήταν και μέσα στη φυλακή. Τους συνάντησα και μέσα εκεί, δεν είναι... δεν είχα πρόβλημα, ούτε έξω είχα με τους συγκεκριμένους πρόβλημα. Ασχολιόμουνα με τον εαυτό μου και είχα μια απόσταση με αυτούς τους ανθρώπους εκεί μέσα, για αυτό και επιβίωσα. Δηλαδή είχα απόσταση, δε πρέπει να χρωστάς, δε πρέπει να παίρνεις ναρκωτικά, δε πρέπει να ασχολήσε με αυτούς. Τα έκοψα όλα...

Αν παίρνεις ναρκωτικά μες τη φυλακή γιατί είναι κακό;

Πάρα πολύ κακό, γιατί φτάνεις σε ένα σημείο να σε βάζουνε μέσα σε ένα δωμάτιο και να σε χτυπάνε. Αν χρωστάς..

Ποιοι; Οι συγκρατούμενοί σας;

Αν χρωστάς βεβαίως. Για ένα καπνό μπορεί να σε γροθοκοπήσουνε πάρα πολύ άσχημα.

Δε το βλέπουνε αυτό οι υπάλληλοι της φυλακής;

Οοοοχι δεν ασχολούνται. Οι υπάλληλοι μπορεί να συμβουλέψουν κάποιον, να πουν ότι ξέρεις κάτι πρόσεχε, έχε μια απόσταση από αυτά τα πράγματα, που είναι και φυσικό έτσι; Δε παίρνεις, είναι μία κλειστή κοινωνία. Οπότε χρειάζεται μία απόσταση. Να έχεις τον άλλο δίπλα σου, αλλά δε πρέπει να... Πρέπει να τον έχεις σε απόσταση σε ορισμένα πράγματα. Δηλαδή καλημέρα, καλημέρα, αυτό, δεν χρειάζεται... Δύο κουβέντες και τελείωσε.

Άρα μεταξύ των συγκρατούμενών σας υπάρχει βία. Μεταξύ των κρατουμένων και των υπαλλήλων;

Εεε... ντάξει δεν έχω συναντήσει βία, μεταξύ των κρατουμένων και των υπαλλήλων. Διότι ντάξει είναι και η δουλειά των υπαλλήλων γιατί και αυτοί σε έχουν σε μία απόσταση. Ένα κάγκελο μας χωρίζει. Οπότε υπάρχει ήδη απόσταση. Ο διαχωρισμός του υπαλλήλου με τον κρατούμενο, όπου εκεί πέρα, έχεις κάποια, μια καλημέρα, μια σχέση ας πούμε, βλέπει ο υπάλληλος αν είσαι εντάξει, ξέρουνε ποιος πίνει ναρκωτικά, ποιος δε πίνει, ποιος πουλάει ναρκωτικά μες τη φυλακή, τα ξέρουνε όλα. Αφού και οι ίδιοι πουλάνε ναρκωτικά μες τη φυλακή. Δηλαδή κάνουνε τη μοιρασιά. Και μετά παίρνουνε τα χρήματα. Είναι πασααρα πολύ άσχημα τα πράγματα μες τη φυλακή. Αν δε προσέχεις.

Και σε περίπτωση που προσέχει και δε παίρνει ναρκωτικά και τα λοιπά, δε παύει να είσαι σε μία συνθήκη εγκλεισμού, έτσι δεν είναι;

Ναι αλλά εμείς φταίμε γι αυτό, δε φταίνε εκείνοι. Εμείς διαπράξαμε κάποια εγκλήματα τα οποία... δεν έχει σχέση το αν έχω κλέψει αυτό [δείχνει ένα κρουασάν] ή να έχω κλέψει ένα εκατομμύριο, είναι η ίδια κατάσταση. Θεωρείται κλοπή. Έτσι δεν είναι;

Έχει μια διαφορά..

Έχει μια διαφορά ως προς το πράγμα και τη χρηματική διαφορά, αλλά αυτό μπορεί να είναι ένα κρουασάν, το οποίο μπορεί να το έκλεψα για να φάω, αλλά και ο άλλος έκλεψε ας πούμε ένα εκατομμύριο για να μπορέσει να εξασφαλίσει τη ζωή του, των παιδιών του, την οικογένειά του. Δηλαδή υπάρχει ένας σκοπός, αυτό όμως δε

σημαίνει ότι πρέπει να το κλέψω. Μπορώ να το κερδίσω διαφορετικά. Δε χρειάζεται να το κλέψω. Το έχω καταλάβει αυτό το πράγμα, το έχω συνειδητοποιήσει και πλέον δε το κάνω. Δηλαδή ότι και να γίνει δε το κάνω. Καλύτερα να πάω να πουλήσω χαρτομάντιλα και να πάρω δύο πράγματα να φάω, να κάνω το οτιδήποτε, να πω ένα καφέ, παρά να πάω να κλέψω. Υπάρχει τρόπος να επιβιώσεις, δε χρειάζεται να κλέψεις, δε χρειάζεται να μπεις σε παράνομες δράσεις, αυτό.

Οπότε γι αυτό η περίοδος στη φυλακή δεν είχε πολύ μεγάλη διαφορά από πριν που βρισκόσασταν άστεγος.

Όχι. Είναι περίπου το ίδιο, πέρασα περίπου το ίδιο.

Και αφού βγήκατε; Έχετε περίπου δύο μήνες..

Ναι εντάξει, έχω, είμαι καλά, δηλαδή δεν έχω, πώς να το πω... δε με έριξε ψυχολογικά. Όπως άλλοι που πέφτουνε τελειώς και καταστράφηκα και δε πρόκειται να ξαναγυρίσει η ζωή μου πίσω, αυτά είναι βλακείες τώρα, πιστεύω δηλαδή είναι πράγμα που δεν... στο χέρι μας είναι όλα να τα φτιάξουμε. Να βοηθήσουμε άλλους ανθρώπους, να βρούμε κάποιον άνθρωπο να αλλάξουμε τα πράγματα. Στο χέρι μας είναι.

Ναι ίσως σε σας η ποινή σας δεν ήταν και πολύ βαριά. Αν μείνετε μέσα είκοσι ολόκληρα χρόνια, τότε αλλάζουν τα πράγματα. Όντως καταστρέφεται η ζωή σου σε ένα μεγάλο βαθμό.

Βέβαια, βέβαια. Συνάντησα πολλούς τέτοιους, που μου έκανε εντύπωση γιατί συναντάς ας πούμε πρόσωπα που ήταν πολύ σκληρά, πολύ άγρια και όταν τους έβλεπα και πηγαίνανε στην εκκλησία και συζητάγανε με κάποιους ανθρώπους και ερχόντουσαν από έξω παράγοντες να συζητήσουνε, τους έβλεπε μετά και αλλάζανε το πρόσωπό τους και είχε γίνει αλλαγή, γινόντουσαν σαν μικρά παιδιά. Έφευγε αυτή η αγριάδα και έμπαιναν σε ένα άλλο, πιο ωραίο. Δηλαδή αλλάζανε οι άνθρωποι. Ας είναι είκοσι χρόνια μέσα, δεν έχει σημασία. Τους έβλεπε και άλλαζε το πρόσωπό τους, αλλάζανε κάποια πράγματα μέσα τους.

Εσάς έρχονταν να σας επισκεφτούν στη φυλακή κάποιοι;

Τελευταία ναι. Κάνανε κάποια χαρτιά κάποιοι γείτονές μου και ήρθαν και με επισκεφτήκανε. Κατ εξαίρεση βέβαια, επειδή εγώ τους έχω χάσει τους γονείς μου, δεν έχω κανένα.

Α πλέον δε ζει ούτε ο πατέρας σας;

Ναι ναι τους έχω χάσει και τους δύο τους γονείς. Και εντάξει ερχόντουσαν.... Ερχότανε μία κυρία και με έβλεπε. Μου έφερνε κανένα καπνό, τίποτααα....

Ωραία, οπότε αν δεν υπήρξε η στήριξη από αυτή τη κυρία, δεν θα είχατε επισκεπτήριο.

Ναι. Δηλαδή τη πρώτη φορά που μπήκα, δεν είχα επισκεπτήριο. Δεν είχα τίποτα. Ντάξει ούτε τσιγάρα τίποτα, μάζευα ας πούμε απ το πάτωμα.

Ποια ήταν η πιο δύσκολη στιγμή της μέρας και αντίστοιχα η πιο εύκολη;

Περισσότερο ήταν το κάπνισμα δηλαδή με τρέλαινε.

Όταν δεν είχατε..

Ναι! Πάρα πολλές φορές και εκεί λίγο ήτανε....

Η πιο ήρεμη;

Η πιο ήρεμη ήτανε το βράδυ που κοιμόμουν ας πούμε, που έπαιρνα ας πούμε φάρμακα και κοιμόμουν.

Παίρνατε αγωγή για να κοιμηθείτε;

Ναι φαρμακευτική αγωγή, δε γίνεται, δε παλεύεται η φυλακή, α πα πα...

Γιατί;

Γιατί μόνο με αυτά που βλέπεις κάθε μέρα και με αυτό το περίγυρο που υπάρχει, δεν αισθάνεσαι καλά, δε μπορείς να τη παλέψεις με αυτό το πράγμα. αναγκαστικά κάτι πρέπει να πεις [γελάει], δε ξέρω... και αναγκαστικά ντάξει, έπαιρνα μια φαρμακευτική αγωγή από το ψυχίατρο και μπόρεσα να κοιμηθώ, αυτό.

Είπατε για τον περίγυρο που υπάρχει, δηλαδή ως προς τη ποιότητα των ανθρώπων;

Ε ναι. Ναι γιατί ήταν οι περισσότεροι στο να πάρουνε πράγματα, ούτε να δώσουνε ούτε τίποτα, μόνο να πάρουνε. Δεν υπήρχε κάτι άλλο.

Υπήρχε κάποιο περιστατικό που έχει μείνει στο μυαλό σας και το θυμάστε;

Εεεε.... Ένα τελευταίο περιστατικό, να σας πω ένα τελευταίο που έψαχνα για τσιγάρο ας πούμε κάτω και έρχεται ας πούμε κάποιος και μου λέει γιατί ας πούμε πήρες το τσιγάρο από κάτω, μας κάνεις ρεζίλι, μου λέει. Και εντάξει μου έδωσε και μου λέει μη το ξανακάνεις αυτό, μου λέει ζήτα μου τσιγάρα, πάρε ένα καπνό, μου δίνει ένα καπνό και μου έχει μείνει ας πούμε αυτό...

Θετικά..

Ναι! Ναι θετικά, φυσικά.

Ήτανε συκρατούμενός σας ή υπάλληλος;

Όχι ήτανε συκρατούμενος, αλλά ήταν πιο, πώς να το πω, ένα υψηλόβαθμο ας πούμε μέλος μέσα στη φυλακή.

Αρνητικά τι σας έχει μείνει;

Αρνητικάαα...

Ένα περιστατικό που για κάποιο λόγο σας ενόχλησε.

Πάρα πολλά με έχουν ενοχλήσει, είναι Δηλαδή δεν υπάρχει σεβασμός ούτε στη σειρά των πραγμάτων που πρέπει να γίνονται κάποια... κάποιες φάσεις ας πούμε στη μέρα, του φαγητού, του πρωινού, του οτιδήποτε, μπαίνανε σα τα ζώα μπροστά, δεν είχαν ούτε σειρά ούτε τίποτα. Δε σεβόντουσαν τίποτα. Δηλαδή περιμένανε κάποια άτομα με σειρά να πάρουν αυτό που θα μας δώσουνε και τους έβλεπε και μπαίνανε μπροστά λες και θα το χάσουνε το φαγητό, ή το γάλα ή το ψωμί ή ξερω γω.... Είναι... μας έχουνε ανακατεμένους εντωμεταξύ ξένους, έλληνες, μας έχουν ανακατέψει, αυτή τη κατάσταση, μας έκαναν σαλάτα και δεν υπάρχει καμία συνεννόηση. Αυτό είναι το κυριότερο αρνητικό που υπάρχει. Το κυρίως αρνητικό!

Ότι συμβιώνουν άνθρωποι διαφορετικής εθνικότητας.

Ναι, είναι πάρα πολύ άσχημο.

Αυτό γιατί; Επειδή δε μπορούσατε να μιλήσετε και να συνεννοηθείτε;

Όχι μόνο αυτό, δεν εεεε... δε καταλαβαίνουνε πρώτα απ όλα. Δε μπορούμε να συνεννοηθούμε, αλλά δεν έχουν και σωστή αντίληψη αυτοί οι άνθρωποι. Έχουν αντίληψη μόνο για τα ναρκωτικά. Να κάνουμε νταραβέρι και αυτό, συν ότι αρπάξουμε. Αντίληψη είναι αυτή; Ανθρώπινη αντίληψη είναι; Δε το θεωρώ ανθρώπινη αντίληψη, το θεωρώ αντίληψη μάο μάο.

Για όλες τις εθνικότητες λέτε;

Όχι... για.... Περισσότερο τους άραβες εκεί πέρα και αυτά.... δεν έχουνε.... Δε ξέρω οι άνθρωποι δεν είναι στα καλά τους, αυτή την αντίληψη έχω και για έξω την έχω αυτή την αντίληψη, δεν είναι ότι...

Ο χώρος μέσα στη φυλακή; Μένετε με πόσα άτομα;

Μέναμε στην αρχή.... Στη πρώτη.... Στη β που έμενα, γιατί είναι με ακτίνες, έμενα με τέσσερα άτομα. Πιο δύσκολα ήταν με τέσσερα άτομα. Μετά έμενα, που έφυγα από αυτή την ακτίνα, έμενα με ένα φίλο μου, που είχαμε ξανακάνει τη περασμένη φορά φυλακή μαζί και έμενε μόνος του και μείναμε δύο άτομα, εκεί βρήκα την ηρεμία μου. Γιατί τον ήξερα κιόλας αυτό τον άνθρωπο, τα χουμε ξαναπεί, έχουμε ξανα συμβιώσει μαζί, οπότε τον ήξερα και μου ήταν πιο εύκολο.

Βγαίνοντας απ τη φυλακή;

Βγαίνοντας απ τη φυλακή, χάρηκα! Και πήρα μία τροπή να μπορέσω να πάω στο πρόγραμμα, να φτιάξω τα πράγματα στη ζωή μου, αυτό. Δηλαδή θετικά πήγε αυτό.

Αντιμετωπίσατε δυσκολίες στις σχέσεις σας με τους άλλους;

πάντα αντιμετωπίζουμε δυσκολίες όλοι, δεν είναι... Απλά ... ντάξει προσπάθησα αρκετά , θέλω να προσπαθήσω κι άλλο για να τα φτιάξω αυτά τα πράγματα , να μην έχω, να μη συνεχίσουν οι δυσκολίες. Γιατί όσο το αφήνω το θέμα, θα συνεχίζονται οι δυσκολίες και θα μεγαλώνουν. Προσπαθώ να βάλω τα πράγματα σε μία τάξη.

Πριν που μιλήσατε και είπατε ότι θεωρούμαστε ενοχλητικοί, στη κοινωνία.

Είπα υποδεέστεροι.

Υποδεέστεροι. Γιατί το είπατε αυτό; Από την επαφή σας με τους ανθρώπους αφού βγήκατε από τη φυλακή; Από την αντιμετώπιση που είχε η πολιτεία σε σας;

Ναι, αυτό το πλαίσιο. Δηλαδή , το ότι ζήτησα βοήθεια, και η απάντηση ήταν αρνητική. Δηλαδή δε μπορούμε ας πούμε να σας βοηθήσουμε γιατί η υπόθεσή σας είναι μικρή.

Ζητήσατε βοήθεια από ποιον;

Από το δικηγορικό σύλλογο στο Πειραιά. Γιατί μου είπαν ότι δικαιούμαι δικηγόρο. Στην αρχή ας πούμε είχα ακούσει και τους υπόλοιπους κάποιους ανθρώπους κάποιους φίλους, μου λένε δικαιούσαι δικηγόρο. Οπότε μπορείς μου λένε να ζητήσεις από το δικηγορικό σύλλογο. Πήγα στο δικηγορικό σύλλογο και η απάντησή τους ήταν αρνητική. Ότι πρέπει να έχω κάνει κάτι πιο μεγάλο ας πούμε για να χρήζω υπεράσπισης από κάποιον δικηγορικό σύμβουλο.

Άρα αυτή είναι η αρνητική σας εμπειρία και το λέτε αυτό.

Ναι πάρα πολύ. Πάρα πολύ γιατί αν είχα εξαρχής κάποιον δικηγόρο, κάποιον άνθρωπο να με βοηθήσει δεν θα είχα καταλήξει στη φυλακή. Γιατί θα με είχε κατευθύνει αυτός ο άνθρωπος , θα μου έλεγε κάνε αυτό και αυτό. Γιατί αυτές οι καταστάσεις που έχω κάνει ήτανε πλημμελήματα. Δεν είναι κακουργήματα να χρήζουν ας πούμε φυλάκισης. Δηλαδή εμένα ήρθε η κλίση στο σπίτι πήγε στη Σαλαμίνα η κλίση και εγώ βρισκόμουνα στο δρόμο, οπότε δικάστηκα ερήμην μου.

Γιατί δεν είχατε λάβει ενημέρωση.

Ναι, ναι. Δικάστηκα ερήμην, οπότε αυτό, στην αρχή είχα πάει στο δικηγορικό σύλλογο να ζητήσω βοήθεια, είχα τρέξει, είχα βγάλει κανα δύο δικογραφίες, πήγα από κάποια μεροκάματα που είχα κάνει και τις πλήρωσα να τις δείξω στο δικηγόρο, να δουν οι άνθρωποι ότι συμβαίνει αυτό. Να με κατευθύνουνε, πήγαινε ας πούμε να μου πούνε σε κάποιο πρόγραμμα, να μου πούνε πήγαινε εκεί, κάνε αυτή την ενέργεια. Δηλαδή και συμβουλευτικά μόνο να το κάνανε, να μου λέγανε συμβουλευτικά, θα

είχα αποφύγει πολλά πράγματα από τότε, θα είχα γλιτώσει, θα είχα βάλει τη ζωή μου σε μία τάξη. Δε θα χρειαζότανε να τοσοο..

Εσείς γιατί ήσασταν άστεγος; Πώς χάσατε το σπίτι σας;

Δεν έχω χάσει το σπίτι μου, απλά δεν έχω ούτε ρεύμα, δεν έχω τίποτα εκεί είναι ένας χώρος σαν, για έναν ύπνο. Αλλά η χρήση που έκανα δε μου επέτρεπε να μπορώ να φεύγω από τη Σαλαμίνα, να έρχομαι στην Αθήνα και μετά να ξανα φεύγω να πηγαίνω στη Σαλαμίνα και γι αυτό και συνάντησα και αυτές τις καταστάσεις. Με τις κλοπές των πραγμάτων...

Γιατί δεν μένατε στη Σαλαμίνα;

Δε μπορούσα. Γιατί έπρεπε να έρθω εδώ να κάνω τη χρήση μου. Είχα μπλέξει πάρα πολύ και έπρεπε να έρθω να κάνω τη χρήση μου, δε γινότανε πονούσα. Δε μπορούσα δεν άντεχα όλη αυτή τη κατάσταση, είναι δεκατέσσερα χιλιόμετρα απ το λιμάνι μέχρι το σπίτι και δεκατέσσερα χιλιόμετρα να πάω.

Εντωμεταξύ φαντάζομαι δεν εργαζόσασταν κιόλας.

Ε βέβαια, δεν είχα εργασία και αυτό ήτανε πάρα πολύ δύσκολο. Πάρα πολύ δύσκολο! Και γι αυτό και συνέβησαν όλες αυτές οι καταστάσεις.

Πηγαίνω πάλι πίσω γιατί ξέχασα να σας ρωτήσω, ως παιδί είχατε δραστηριότητες εκτός σχολείου;

Βέβαια, έχω τρέξει με μηχανάκι σε πίστα, μπάλα έπαιζα πάρα πολύ, πάρα πολύ! Είμαι άρρωστος με τη μπάλα. Είχα ασχολίες, είχα με τον αθλητισμό πάρα πολύ. Μου άρεσε και με έχει κάνει, δηλαδή αυτό με έχει σώσει, με το θέμα υγείας, με ότι έχω κάνει, με τα ναρκωτικά και όλο αυτό, με έχει σώσει.

Αυτό ήταν κάτι που είχατε κάνει με τους φίλους σας, με τις παρέες σας, με τα άλλα παιδιά και όλα αυτά.

είχα και καθαρούς ανθρώπους εκτός των ναρκωτικών και όλα αυτά...

Ναι βέβαια, όταν λέω δραστηριότητες όμως, εννοώ πιο οργανωμένα, να παρακολουθείτε ας πούμε μαθήματα, να κάνετε κάτι που είχε σχέση με πρόγραμμα συγκεκριμένο.

Όχι όχι

Είχατε τις ασχολίες που αυθόρμητα παίζατε με τους φίλους σας.

Ναι ναι. Αλλά ήτανε πιο ωραία. Ντάξει μου άρεσε πιο πολύ. Δηλαδή δε μπορώ τώρα να μπω στο πρόγραμμα να παίξω ας πούμε δύο ώρες, να σας πω θα παίξω δύο ώρες, εγώ ήθελα να παίξω τέσσερεις. Πολύ πιο ωραίο! Ξέσπαγα και τα νεύρα μου και όλα, τα πάντα.

Εντάξει τι νεύρα μπορεί να έχει ένα παιδί επτά χρονών;

Όχι επτά χρονών, δε μπορείς να πεις ότι έχει νεύρα, αλλά πιο μεγάλος είχα και ακόμα δεν έχουνε φύγει.

Τα νεύρα σας;

Ναι είναι απίστευτα.

Γιατί;

Ε εντάξει, γιατί.... Και στο πρόγραμμα το βλέπω, αντιδρώ δηλαδή πολύ.. . γιατί ντάξει υπάρχουνε.... Ανεβαίνει ο πήχης συνέχεια , δε ξέρω..... δηλαδή όταν διαφωνώ με κάτι, διαφωνώ πλήρως δεν υπάρχει περίπτωση να κάνω πίσω. Ενώ πρέπει να κάνω πίσω σε ορισμένα πράγματα, δε κάνω πίσω. Πολύ δύσκολο.

Είναι ο χαρακτήρας σας εννοείτε;

Ναι δεν ακούω κανένα. Ότι πει το.... Γι αυτό έχω καταντήσει εδώ πέρα. Όταν δεν ακούς όταν σου μιλάει ο άλλος είναι το χειρότερο πράγμα πιστεύω. Αυτό δουλεύω, αυτό προσπαθώ να ...

Ήτανε ο λόγος αυτός που μαλώνατε με τους γονείς σας, που είπατε πριν; Ως παιδί εννοώ.

Ναι, πάρα πολύ.

Και πως εε.. τελικά σε τι συμφωνία καταλήγατε με τους γονείς σας;

Στο ναι θα γίνει, αλλά δε γινόταν.

Ναι θα γίνει απ τη μεριά σας, αλλά δε το κάνατε τελικά.

Ε ναι. Κατέληγε πάλι στα ίδια.

Η τιμωρία των γονιών σας όταν ήσασταν παιδί ποια ήταν;

Περισσότερο στο να μη βγω έξω. Να μείνω μέσα.

Σας κλείδωναν τη πόρτα.

Όχι! Δε μου κλείδωνε τη πόρτα κανείς, απλά μου λέγανε πήγαινε κάτσε μέσα, τελείωσε. Κάτσε διάβασε, τι θα κάνεις...

Μένατε τελικά;

Έμενα βέβαια, μέχρι να λήξει η τιμωρία.

Σε αυτό υπακούγατε λοιπόν.

Υπάκουα βέβαια. Αλλά μετά ντάξει έπρεπε..... ουσιαστικά ή τιμωρία ποια είναι;

Είναι για να καταλάβεις το λάθος που έχεις κάνει. Εγώ το ξανάκανα. Με αποτέλεσμα ας πούμε η τιμωρία να έχει συν κάποια σφαλιάρια παραπάνω, κάποια...

Σφαλιάρια;

Ναι κάποιο χτύπημα παραπάνω, κάποια...

Σας χτυπούσαν;

Ναι άμα δεν ακούς τι; Άμα τον φτάνεις τον άνθρωπο εδώ, δηλαδή... δε ξέρω αν έχετε προσέξει κάποια παιδιά, που λέει ας πούμε εγώ, αυτός ο άνθρωπος δε κάνει για ένα παιδί κάνει για δέκα ας πούμε. Ε έτσι. Ακριβώς αυτό.

Είπατε πριν ότι, είπατε στην Ευρώπη έχουν σωφρονιστικό σύστημα οι άνθρωποι, ενώ εδώ πιστεύετε ότι δε λειτουργεί με αυτό τον τρόπο. Γιατί το λέτε αυτός τι θα έπρεπε δηλαδή κατά τη γνώμη σας, από το βίωμα που είχατε, να ήταν διαφορετικό απ ότι ήτανε;

Ας πούμε οι συνθήκες διαβίωσης ως προς τα κτίρια, είναι πάρα πολύ παλιά τα κτίρια. Δεν έχουν γίνει οι σωστοί καθαρισμοί, η σωστή απεντόμωση που έπρεπε να γίνει. Χιλιάδες κατσαρίδες, χιλιάδες ας πούμε έντομα, τα οποία ... έπρεπε όλη μέρα να είσαι με μια χλωρίνη στο χέρι και ένα πανί, για να μπορείς να αντιμετωπίσεις αυτό το χάος εκεί μέσα. Μιλάμε για μια κατάσταση πολύ βρώμας. Είναι παλιά τα κτίρια, δε κάνουν αυτά τα κτίρια για να μπορέσει να μείνει κάποιος άνθρωπος. Να έχει ανθρώπινη διαβίωση, δε κάνει..... δηλαδή έχω βρει πάρα πολλές φορές μέσα στο φαγητό έντομα, κατσαρίδες και τέτοια, με συγχωρείς. Δηλαδή πολύ άσχημα. Δε προσέχουνε τον τρόπο που μαγειρεύουνε. Δίνουνε διαφορετικό φαγητό στον αρχιφύλακα ας πούμε, διαφορετικό στους υπαλλήλους, διαφορετικό.... Και παίρνουμε εμείς τη τελευταία κατάσταση που είναι η πιο άσχημη. Δηλαδή δε προσέχουνε, μαγειρεύουνε πιστεύω σε ζώα, όχι σε ανθρώπους. Αυτό πιστεύω. Δε προσέχουν τον τρόπο που μαγειρεύουνε. Γι αυτό σας λέω ότι ...[μικρή διακοπή από τη ψυχολόγο του συλλόγου]. Οι συνθήκες διαβίωσης είναι απίστευτα τραγικές. Δηλαδή δε μπορεί να μείνει άνθρωπος εκεί μέσα, αν δεν έχει κάποια χρήματα να μπορέσει να συντηρήσει τον εαυτό του. Δηλαδή αν είναι κάποιος άνθρωπος που δεν έχει χρήματα και είναι στο δρόμο όπως εγώ και μπει στη φυλακή και είναι με άλλους ανθρώπους που δεν έχουνε και αυτοί κάτι, τότε είναι πάρα πολύ δύσκολα τα πράγματα. Πααααρα πολύ δύσκολα. Δηλαδή έξω σε υποχρεώνουν να κάνεις μπάνιο, σου δίνουν τα απαραίτητα να κάνεις μπάνιο. Εκεί μέσα σου δίνουν μόνο μια κουβέρτα και ΑΝ θα στη δώσουν. Αν έχει μείνει κάτι. Εδώ τα στρώματα δεν είναι σωστά. Δηλαδή είναι σχισμένα είναι.... Μόνο εκεί που κοιμάσαι και δεν είναι σωστά, πρέπει να κάτσεις να βρεις στρώμα. Εγώ δεν είχα βάλει στρώμα. Είχα μόνο κουβέρτες, γιατί δε γινότανε, είχε μέσα το στρώμα, δε ξέρω τι είχε μέσα!! Από βρωμίες. [μικρή διακοπή από τη ψυχολόγο του συλλόγου]

Ο χρόνος πώς περνούσε;

Περνούσε με γυμναστική που έκανα, στον ελεύθερο χρόνο, με διάβασμα...

Διαβάζατε βιβλία;

Ναι πήγαινα στη βιβλιοθήκη, έπαιρνα και καθόμουν και το... ασχολιόμουν. Με τις καθαριότητές μου φυσικά.

Μπορείτε να πείτε ότι έχετε δημιουργήσει φίλους μέσα από κει;

Ναι. Ένα δύο άτομα, ναι, μόνο.

Μετά βγαίνοντας από τη φυλακή μου είπατε είχατε, περιγράψατε πριν κάποια προβλήματα που έχετε με τα γραφειοκρατικά σας. Πιστεύετε ότι ένας άνθρωπος ό οποίος δεν έχει μία οικογένεια να τον περιμένει και μία δουλειά έξω, γιατί υπάρχουν και αυτές οι περιπτώσεις ανθρώπων, μπορεί εύκολα να βγάλει άκρη με τον εεε... με την επανένταξή τους στο χώρο της γραφειοκρατίας και τα λοιπά;

Είναι πααρα πολύ μεγάλη προσπάθεια. Προσωπική και φυσικά χρειάζονται και άνθρωποι οι οποίοι αν πιστέψουνε σε σένα να βοηθήσουνε. Χρειάζεται δηλαδή και μια βοήθεια αλλά χρειάζεται και προσωπική προσπάθεια να δούνε και οι κοινωνικοί φορείς ότι προσπαθείς. Ότι τρέχεις για τον εαυτό σου, χρειάζεται και αυτό, δηλαδή χρειάζεται τρέξιμο. Αυτό. Χρειάζεται θέλω για να μπορέσεις να επανενταχθείς πάλι στη... στο σωστό τρόπο διαβίωσης ας πούμε. Αυτό πιστεύω.

Μιλώντας με κάποιους ανθρώπους πιστεύετε ότι υπάρχει προκατάληψη ενάντια των ανθρώπων που έχουν εεε.... Βρεθεί σε εγκλεισμό;

Ναι αναλόγως κιόλας τα αδικήματα τα οποία έχει διαπράξει.

Χωρίς να ξέρουν το αδίκημα.

Ναι εντάξει η φυλακή είναι ... πάντα δημιουργεί ένα συνειρμό, στον άλλον που δε ξέρει και δε το χει περάσει αυτό το βίωμα, πάντα του δημιουργεί ένα συνειρμό το ότι... α είναι ξέρω γω, φυλακισμένος. Πάντα χτυπάει αυτό κάπως.

Εσείς έχετε βρεθεί σε τέτοιο περιστατικό έτσι αμήχανο;

Εε.. όχι ακόμα, μπορεί και να μη βρεθώ και ποτέ γιατί δεν έχω και... δε έχω τη τάση στο να σκύψω το κεφάλι μου και να πω, α ήμουν φυλακή ξέρω γω. Απλά παραδέχομαι αυτό που έχω κάνει, το λάθος μου, δεν είναι... Βρέθηκα εκεί γιατί έφταιγα. Είμαι συνειδητοποιημένος στο γιατί βρέθηκα εκεί, δεν είμαι... της άποψης α μπήκα φυλακή άδικα, δηλαδή αυτό το ψέμα που υπάρχει, για να αποφύγεις τις ευθύνες σου.

Ψάχνοντας εργασία, δηλαδή πέστε ότι αύριο βρισκόσαστε στην ευχάριστη θέση να μπορείτε να ψάξετε εργασία. Στο πιθανό εργοδότη σας, θα του λέγατε ότι ήσασταν φυλακή;

Μπορεί ναι, μπορεί και όχι, αναλόγως. Αναλόγως πως θα τον έκρινα εγώ. Δε ξέρω, μπορεί να το έλεγα, μπορεί όχι, αλλά αυτό μαθαίνεται δε μπορείς να το κρύψεις. Μαθαίνεται βεβαίως. Ο ένας στον άλλον, μαθαίνονται οι πληροφορίες.

Από στόμα σε στόμα εννοείτε;

Ναι και από την αστυνομία μπορείς να το μάθεις.

Που θα το μάθει; Όταν προσλαμβάνεις κάποιον δε ρωτάς την αστυνομία για αυτόν.

Γίνονται , πάντα υπάρχει γνωστός στην αστυνομία να του πεις για δεσ, ο τάδε είναι εντάξει; Τα πάντα μαθαίνονται.

Εννοείτε στη Σαλαμίνα επειδή είναι πιο κλειστή κοινωνία;

Όχι και εδώ, παντού. Παντού μπορείς να μάθεις πληροφορίες για κάποιον άνθρωπο.

Αν γνωρίζατε έναν άνθρωπο προσωπικά, θα του το λέγατε; Ως φίλο ή ως σύντροφο, θα του το λέγατε;

Ναι βεβαίως, βεβαίως.

Δε θα σας ανησυχούσε;

Όχι γιατί να με ανησυχήσει, είναι μία κατάσταση η οποία έχω περάσει τη ζωή μου, δεν είναι κάτι ... δεν είναι κάτι το οποίο πρέπει να το κρύψω. Άλλωστε ότι και να κρύψω, μετά θα βγει και θα βγει χειρότερα. Θα πει ας πούμε ο άλλος γιατί μου το απέκρυψες; Γιατί Δε μου χεις εμπιστοσύνη; Δεν δεν δεν δεν Υπάρχουν θέματα, γιατί...

Ο στόχος σας ποιος είναι;

Ο στόχος μου είναι να μπορέσω να ενταχθώ σωστά και όμορφα, όπως πρέπει στη κοινωνία μου. Να μπορέσω να γίνω αυτό που πρέπει, όχι το ψεύτικο που ήμουν μέχρι τώρα.

Βγαίνοντας από τη φυλακή δεν είχατε κάποια κατεύθυνση για το τι μπορείτε να κάνετε, για να βρείτε τα χαρτιά σας...

Βασικά από τη κοινωνική υπηρεσία μόνο, για το επίδομα που μπορώ να βγάλω.

Για τα χαρτιά σας δε σας είπαν...

Όχι. Δε μου είπανε κάτι. Γιατί έχουνε πάρα πολλούς ανθρώπους να ασχοληθούνε, δεν είναι μόνο, δεν είμαι μόνο εγώ, υπάρχουνε.... Δηλαδή ένας άνθρωπος έχει, μπορεί να έχει και είκοσι τριάντα άτομα σε κάθε ακτίνα και πενήντα άτομα που έχουν ανάγκη βοήθειας. Οπότε δε μπορεί να τους έχει όλους στο μυαλό του. Πρέπει να τον απασχολήσεις εσύ, να τον ψάξεις. Να πεις τι χρειάζομαι για αυτό, τι χρειάζεται για

εκείνο, πως μπορώ να κινηθώ για αυτή τη κατάσταση, πρέπει να το ψάξεις. Εσύ ο ίδιος πρέπει. Αυτά.

Ισχύει ότι οι περισσότεροι που είναι στη φυλακή είναι χρήστες;

Πάρα πολλά άτομα, αλλά έχει και πάρα πολύ κόσμο οι οποίοι μισούνε τη χρήση. Αλλά ... πουλάνε όμως, πουλάνε ναρκωτικά μέσα βαριά. [γελάει] δε τους αρέσει η χρήση, δε το θεωρούνε σωστό αλλά τα πουλάνε. Υπάρχουνε και αυτοί.

Άρα είναι οι περισσότεροι ή είναι απλά κάποιιοι οι οποίοι είναι εμπλεκόμενοι με τη χρήση, είτε τα πουλάνε είτε ως χρήστες.

Είναι και εμπλεκόμενοι είναι και αρκετοί ας πούμε που πίνουνε.

Είναι λιγότεροι αυτοί οι οποίοι δεν πίνουνε;

Ναι ναι. Σαφώς. Πάρα πολύ λιγότεροι. Δηλαδή ήμασταν πολύ ελάχιστοι, αυτοί που δε πίναμε. Ναρκωτικά ας πούμε ήτανε πάρα πολύ άσχημο πράγμα. Δηλαδή έβλεπε παντού ας πούμε τη χρήση. Δυστυχώς.

Ο έλεγχος μπαίνοντας στη φυλακή ή όταν πηγαίνατε στο δικαστήριο ή οτιδήποτε, το ζήσατε αυτό; Να σας καλέσουν σε δικαστήριο ενώ ήσασταν φυλακή;

Όχι.

Για κάποιους είναι κάτι πολύ ψυχοφθόρο , το ίδιο ισχύει και για σας;

Όχι, δε το χω αισθανθεί ποτέ, δε ξέρω πως είναι, δε το χω αντιμετωπίσει. Αλλά δε νομίζω, δεν είναι κάτι...

Μπαίνοντας το αντιμετωπίσατε μπαίνοντας στη φυλακή.

Ναι εντάξει ήτανε λίγο... ντάξει άλλα πράγματα είδα μπροστά μου, εντάξει, αλλά τη δεύτερη φορά που μπήκα ήτανε γνώριμο. Δηλαδή ήξερα που πήγαινα.

Εννοώ ως προς τον έλεγχο όταν μπήκατε μέσα, έπρεπε να βγάλετε τα ρούχα σας και τα λοιπά...

ναι εντάξει δεν είναι κάτι αυτό, δε με απασχόλησε πολύ. Όχι γιατί να με απασχολήσει. Εντάξει μπορεί να ναι κάποιοι που νιώθουν άσχημα, πρέπει να γίνει όμως. Δε μπορείς να μπαίνεις μέσα και να χεις τα πάντα ας πούμε απάνω σου, να βάλεις ότι θέλεις μέσα, δεν επιτρέπεται. Υπάρχουν ορισμένα όρια. Και πρέπει να τα σεβαστείς αυτά.

Παρά όλα αυτά, υπάρχουν τα αντικείμενα αυτά μες τη φυλακή.

Υπάρχουνε βεβαίως, υπάρχουνε σε άσχημο βαθμό. Έχει και όπλα μέσα, τα πάντα. Τα πάντα μπορείς να βρεις. Από σπαθί μέχρι ψυγείο. Ο άλλος ας πούμε είχε δύο ψυγεία έξω απ το κελί του. Πήγε ο άλλος να του τα πάρει, του τα πήρανε τέλος πάντων από

κει που τα χε, ε και μετά τον σάπισε , τον διέλυσε. Και του πήρε τα ψυγεία πίσω και τα πράγματα εκεί πέρα που είχε, και τον διέλυσε. Τον εξαφανίσανε, τον κρύψανε [γελάει]. Γελάω, αλήθεια ναι, δυστυχώς. Υπάρχει και αυτή η κατάσταση που γελάς καμιά φορά. Εντάξει έχω λιώσει στο γέλιο με ορισμένα πράγματα, γιατί εντάξει δεν... απλά ήμουν ξέρεις, ακροατής, δεν συμμετείχα σε τίποτα και υπήρχανε πάρα πολλές φορές ας πούμε που γέλαγα. Είναι να πέφτεις κάτω.

Μπορείτε να περιγράψετε;

Ιδιαίτερα οι τσιγγάνοι. Για να πω την αλήθεια ήτανε πάρα πολύ.... Υπήρχαν άτομα τα οποία ήταν πάρα πολύ πώς να το πω, δεν είχανε την αίσθηση του σωστού και του λάθους , μπερδεύανε λίγο τα πράγματα, άσχημα. Ζητάγανε ότι να ναι, τσιγάρο, ότι να ναι. Είχες δεν είχες τσιγάρο έπρεπε να του βρεις τσιγάρο, να του πάρεις τσιγάρο. Ρε δεν έχω! Έχω δύο τρία τσιγάρα να περάσω για μένα. Δώσε μου το ένα λέει, δε πειράζει εγώ θα σου δώσω αύριο που θα έρθουν επισκεπτήριο και θα σου δώσω λέει. Ρε δεν έχω! Δε καταλαβαίνει. Δεν έχω να περάσω για μένα! Ήθελε να του δώσω τσιγάρο τώρα... τι να πω... κατέληξα να γελάω, τι... να κάθομαι να τσακώνομαι δεν ωφελούσε , οπότε πήγαινα σε αυτή τη πλευρά.

Είχε συμβεί ποτέ περιστατικό να σας κάνει να ανησυχήσετε για τη σωματική σας ακεραιότητα;

Εεε... ναι έχουνε συμβεί κάποια περιστατικά, γιατί πάνω σε τσακωμό κάποια... λόγια ας πούμε που ειπώθηκαν και μετά φτάσαμε στο σημείο να τσακωθούμε και μας τραβάγανε, δεν ήταν... μας χωρίζανε, δε φτάναμε στο σημείο να χτυπηθούμε αλλά ... υπήρχε η κατάσταση αυτή πάντα. Θέλει ψυχραιμία.

Ο βασικός λόγος που μπορεί να τσακωθείς στη φυλακή ποιος είναι;

Για το οτιδήποτε ακόμα και για ένα λόγο που θα πεις, το ρε ας πούμε. Ο άλλος μπορεί να το πάρει ας πούμε στραβά και να βγάλει ας πούμε κάτι που έχει, ένα μαχαίρι, κάτι, τελείωσε...

Να σε σκοτώσει κιόλας;

Βεβαίως βεβαίως.

Είχατε δει εσείς τέτοιο συμβάν;

Όχι όχι, από τις κουβέντες που είχανε, είχα δει ότι τρελαινόntonτουσαν οι άνθρωποι δεν είχανε τα λογικά τους.

Λόγο της χρήσης συνέβαινε αυτό ή και σε μη χρήστες;

Όχι και σε μη χρήστες. Μα ο άλλος μπήκε μέσα για φόνους, για αυτά, ένας τέτοιος άνθρωπος τώρα δε μπορείς να του πεις το οτιδήποτε, έτσι; Θα πρέπει να μετρήσεις τα

λόγια πριν του μιλήσεις. Κάποιοι δε τα μετράγανε τα λόγια τους και για αυτό τρώγανε και ξύλο. Το ζητούσε ο οργανισμός τους. Έ ναι, δυστυχώς, τι να πω. Μα έτσι είναι. Όταν δε σέβεσαι τον άλλον. Δε ξέρεις τι είναι ο άλλος, δε μπορείς να μιλάς όπως να ναι. Δεν είναι σωστό αυτό.

Οι σχέσεις με τους υπαλλήλους ήταν καλές;

Ναι. Με τους περισσότερους ναι, δεν είχα θέματα, καλημέρα, καλημέρα.

Από τους άλλους τι ακούγατε; Είχαν όλοι φιλικές σχέσεις;

Όχι. Είναι κάποιοι οι οποίοι επειδή ζητάγανε συνεχώς πράγματα, να πάνε να βγούνε να πάνε εδώ να πάνε εκεί, λέγανε και ψέματα ας πούμε πολλές φορές, δηλαδή έλεγε ας πούμε να πάω στο γιατρό ενώ ήθελε να πάει σε άλλη ακτίνα, να δώσει κάτι ας πούμε. Συνέχεια ψέματα και μετά μας έπαιρνε η μπάλα και τους σωστούς που δε λέγανε ψέματα. Μας έπαιρνε η μπάλα και εμάς και μετά δεν είχαν σε κανένα εμπιστοσύνη. Και είναι λογικό, γιατί έχω συζητήσει άπειρες φορές μαζί τους και λέω για βάλτε τον εαυτό σας στη θέση τους. Να έχετε, να είστε εσείς και να είστε δύο άτομα και να πρέπει να προσέξετε εκατόν είκοσι άτομα. Είναι πάρα πολύ δύσκολο. Δε μπορείς να αντιμετωπίσεις τόσους ανθρώπους.

Υπάρχουν κύρωσεις από το προσωπικό προς τους κρατούμενους;

Βεβαίως υπάρχουνε.

Ποια κύρωση θα μπορούσε να υπάρξει; Η πιο απλή ποια θα ήταν;

Που τον έχουνε κλειδώσει μέσα στο κελί του, τον έχουνε κλειδώσει.

Για πόσο;

Για δύο μέρες, τρεις.

Η πιο σοβαρή κύρωση ποια μπορεί να είναι;

Μέσα πειθαρχικό, το πειθαρχικό. Το οποίο σε βάζουνε σε ποιο απομονωμένη κλίμακα.

Απομόνωση λέγεται;

Ναι

Για πόσο;

Μπορεί να κρατήσει πάρα πολύ καιρό, μπορεί και για δύο και για τρεις μήνες. Αναλόγως.

Έχετε πάει ποτέ εκεί;

Ω πα πα πα πα....

Έχετε ακούσει όμως;

Έχω ακούσει ναι.

Πώς είναι εκεί;

Είναι λίγο άσχημα, πιο κλειστά, δεν έχει τόσο χώρο όσο έχει στην ακτίνα. Είναι περισσότερο άνθρωποι που είναι πάρα πολύ επικίνδυνοι. Έχουνε υπάρξει περιστατικά βιασμού. Βεβαίως Αν ο άλλος είναι πιο μικρός πιο..... έχουν υπάρξει περιστατικά τέτοια.

Δηλαδή δε προστατεύεται αυτός που θα πάει στην απομόνωση από τους άλλους κρατούμενους;

Όχι, μπορεί να ναι και χειρότερο, μπορεί να πεθάνει και πιο εύκολα. Αν ας πούμε είναι σε μαύρη λίστα, μπορεί δηλαδή να βάλουνε κάποιον δολοφόνο μέσα ας πούμε, για άσχετη αιτία και να τον φάνε ας πούμε, να τον σκοτώσουνε. Είναι πολύ άσχημο, πάααρα πολύ επικίνδυνο, θα πρέπει δηλαδή κάθε κίνηση να είναι μετρημένη και Κάθε κίνηση, κάθε κίνηση της ημέρας. Μπορεί για ένα δευτερόλεπτο να χάσεις τη ζωή σου ή να χάσεις το χέρι σου, να χάσεις το πόδι σου, το οτιδήποτε, μπορεί να χάσεις τα πάντα, για ένα δευτερόλεπτο. Για μια λάθος στιγμή.

Αν βρεθείς εκεί στην απομόνωση.

Όχι μόνο στην απομόνωση γενικά μες τη φυλακή. Θέλει πολύ προσοχή, δεν είναι έτσι, δε πας σε παιδική χαρά. Δεν είσαι έξω. Χρειάζεται πολύ προσοχή.

Οπότε όλη αυτή η ανασφάλεια είναι που οδηγεί τους ανθρώπους να παίρνουν χάπια απ το ψυχίατρο για να κοιμηθούν, ή οτιδήποτε...

Ναι. Βέβαια, υπάρχει ανασφάλεια, βέβαια.

Ωραία η σοβαρότερη κύρωση είναι να βρεθείς εκεί.

Να βρεθείς εκεί, να... η σοβαρότερη κύρωση είναι να βρεθείς σε συμβόλαιο θανάτου.

Τι εννοείτε;

Είναι ... είναι είναι καταστάσεις που βάζουνε κάποιο συγκεκριμένο άτομο, που έχει ας πούμε στο ενεργητικό του πολλές, πολλούς φόνους και Ας πούμε είναι κάποιος ο οποίος θέλουν να τον σκοτώσουνε, δεν έχει φερθεί σωστά στη... σε όλο αυτό που λέγεται πιάτσα. Έχει κάνει... έχει φερθεί άσχημα και μπορεί να τον σκοτώσουν. [μικρή διακοπή από τη γραμματέα του συλλόγου]

Α δε θα σε κουράσω πολύ, θέλω να μου πεις μόνο αυτό και θα κλείσουμε.

Ναι τι σας έλεγα; Για τα συμβόλαια θανάτου...

Ότι κάποιος όταν έχει κάνει πολλούς φόνους...

Αναλαμβάνει ας πούμε, να σκοτώσει κάποιον που έχει κάνει κάποιο μεγάλο τραγικό λάθος, ή έχει κάτι, έχει προδώσει κάποιον μέσα από τη φυλακή, υπάρχει αυτό, ισχύει.

Με χρηματική αμοιβή.

Ναι , με αμοιβή, με αμοιβή. Είχα ακούσει δηλαδή για τέσσερα πέντε άτομα, ότι είναι για να τους σκοτώσουν. Έναν μου τον είχαν δείξει, ότι είναι σε μαύρη λίστα. Και μου ήρθε εγκεφαλικό, έτσι; Άντε γεια. [μικρή διακοπή από τη γραμματέα του συλλόγου] έτσι που λέτε...

Είπατε ότι σας έδειξαν κάποιον και σοκαριστήκατε για αυτό.

Ε βέβαια. Ήταν νέο παιδί, ήταν μικρός. Επειδή είχε σκοτώσει κάποιον δικό τους , δε ξέρω, κάποιον. Κάποια οικογένεια ... μιλάμε για τραγικές περιπτώσεις, έτσι πολύν... δηλαδή τα ναρκωτικά είναι πταίσμα μπροστά σε αυτό.

Έχω ακούσει ότι δε συγχωρούν τους βιαστές και τους παιδεραστές.

Ναι τους βάζουν σε ειδικό χώρο για να ... αλλά δε γλιτώνουν, άμα είναι να τον ξεμπερδέψουνε, τον ξεμπερδεύουνε. Τον αυτοκτονούν. Και συμφωνώ. Πολύ

Ναι αλλά από την άλλη μου είπατε βιάζουν και μεταξύ τους, και αυτό βιασμός δεν είναι;

Ναι αλλά..... αυτό..... τώρα δε μπορώ να μπω στο τριπάκι το καθένα, να μπω στο μυαλό του καθένα... απλά τώρα ας πούμε όταν έρχεται κάποιος από τη κοινωνία που έχει κάνει τέτοια πράγματα, πιστεύω ότι είναι σωστό να του φερθούνε με τον ανάλογο τρόπο ή και χειρότερα. Δηλαδή όταν ακούω ένα παιδάκι που το βιάζουνε, ντάξει δε ... αυτόν τον άνθρωπο τι να τον κάνουνε; Όχι απλά δε θα τον δεχτώ ποτέ μου, θα τον σκοτώσω. Αν είμαι δηλαδή τέτοιος άνθρωπος και έχω τη δύναμη και το κύκλο και μπορώ να το κάνω, θα το κάνω. Φυσικά δε μπορώ να το κάνω, δεν έχω τη δύναμη αυτή να το κάνω.

Δεν είναι όμως λίγο εκδικητικό, γιατί κάποιον θεωρούν αυτούς τους ναθρόπους ψυχικά άρρωστους.

Δεν είναι ψυχικά... δεν είναι μόνο ψυχική αρρώστια, αυτό το πράγμα είναι , είναι ... μαζοχιστικό πιστεύω... είναι Είναι ένα... σα να βρίσκεσαι πίσω από μία μάσκα είναι. Δε μπορείς να λειτουργείς έτσι σε έναν άνθρωπο, που δε σου φταίει, να του καταστρέψεις τα συναισθήματά του, τα πάντα, δηλαδή ένα μικρό παιδάκι; Γιατί; Το παιδί αυτό δε το σκοτώνεις εκείνη τη στιγμή; Γιατί να μη πεθάνεις; Όταν του κάνει αυτό το πράγμα, όταν το βιάζει, σαν να το σκοτώνει είναι, του σκοτώνει όλα του τα, όλα του τα συναισθήματα, όλο του το είναι. Δε του άξιζε αυτού του ανθρώπου να πεθάνει; Υπάρχει ένα Ένα γιατί στη μέση, κατάλαβες;

Για αυτούς τους φόνους που γίνονται έτσι ανεξέλεγκτα μες τη φυλακή, δεν υπάρχει φύλαξη, οι κρατούμενοι είναι έκθετοι σε αυτό; Δε τους προστατεύει κανείς;

Ναι ναι. Είναι εκτεθειμένοι. Εκτός αν προστατεύονται μεταξύ τους, δηλαδή είναι κάποιοι άνθρωποι που είναι δεμένοι μεταξύ τους. Έχουν τη φύλαξή τους από μόνοι τους, δε χρειάζονται τους υπαλλήλους, δε χρειάζονται τους υπόλοιπους, ούτε το κράτος, ούτε κανένα. Ξέρουν να προστατέψουν τον εαυτό τους μόνοι τους. Αυτοί πιστεύω είναι οι πιο δραστήριοι μες τη φυλακή και οι πιο εντάξει. Μπορούν να αντιμετωπίσουν τα πάντα. Όταν αυτό, του βάζεις μια πιο ψηλή βαθμίδα στο πύργο αυτό.

Μόνος σου πως μπορείς να προστατευτείς δηλαδή;

Μόνος σου μπορείς να προστατευτείς με το να έχεις ανοιχτά τα μάτια σου παντού, να προσέχεις τις κινήσεις σου, να μην έχεις πολλά πολλά με το καθένα... και να κοιτάς τον εαυτό σου.

Αυτό εννοούσατε;

Ναι, αυτό είναι δηλαδή το κυρίως για να μπορέσεις να αντιμετωπίσεις αυτά τα πράγματα. Γιατί είναι πάρα πολύ δύσκολο, είναι πάρα πολύ δύσκολο να αντιμετωπίσεις τους ανθρώπους εκεί μέσα, είναι και να τους έχεις κάθε μέρα, έτσι; Δίπλα σου. Πόσο μάλλον αυτό ...

Για οποιοδήποτε μικρό σφάλμα, μπορείς να πεθάνεις.

Ε βέβαια, μπορεί να σε χτυπήσουνε, το οτιδήποτε, να πεθάνεις, δε ξέρεις ο άλλος πως θα σκεφτεί εκείνη τη στιγμή. Μα φτιάχνουν μόνοι τους εκεί πέρα μαχαίρια, δε ξέρω, δε... εγώ είχα απόσταση από αυτά τα πράγματα, ποτέ μου δεν έχω κάτσει να φτιάξω και τέτοια, μου λέει και πως θα προστατευτείς; Άσε με εμένα πως θα προστατευτώ, κοίτα εσύ τι θα κάνεις και άσε με εμένα. Γιατί ήτανε κάτι, υπήρχανε άτομα που μπαίνανε μέσα οι υπάλληλοι να ψάξουνε το χώρο και τους πηγαίνανε γι αυτό το λόγο στο πειθαρχείο, κόβανε πειθαρχικό. Επειδή τους βρίσκανε μαχαίρια και τέτοια.

Και στο πειθαρχικό ήταν το υπόλοιπο που είπατε πριν.

Ε ναι, είναι αναλόγως τώρα εντάξει, δεν είναι όλοι, επικινδυνότητα, και μέσα εκεί έχει όπλα, υπάρχουν πράγματα, παντού, παντού... δε τα αποφεύγεις. Μια τρέλα είναι εκεί μέσα...

Α σε ευχαριστώ

Και εγώ σας ευχαριστώ.

ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η πέμπτη συνέντευξη έγινε στις 14 Ιανουαρίου, στις 12:30, στο σαλόνι αναμονής του Ονήσιμου του Συλλόγου Υποστήριξης Αποφυλακισμένων. Ο ερωτώμενος ήταν

άγνωστος μέχρι εκείνης της στιγμής και δέχθηκε να συμμετέχει στη συνέντευξη μετά το πέρας του ραντεβού του με την υπάλληλο του συλλόγου.

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Μπορώ να έχω μία ανασκόπηση της ζωής σας;

Αρχικά εγώ βρέθηκα στις φυλακές Χαλκίδος για οικονομικά. Υπήρξα επαγγελματίας σε ένα κλάδο της πληροφορικής, ως υπάλληλος αρκετά επιτυχημένος. Το 2010 αποφάσισα να κάνω τη δικιά μου επιχείρηση ανοίγοντας δύο καταστήματα, λίγο πριν την έναρξη της κρίσης. Δυστυχώς όπως πολλοί ακόμα, ήταν μοιραίο αυτό το πράγμα και τα χρέη με οδήγησαν σε αυτό το πράγμα. Στην ουσία με τιμώρησε με τον εγκλεισμό μου αυτό, το σύντομο βέβαια, ήταν πέντε μηνών ο εγκλεισμός στο κατάστημα κράτησης. Μου τιμώρησε την επιλογή να θέλω να ανοίξω κάποια επιχείρηση, στη χώρα που λέγεται Ελλάδα. Έλληνας είμαι αλλά το μετάνιωσα σε πολύ μεγάλο βαθμό όμως. Εμμ... όσο αφορά τις συνθήκες εκεί πέρα δε χρειάζεται να τις πω εγώ, πιστεύω μπορείτε να τις δείτε σε όλα τα άρθρα, σε όλα τα ... είναι ότι χειρότερο μπορεί να συμβεί σε έναν άνθρωπο. Εμμ. .. και δε συζητάω φυσικά για συνθήκες βρωμιάς, συνθήκες τέτοιες, που δεν υπάρχει κανένα σύστημα υγιεινής, που είναι.... Εγώ στο συγκεκριμένο κατάστημα , ήμασταν τριάντα άτομα σε ένα χώρο ο οποίος το Υπουργείο είχε εγκρίνει ότι ήταν για οχτώ. Ήταν δηλαδή το ένα κρεβάτι πάνω στο άλλο. Η δικαιολογία του διευθυντή ήταν: «Και πού να τους βάλω; Και τι να τους κάνω;». Συνυπήρχαν μαζί όλες οι Ότι μπορεί να είχες κάνει, δηλαδή από οικονομικά που ήμουν εγώ, τρομοκράτες, που ήτανε το πιο σοβαρό, βιαστές, οτιδήποτε, δεν υπήρχε δηλαδή ξεχωριστή πτέρυγα για κάποια εγκλήματα , για κάποια αδικήματα τέλος πάντων. Εγώ βρέθηκα σε αυτή τη θέση, λόγο γραφειοκρατίας κυρίως γιατί ενώ υπήρχε η πρωτόδικη απόφαση, όπου έγινε ερήμην μου γιατί έλειπα και δεν παρέλαβα τη συγκεκριμένη απόφαση, όταν ασκήσαμε έφεση φυσικά για να πάμε, επειδή ήταν ερήμην μου, με το παλιό σύστημα που υπήρχε, γιατί έχει αλλάξει ο ποινικός κώδικας, με το παλιό ποινικό έλεγε ότι μέχρι να ασκηθεί η έφεση, θα είστε κρατούμενος και επειδή πήραμε και κάποιες αναβολές, επειδή υπήρχαν πάρα πολλά αδικήματα λόγο σειράς δηλαδή, έμεινα κρατούμενος σε μία φυλακή για πέντε μήνες, μέχρι να εκδικαστεί τελικά η έφεση και να βγω. Όσο αφορά για το... με ρωτήσατε για την επόμενη μέρα. Όταν βγαίνεις έξω είναι τελείως διαφορετικά τα πράγματα. Ακόμα και αν συναντήσεις ανθρώπους που ήξερες σου φέρονται τελείως διαφορετικά. Και ας μην έχεις κάνει κάτι το οποίο είναι κοινωνικά τόσο πολύ

επιλήψιμο όπως ξέρω ένας βιασμός ή οτιδήποτε τέτοιο, εννοώ και για τα πολύ απλά αδικήματα, στο εξωτερικό δεν είναι έτσι. Στο εξωτερικό μπαίνουν πολύ συχνά φυλακή. Μπαίνουν για πολύ μικρές ποινές. Βλέπεις ας πούμε ποινές είκοσι μέρες, δεκαπέντε μέρες, ένα μήνα. Για μικρά αδικήματα, ακόμα και για αδικήματα του Κ.Ο.Κ. Εδώ πέρα είναι τελείως διαφορετικό, το σύστημα που υπήρχε τι έλεγε; Ότι γίνεται το δικαστήριο, δε κοιτάμε καν τι ποινή είναι, του ρίχνουμε τα χρόνια λες και είναι στραγάλια. Άλλαξε βέβαια αυτό με τον καινούριο ποινικό και εντάξει είναι και αυτό μία ελπίδα, αλλά εδώ πέρα τη φυλακή την έχουνε πολύ... για οτιδήποτε, για οποιοδήποτε λόγο, ότι είναι και στη συγκεκριμένη περίπτωση, σε μένα, που δεν έπρεπε να βρεθώ εκεί κανονικά, δηλαδή αν γινόταν η έφεση πιο νωρίς από τα δικαστήρια δε θα βρισκόμουν καθόλου εκεί. Βρέθηκα γιατί δεν υπήρχαν δικάσιμες ημερομηνίες. Ακόμα και για μένα που ήταν οικονομικοί οι λόγοι, βλέπω πολύ μεγάλη αλλαγή με το που βγήκα μετά από πέντε μήνες από τη συγκεκριμένη φυλακή τέλος πάντων. Εμμ... για πείτε μου τι άλλο....

Σας ρώτησα για τη ζωή σας πριν τη φυλακή. Για τη βασική σας εκπαίδευση, την ακαδημαϊκή πιθανά εκπαίδευση...

Έχω τελειώσει το γενικό Λύκειο, έχω σπουδάσει, τεχνικός ηλεκτρονικών υπολογιστών συγκεκριμένα, ακολούθησα μία δουλειά πριν τη κρίση ως εργαζόμενος υψηλά αμειβόμενος, έφτασα στο πικ, εκεί που δε μπορούσε να πάει πιο πάνω και εκεί αποφάσισα να ανοίξω τη δικιά μου επιχείρηση, το οποίο ήταν το μοναδικό λάθος που έχω κάνει και που με οδήγησε εκεί. Δηλαδή αν είχα παραμείνει ως υπάλληλος πολύ πιθανόν να μην είχαμε συναντηθεί εμείς οι δύο ποτέ [χαμογελώντας]. Αυτά.

Μπορείτε να μου περιγράψετε τη πρώτη σας μέρα στη φυλακή;

Είναι ένα σοκ. Βλέπεις ανθρώπους οι οποίοι είναι πολλά χρόνια εκεί, βλέπεις ανθρώπους που είναι, έχει τελειώσει η ζωή τους στην ουσία, απλά ζούνε μηχανικά ακόμα. Δηλαδή είδα ανθρώπους που ήτανε δεκαοχτώ χρόνια μέσα, είκοσι χρόνια μέσα, όπου είχανε ξεχάσει στην ουσία πως είναι το έξω. Βλέπεις ανθρώπους ντάξει, από όλες τις κοινωνικές ομάδες, δηλαδή εμείς εκεί ήμασταν τριάντα άτομα και ήταν από εφοπλιστές, μέχρι το τελευταίο άνθρωπο αυτής της ζωής, που δεν είχε στο που.... είχε μπει από επιλογή μέσα γιατί δεν έβρισκε έξω φαγητό. Δηλαδή είχαμε και τέτοιες περιπτώσεις, που ήθελαν να μούνε μέσα. Εμμ...

Οπότε βρίσκεσαι ξαφνικά με όλους αυτούς τους ανθρώπους να συμβιώνεις.

Βρίσκεσαι να συμβιώνεις με όλους αυτούς τους ανθρώπους, να κοιμάσαι δίπλα με ανθρώπους που δεν ξέρεις, τι είναι, τι ήτανε και τι μπορεί να είναι. Με ανθρώπους

που δεν τους ενδιαφέρει να βγάλουνε ένα λεπίδι και σε σκοτώσουνε, γιατί άμα είσαι είκοσι χρόνια μέσα, ότι και να κάνεις, άμα είσαι δηλαδή ισόβια, ότι και να κάνεις δε μπορείς να μείνεις πάνω από εικοσιπέντε χρόνια με το σύστημα της Ελλάδας.

Οπότε κάνεις ότι θέλεις.

Κάνεις ότι θέλεις. Δηλαδή αν ο άλλος σου αντιμιλήσει, παίρνεις ένα λεπίδι τον σκοτώνεις και το ίδιο θα βγεις. Την ίδια ημερομηνία θα έβγαινες, την ίδια θα βγεις. Έχεις σκοτώσει απλά έναν άνθρωπο παραπάνω.

Ωραία, πέραν από το ζήτημα της ποινής, δεν υπήρχε ηθική αναστολή για αυτό; Δηλαδή ας πούμε αν μου έλεγαν ότι δε θα μεις καθόλου φυλακή, σκότωσε έναν άνθρωπο. Όπως και εγώ, όπως και πολλοί άλλοι δε θα το έκανα. Ειδικά για τόσο απλούς λόγους που μου λέτε τώρα.

Σίγουρα, αυτό που λες αλλά σκέψου ότι, είναι τελείως διαφορετικά τα πράγματα όταν περνάς το κατώφλι της φυλακής. Δηλαδή υπάρχει μέσα ο άγραφος νόμος της φυλακής. Ο οποίος λέει ότι στους τριάντα, για παράδειγμα, σου λέω για το δικό μας ας πούμε.... Δικιά μου περίπτωση, κουμάντο έκαναν οι τρεις. Δε μας το είπε κανείς, δε μας είπε ξέρεις κάτι αυτός, αυτός και αυτός. Το καταλαβαίνεις τη πρώτη, δεύτερη, μέρα. Ποιος ότι και να πει θα γίνει. Και είναι οι ισοβίτες αυτοί. Δηλαδή είναι αυτοί που δεν τους ενδιαφέρει, σου είπα και πριν, αν εσύ βγαίνεις αύριο. Δε τους νοιάζει. Στεναχωριούνται κιόλας γιατί σου λέει εγώ γιατί είμαι δεκαπέντε χρόνια μέσα; Δε σκέφτονται τι έκανα εγώ έξω και τι έκανε αυτός, άρα εγώ πρέπει να μαι μέσα και αυτός όχι. Οπότε πρέπει να υπακούς σε κάποια πράγματα τα οποία, θα καταφέρεις να βγεις κάποια στιγμή. Αν θες να βγεις, υπάρχουν άνθρωποι που μπήκανε και βγαίνουν σε πέντε μήνες όπως εγώ και μείναν άλλα δεκαπέντε χρόνια μέσα. Φαντάσου ότι ένα ανδρόγυνο, πόσες φορές μαλώνει σπίτι του; Οποιοδήποτε και το πιο αγαπημένο, επειδή Γιατί γίνεται αυτό, γιατί είναι δύο προσωπικότητες, μέσα σε ένα χώρο, σίγουρα δε μπορεί να ταιριάζουν σε όλα. Κάποια στιγμή θα τσακωθούν ακόμα και τα πιο αγαπημένα ανδρόγυνα. Φαντάσου τώρα αυτό, χωρίς να υπάρχει η αγάπη που υπάρχει σε ένα ανδρόγυνο, έτσι; Χωρίς να είναι άνδρας – γυναίκα, που παίζει ρόλο, γιατί ο άνδρας σέβεται τη γυναίκα, ξέρω γω.... Φαντάσου λοιπόν τριάντα μαντραχαλέους κάθε ηλικίας, παραβατικούς κάποιους, τους περισσότερους, μη γελιόμαστε γιατί αν μεις μέσα όλοι θα σου πουν είμαι αθώος. Έτσι; Κανείς δεν είναι. Όλοι για να φτάσουν εκεί κάτι κάνανε, μικρό , μεγάλο, τεράστιο, κάτι κάνανε. Φαντάσου λοιπόν τριάντα παραβατικούς ανθρώπους, σε ένα χώρο που έχει υπολογιστεί από το κράτος για να είναι οχτώ, δηλαδή ο ένας πάνω στον άλλον, να

μην μπορείς να περπατήσεις, να μη μπορείς να ξεδώσεις, να μη μπορείς να κάνεις τίποτα. Ε φαντάσου πόσοι τσακωμοί υπήρχαν!

Και είναι φυσικό...

Και είναι φυσικό γιατί ο άλλος έχει τα προβλήματά του, δε μπορεί να ξεδώσει κάπου. Δε μπορεί να βγει, να πάει ξέρω γω στο ... να τρέξει. Ξεδίνει αναγκαστικά στον άλλον που θα του πει μια κουβέντα, γιατί και ο άλλος μπορεί να έχει και εκεί ξεκινάνε τα...

Σε σχέση με αυτό που είπατε πριν, ότι για τον χώρο θα τα μαθαίνεται από τα μέσα ενημέρωσης και τα λοιπά, αυτό δε συμβαίνει απόλυτα, γιατί από όσα ακούμε τα αδικήματα είναι και, οι άνθρωποι που έχουν διαφορετικά αδικήματα είναι και σε διαφορετική πτέρυγα ας πούμε, διαφορετικό κελί, δε ξέρω πως ακριβώς γίνεται.... Αλλά τελικά διαπιστώνω ότι και μέσω της έρευνας και από αυτά που μου λέτε εσείς τώρα ότι δεν ισχύουν πολλά απ αυτά που πιστεύουμε.

Δίπλα δίπλα, ενός από το διπλανό μου κρεβάτι ήταν ενός από τους πιο γνωστούς τρομοκράτες, φαντάζομαι μπορείτε να καταλάβετε ποιος, που υπάρχει στην Ελλάδα, που υπήρξε.

Δύο άκρα του ποινικού κώδικα.

Το οποίο δεν αντιμετώπισα κάποιο πρόβλημα με τον άνθρωπο, έτσι; Μια χαρά άνθρωπος ήταν.

Απλά δεν ισχύει ο διαχωρισμός.

Ναι δηλαδή, ούτε αυτό είναι αναγκαστικό, εγώ με αυτόν τον άνθρωπο, ο οποίος φαινότανε νορμάλ, δεν ήταν ούτε νευρικός, ούτε έλεγε παράλογα πράγματα, ήτανε νορμάλ. Υπήρχαν άλλοι άνθρωποι που ήταν για πιο μικρά αδικήματα, οι οποίοι ήταν τρελοί οι άνθρωποι και ήταν και αυτοί μέσα. Πες μου εσύ λοιπόν ένα νούμερο, πόσοι δολοφονήθηκαν αυτούς τους πέντε μήνες που ήμουν εγώ;

Νομίζω θα με σοκάρετε λίγο, με ανησυχεί αυτό... [γελώντας] , ωραία θα πω πέντε.

Εεε.... Ήταν εφτά. Εντάξει; Εφτά άνθρωποι οι οποίοι ήτανε για τσακωμούς. Όχι στους τριάντα, δηλαδή όλο το σύστημα κράτησης εκεί περά ήταν διακόσια πενήντα άτομα, όλη η Χαλκίδα για παράδειγμα, εφτά πεθάνανε στους πέντε μήνες που ήμουν εγώ κρατούμενος. Αυτά. Τώρα δε ξέρω αν θες να με ρωτήσεις κάτι άλλο...

Η αλήθεια είναι ότι από αυτούς που έχω μιλήσει, μου λένε ότι ένιωθαν την απειλή της βίας προς αυτούς. Γιατί ήταν κάτι το οποίο κυκλώνει όλη αυτή τη κατάσταση.

Άμα δεν ακολουθείς τους κανόνες, το νιώθεις αυτό.

Ποιους εννοείτε;

Τους άγραφους κανόνες που σου είπα πριν. Ότι κάνεις ότι πουν οι δυνατοί, έχεις λεφτά, να λαδώνεις δύο, τρεις γύρω γύρω, πολύ σημαντικό, άνθρωπος χωρίς λεφτά μες τη φυλακή... περνάει πολύ δύσκολα. Δηλαδή αν δεν έχεις χρήματα, δε σου λέω τώρα να δίνεις λεφτά γύρω γύρω, σου λέω για να πάρεις στον άλλο ένα πακέτο τσιγάρα, να πάρεις στον άλλο μια τυρόπιτα που και που, βοηθάει αυτό. Γιατί σε μια δύσκολη θα σου σταθούν αυτοί. Θα μούνε μπροστά. Άμα είσαι ας πούμε...

Ανταποδοτικά ...

Ναι. Δε θα σου μιλήσω για το τι κυκλοφορεί μέσα, ναρκωτικά, αυτά πιστεύω στα έχουνε πει όλοι. Ναρκωτικά, κινητά, τα βρίσκεις πιο εύκολα και από έξω. Συγκεκριμένα ένα κινητό που πήρα εγώ, από έναν, εεε... Μόλις το πήρα, την επόμενη μέρα τον ίδιο τον μαχαιρώσανε, σε μία συμπλοκή που έγινε.

Δε προστατεύονται οι κρατούμενοι συνεπώς.

Όχι. Όχι δε προστατεύονται, δεν υπάρχει προστασία, εεε... γιατί δε θέλουνε και οι φύλακες και οι φύλακες όταν παίρνουνε κάποιον μισθό, σου λέει θα μπω μέσα με σαράντα άτομα, ξέρω γω, με είκοσι ρώσους και είκοσι αλβανούς, που κάνανε μάχες..... εεε ήρθα για είκοσι μέρες στο Κορυδαλλό. Για το δικαστήριο που θα γινότανε σε φέρνουν από κει εδώ σε μεταφέρνουν για λίγο και σε ξαναπηγαίνουν εκεί πέρα. Σε αυτό το διάστημα φάγανε άλλους δύο τρεις στο Κορυδαλλό.

Πόσες μέρες είπατε ότι παραμείνατε;

Είκοσι μέρες. Σε ένα επίπεδο που λες θα ξυπνήσω αύριο; Θα αγριοκοιτάξω κανένα και θα έχει ξέρω γω νεύρα και θα μου χώσει κανένα λεπίδι στο λαιμό; Χωρίς να φταις, χωρίς να τα θέλει ο κάλος σου που λένε. Γιατί είναι και κάποιοι που ψάχνονται. Είναι αυτοί συνήθως που τσακώνονται μεταξύ τους. αν ακολουθείς όμως κάποιους τυπικούς κανόνες και είσαι ήρεμος και κοιτάς τη δουλειά σου, εεε... δύσκολα θα νιώσεις απειλή, ανάλογα βέβαια και σε ποιο κατάσταση κράτησης είσαι. Σε αυτό που ήμουν εγώ απειλή δε νιώθαμε, αν και τσακωθήκαμε, φαντάσου και γω που ήμουν πολύ ήρεμος και ακολουθούσα κάποιους κανόνες έφτασα στο σημείο με έναν να τσακωθώ. Κάποια στιγμή.

Πιθανά επειδή το πλαίσιο είναι ασφυκτικό.

Ναι ισχύει και αυτό γιατί το συγκεκριμένο κατάσταση κράτησης, επειδή ερχόντουσαν και έκαναν επίβλεψη εκεί, έχουν βγάλει ένα άρθρο, με όλες τις συνθήκες του συγκεκριμένου καταστήματος, λέει ακριβώς τα πράγματα όπως έχουν.

Είναι παλιό το κατάστημα αυτό;

Είναι το πιο παλιό. Το συγκεκριμένο σημείο που σας λέω, εκεί που κρατιόμουν εγώ, που ήταν τα τριάντα άτομα, θεωρείτε φυλακή απομόνωσης, γιατί ναι μεν είχατε αυτό το μικρό χώρο και το ένα κρεβάτι πάνω στο άλλο, αλλά δεν είχατε και χώρο εξωτερικό. Δηλαδή οι καρέκλες έξω έφταναν να κάτσουν οχτώ. Οι υπόλοιποι όρθιοι, άλλοι κοιμόντουσαν μέσα. [γελώντας] έτσι είναι. Δηλαδή αν έβγαιναν όλοι έξω θα ήμασταν έτσι [ενώνει τα χέρια του σε μια κίνηση αναπαράστασης στριμώγματος]. Δε μας έπαιρνε να είμαστε όλοι έξω. Κάποιοι ήταν μέσα, κάποιοι ήταν έξω, για να μπορεί να χωρέσουμε, έτσι;

Θα ήθελα να μου πείτε λίγο παραπάνω, εε... λίγα περισσότερα πράγματα για το μετά που είπατε. Επειδή η αλήθεια είναι ότι όντως, όπως αναφέρατε στην Ελλάδα ο χώρος της φυλακής θεωρείται ότι είναι ένας χώρος με, να το πω έτσι «κακούς» ανθρώπους, οπότε κάποιος που βγαίνει από εκεί πιθανά ήταν ένας «κακός» άνθρωπος εντός εισαγωγικών ξανά.

Βγαίνει χειρότερος.

Οπότε ... αντί σωφρονισμού, ας πούμε..

Δεν υπάρχει κανένας σωφρονισμός.

Οπότε υπάρχει στο μυαλό μας ότι όταν ακούμε ότι κάποιος είναι αποφυλακισμένος, ότι ..

Είναι εγκληματίας.

Ναι, νιώθουμε ότι χρειαζόμαστε μία απόσταση απ αυτόν, το ζήσατε αυτό το πράγμα;

Ναι.

Υπήρχε δηλαδή αμήχανο σκηνικό που σας συνέβη;

Εεε... Αμήχανο σκηνικό όχι, γιατί προσπάθησα εγώ στους οικείους μου να το μεταφέρω όσο πιο ανώδυνα γίνεται.

Φαντάζομαι από τους οικείους σας δεν θα υπήρχε και αμφισβήτηση διότι σαν γνώριζαν.

Ναι αλλά προσπάθησα να τους μεταφέρω όλο αυτό το κλίμα που σου μετέφερα εσένα ως ένα κλίμα άλλο, αγγελικά πλασμένο ας πούμε. Τρώμε καλά, κοιμόμαστε καλά, είμαστε καλά, παίζουμε τάβλι όλη μέρα και τέτοια. Γιατί αυτό που σκέφτεσαι όταν μπαίνεις στη φυλακή δεν είναι ο εαυτός σου, είναι η οικογένειά σου. Στεναχωριούνται πιο πολύ από σένα. Εσύ πάνω κάτω πρέπει να επιβιώσεις. Ότι και να γίνει, οι άλλοι όμως που δε ξέρουν τι γίνεται εκεί μέσα, όπως και γω δεν ήξερα,

ότι ήξερα ήταν από τις ταινίες που έβλεπα ξέρω γω πριν διαβώ αυτό το κατώφλι. Πιστεύεις ότι μέσα εκεί γίνεται... ξέρω γω, γίνεται χαμός. Γίνεται χαμός, αλλά αυτό το χαμό είναι στο χέρι σου να το , να αντέξεις σε αυτό το χαμό. Αλλά αυτό που σκέφτεσαι είναι οι γονείς σου έξω, οι γονείς σου, οι φίλοι σου... οι άνθρωποι της οικογένειάς σου. Γι αυτό και γω επειδή ήταν μικρό σχετικά χρονικό διάστημα που έμεινα μέσα, φρόντισα να μην μαθευτεί παρά έξω. Δηλαδή το μάθανε πέντε άνθρωποι στην ουσία. Αυτό που μου έκανε εντύπωση ήταν όταν βγήκε η απόφαση από το δικαστήριο , από το εφετείο τέλος πάντων, γιατί πήρε και δύο αναβολές για να γίνει σε πέντε μήνες και οι αναβολές πήρανε λόγω του ότι δεν υπήρχε όπως σου είπα αριθμός. Υπήρχαν άλλα δικαστήρια πριν, το οποίο είναι το χειρότερο πράγμα γιατί όταν είσαι έτοιμος να βγεις και σου λέει ο άλλος δε βγαίνεις γιατί; Γιατί δεν έγινε το δικαστήριο, είχε άλλα πρώτα.

Εντωμεταξύ ο χρόνος της ζωής σου τρώγεται εκεί μέσα.

Ναι! Και δε μπορείς αυτό να το καταλάβεις λες, τι εννοείς δηλαδή; Μα σήμερα ήταν να γίνει το εφετείο, ναι σήμερα ήταν να γίνει το εφετείο αλλά σήμερα ήταν να γίνουν άλλα τριάντα εφετεία και δε πρόλαβε η έδρα και έκανε τα πρώτα είκοσι. Και δε σου δίνει αναβολή για αύριο, για μεθαύριο ξερω γω, σου λέει μετά από δύο μήνες. Έτσι λειτουργούν τα δικαστήρια. Το δικαστικό σύστημα αυτής της χώρας είναι ότι πιο ηλίθιο μπορεί να υπάρξει. Δηλαδή σου λέει, πότε είναι να γίνει το δικαστήριο σου; Είκοσι Μάρτη, πολύ ωραία, δεν έγινε; Δε πρόλαβε γιατί ήσουν το νούμερο είκοσι πέντε; Και έγινε μέχρι το δώδεκα; Συνέχισέ το αύριο, μεθαύριο. Μετά από μια βδομάδα, τι του δίνεις ημερομηνία μετά από δύο μήνες! Είναι δυνατόν; Να περιμένει ο άλλος να βγει και να μένει μέσα μόνο και μόνο επειδή δεν έχουνε νούμερα τα δικαστήρια; Το πέρασα δύο φορές αυτό το πράγμα. και τη Τρίτη φορά που μου είπε ο δικηγόρος μου ότι είμαστε το επόμενο νούμερο, ήταν εννέα δέκα η ώρα, οπότε σίγουρα θα εκδικαζόταν, εγώ το πήρα πολύ, ότι δε θα γίνει. Δε το πίστευα δηλαδή ότι θα γινόταν, όταν με πήρε και μου λέει , έτοιμα τα χαρτιά και βγαίνεις, ετοιμάσου, του λέω άσε ντάξει.... Αυτά.

Οπότε ποιο ήταν το περιστατικό πριν, αυτό ξεκινούσατε να πείτε σχετικά με το ότι νιώσατε τη διαφορά ... ενώ σε το ήξεραν άνθρωποι όπως είπατε... εκτός από τους οικείους σας.

Όταν μετά πας να πιάσεις μια δουλειά, αυτά γράφονται μέσα στο μητρώο σου στον ΟΑΕΔ. Για παράδειγμα ότι ήσουν πρώην κρατούμενος.

Δεν υπάρχει απόρρητο σε αυτό;

Όχι, όταν κάποιος πάει να σε προσλάβει μέσω ΟΑΕΔ μπορεί να το δει αυτό και δύσκολα σε εμπιστεύονται. Εγώ δηλαδή στη δουλειά μου, που κοίταξα να βρω μια δουλειά για να μαζέψω τα ασυμμάζευτα που είχαν δημιουργηθεί πέντε μήνες, το ένιωσα αυτό. Ενώ πριν από πέντε μήνες θα με είχαν πάρει πριν πάω.

Το νιώσατε στις συνεντεύξεις δηλαδή που βρεθήκατε;

Όχι στις συνεντεύξεις, μετά, αφού μου είπε στη συνέντευξη ο.κ. ξέρω γω, τη προωθούμε τώρα, Δευτέρα πιάνεις δουλειά ξέρω γω και τα λοιπά, με πήρε τη Δευτέρα μου λέει δυστυχώς δε γίνεται.

Οπότε καταλάβατε ότι προφανώς ο λόγος είναι αυτός.

Σίγουρα γιατί όταν κάποιος σου λέει Δευτέρα πιάνεις δουλειά και πάω στον ΟΑΕΔ να πάρω τα στοιχεία και μετά πάει στον ΟΑΕΔ και μετά σου λέει όχι.... Με αυτή την έννοια.

Οπότε μέσω του επαγγέλματός σας εντοπίσατε τη προκατάληψη που υπάρχει.

Ναι.

Ευχαριστώ πολύ.

ΈΚΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η έκτη συνέντευξη έγινε σε ένα ήρεμο καφέ-αναγνωστήριο στο κέντρο της Αθήνας, στην οδό Σόλωνος, στις έντεκα το πρωί, στις 23 Ιανουαρίου. Ο ερωτώμενος ήταν άγνωστος μέχρι εκείνη τη στιγμή και η συνάντηση κανονίστηκε μέσω κοινού γνωστού.

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Επειδή όπως σας είπα εμένα με ενδιαφέρουν οι βιογραφίες των ανθρώπων, αν και ανώνυμο μαζεύω ένα υλικό το οποίο θα έχει κάποιες ιστορίες ανθρώπων οι οποίοι πέρασαν από τον εγκλεισμό. Είτε για πέντε μήνες, είτε για πέντε χρόνια, είτε για εικοσιπέντε, είτε για πέντε μέρες. Οπότε θα ήθελα να το πιάσουμε λίγο από την αρχή. Να μου πείτε από τότε που ήσασταν παιδί ακόμα, που θυμάστε τον εαυτό σας, πώς ήταν η ζωή σας τότε, πώς ήταν το σχολείο σας, οι φίλοι σας...

Εντάξει το σχολείο ήτανε άθλιο, μέχρι τη πέμπτη δημοτικού δηλαδή δεν υπήρχε κτιριακή εγκατάσταση, κάτι μπακάλικά ήτανε. Ε μετά φτιάξανε το σχολείο, είχαμε σχολείο, ζήτη! Το ίδιο και στο γυμνάσιο, δε συζητάμε τώρα για, δεν υπήρχε τίποτα, τίποτα, κομπλεξικοί όλοι οι καθηγητές, εγώ μέχρι το Λύκειο που έβγαλα το μόνο που

θυμάμαι ήταν ένα καθηγητή μας έκανε κοινωνιολογία στη τρίτη Λυκείου τους άλλους τους έχω ξεχάσει, δε ξέρω γιατί. Και μια δασκάλα που είχα στη Δευτέρα δημοτικού. Δηλαδή αυτούς τους δύο θυμάμαι.

Ως καλές αναμνήσεις..

Ναι ως καλές αναμνήσεις, όλα τα άλλα ήτανε αδιάφορα ως κακά.

Η παρουσία σας στο σχολείο, η επίδοσή σας πώς ήτανε;

Η επίδοσή μου ήτανε μέτρια. Από βαρεμάρα δεν έδωσα να περάσω κάπου και από μηδενισμό δηλαδή όλα αντίθετα τα έβλεπα και μαύρα. Από μικρός ήμουνα μαύρος...

Μαύρος, τι εννοείτε;

Καταθλιπτικός, δηλαδή καταθλιπτικός όχι με την έννοια της αρρώστιας, αλλά τα έβλεπα όλα απαισιόδοξα. Τι να ψάξω να βρω τώρα, σιγά τώρα, να πάω εκεί και τί θα γίνει; Όλα έτσι. Εεε... ντάξει, ξεκίνησα απ το στρατό Καλά χρήση έκανα από δεκάξι χρονών, έτσι; Δε το συζητάμε. Η χρήση ήτανε... το τσιγάρο όλη μέρα. Μετά άρχισα το στρατιωτικό, τα καλοκαίρια δούλευα στη Ρόδο έβαζα μουσική σε μαγαζιά, μάζεψα κάποια λεφτά , πήρα μισό ταξί, εδώ Αθήνα. Μετά μου λέει ένας φίλος να πάρουμε ένα μαγαζί, αλλά κατέληξε το πρώτο coffee shop στην Ελλάδα. Δηλαδή ερχόσυνα μέσα και έπινες ότι ήθελες, όχι δε πουλάγαμε, αλλά καθένας ερχότανε μέσα και έκανε χρήση, δε του μίλαγε και κανένας. Ε μας το κλείσανε, ήρθανε μια μέρα τα ματ και μας το κλείσανε. Είδα και απόειδα με τα μαγαζιά, είχα και το ταξί παράλληλα γιατί το νοίκιαζα, όσο είχα το μαγαζί... ναι για μένα ήτανε καθοριστική περίοδος αυτό το μαγαζί.... Δηλαδή με σημάδεψε, ήτανε μόλις δύο χρόνια που το χαμε, γιατί ζούσα ανέμελα. Δε με ένοιαζε τίποτα και είδα πως το χρήμα μπορεί να , δηλαδή αν ήθελα να συνδιαλέγω και με μπάτσους, θα μπορούσα να χαρτζιλικώνω και πέντε ανθρώπους και να το χω ακόμα το μαγαζί. Αλλά ούτε αυτό ήθελα να κάνω. Γι αυτό και μου το κλείσανε. Όλα τα άλλα, επειδή είχε πάρα πολύ δουλειά, πάρα πολύ δουλειά ... και σε κάποιο σημείο είχαμε ξεφύγει δηλαδή δε ξέραμε πώς να διαχειριστούμε τη τόση πολλή δουλειά , σε ηλικία, το 92' ήμουνα μονίμως με μισό εκατομμύριο στη τσέπη. Σου λέω για πολλή δουλειά και όλες τις μέρες και δεν ήτανε, ήτανε καλλιτεχνικό μαγαζί. Δηλαδή επειδή μου αρέσανε από μικρός οι τέχνες , είχα τη ψείρα δηλαδή, ο συνέταιρος μου ήτανε πιο, κιθαρίστας με μπάντες, με αυτά, όλοι ήμασταν κάπως στη τέχνη. Κάναμε και κάθε Πέμπτη, είχα νοικιάσει μια μηχανή προβολής ωχτάρα και κάναμε και προβολή ταινιών μικρού μήκους. Ήμασταν και το πρώτο μαγαζί που έκανε, πανελλαδικά σου λέω τώρα..

Πραγματικά ...

Προβολή ταινιών μικρού μήκους ήτανε, δεν υπήρχανε και χώροι αλλά ήτανε δύσκολο και στο να, οι τότε σκηνοθέτες ταινιών μικρού μήκους να μετατρέψουνε το φιλμ σε κασέτα, εκείνης της εποχής σου λέω τώρα, έτσι; Τώρα είναι άλλα τα συστήματα έχουν αλλάξει. Αφού σου λέω το 94' κάνανε τα εισιτήρια να πάω στο φεστιβάλ ταινιών στη Δράμα.

Πήγατε;

Αμέ, πως; Και πέρασα και καλά και το αναφέρανε και το μαγαζί, ερχόντουσαν πολλοί ηθοποιοί σε αυτό, παρόλο που ήταν στο Αιγάλεω, ξεκίνησα από κει, ερχόντουσαν συνεργεία κινηματογραφικά, ερχόντουσαν καλλιτέχνες και βλέπανε και στο μαγαζί ότι γινότανε και χρήση και ήτανε στο κόσμο τους.

Άρα ήταν αυτός ο λόγος που σας οδήγησε στον εγκλεισμό; Αυτό το μαγαζί;

Εε όχι, είναι βαθύτερα τα,.... Δηλαδή θα μπορούσα να τα ξόδευα αλλού τα λεφτά, δεν εεε.... Σου λέω από πολύ μικρός ήμουν απαισιόδοξος, ακόμα και αυτό, όταν μου ήρθαν τα πολλά λεφτά, είχα μια μαυρίλα ας πούμε, δεν έβλεπα... τι; Ωραία εντάξει, καλά περνάμε αλλά και πού θα πάει αυτό;

Δε βρίσκατε κάποιο νόημα.

Νόημα σε τίποτα δεν έβρισκα. Σε τίποτα.

Από δεκάξι χρονών ήσασταν στη χρήση είπατε και δουλεύατε από τότε;

Σχεδόν από τα... ντάξει στα δεκάξι πήγαινα σχολείο, καλοκαίρια δούλευα πάντα. Και από τα δεκατρία δούλευα σένα παπουτσαδικο στη γειτονιά, κοντά στο Αιγάλεω. Με προσλάμβανε κανονικά με ένσημα, τότε δεν υπήρχε...

Δε πηγαίνατε διακοπές με τους δικούς σας το καλοκαίρι;

Όχι όχι, και... Στα εικοσιτέσσερα ξεκινάω τα βαριά. Εγώ μέχρι τα πενήντα έπινα, είμαι πενήντα τρία, είμαι τρία χρόνια καθαρός. Ήμουν εξήντα κιλά... κατάλαβες; Μέχρι τα πενήντα ήμουνα πρεζάκιας. Έχω τρία χρόνια να ακουμπήσω το οτιδήποτε, ούτε αλκοόλ.

Εύχομαι ποτέ ξανά.

Ναι εντάξει, είναι καθημερινή προσπάθεια. Είμαι δύο χρόνια στο δεκαοχτώ άνω, έκανα και στο ΚΕΘΕΑ λίγο, αλλά πήγα στο δεκαοχτώ γιατί είχε πιο ψυχαναλυτική προσέγγιση, δεν είναι τόσο συμπεριφορικό ας πούμε.

Σας βοήθησε το πρόγραμμα;

Κοίτα, εμένα αυτή τη στιγμή με βαστάει το πρόγραμμα. Με βαστάει πάρα πολύ. Δεν έχω φίλους, φίλους με την έννοια της φιλίας. Η ομάδα μου είναι το σημαντικότερο αυτή τη στιγμή στη ζωή μου, και... Δηλαδή ακόμα και σε δυσκολίες, έχασα την

αδερφή πενήντα εννέα ετών από καρκίνο πριν από σαράντα μέρες και τη μέρα της κηδείας πήγα στην ομάδα. Δηλαδή θα έσκαγα αν δε πήγαινα. Είναι το στήριγμα. Πιστεύω ότι δε θα το παρατήσω ποτέ. Δεν είναι θέμα αποφοίτησης, και μετά την αποφοίτηση, δηλαδή πιστεύω ότι θα μαι εκεί διά βίου. Δεν είμαι συμβουλάτορας καλός ας πούμε για νέους. Γιατί μου αρέσουν οι πότες. Όλοι οι πότες μου αρέσουν δε με ενδιαφέρει γιατί το κάνουνε για ποιο λόγο το κάνουνε. Αλλά αν με ρωτήσει κάποιος, θα του πω άμα θες έλα από το πρόγραμμα. Αυτό. Δεν είμαι ενάντια ούτε στις ουσίες, άλλωστε τι να λέμε τώρα, αν κάτι σκοτώνει αυτή τη στιγμή τον άνθρωπο είναι το πετρέλαιο, δεν είναι, ντάξει να σου πω και τι... είναι οι νόμιμες ουσίες που σκοτώνουν το περισσότερο κόσμο. Και εντάξει, δε θα μπω σε αυτό το παιχνίδι, ποτέ μου δε μπήκα σε αυτό το παιχνίδι της... ακόμα και τώρα που είμαι τρία χρόνια καθαρός, δε με ενδιαφέρει τι κάνει ο άλλος δίπλα μου. Δηλαδή μπορεί ο άλλος να κάνει χρήση, δε θα του πω μη κάνεις. Αλλά άμα με ρωτήσει, θα του πω, δύο πράγματα. Μόνο άμα με ρωτήσει.

Πιστεύετε ότι αυτό είναι που σας οδήγησε στη φυλακή; Η χρήση;

.....μπα όχι..... δε πιστεύω η χρήση. Εγώ θα έλεγα περισσότερο η τράπεζα.

Η τράπεζα...

Ναι ... η κοινωνία δηλαδή. Δε σε οδηγεί η χρήση, η χρήση είναι.... Ήμouνα χρόνια χρήστης. Δε με ενοχλούσε κανένας. Γιατί ήμouνα ο πελάτης, κανένας δεν ενοχλεί το πελάτη, εκτός αν ψωνίζεις από κάποιον που το ψάχνει η αστυνομία οπότε έρχονται και σε τσιμπάνε και σου λένε πες τον αλλιώς θα μπεις εσύ φυλακή. Στη περίπτωση τη δική μου, δύο φυλακές έκανα προτιμούσα να μπω εγώ παρά να..

Να δώσετε κάποιον άλλο.

Ναι, και στις δύο περιπτώσεις μου λέγανε, άλλος ορκιζόταν στα παιδιά του, μου έλεγε πες μου τον αλβανό και θα ... τώρα τώρα το λέει έφυγες, όχι αυτός. Εε... και.... Ντάξει..... λέω κάθε εμπόδιο για καλό. Άλλοι δε το βλέπουν αυτό, εγώ το είδα, γνώρισα άτομα όπως η Χαρά, όπως ο Γιώργος, η Βίκυ, δηλαδή παιδιά που ερχόντουσαν εθελοντικά, μας έκαναν μάθημα, και κάνουμε παρέα και έξω, πίνουμε κανα καφέ όπως κάνουμε τώρα και αυτό... να τώρα εσένα, δηλαδή είναι ... μια χαρά.

Αν και απαισιόδοξος βλέπω ότι...

Ναι κοίτα ναι, τη μαυρίλα την έχω.

Έχετε αναθεωρήσει κάποιες σκέψεις ίσως, ότι όλα μπορεί να ναι τελικά μια χαρά;

Κοίτα, μια χαρά , έτσι όπως τα λέμε. Όχι ότι , βλέποντας τι γίνεται, πάνε τέλεια, τίποτα δε πάει τέλεια, τίποτα δε πάει τέλεια. Απλά ξεκίνησα πάλι να ασχολούμαι με πράγματα που είχα παλιά, ξεκίνησα να ασχολούμαι με βινύλια, με ενοχλεί που έχω απαγόρευση εξόδου απ τη χώρα, είναι πιστεύω το χειρότερο μέτρο που μπορούσαν να μου βάλουνε.

Για πόσο διάστημα, αυτό δεν είναι....

Μέχρι το είκοσι δύο, αλλά έλεγα καλύτερα να είμαι μέσα και να μη μου είχανε βάλει αυτό το μέτρο.

Τόσο πολύ;

Ναι ναι, γιατί μου αρέσουν τα ταξίδια, πήγαινα πολλά ταξίδια και τώρα δε μπορώ να κάνω ούτε ένα ταξίδι. Έχω πολλούς φίλους στο εξωτερικό, τους είχα δημιουργήσει από τότε που πήγαινα, δηλαδή τώρα, οι φίλοι στην Αμερική, επειδή με ξέρουνε χρόνια, από πιστιρικάδες μαζί ,αυτοί δουλεύουνε χρόνια , φορτηγατζίδες είναι και οι δύο, ζευγάρι. Ο ένας έφυγε πριν τριάντα χρόνια, στην Αμερική, μετά ήρθε εδώ ένα καλοκαίρι, γνώρισε τη φίλη μου, παντρευτήκανε, και... είναι και οι δύο φορτηγατζίδες, έχουν δύο φορτηγά στην Αμερική και δουλεύουνε στην Αμερική. Επειδή ξέρουνε τι είμαι, άντε μου λένε περιμένουμε το είκοσι δύο, να έρθεις Αμερική να κάνουμε σχέδια. Κάπως έτσι ανέβηκα με την έννοια του λέω ντάξει, θα τελειώσει κάποια στιγμή. Δηλαδή αν μου λέγανε κάτσε έξι μήνες ακόμα μέσα , κάτσε ένα χρόνο για να μη σου βάλουμε αυτό τον όρο , θα καθόμουνα. Θα καθόμουνα.

Μου κάνει εντύπωση αυτό που λες, γιατί συνήθως ακούω το αντίθετο. Δηλαδή να έφευγα από δω και ας έδινα αντάλλαγμα οτιδήποτε.

Ναι ναι.... Γιατί εύκολα, δε ξέρω, άμα δεν έχεις, τι Εγώ νιώθω σαν να ζω πάλι σε φυλακή. Αλλά μόνο που έχω υποχρεώσεις , μέσα δεν έχω καμία υποχρέωση και το ρεύμα πληρωμένο ήτανε. Τώρα τι; Όταν δε μπορείς να κάνεις κάτι για τον εαυτό σου... σου λέω πραγματικά κρατιέμαι από το πρόγραμμα, γιατί αν δε μπορείς να κάνεις κάτι για τον εαυτό σου που θα σε ψυχαγωγήσει, είσαι φυλακή.

Γιατί λέτε ότι δε μπορείτε όμως;

Δε μπορώ, δε μπορώ...

Τόσα πράγματα, ότι θέλετε μπορείτε να κάνετε...

Ντάξει κάνω πράγματα, αλλά δεν είναι αυτά που με ευχαριστούνε. Δεν είναι αυτά που με ευχαριστούνε. Ήμουν χρόνια χρήστης έκανα πολλά πράγματα, ήμουν χρόνια σε ένα, γύρναγα με τη μηχανή.... Βέβαια τώρα δεν έχω μηχανή, τη πούλησα για να πληρώσω τους δικηγόρους, ένα μηχανάκι είναι, εδώ για το κέντρο, γιατί δε παίρνω

αυτοκίνητο. Έκανα πολλά ταξίδια, σου λέω έχω πολλούς, πάρα πολλούς φίλους έξω, που δε μπορώ να πάω να τους δω, τώρα τα χω κόψει όλα, ότι παίρνω από δουλειά δηλαδή ντάξει... [γελάει] και λέω μαζεύω για τη κηδεία μου λεφτά ας πούμε; Είδα και τη ματαιότητα, ξέρεις, έφυγε η αδερφή μου σε πέντε μήνες. Ήρθε σε ένα επισκεπτήριο με τη μάνα μου, εγώ αποφυλακίστηκα Ιούνιο, εεε... του δεκαεννιά, και ήρθε σε ένα επισκεπτήριο με τη μάνα μου και στο επόμενο με παίρνει τηλέφωνο, έχω ένα πρόβλημα μου λέει με το πόδι. Και από τον Ιούνιο πέθανε τέλος Νοεμβρίου. Από μια ενόχληση στο πόδι ας πούμε και είδα και αυτό ας πούμε ... δηλαδή δεν αξίζει τίποτα. Και επειδή ήτανε η αγαπημένη μου αδερφή, όχι ότι την άλλη δεν την αγαπάω, αλλά εντάξει... με αυτή ήμασταν πιο κοντά ας πούμε. Με πείραξε πολύ. Τώρα δε ξέρω τι άλλο θες να...

Από κει που το αφήσαμε, από τη στιγμή που μπαίνετε στη φυλακή, θέλετε να μου περιγράψετε όσο γίνεται τη πρώτη, δεύτερη μέρα;

Ήτανεεε.... Καλά δε θα έλεγα για μένα δύσκολη, ήμουνα κόκκαλο δε τις κατάλαβα, δηλαδή ήμουνα από χρήση τριήμερη και στις δύο περιπτώσεις, παγωμένος εντελώς. Επειδή τα έξι μιση χρόνια τα έκανα με διαφορά έξι μηνών, δηλαδή βγήκα και ξαναμπήκα. Τη πρώτη φορά με πιάσανε στο Άργος, εεε..... ήμουν εντελώς παγωμένος και θυμωμένος αλλά..... κάτι μέσα μου σαν να το αποζητούσε αυτό. Ήθελα την ησυχία μου και έλεγα μόνο στη φυλακή θα βρω ησυχία, δε ξέρω, κάπως έτσι περίεργο, περίεργο πολύ περίεργο.

Μετά που περάσανε οι μέρες;

Μετά που περάσανε οι μέρες... Σαν να βρήκα, θα σου πω τώρα , [γελάει] αν κάποιος είχε ευχηθεί, Θεέ μου δώσε μου ένα μέρος που να μην έχω έννοιες, αλλά ξέχασε στο τέλος να βάλει και τις γυναίκες και τον έβαλε φυλακή. [γελάει] γιατί με αυτό μπορεί να τον έστελνε κάπου αλλού. Τέλος πάντων... χαβαλέ, χρήση, εντωμεταξύ στη πρώτη φυλακή ήμουνα και καφεντζής, εκεί γνώρισα τους υπαλλήλους του Κορυδαλλού στην αρχή μετά Ναύπλιο και Λάρισα, πάλι καφεντζής... και ο καφεντζής τους ξέρει όλους, είναι ο άνθρωπος που γνωρίζει όλα τα κονέ. Γι αυτό ας πούμε με ενοχλούσε όταν, έμπαινε ας πούμε κάποιες εθελόντριες και τρώγανε ψαχήτρι τρελό δηλαδή μέχρι , δηλαδή σαν να μπει και θέμα ασφάλειας, να μπει μια μέρα στο Κορυδαλλό και να υπονοήσουνε ότι εσύ μπορείς να βάλεις ας πούμε και κάτι. Δηλαδή ακόμα και σε προσβάλλει, καταλαβαίνω εγώ έναν άνθρωπο ... ντάξει θα μου πεις συμβαίνουν, συμβαίνουν αλλά, ντάξει.... Ας ψάξουν πρώτα από αλλού να βρούνε τα πολλά και τώρα αν εσύ ας πούμε φας τέτοιο σκάλωμα τι να περάσεις; Ε

καμιά φορά σε κανένα επισκεπτήριο πιάνουνε καμιά μάνα καημένη, να πάρει δύο τρία γραμμάρια, μη ξεφτιλιστεί μέσα ο γιος της, κατάλαβες; Απ τα χρεώματα και τα θέματα και εκεί βγάζουν όλη τη κακία ας πούμε.

Η πιο εύκολη, η πιο άνετη στιγμή της μέρας ποια ήταν;

Δεν υπάρχει άνετη, στη φυλακή δεν υπάρχει άνετη. Καλώς ή κακώς. Για αυτό και υπάρχει πολλή χρήση. Δηλαδή και εκεί πέρα μπορεί να χάσεις τη ζωή σου για πλάκα. Για μια παρεξήγηση.

Γιατί συμβαίνει αυτό; Δηλαδή γιατί οι άνθρωποι έχουνε πολύ καταπιεσμένη ψυχολογία και προσωπικότητα; Γιατί έχουνε συνηθίσει να είναι βίαιοι; Λόγο της χρήσης που κάνουν οι περισσότεροι; Για ποιο λόγο; Έχετε δώσει απάντηση σε αυτό; Γιατί εμένα με προβληματίζει γιατί συμβαίνει.

Κατ αρχήν υπάρχει μεγάλος αριθμός ψυχασθενών που είναι στις φυλακές. Σχιζοφρένεια πάει και έρχεται. Δε ξέρεις σε ποιον να μιλήσεις και πως θα το πάρει. Η χρήση σαφώς τρελαίνει κόσμο. Δηλαδή τώρα σου λέω ακόμα και στη, δε σου λέω για τη Ε που έκανα αρκετό καιρό, την Ε πτέρυγα, αλλά η Α πτέρυγα που υποτίθεται ότι είναι φυλακή που δε δίνονται φάρμακα, παίρνανε εκατό άτομα. Ψυχοφάρμακα που αν πάρεις μάρκες και ονομασίες, μπεις στο ίντερνετ θα μείνεις με το στόμα ανοιχτό για τι ασθένειες είναι. Τι ψυχασθένειες. Αυτά είναι σωρηδόν και δωρεάν.

Δηλαδή όντως οι άνθρωποι έχουνε ψυχοπάθεια;

Άλλοι γιατί έχουνε και άλλοι γιατί δεν έχουνε να ψωνίσουνε ναρκωτικά. Τη βρίσκουνε με φάρμακα, τα σπάνε, τα σπάνε τα κάνουνε σκόνη και τα πίνουν απ τη μύτη. Δηλαδή, σε δουλειά να βρισκόμαστε, δεν είναι..... εντωμεταξύ οι ψυχίατροι, [...] σου γράφει εφτά διαφορετικά φάρμακα

Εφτά

Εφτά, εγώ δε μπορούσα να κοιμηθώ στις αρχές. Λόγο χρήσης, λόγο έτσι, μέχρι να μου περάσει η χαρμάνια, μετά πήγα στο ΚΕΘΕΑ, στη δεύτερη φυλακή έτσι; Στη πρώτη εντάξει, ήμουν καφετζής είχα λεφτά...

Η πιο δύσκολη στιγμή της μέρας ποια είναι;

Η πιο δύσκολη συνήθως το βράδυ, ξάπλωνες και ντάξει, σκεφτόσουν διάφορα. Όλα αυτά που σκεφτόσουνά είναι που..... δε ξέρω εμένα δε μου έλειψε και τίποτα απ έξω, που δε το βρήκα μέσα.

Τα οικογενειακά σας πρόσωπα δε σας έλειψαν; Που αναφέρατε πριν, τα αδέρφια σας, οι γονείς σας...

Τα οικογενειακά, δεν έχουνε καμιά σχέση με ναρκωτικά. Καμιά σχέση.

Δε σας έλειψε η παρουσία τους εννοώ...; Στη ζωή σας...;

Δεν την είχα τη παρουσία τους, δεν την είχα, ήταν πιο μεγάλες οι αδερφές μου, παιδιά, αυτή που πέθανε είχε και εγγόνια...

Οπότε είχαν χαθεί οι δρόμοι σας.

Ναι, σαν οικογένεια βρισκόμασταν μία δυο φορές το χρόνο, σε καμιά γιορτή και αυτά, μέχρι που έγινε αυτό με μένα. Εκεί τους ταρακούνησε λίγο. Αλλά γνωρίζοντας η μάνα μου και άλλες μανάδες μέσα και άλλους ανθρώπους στα επισκεπτήρια, άλλαξε και αυτή όσο αφορά της δικές τις φίλες, ξέρεις, τώρα έρχονται ακόμα φίλες που έκανε στα επισκεπτήρια και πίνουν καφέ. Συγκρατούμενων, ξέρεις. Από το 11' που μπήκα πρώτη φορά φυλακή... εγώ δε γνώρισα κάποιον που να μην ήταν από καλή οικογένεια. Ακόμα και με τους τσιγγάνους, έκανα με τους τσιγγάνους ένα χρόνο.

Καλή με ποια έννοια; Γιατί παίζει ρόλο πως το λέμε, δεν εννοούμε ίσως όλοι το ίδιο πράγμα όταν λέμε καλή.

Να μην αγαπάνε τα παιδιά τους, αυτό δε πρέπει να κάνει μια μάνα; Ξέρω γω. Κάθε μάνα που αγαπάει τα παιδιά της είναι καλή. Δε ψάχνω δηλαδή παρακάτω να βρω, δηλαδή τώρα αν είναι από... καλή με την έννοια υψηλής κοινωνίας, δεν , δεν με ενδιαφέρει αυτό.

Οι περισσότεροι όταν λένε καλή, εννοούν τα χρήματά τους , το κοινωνικό status τους, το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, ξέρετε αυτά που ξέρουμε όλοι.

Ναι ναι ναι

Για αυτό ήθελα να το επισημάνω.

Ντάξει, εγώ εννοώ μόνο από θέμα συναισθημάτων.

Απ τη ποιότητα των σχέσεων;

Ναι ναι ναι. Και κάνανε το οτιδήποτε για τα παιδιά τους ,δηλαδή πραγματικά ήρωες.

Η σχέση σας με τους υπόλοιπους κρατούμενους;

Εμένα με συμπαθούσαν όλοι. Από τους μεγαλοκρατούμενους μέχρι το τελευταίο. Βέβαια μοιραζόμουνα πολλά πράγματα. Γι αυτό. Μοιραζόμουνα και ώρα, για πολλούς ήμουνα εξομολογητής. Και άμα σου λέω με μεγαλοκρατούμενους, έχω κάνει παρέα με όλους τους μεγαλοκρατούμενους. Με όποιο όνομα, είτε συγχωρεμένοι τώρα, είτε εν ζωή. Με όλους. Και λόγο της... αρχικά με βοήθησε πολύ αυτό να έρθω κοντά και λόγο ότι ήμουνα ο καφετζής, στο Κορυδαλλό, γιατί στο Κορυδαλλό είναι περίεργοι αυτοί, εγώ ήθελα να πάω στο γραφείο γιατί είχε τριαντάρια μεροκάματα και επειδή δεν είχανε καφετζίδες μου λέει ο εισαγγελέας, όχι θα μπει καφετζής. Ή

καφετζής ή τίποτα μου λέει. Εγώ δεν ήξερα τώρα που πάω. Και όταν είδα, εγώ πήγαινα κόντρα και μου έκανε καλό ας πούμε. Ναι ο καφετζής ήταν κάτω απ τον αρχιφύλακα, τέτοια φάση.

Δεν είχατε μαλώσει δηλαδή εσείς ποτέ με κάποιον; Τόσοι άγνωστοι άνθρωποι που μένουν όλοι μαζί, εγώ με έναν αν έμενα θα είχα τσακωθεί πάρα πολλές φορές.

Ναι τσακωνόμουν για λόγους συνήθως, όχι να πιαστώ στα χέρια, μια φορά σε κάποιον του έχωσα μια κλοτσιά, μετά το μετάνιωσα. Αυτός είχε σκοτώσει το πατέρα ενός φίλου, τον φέρανε στο Κορυδαλλό σε μεταγωγή, αλλά όταν μου εξήγησε τα πράγματα, είδα ότι δεν αξίζει, δε , με πιάνει ψυχοπλάκωμα, όταν τα σκέφτομαι με αυτά. Ήταν μια περίπτωση ιδιαίτερη αυτή και τον φάγανε τον άνθρωπο, αυτός όταν ερχόταν απ το χωριό με έπαιρνε τηλέφωνο και μου έλεγε έφερα τη φέτα που σου αρέσει και καταλαβαίνεις να βλέπω το φονιά του ας πούμε.

Ήταν λίγο περίεργη αυτή η σύμπτωση που σας έτυχε.

Ναι ήταν περίεργη αυτή, συνήθως έκανα τον διαπραγματευτή.

Αλλά φαντάζομαι θα την είχατε ζήσει και άλλες φορές αυτή τη σύμπτωση, δηλαδή άτομα που τα είχατε συμπαθήσει και πέθαιναν μέσα στη φυλακή μετά. Δε σας έτυχε να πεθάνουν μέσα, άνθρωποι που μπορεί να είχατε έρθει κοντά , να τους είχατε συμπαθήσει..

Σαφώς. Ήδη έχουν πεθάνει δύο, ένα παιδί το σκότωσαν το Γιώργο η μάνα του ακόμα έρχεται σπίτι μου. Σκοτώσανε τώρα εκεί στο Μενίδι, στο Ζεφύρι, όχι στο Μενίδι στο Ζεφύρι, έμαθες για ένα, είχε και η Νικολούλη, το έμαθα γιατί ήρθε η μάνα του σπίτι και μου είπε ότι έχουν εκπομπή γιατί ψάχνουν να βρουνε , γιατί τον βασάνισανε, τον βρήκανε πρωί πρωί βασανισμένο, καμένο, γδαρμένο, δηλαδή ένα περίεργο φονικό και με τον Γιώργο ήμασταν πάνω από ενάμιση χρόνο μαζί. Και βρίσκω... τέλος πάντων... Είχα μαζέψει και ένα σύριο, ο οποίος αυτός ... μπορώ να πω ότι μου είχε σώσει τη ζωή ,από μια παρεξήγηση, επειδή στη φυλακή είναι λίγο περίεργα, είχανε δώσει μια περιγραφή ενός πενηντάρη, που είχε κάνει, κάποιος πενηντάρης τους είχε φέρει θέμα. Και νομίζανε οι άραβες ότι την έχω κάνει εγώ.

Μόνο την ηλικία έδωσαν σαν χαρακτηριστικό;

Ναι και έμοιαζε και σαν περιγραφή. Ναι θέλω να σου πω ότι αν δεν ήταν αυτός ο σύριος ...

Θα σε είχαν σκοτώσει.

Μπορεί και να με είχαν σκοτώσει. Αλλά σίγουρα θα είχα φάει και πολύ ξύλο. Γιατί ήρθαν είκοσι ας πούμε, ψάχνανε να βρουνε εμένα, έναν έλληνα στην Ε και μπαίνει

έναν κοντό, αδύνατο σύριο, φώναζε, κάτι φώναζε στα αραβικά, δε κατάλαβα, τους έβριζε μου είπε μετά και μάσησαν και οι είκοσι με τον σύριο αυτόν και μόλις βγήκαν μετά ήρθαν να μου ζητήσουνε συγγνώμη αλλά τη να τη κάνω τη συγγνώμη μετά , όταν μπορεί να ήμουν στα θυμαράκια. Χωρίς λόγο. Τέλος πάντων ένα βράδυ πριν ενάμιση μήνα με πήρε αυτός ο σύριος, ήταν σε αθλία κατάσταση, πήγα το μάζεψα από τη Λιωσίων, έξι μήνες άστεγος, πήγα τον μάζεψα, το πήγα σε ένα νοσοκομείο επειδή του είχε πρηστεί το χέρι απ τη χρήση και μες το σίσα αυτός τώρα, δηλαδή κάψιμο μυαλού. Το σίσα σου καίει το μυαλό, μπορείς να κάνεις οτιδήποτε. Το πήγα στο Ιπποκράτειο , κανονίσαμε μετά βρήκα ένα σπίτι εκεί πέρα, στο σπίτι πήγα να τον δω κάποιες μέρες, τώρα είναι καλά ας πούμε, μου είπε ότι δεν θα ξαναμπλέξει. [παύση για ένα λεπτό να μιλήσει στο τηλέφωνο] ελπίζω να μην έχει μπλέξει. Ξέρεις οι δικοί μου, η μάνα μου δηλαδή και ο ανιψιός μου, με τους οποίους έχω επαφή από τη μία μου αδερφή η άλλη είναι Κωνσταντινούπολη δε τη βλέπω, εεε.... Δε θέλουν να έχω επαφές..

Με αυτούς τους ανθρώπους..

Γενικά με πρώην κρατούμενους. Αυτή την αίσθηση έχω.

Ανησυχούν ότι θα σας τραβήξουν πίσω;

Ναι. Αυτοί είναι βέβαια..... με στεναχωρεί πάρα πολύ αυτό. Δεν έχω πει ποτέ σε άνθρωπο γιατί κάνεις μία κίνηση, μία ενέργεια, τυφλή εμπιστοσύνη έχω και αν κάνουν λάθος είναι δικό τους το λάθος, δηλαδή...

Ο καθένας είναι ελεύθερος και υπεύθυνος για τον εαυτό του...

Σαφώς , ναι. Και νιώθω ότι επεμβαίνουν στη ζωή μου και με ενοχλεί αυτό. Δηλαδή προσπαθούσα να εξηγήσω στη μάνα μου ότι αν δεν ήταν αυτό το παιδί μπορεί εγώ να μην υπήρχα τώρα. Εε.... Και το περνάει στο ντούκου.

Ίσως γιατί αυτό που την υπερβαίνει είναι η ανησυχία της για σας. Αν δώσει σημασία σε αυτό που της λέτε, θα πρέπει και να το δεχτεί, αλλά αν το δεχτεί όμως, θα έχει τόσο φοβερή αγωνία που δεν θα την αντέξει ίσως.

Άρα μιλάμε για κάτι που είναι εντελώς δικό της , γιατί η ανησυχία της να ήτανε αν ήμουν εγώ ζωντανός ή όχι. [γελάει] αυτό δηλαδή είναι το πρώτο. Τέλος πάντων , εντάξει, βέβαια ανακαλύπτω και πολλά πράγματα εκεί στο πρόγραμμα ότι προήλθαν από τους δικούς μου, δηλαδή τίποτα δεν είναι τυχαίο.

Τους τα χρεώνετε;

Ε τι; Δηλαδή , δε θα το καταλάβουνε ποτέ. Δε θα το καταλάβουνε. Ιδικά με τον ανιψιό μου έχω τσαντιστεί πολύ, γιατί βγαίνοντας απ το μπάνιο μια μέρα, είχανε

κοκκινίσει τα μάτια μου από τα σαπούνια και ο ανιψιός μου νόμιζε ότι έκανα χρήση και τέλος πάντων δύο μέρες δε μου μίλαγε. Του λέω έλα δω, έχεις κάτι μαζί μου; Μου λέει έχω την αίσθηση ότι έχεις ξανά πει. Εγώ του λέω; Κατά αρχήν δίνω δύο φορές τη βδομάδα ούρα. Του λέω από πού; Μου λέει προχθές σε είδα με κάτι μάτια κόκκινα, ρε του λέω απ το μπάνιο είχα βγει. Εντωμεταξύ είναι άσχετος από αυτό, ντάξει εγώ του λέω το είδες παιδί μου, εγώ δε σου λέω, ούτε άσχετο σε είπα, αλλά πες το μου να στο βγάλω απ το μυαλό, όχι να μη μου μιλάς δύο μέρες. Του λέω δε βοηθάς έτσι. Και ήταν να τσακωθώ με τη μάνα μου τη πρωτοχρονιά, τσαντίστηκε ο ανιψιός μου γιατί τσακώθηκα εγώ με τη μάνα μου και έχει από τη πρωτοχρονιά να μου μιλήσει.

Α δε σας μιλάει λόγο του καβγά αυτού;

Ναι ναι, βέβαια τον έχει μεγαλώσει ουσιαστικά η μάνα μου, περισσότερο από αλλά είπα τέρμα δηλαδή, με το πρόγραμμα που το συζήτησα επειδή με απασχόλησε πάρα πολύ, είναι δικός μου άνθρωπος δεν... και επειδή δε πάνε στο πρόγραμμα, να έχουνε κάποια συμβουλευτική

Θα βοηθούσε αυτό.

Θα βοηθούσε ναι, ο ανιψιός μου ντάξει, λόγο χρόνου, η μάνα μου είναι ογδόντα φεύγα, κατάλαβες είναι δύσκολο, όταν ήμουν στο ΚΕΘΕΑ πήγαινε συμβουλευτική, αλλά έφυγα απ το ΚΕΘΕΑ, πήγα στο δεκαοχτώ μετά δε μπορούσε γιατί έτυχε, γιατί έχει και η μάνα μου καρκίνο. Κάνει θεραπεία βέβαια αλλά δεεε... Ντάξει. Έκανε όλα αυτά το τελευταίο χρόνο, δύο άτομα άρρωστα, αλλά ήτανε πολύ φορτωμένο. Εγώ βγήκα έξω και με κυνηγάνε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, με χαρτιά και τέτοια λόγο χρεών. Κάρτες και έτσι που τις ανακαλύψαμε μετά που....., πούλησα το ταξί για να ξεχρεώσω το ΤΕΒΕ. Χθες μου ήρθε ένα χαρτί εξακόσια ευρώ στην εφορία για την αποφυλάκιση. Μιλάμε έχουν ξεφύγει εντελώς , έτσι; Δηλαδή χρεώνουν έναν αποφυλακισμένο εξακόσια ευρώ, αντί να του δίνουν δέκα χιλιάρικα να ξεκινήσει τη ζωή του.

Είναι σαν να σου λένε ξαναέλα μέσα.

Ναι! Ξανά έλα μέσα. Δηλαδή εγώ τώρα για να βγάλω εξακόσια ευρώ, που αν τα βγάλω γιατί να τους τα δώσω κιόλας; Αλλά αν τα βγάλω κάποια στιγμή, ε πρέπει να πληρωθώ από τη δουλειά από το γραφείο, θα πάρω ένα χιλιάρικο, θα πάω να τους δώσω εξακόσια ευρώ, δηλαδή κωλοτούμπες θα κάνουνε και που θα τους τα δώσω. Και πολύ πιθανόν να μου χρεώσουν άλλα εξακόσια ευρώ επειδή υπέγραψα δύο φορές. Δηλαδή να μην έχει έρθει το δεύτερο χαρτί. Γιατί εγώ δε βγήκα τη μέρα που

υπέγραφα. Γιατί για μένα δεν ήθελε ο εισαγγελέας να με βγάλει. Και υπογράφω γιατί έχω κτίσει τα δύο πέμπτα, δε θυμάμαι τώρα, έχω ξεχάσει κιόλας... με φωνάζει η φυλακή να υπογράψω για την αποφυλάκιση, υπογράφω. Υπογράψαμε τρία τέσσερα άτομα μαζί. Αυτοί βγήκανε σε δέκα μέρες. Τόσο κάνει περίπου να πάνε στο Πειραιά τα χαρτιά απ το Κορυδαλλό, να τα δει ο εισαγγελέας... εμένα μετά από δύο μήνες, μου έρχεται απορριπτικό. Είμαι στο ΙΕΚ δε τη ψάχνω πλέον, λέω θα τη βγάλω τη ποινή, μη χρωστάω κιόλας, και μου λέει ο δικηγόρος θα κάνουμε προσφυγή. Μετά από τρεις μήνες μου κάνει δεκτή τη προσφυγή. Προσφυγή κατά της απόφασης της εισαγγελίας. Και βγήκα έτσι μία Τετάρτη έρχονται πέντε η ώρα το απόγευμα και μου λένε αποφυλακίζεσαι. Νόμιζα ότι μου κάνει πλάκα ο υπάλληλος, έχει συνεννοηθεί με δυο τρεις άλλους να μου κάνουνε πλάκα. Ήμουν στο ΙΕΚ πέντε η ώρα το απόγευμα και κάτι φτιάχναμε, είχαμε μάθημα με την Αγγελική εκείνη την ώρα Και έρχεται ένας και μου λέει, έλα σε φωνάζανε για αποφυλάκιση. Ναι καλά λέω ντάξει, εγώ συνέχισα λέω πλάκα είναι. Γιατί δεν είχα καμία ένδειξη και όντως είχανε κάνει δεκτή τη προσφυγή. Γι αυτό και μου βάλανε τόσο σκληρούς όρους. Και δύο παρόν το μήνα και απαγόρευση εξόδου, λες και είμαι ο

Απεξαρτηθήκατε μέσα στη φυλακή. Σωστά;

Ναι

Ωραία, πόσο δύσκολο ήταν αυτό για σας; Θεωρείτε ότι ο χώρος της φυλακής ήταν για σας κάτι που σας το δυσκόλευε ακόμα περισσότερο;

Συγγνώμη δε κατάλαβα την ερώτηση, για ξανά πες τη

Η απεξάρτησή σας μέσα στη φυλακή..

Α! ε ναι... απλά έχεις πιο κοντά τη χρήση, δηλαδή εμένα έκαναν καθημερινά χρήση μπροστά μου. Και όσοι δε κάνανε είναι γιατί κάποια στιγμή Κάποιοι πήγανε να με βάλουνε και στο κόλπο. Γιατί εμένα δε με νοιάζει αν είσαι δίπλα μου και κάνεις χρήση, αλλά με διάφορους τρόπους να προσπαθήσεις να με προσεγγίσεις, για να βάλουμε από λίγα να πάν να γίνουμε, εκεί θα με ενοχλήσει τη στιγμή που ξέρεις ότι κάνω μια προσπάθεια. Απ τη στιγμή που με γνωρίζεις, αν με βλέπεις πρώτη φορά εκεί δε θα σε παρεξηγήσω, θα σου πω φίλε ξέρεις κάτι κάνω μια προσπάθεια, άσε με, δεν είμαι για τέτοια. Αλλά να με ξέρεις, να με ξέρεις καιρό και να με ψήνεις να βάλουμε από τόσα... εκεί είναι... δηλαδή ... ναρκωφιλία και δεν... δεν ...

Οι περισσότεροι που είναι στη φυλακή εμπλέκονται με τη χρήση; Είτε επειδή τη πουλάνε είτε επειδή είναι χρήστες οι ίδιοι; Ή είναι μειοψηφία αυτοί που κάνουν χρήση;

Όχι όχι, όλοι πίνουνε σχεδόν. Όλοι σχεδόν, είναι πολύ λίγοι αυτοί που δεν πίνουνε. Όταν σου λέω πολύ λίγοι, τι να σου πω τώρα... Πολύ λίγοι.

Η σχέση σας με τους υπαλλήλους;

Αδιάφορη, δε τους είχα, εμένα με ξέρανε από το καφενείο , στη δεύτερη φυλακή δηλαδή οι πιο πολλοί με ξέρανε. Με κανέναν δεν είχα κάτι..

Οι υπόλοιποι συγκρατούμενοί σας είχαν πρόβλημα με τους σωφρονιστικούς; Υπήρχε ένταση μεταξύ τους ή ήταν ήρεμοι;

Στο Κορυδαλλό ήτανε δύο συμπεριφορές. Η συμπεριφορά του είσαι ο κανένας , ο τίποτας, και σου φέρονται και [...] και έχω δει και συμπεριφορές απέναντι σε υπαλλήλους που αν είχα εγώ τέτοια συμπεριφορά, θα μου έριχναν άλλα δέκα χρόνια. Αλλά προφανώς ήτανε... ξέρεις ήταν ένας κρατούμενος που χαρτζιλικώνει, εξυπηρετεί...

Α, εγώ σκέφτηκα ότι ο λόγος είναι η ποινή. Γιατί έχω ακούσει ότι κάποιος άνθρωπος όταν είναι από κάποια χρόνια και πάνω στη φυλακή, ανεβαίνει στην ιεραρχία της.

Ανεβαίνει άμα είναι σοβαρός, υπάρχουνε... αυτοί είναι πολύ λίγοι, μετρημένοι στα δάχτυλα. Μετρημένοι στα δάχτυλα αυτοί που συμβαίνει αυτό που λες. Δυστυχώς η φυλακή σε χαλάει.

Σε χαλάει;

Σε πατσαβουρεύει, έτσι λέγεται.

Δηλαδή;

Καταλαβαίνεις τι γίνεται αργά ή γρήγορα και απέχεις. Όσο ζούσε ο Στεφανάκος, υπήρχε αυτό που λέμε ένας φυσικός αρχηγός και δε μπορούσε να κάνει κανείς ότι θέλει. Ειδικά απ τους Έλληνες. Και αν ήταν από ξένους, πάντα σεβόντουσαν τους ξένους οι άλλοι αρχηγοί και βρίσκανε το Στεφανάκο πρώτα και βρισκόντουσαν λύσεις. Τώρα η μαχαιριά είναι Πάει σύννεφο.

Για ποιους λόγους;

Για τον οποιοδήποτε λόγο. Για τον οποιοδήποτε χαζό λόγο. Γιατί δεν υπάρχουν φυσικοί αρχηγοί, αυτό που λες. Με τα χρόνια, με την εμπειρία... και δυστυχώς και οι μεγαλοκρατούμενοι τώρα, οι έλληνες, δεν τους ενδιαφέρει.

Άρα θα ήταν καλό, πιστεύετε ότι ευνοεί την συμβίωση στη φυλακή αυτός ο φυσικός αρχηγός που λέτε.

Σαφώς, σαφώς

Δημιουργεί μια ισορροπία. Αυτός που αναφέρατε ήταν ένας από αυτούς, τους ανθρώπους μου μεσολαβούσε θετικά.

Ναι

Όταν αρχίσαμε τη συζήτησή μας μου είπατε ...

Και το αναφέρω το όνομα γιατί είναι συμπαθής άνθρωπος, δε με ενδιαφέρει τι κάνει κάποιος, οι πράξεις του, με ενδιαφέρει σε ότι αφορά όταν θα τον ζήσω εγώ. Τώρα τι έχει κάνει αλλού, δε το εξετάζω, με κανέναν αυτό. Καθένας κάτω από οποιαδήποτε συνθήκη μπορεί να κάνει το οτιδήποτε. Αυτό το χω δει. Έχουν αρπάξει άτομο για μία μαρμελάδα.

Να σας ρωτήσω κάτι, όταν κάποια στιγμή φύγατε από την επιρροή των ουσιών, απεξαρτηθήκατε, από αυτό το σημείο και μετά, που είχατε περισσότερη νηφαλιότητα σκέψης αν μπορώ να το πω έτσι, σας πείραζε η ανελευθερία που ζούσατε πλέον; Γιατί ήσασταν μέσα σε συνθήκες ανελεύθερες.

Όταν ήμουν, ξεκίνησα... έκανα μόνο ωραία πράγματα στη φυλακή. Είτε κοίταγα την υγεία μου, είτε κοίταγα το πνεύμα μου. Ανελεύθερος είναι κάποιος όταν περιορίζεται η σκέψη του, εμένα δε περιορίζεται η σκέψη μου.

Το σώμα σας όμως περιορίζεται.

Ναι. Όπως και τώρα, γιατί δε μπορώ να κάνω πράγματα που έχουν για μένα προτεραιότητα που θα με βοηθούσαν ψυχικά. Είμαι λιγότερο ελεύθερος τώρα από ότι στη φυλακή, γιατί τώρα έχω αναλάβει και πράγματα που δεν είναι θέμα υπευθυνότητας για μένα, είναι θέματα δηλαδή όταν μία τράπεζα έχεις πληρώσει κάποια πράγματα, έχεις πληρώσει ας πούμε τις κάρτες, μία φορά και σου ζητάνε άλλες τρεις να τις πληρώσεις, είναι.... αυτό και αν σε περιορίζει, δηλαδή ... και με επηρεάζει τόσο αρνητικά, που αυτά δε τα χα στη φυλακή. Πολλές φορές και η θεραπεύτρια που είχα μου λέει, είσαι λάτρης της φυλακής. Δηλαδή μου λέει δες το και έτσι, και το σκέφτομαι καμιά φορά και λέω ότι τα τελευταία δύο χρόνια, που ήμουν καθαρός, της φυλακής εννοώ τα τελευταία δυο, ίσως να τα συνδύασα στο μυαλό μου, επειδή έκανα και ωραία πράγματα και ασχολήθηκα και λίγο μαζί μου, να τα συνδύασα έτσι και να το έφτιαξα ωραία στο μυαλό μου. Από την άλλη ναι, σαφώς η σωματική ελευθερία και όλα αυτά, αρκεί να τη, να μη τη ξοδεύεις με πράγματα που σε περιορίζουν. Και εγώ έχασα αρκετό χρόνο έξω, ασχολούμενος με πράγματα που περιορίζανε το μυαλό μου. Και δεν είναι τυχαίο που σταμάτησα κιόλας τη σχολή. Παρόλο που έλεγα κομπιούτερ είναι εντάξει. Ήθελα να τη τελειώσω, αν ήταν σχέδιο θα τη τελειώνα, δε με δικαιολογεί αυτό, αλλά μπορούσα να τελειώσω και τη

γραφιστική. Και ακόμα που συζητάω και στο τηλέφωνο καμιά φορά και με κοπέλες που ήτανε στο ιεκ, τους εξηγώ βέβαια ότι το πρόγραμμα προέχει αλλά θα μπορούσα να βρω μια λύση, έστω και, δε μου αρέσει κιόλας αυτή η συνδιαλλαγή, δηλαδή μου λέει εντάξει ο διευθυντής να μη το μάθει κανένας εκεί στο ιεκ στο Πειραιά, αλλά έναντι των άλλων προνομιούχος εγώ, δε τα γουστάρω αυτά.

Αυτό μπορεί να μην είναι απαραίτητα άδικο όμως, γιατί μπορεί να είστε προνομιούχος εσύ για ένα προνόμιο το οποίο το δικαιούστε ενώ για τον άλλο να μην ήταν κάτι χρήσιμο αυτό το προνόμιο.

Ναι, αλλά ερχόταν ο άλλος και μου έλεγε, πω πω μου έλεγε ήρθα πεθαμένος από τη δουλειά, ερχόταν αργοπορημένος και του βάζανε απουσία και ξέρανε ότι ήμουν από φυλακή και δε μου έβαζε κανείς απουσία. Κατάλαβες; Και με ενοχλούσε αυτό. Δε ξέρω, με ενοχλούσε. Και ο άλλος δούλευε στο Bread Factory ας πούμε, δηλαδή σε συνθήκες καταπιεστικές ας πούμε. Αυτές οι δουλειές είναι χάλι μαύρο. Νέα παιδιά τώρα και λέω... τι ψάχνουν να βρουν εδώ πέρα; Πάλι με έπιανε αυτή η μαυρίλα.

Στην αρχή μου είπατε ότι διαπιστώσατε τελικά, ότι η πολιτεία εξυπηρετείται από την ύπαρξη αυτών των ανθρώπων.

Και αναπαράγει κιόλας.

Και αναπαράγει.

Αναπαράγει ναι.

Θέλετε να μου μιλήσετε λίγο για αυτό;

Αυτό. Ο παραβατικός είναι πιο χρήσιμος από ένα ηλίθιο. Αν σου κλέψω εγώ από το πορτοφόλι εκατό ευρώ, έχεις ζημιά εσύ εκατό ευρώ, έχω εγώ κέρδος εκατό ευρώ. Αν σου κάνω ζημιά εκατό ευρώ, χωρίς να έχω εγώ κέρδος εκατό ευρώ, εγώ είμαι ηλίθιος. Κατάλαβες; [ολιγόλεπτη τηλεφωνική επικοινωνία] και σου λέω βρίσκω πολύ κόσμο έτσι. Και αυτός δε είναι πουθενά χρήσιμος ο κόσμος. Ο κακοποιός όμως είναι χρήσιμος για πολλούς, ο παραβατικός, γενικά. Δουλεύει ένα ολόκληρο σύστημα. Ένα ολόκληρο σύστημα, από δικηγόρους... ο Κορυδαλλός είναι το καλύτερο μαγαζί. Πανελλαδικά.

Λόγο αγοράς ναρκωτικών;

Συντηρεί πολύ κόσμο.

Δε θα μπορούσαν αυτοί οι επαγγελματίες να απορροφηθούν διαφορετικά; Χωρίς να υπάρχει φυλακή, ήταν ανάγκη να υπάρχει φυλακή; Πιστεύω αν υπήρχε καλή θέληση θα υπήρχαν, ίσως ο λόγος να ναι πιο βαθύς σκέφτομαι...γιατί αν ας πούμε αυτοί που είναι τώρα επαγγελματίες, που είναι δικηγόροι, σωφρονιστικοί

υπάλληλοι, οτιδήποτε, ήταν επαγγελματίες διαφορετικού αντικειμένου, ήταν εκπαιδευτές ας πούμε. Αυτοί οι άνθρωποι που θα εκπαιδεύονταν, που τώρα είναι κρατούμενοι, ίσως δεν θα ήταν τόσο ελέγξιμοι, ενώ τώρα είναι εντελώς ελέγξιμοι, ενώ βρίσκονται εκεί μέσα.

Εγώ πιστεύω ότι όλα ξεκινάνε από μέσα. Από ένα χρεοκοπημένο κράτος, γιατί κακά τα ψέματα τώρα, εντάξει... ο κόσμος το χει τούμπανο και μεις κρυφό καμάρι. Σε ένα τέτοιο κράτος δε μπορούν να γίνουν πράγματα.

Η φυλακή όμως υπάρχει αιώνες

...και το τελευταίο είναι που θα ασχοληθεί κανείς με τις φυλακές. Δηλαδή ένα πρόγραμμα το ΣΔΕ ας πούμε, σκέφτονται οικονομικά ότι επιβαρύνει. Και πάει και κόντρα σε αυτό που σου πα. Στην αναπαραγωγή. Και τους πολεμάνε, ξέρεις κάτι δεξ το λίγο από πάνω, δηλαδή αν ήσουν εσύ κυβέρνηση, πολύ πιθανόν να έκανες το ίδιο. Εγώ δε το παίζω άγιος και αν ήμουν πολιτικός να είχα τέτοια, δηλαδή να μου λέγανε ... γιατί ξέρεις κάτι; Δε συμφέρει. Γιατί πολλοί το παίζουνε ότι αν ήμουν εγώ πρωθυπουργός.... Τα ίδια θα έκανες, έλληνες είμαστε, είναι και λίγο από τη φάρα μας.

Η φυλακή πάντως είναι παγκόσμιο σπορ..

Κοίτα τώρα άμα το βάλλουμε... δηλαδή δε ξέρω αν είμαστε και στην Ευρώπη... δηλαδή τώραμίλαγα με ένα φίλο που είναι στην Ε ακόμα, γιατί είμαστε της ίδιας κατηγορίας, βγάλαμε φυλακή για μαύρο, αυτό δηλαδή παγκοσμίως, στις ανεπτυγμένες χώρες γελάνε. Και τόσα χρόνια και μου λεγε για μεταφορά κάποιος έφαγε ισόβια. Για μεταφορά. Δηλαδή αντί να πιάσουν την ουσία του προβλήματος, δίνουν ισόβιες. Αυτός τώρα φτιάχνει μια ψυχολογία. Έχει μια ισόβια στη πλάτη του. Αν στο εφετείο σπάσει η ισόβια, που θα σπάσει κάπου, αυτουνού δε θα χει αλλάξει η ψυχολογία. Πολύ πιθανόν απ τα νεύρα να βγει έξω και να φάει και κανένα. Ή να ασχοληθεί πιο καλά, γιατί τώρα θα χει κάνει και τις διασυνδέσεις του, θα χει μάθει και τα κόλπα καλύτερα, δηλαδή δεν αλλάζει τίποτα. Δηλαδή αν όλη η Ευρώπη έχει εκατό ισοβίτες εμείς έχουμε χίλιους. Έχουμε δέκα φορές παραπάνω ισόβια από όλα τα κράτη της Ευρώπης μαζί, έχει μόνο η Ελλάδα.

Δηλαδή αυτή η βία που υπάρχει, που λέμε ότι για ένα πολύ απλό πράγμα μπορείς να σκοτώσεις έναν άνθρωπο, που είναι βία, είναι κάτι που φτιάχεται κιόλας. Που καλλιεργείται, μέσα εκεί.

ε δε θα καλλιεργηθεί;

Πρώτα καλλιεργείται και μετά δικάζεται. Πρώτα στο φτιάχνουν και μετά σου λένε γιατί το έχεις.

Το τελευταίο μήνα πριν αποφυλακιστώ, γίνανε τριάντα μαχαιρώματα. Δεν έγινε ούτε μία δικογραφία. Εγώ αν μαχαίρωνα κάποιον, χειροπόδαρα θα με πηγαίνανε. Δηλαδή είναι ποιος τη κάνει τη μαχαιριά, πού τη κάνει, δηλαδή εδώ είναι... Σε δουλειά να βρισκόμαστε. Και μαθαίνεις και τη κοινωνία απ τη καλή της μεριά μέσα. Πως είναι πραγματικά. Εγώ όταν πρωτοπήγα έπαθα πλάκα και έλεγα ζούσα σε ένα παράλληλο κόσμο έξω. Αυτό που λες τη τηλεόρασης που δε βλέπεις, καλά κάνεις και δε βλέπεις. Όλο αυτό που λειτουργεί, όπως και η μάνα μου, άλλαξε, τώρα τελευταία έχει χαλάσει πάλι, γιατί άρχισε και βλέπει ειδήσεις, της έχω πει να μη βλέπει ειδήσεις. Είναι εντελώς πλασματικές. Ήμουν καφετζής, να σου δώσω να καταλάβεις, εντελώς ψεύτικες. Τότε που ήταν και ο Τσοχατζόπουλος με τη γυναίκα του μέσα. Τους πήγαινα καφέ, τους δίνανε ένα δωμάτιο και βρισκόντουσαν κάθε Κυριακή. Ένα δωμάτιο πίσω απ το αρχιφυλακείο. Κατά τις έντεκα τους πάω το καφέ, γυρνάω πίσω, ήμουν κάπως ψιλοάρρωστος και λέω του καθαριστή, πάω μέσα να ξαπλώσω και πάω και έχω βάλει και τηλεόραση, το μέγα, τότε υπήρχε το μέγα. Να σου πω παράδειγμα τώρα, πολύ γέλιο. Και λέει, ξαφνικά λέει ένιωσα αδιαθεσία, είχε πάθει κάτι στα μάτια και τη πήρανε σηκωτή, από το Κορυδαλλό και έδειχνε κάτι ασθενοφόρα, έδειχνε ασθενοφόρο να πλησιάζει στη πύλη, να μπαίνει στη πύλη του Κορυδαλλού, λέω λες να τους ρίξανε κάτι στο καφέ να χω και άλλα; Κατεβαίνω στο καφέ, του λέω μαλάκα το και το, μη μας μπλέξουνε πουθενά! Γιατί λέω μια χαρά την είδα. Ξέρεις, πάω το καφέ εγώ εκεί πέρα, μια χαρά. Δύο ελληνικούς. Μου λέει όχι πάνω είναι και είναι και έλεγε και απευθείας απ το Κορυδαλλό τώρα, δηλαδή... και φτιάξανε αυτό το σενάριο, το έτσι το αλλιώς... για πολλούς λέγανε, για τον Εφραίμ που γνώρισα και τον Λάκη τον Γαβαλά, ο οποίος ήταν πιο άντρας από πολλούς. Ο Λάκης, καλό παιδί. Από κάτι άλλους που ήτανε πατσαβούρια τελείως. Ο Λάκης στάθηκε ωραίος στη φυλακή.

Κάποια στιγμή βγήκατε. Ξεκινήσατε κάποια βήματα για τη ζωή που ερχόταν μπροστά σας. Που έπρεπε να την αντιμετωπίσετε και προφανώς συναναστραφήκατε κάποιους ανθρώπους. Είχατε νιώσει ποτέ ότι είχατε αμήχανα περιστατικά που σας είχαν συμβεί λόγω του βιογραφικού εγκλεισμού που είχατε; Που νιώσατε ότι ίσως κάποιος σας απορρίπτει για αυτό το λόγο; Ή που νιώθει κάπως άβολα, ή που έχει δευτερες σκέψεις για σας....

Ναι, άβολα νιώθει και η ίδια σου η μάνα. Γιατί δεν είσαι ο γιος της που ήσουν πριν. Είσαι ο γιος της με μια φυλακή στο κεφάλι. Άβολα με ποια έννοια; Όταν είσαι σε μια οικογένεια που δεν έχει σχέσεις, με τίποτα από όλα αυτά, αυτό είναι άβολο. Όσο και να σου φαίνεται περίεργο, εγώ το είδα και στα ίδια τα μάτια της μάνας μου.

Η οποία όμως όσο ήσασταν μέσα, σας έβλεπε σας επισκέπτονταν.

Έτερον εκάτερον. Εεε... το ένιωσε και στο πετσί της, δηλαδή κανα δύο φίλες της, δε ξαναήρθανε σπίτι για καφέ. Γιατί σου λέει, θα μπω στο σπίτι, μην έχει κάτι και μπει η αστυνομία και είμαστε και μεις μέσα και πίνουμε καφέ. Κατάλαβες τώρα, εγώ ζω με τη μάνα μου στο ίδιο σπίτι. Εγώ τα δικαιολογώ όλα αυτά, ούτε με ενδιαφέρει και το λέω κιάλας και το χω αντιμετωπίσει και από κοπέλα που γνωριστήκαμε και λέω κοίτα να δεις, εγώ είμαι αυτός...

Και;

Και, γεια σας. Τίμιο

Σας το είπε δηλαδή;

Όχι μου το είπε, αλλά το κατάλαβα. Και φίλοι θηλυκού και αρσενικού γένους. Τους είχα από πριν, ξαναβρεθήκαμε για κάποιους λόγους τυχαίους, είτε μέσω διαδικτύου είτε Σε πολλούς είχα χάσει και τα τηλέφωνα... και να βγαίνεις μία φορά, εγώ πάντα λέω όποτε έχετε καιρό εσείς για τις εγώ έχω καιρό. Εσείς δουλεύετε κάνετε, σε σταθερές δουλειές. ..

Όταν ψάχνετε εργασία;

Δε ψάχνω εργασία έτσι. Μπορώ να κάνω το οτιδήποτε και να βγάλω μεροκάματο. Δε πάω σε δουλειές έτσι, δε πάω δηλαδή να ζητήσω του αλλουνού δουλειά. Δηλαδή και αυτός ο φίλος ο αλουμινάς που φτιάξαμε το μαγαζί, ήμουν η τελευταία του επιλογή. Γιατί μου το πε κιάλας κατά λάθος, γιατί αυτός πίνει αλκοόλ πολύ, είναι αλκοόλας και επειδή του βάζω χέρι για το αλκοόλ, εγώ ήμουν αντιαλκοολιστής και από πριν, εγώ είχα, έπινα σωρηδόν κόκα-πρέζα, αλλά το αλκοόλ δε μου άρεσε έτσι και αλλιώς. Μια δεκαετία πριν και ... με τους πότες έχω ένα ψηλοπρόβλημα, δηλαδή αν δω κάποιον και πίνει πολύ και ξεφεύγει, τσαντίζομαι. Ενώ όταν δω πρεζάκι δε τσαντίζομαι. Έχω αυτό το θέμα με τους αλκοολικούς. Μου λέει είχα πάρει το τάδε τηλέφωνο, με πούλησε, μετά είχα πάρει τον άλλον, του λέω και τελευταίο πήρες εμένα; Εντάξει [γελάει].

Μου κάνει εντύπωση αυτό που λέτε γιατί εσείς όταν μπήκατε στη φυλακή ήσασταν στη χρήση, αυτοί οι άνθρωποι από τους περισσότερους θεωρούνται

κάπως αφερέγγυοι, κάπως ότι δε μπορείς να έχεις φίλο σου τον άλλον γιατί μπορεί να σε πουλήσει.

Είναι αφερέγγυοι.

Τον καθοδηγεί η χρήση, δε μπορείς να κάνεις κανονική σχέση με τέτοιους ανθρώπους. Έτσι θεωρούν οι υπόλοιποι άνθρωποι και έτσι είναι.

Έτσι είναι.

Αλλά εσείς βγαίνοντας από τη φυλακή βγήκατε καλύτερος γιατί δεν ήσασταν πια στη χρήση. Οπότε οι φίλοι σας , που είχατε πριν και τους χάσατε θα μπορούσαν να σας εμπιστευτούν και να δημιουργήσουν μια σχέση με σας καλύτερη από ότι πριν. Και μου λέτε ότι τελικά σας απέρριψαν βγαίνοντας απ τη φυλακή και δε σας απέρριψαν πριν που ήσασταν στη χρήση. Αυτό είναι για μένα οξύμωρο κάπως.

Όχι, είναι η φυλακή στη μέση και να σου πω κάτι; Δηλαδή, όταν είσαι στη χρήση μη νομίζεις ότι κάνεις και τίποτα σοβαρές σχέσεις. Είτε φιλικές είναι αυτές είτε ερωτικές. Δε βλέπεις, άλλο πράγμα σε καθοδηγεί. Περισσότερο η ανάγκη παρά το μυαλό. Θα πεις να έχω κάτι υγιές , έτσι; Δηλαδή αυτό είδα. Πολλοί τώρα, κανα δύο με απόρριψαν επειδή πάω στο πρόγραμμα. Το θεωρούνε ξενέρωτο το πρόγραμμα. Και είναι πότε, λογικό, εμένα ας πούμε αν μου έλεγες για ΚΕΘΕΑ και δεκαοχτώ άνω, θα σου λεγα δεν έχω ανάγκη εγώ, μια χαρά είμαι, καβάλα στο freedom. Αλλά όταν ανακάλυψα ότι δεν είναι αυτά που με κάνουν εμένα να πίνω, μέσα από το πρόγραμμα, δε ξέρω ίσως καταλήξω πότης. Ίσως καταλήξω, δε ξέρω που, συνειδητά όμως, όταν θα έχω λύσει εγώ τα δικά μου θέματα... άλλος αυτοκτόνησε, στο πρόγραμμα, κατάλαβε ποιος είναι, καθαρός, με καθαρό μυαλό κατάλαβε τι άτομο είναι. Εγώ αυτή τη στιγμή έχω ενοχές γιατί μπορεί κάποιος, και μου βγαίνουνε τώρα , δε μου βγαίνανε ποτέ, κάποιο από τα ντίλια τα δικά μου μπορεί να τα ρίζαν σε πιτσιρικάδες. Έχω φοβερές ενοχές για αυτό.

Παρ όλα αυτά ο καθένας κάνει την επιλογή του, δηλαδή άμα το δε το κάνει αυτός θα το κάνει κάποιος άλλος , αυτός που θέλει να απλώσει το χέρι του και να το πάρει , θα το έπαιρνε, είτε από σας είτε από οποιονδήποτε.

Εγώ θέλω να σου πω ότι , ντάξει το καλό με μένα είναι ότι είχα κάπως τρόπους, δηλαδή όλοι μου οι φίλοι ήτανε στην ηλικία μου. Δηλαδή αν μου έλεγες εσύ έλα να πιούμε μαζί, ότι είναι η πρώτη σου φορά, δεν υπήρχε περίπτωση να κάτσω εγώ μαζί να πιω. Του κώλου νόμοι βέβαια, αλλά τους είχα. Δεν έδινα σε πιτσιρικάδες, δεν έδινα ποτέ για λεφτά. Ήταν μόνο για να βγάλω τη δικιά μου χρήση, η οποίες ήταν

τεράστιες , έτσι; Έπινα σωρηδόν, δεν ήμουν ποτέ ξενέρωτος. Και Καθαρός και με τη θεραπεία, ανακαλύπτω πράγματα όλο και πιο δύσκολα.

Όταν μικρός , ως έφηβος, πολύ μικρός , σχεδόν παιδί, ξεκινήσατε τη χρήση με ποια σκέψη; Για τη παρέα σας;

Κοίτα τότε ήταν της μόδας τα χάπια και τα σιρόπια. Έχουμε πάει σε μια πλατεία με ένα φίλο, μας έχουσε δώσει κάτι χάπια, έχουμε βρει κάτι χάπια, τα χουμε αγοράσει, πάμε να κάνουμε χρήση στη πλατεία. Να φάμε τα χάπια. Είχαμε εκεί έναν οικοδόμο, παλιός χίτης, δεκαετία εξήντα, πενηντάρης, μαλλιός ακόμα, χίτης. Μας βλέπει, αυτός έπινε μαύρο, μας παίρνει τα χάπια, μας δίνει ένα τσιγάρο. Λέει μη σας ξαναδώ με χάπια. Άμα θέλετε να πίνετε, θα πίνετε υγιεινά πράγματα. Αυτός ήταν του μαύρου.

Εννοούσε, να μην ήταν χημεία.

Να μην ήταν χημεία, μας έδωσε κάτι μπάφους. Δε τα ξανάφησε, δηλαδή μας έβλεπε κάθε μέρα. Πηγαίναμε και του ζητάγαμε καμιά φορά κανα μαυράκι. Ε μετά μπήκαμε στα κόλπα, βρήκαμε τις διασυνδέσεις και ξεκόψαμε απ αυτόν.

Πιο πολύ δηλαδή για να ανήκετε στη παρέα, στη «κατάσταση αυτή».

Εμείς ήμασταν, τρία τέσσερα φιλαράκια, οι δύο παντρευτήκανε κάνανε παιδιά, ο ένας τρελάθηκε και γω έμεινα πρεζάκιας. Από μικρά παιδιά στην ίδια γειτονιά, θέλω να σου πω, εδώ πίναμε όλοι και οι τέσσερεις, ήμασταν παρέα και ξεκινήσαμε , εμείς οι τέσσερεις, δεν Ξέρεις τι ... Δεν μεγαλώσαμε ποτέ, εγώ δεν ένιωσα ποτέ δημιουργημένος. Δηλαδή πίναμε, τι να σου πω τώρα. Δε κάναμε κακό, χαβαλέ κάναμε. Ήμασταν καλά παιδιά. Όλη η παρέα. Επαφή έχω μόνο με τον έναν, ο οποίος είναι ναυτικός, από τη παρέα, τους άλλους τους έχω χάσει. Αλλά κάναμε απίστευτα πράγματα. Πίναμε και... δηλαδή καλοκαίρι, βάζαμε κάτι καπαρντίνες και πηγαίναμε στη Κόρινθο, για να κλέψουμε πατατάκια. Αλλά μόνο πατατάκια, από κείνα τα... παλιά στον Ισθμό είχανε κάτι μαγαζιά, κάτι σούπερ μάρκετ τεράστια και πηγαίναμε να κλέψουμε πατατάκια κρακ. Έτσι ήταν η μάρκα, Κρακ.

Γιατί;

Έτσι. Αυτό ήτανε το... τι να σου πω... η μαγκιά. Η ας πούμε αγοράζαμε αυγά και πηγαίναμε και τα πετάγαμε στα γραφεία της Χρυσής Αυγής εδώ στην Ακαδημίας ήτανε παλιά. Βάζαμε οδοντογλυφίδες στα κουδούνια του Κολωνακίου. Τέτοιος χαβαλές, μέχρι εκεί έφτανε το μυαλό μας. Έχουμε κάνει απίστευτα πράγματα.

Στο σχολείο πως ήσασταν;

Ε στο σχολείο, ήτανε χαβαλές στο σχολείο. Εγώ πήγα όταν φτιάχτηκε, να φανταστείς όταν πήγα πρώτη λυκείου δεν υπήρχε δευτέρα και τρίτη. Όταν πρωτοβγήκαν τα

τεχνικά. Στου Ζαμπέτα το κτίριο, είχαμε και τον μπάρμπα Γιώργη δίπλα, ήταν δικό του το σχολείο, αυτός το χε χτίσει. Το νοίκιαζε στο δημόσιο, μετά το πήρε το δημόσιο. Ήταν το πρώτο τεχνοεπαγγελματικό. Και ερχόντουσαν από Ασπρόπυργο, δεν υπήρχε, δυτικές συνοικίες υπήρχε μόνο αυτό. Γινόταν ένας χαμός.

Άρα η παρουσία σας στο σχολείο δεν ήταν έτσι... το ζιζάνιο της υπόθεσης! Ήσασταν καλός.

Όχι, τι ζιζάνιο... μαύρο πίναμε, χαλαροί ήμασταν. Τότε δεν υπήρχαν αλβανικά, ήταν μόνο ελληνικά, έκανες ένα τσιγάρο και έπεφτες ξερός. [γέλιο] Μες το γέλιο, μες τη χαρά... και δε μας ένοιαζε, ήμασταν περισσότερο χίπηδες. Εγώ θεωρώ τον εαυτό μου χίπη.

Από όλη αυτή τη διαδρομή που περιγράψατε, τι θα αλλάζατε; Θα αλλάζατε κάτι; Ίσως να έκανα λίγο παρέα με το πατέρα μου, που δεν έκανα παρέα, έκανα πολύ λίγη παρέα. Πέθανε βέβαια, πολλά χρόνια. Να ασχολιόμουν περισσότερο με τις τέχνες, όχι σαν καλός ακροατής ή θεατής. Πήγαινα μου αρέσανε οι τέχνες, δε καθόμουν, πήγαινα κόκκαλο, η χρήση ήταν μονίμως, πάντα είχα πάνω μου κάτι,

Μου κάνει εντύπωση, αυτό δε το αναθεωρείτε. Νόμιζα ότι θα μου λέγατε ότι αν ξαναγεννιόσασταν δεν θα ξανακάνατε χρήση.

Αφού δε κάνω χρήση τώρα. Αν γεννιόμουν τώρα, το μόνο που δε μπορώ να μαντέψω είναι αν είχα τους ίδιους γονείς, πολύ πιθανόν να ξαναέκανα.

Άρα πιστεύετε ότι συντέλεσαν σε αυτό...

Σαφώς. Η μάνα και ο πατέρας! Συμβάλλει στο οτιδήποτε. Κατάλαβες; Έχουνε τουλάχιστον ένα κομμάτι ευθύνης. Δε σου λέω ολόκληρη αλλά ένα κομμάτι. Δε μπορείς να βγάλεις τον εαυτό σου απ έξω, θα έπρεπε να γίνεις μαμά ξέρω γω. Βλέπω που φίλους που ήμασταν στη χρήση μαζί και έχουνε παιδιά, τρεις φορές [...] και τα παιδιά τους είναι ενάντια. Άλλος πάνε και τα παιδιά του στη χρήση. Αλλά, οι γονείς συμβάλλουν. Συμβάλλουν πολύ. Αυτό που μου χει... Απ τη ζωή μου ότι, όλα τα άλλα ήθελα και τα έκανα, έτσι; Συνειδητά δε με παρέσυρε κανένας, όπως και στη χρήση. Γιατί ήμουν και τυχερός. Πολύ τυχερός, θα μπορούσα να ήμουν φυλακή στα είκοσι. Ήμουν μονίμως στη χρήση, τι να σου πω, όταν ήμουν στη χρήση και στο αλκοόλ συγχρόνως... Δε μπορείς να φανταστείς σε τι κατάσταση οδηγούσα. Και δεν έχω πάρει κανένα στο λαιμό μου. Δεν έχω σκοτώσει κανένα. Γιατί μου έτυχε ένα περιστατικό, κάποια στιγμή που τοκανε φίλος αυτό και έκλαιγα με μαύρο δάκρυ. Εκεί σιχάθηκα το αλκοόλ. Αλλά δεν έκοψα όλα τα άλλα. Διαλύθηκε μια ολόκληρη παρέα γιατί σκότωσε μια κοπέλα σουρωμένος. Πήρε το αμάξι ενός άλλου φίλου να

πάει να φέρει... και ένα από τα καλύτερα παιδιά! Αλλά τι να πεις στο πατέρα τώρα της κοπέλας είκοσι τεσσάρων χρονών; Ανέβηκε στο πεζοδρόμιο και τη πήρε παραμάζωμα. Και λέω γιατί να συμβεί με τραγικό τρόπο στον οποιονδήποτε; Άμα με ρωτήσει κάποιος του λέω, εμένα μου συνέβη αυτό. Δεν ήξερα ποιον να πρωτοκλάψω. Το φίλο μου το Γιάννη που ήταν, γαμώ τα παιδιά! Και πίναμε κάθε μέρα, γιατί ο κοινός φίλος είχε κλαμπ, δύο μαγαζιά, τρία στο Μπουρνάζι...

Άρα ήσασταν τυχερός που δε σκοτώσατε και δε σας σκότωσαν , αλλά και μες τη φυλακή που δεν σας σκότωσαν.

Ναι. Γι αυτό δε μπορώ να απαντήσω στην ερώτηση αν ξαναγεννιόμουνα ... αν ξαναγεννιόμουν μπορεί να πέθαινα μικρός. Δηλαδή να έκανα περισσότερη παρέα με το πατέρα μου, που λέω, και να έφτανα σε μία στιγμή με ένα τραγικό γεγονός ή με ένα τραγικό τέλος που θα με έφτανε να κλαίμε, για αυτό έχω φτάσει να λέω λίγα πράγματα, δηλαδή, λέω τώρα αυτός ο φίλος μου ο ναυτικός με τα προβλήματα που έχει τώρα με το γιο του και με αυτά, του λέω ξέχασες τι κάναμε εμείς; Του λέω υγεία να έχει μόνο, υγεία και τύχη. Ας μη γίνει τίποτα, υγεία και τύχη άμα έχει, θα βρει όλα. Και δουλειά θα βρει και τι θα κάνει θα βρει, υγεία!

Ευχαριστώ!

ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Αυτή η συνέντευξη έγινε στις 24 Ιανουαρίου μέσω τηλεφώνου καθώς ο ερωτώμενος παραμένει έγκλειστος. Για το λόγο αυτό έγινε και αποσπασματικά, το πρώτο μέρος στις 24 του μηνός και το δεύτερο στις 27. Υπάρχει γνωριμία με τον ερωτώμενο λόγο συνεργασίας στο 2^ο Δ.ΙΕΚ. Κορυδαλλού (φυλακών).

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Θέλω να μου πείτε μία ανασκόπηση της ζωής σας, από τότε που θυμάστε τον εαυτό σας και ήσασταν παιδί, μέχρι την εμπειρία που είχατε στον εγκλεισμό... και το μετά από αυτό δε μπορώ να σας το ζητήσω. Ως παιδί, τα παιδικά σας χρόνια, το σχολείο, τους φίλους σας...

Ωραία. ήμουν σχετικά καλός μαθητής. Ήμουν λίγο ατίθασος όπως έλεγαν και οι καθηγητές μου. Μετά αργότερα απ το σχολείο, στα δεκαεφτά έπιασα δουλειά σε ένα μηχανουργείο, μέχρι τα είκοσι έξι το μόνο που κοίταγα ήταν η δουλειά μου, η γυμναστική, είμαι πυγμάχος σε επίπεδο πρωταθλητισμού και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, μέχρι που στα είκοσι έξι ξεκίνησα μία άλλη πορεία. Έμπλεξα με τη νύχτα,

ήμουν λίγο άμαθος και δεν ήξερα πώς να περπατάω που λένε και στην αργκό και έτσι έμπλεξα με τα ναρκωτικά από το 2010. Το 2017 ήρθε η σύλληψη, ε και από το 2017 μέχρι τώρα που μιλάμε το 20' εκτίω ποινή δέκα ετών για διακίνηση ναρκωτικών.

Ωραία, όταν ήσασταν στο σχολείο που λέτε ότι ήσασταν σχετικά καλός μαθητής, η γενικότερη παρουσία σας στο σχολείο ποια ήτανε;

Ήμουν αξιαγάπητος μπορώ να πω και από τους συμμαθητές μου και από τους καθηγητές, ήξεραν ότι ήμουνα λίγο ζωηρός αλλά ήταν κάτι που μου πρόσθετε.... Είχα το χαρακτήρα μου σαν άνθρωπος, δηλαδή δεν ήμουν να περνάω απαρατήρητος, ήμουν σχετικά επιφανής στο σχολείο.

Είχατε φίλους στο σχολείο;

Πάρα πολλούς, ήμουν και πρόεδρος του δεκαπενταμελούς.

Εκτός σχολείου; Είχατε δραστηριότητες;

Ήμουν πιο πολύ με τον αθλητισμό. Εε.... Καφετέριες, μπιλιαρδάδικα, που ήταν πιο πολύ της εποχής της τότε, κοντά στην εφηβεία, μετά κλαμπ, ήρεμη κατάσταση, σαν τα άλλα παιδικά χρόνια. Ήμουνα ζωηρός το επαναλαμβάνω, αλλά μέχρι το ήμουνα ζωηρός τίποτα παραπάνω απ αυτά.

Πόσες ώρες περνούσατε στο σπίτι;

Ελάχιστες, η αλήθεια είναι αυτή, πάντα ήτανε πολύ λίγες.

Γιατί; Δε σας άρεσε μες το σπίτι;

Ναι, με ... όταν πήγαινε το πολύ εννέα η ώρα ήταν σαν να με πνίγανε τα ντουβάρια. Ήμουν παιδί χωρισμένων γονιών και δεν είχα κάποια φιγούρα να με κρατήσει ιδιαίτερα στο σπίτι.

Αδέρφια δεν είχατε;

Έχω δύο αδερφές δίδυμες. Μικρότερες από μένα εννέα χρόνια.

Α, οπότε δεν μπορούσατε να παίξετε μαζί, να περάσετε χρόνο.

Ναι δεν είχε κάτι που να με τραβήξει στο σπίτι, πιο πολύ πίστευα στη φιλία πολύ και ήτανε μια δεύτερη οικογένεια οι φίλοι μου. Οπότε κοίταγα να κλέβω ώρες από τη πρώτη μου οικογένεια που δε με γέμιζε για να πηγαίνω στη δεύτερη που με γέμιζε περισσότερο.

Είπατε ότι όταν πήγαινε εννέα η ώρα δε μπορούσατε να μείνετε σπίτι σας, αλλά μιλάμε για ποια ηλικία;

Από τότε που με θυμάμαι.

Από το δημοτικό βγαίνατε έξω μετά τις εννέα;

Από το δημοτικό όχι τόσο γιατί δε μας αφήνανε, με το συγχωρεμένο το κολλητό μου πιο πολύ βγαίναμε και κάναμε τις τρέλες που μπορεί να κάνει ένα παιδί στο γυμνάσιο ή στο δημοτικό. Δεν έχουνε μεγάλες αποκλίσεις αυτές οι ηλικίες στις τρέλες που μπορεί να κάνεις. Πηγαίναμε και πειράζαμε τα κουδούνια στη γειτονιά, παίζαμε μπάλα, τα πιο νορμάλ πράγματα. Πάντα με κατσαδιάζανε όταν γύρναγα σπίτι, αλλά είχα πάντα την εναλλακτική, όποτε με κατσαδιάζε η μάνα ή ο πατέρας μου, πήγαινα στο παππού μου και στη γιαγιά μου που πάντα με αντιμετώπιζανε καλύτερα.

Ωραία, και με τα ναρκωτικά πότε εμπλακήκατε; Σε ποια ηλικία;

Στα είκοσι έξι.

Στα είκοσι έξι, ομολογώ ότι ήσασταν αρκετά μεγάλος σε σχέση με ιστορίες που έχω ακούσει από άλλα άτομα. Συνήθως είναι κοντά στην εφηβεία. Η δική σας ηλικία θεωρείται μεγάλη.

Ναι πάντα εκεί πέρα αλλά... Ναι, ακόμα και... Για αυτό και δε το πίστεψε κανείς στην οικογένειά μου, δεν είχα δώσει ποτέ τέτοια δικαιώματα. Τώρα τι να πω... ακόμα και εκεί πέρα, πάντα πρωτοπορώ [γελάει]. Έμπλεξα στα είκοσι έξι και ξέμπλεξα στα τριάντα πέντε μου τώρα που είμαι εντός φυλακής. Έδωσα λόγο στον εαυτό μου ότι δεν είναι ο λόγος που είμαι μέσα κλεισμένος και έξω κλεισμένος ήμουν απλά δε το έβλεπα. Δούλευα πρωί, δούλευα βράδυ και όλα μου τα λεφτά τα έτρωγα στα ναρκωτικά. Μηδέν διάθεση για τίποτα, μηδέν όρεξη για τίποτα, είχα γίνει η σκιά του εαυτού μου. Δύο φορές είχα πάει βέβαια και σε κόμα, κλινικά νεκρός, δε με μετέπεισε ιδιαίτερα. Γιατί δε το ζεις, κοιμάσαι και ξυπνάς, ενώ εδώ ζω κάθε μέρα τα λάθη μου και προσπαθώ να τα διορθώσω. Στον εγκλεισμό μου όταν μπήκα στη φυλακή προσπάθησα να κάνω το καλύτερο για μένα, δεν ήταν εύκολο. Πήρα μια προσωπική απόφαση και τη στηρίζω έμπρακτα μέχρι και τώρα. Μπήκα στη κλειστή κοινότητα του ΚΕΘΕΑ, παράλληλα παρακολουθώ και στο ΙΕΚ, έχω βάλει τη μόρφωση σα κομμάτι της θεραπείας μου.

Μπορείτε να μου περιγράψετε τις δύο με τρεις πρώτες μέρες στη φυλακή;

Είναι αλλού πατάω αλλού βρίσκομαι σε αργκό, δε ξέρεις ποιος είναι ποιος, ποιος είναι φύλακας, μπερδεύεις κρατούμενους με πολιτικό προσωπικό, μπερδεύεις τις ώρες είσαι ... πως είναι κάπου που σε πετάνε από το πουθενά και δε ξέρεις τι σου γίνεται; Παθαίνεις σίγουρα ένα αγοραφοβικό σοκ κατ αρχήν. Πράγματα που δε τα χεις συνηθίσει, δε ξέρεις ποιος είναι ο ένας, δε ξέρεις ποιος είναι ο άλλος. Κοιτάτε η φυλακή όπως τη βίωσα και τη βιώνω δεν είναι όπως τη βλέπουμε και στις ταινίες. Και καλώς εχόντων των πραγμάτων, τουλάχιστον η φυλακή εδώ. Είναι απλά ένα

μέρος που σε έχουνε κλειστό. Ούτε καταναγκαστικά έργα κάνεις, ούτε καταδοκούνε μαχαιριές στα κιγκλιδώματα όπως λένε, με μια διαφορά: όταν κάνεις λάθος έξω το πληρώνεις, όταν κάνεις λάθος και δω το πληρώνεις. Στην ουσία δεν αλλάζουνε πολλά πράγματα και δω μια μικρή κοινωνία είναι. Το σπίτι σου είναι το κελί σου και οι γύρω γύρω είναι η γειτονιά σου.

Το σπίτι σου παύλα κελί σου όμως, μπορεί να μη λειτουργεί απαραίτητα σαν προσωπικός χώρος, μπορεί να έρθει μέσα σε αυτό όποιος θέλει, ή μπορεί να έχεις ένα συγκάτοικο που δεν έχεις επιλέξει. Στο σπίτι σου ελέγχεις ποιος μπαίνει και με ποιον συγκατοικείς.

Και στο κελί σου ελέγχεις ποιος μπαίνει και ποιος βγαίνει.

Πως το ελέγχεις;

Εξαρτάται με το πόσο σοβαρός κρατούμενος είναι με την αργκό που έχουμε στη φυλακή, θεωρείται, εγώ ας πούμε στο κελί μου το έχω επιλέξει και μένω μόνος μου. Οπότε όποιος μπαίνει μες το κελί μου, τον έχω επιλέξει εγώ για να μπει.

Ποιος είναι ο σοβαρός κρατούμενος;

Ο σοβαρός κρατούμενος είναι αυτός που πρώτα από όλα είναι σοβαρός άνθρωπος. Και δεν έχει να κάνει με τις πράξεις του, έχει να κάνει με το χαρακτήρα του. Σαν ... στην αντιμετώπιση στην ακτίνα που υπάγομαι έτσι; Σε άλλες ακτίνες μπορεί να θεωρούν σοβαρό κρατούμενο αυτόν που έχει σκοτώσει πέντε έξι. Εμείς θεωρούμε σοβαρό κρατούμενο αυτόν που δε δίνει αφορμές για σχόλια, όπου μπορεί να είναι και ο τελευταίος ναρκομανής αλλά δε το ξέρει ο διπλανός του το κάνει μες το κελί του, δε γίνεται ρεζίλι γύρω γύρω, δε είναι κουτσομπόλης, δεν εμπλέκεται, κοιτάει απλά να βγάλει τη ποινή του και αξιοποιεί το χρόνο όσο καλύτερα γίνεται. Μπορώ να πω ότι τα στοιχεία ενός σοβαρού κρατούμενου, για τον εγκλεισμό μου τα πληρώ. Και πάνω απ όλα, είμαι από τους ελάχιστους που προσπαθούν να αλλάξουν.

Δηλαδή κάθε ακτίνα έχει τη δική της , αν μπορώ να το πω έτσι «κουλτούρα»;

Ναι, και έχει να κάνει, οι ακτίνες είναι στη πραγματικότητα ντουβάρια και κάγκελα. Οι άνθρωποι που τις πλαισιώνουνε έχουν τη διαφορετική κουλτούρα. Η δική μου ακτίνα είμαστε ελληνική ακτίνα. Ελληνική και ποντιακή-ρώσικη, είμαστε χωρισμένοι σε δύο καταστάσεις. Οι ρώσοι και οι έλληνες. Από κει και έπειτα είμαστε άνθρωποι που έχουμε διαφορετικό επίπεδο και διαφορετική κουλτούρα από κούρδους, από πακιστανούς, από αλβανούς, όχι ότι οι άνθρωποι είναι εκείνοι οι στραβοί και εμείς είμαστε οι καλοί, απλά έχουνε άλλα πρότυπα και άλλα πρότυπα εμείς. Ούτε εκείνοι θα μπορούσαν να επιβιώσουν σε μια ακτίνα σαν τη δικιά μας με τα δικά μας πρότυπα,

σίγουρα ούτε εμείς στο δικό τους τον τρόπο ζωής. Έχουν τον τρόπο της ζωής του Πακιστάν και τον έχουν φέρει σε μία πτέρυγα και έχουμε τον τρόπο ζωής της Ελλάδας και τον έχουμε φέρει και εμείς σε μία πτέρυγα. Πάντα υπάρχει σεβασμός σε όλες τις πτέρυγες, υπάρχουν κάποιοι νόμοι στη φυλακή οι οποίοι είναι άγραφοι και υπάρχουν και είναι καλό να τους τηρούμε.

Ποιοι είναι αυτοί;

Π.χ. είμαστε ευγενικοί μεταξύ μας. Δε βρίζουμε. Το μαθαίνεις να το κάνεις αυτό. Είσαι τυπικός, χτυπάς σε ένα κελί πριν μπεις μέσα. Αν δε σου πούνε μπαίνεις, δε μπαίνεις. Πράγματα που στη κοινωνία τα θεωρούμε δεδομένα, ή τα κάνουμε και περνάνε απαρατήρητα, να χτυπάς πόρτα και να μπαίνεις μέσα όπου να ναι. Επίσης δε ρουφιανεύουμε, δε κλέβουμε, μπορεί ο άλλος να έχει κάνει πεντακόσια κλοπές, στη φυλακή, όπως απαγορεύεται να κλέψεις έξω, απαγορεύεται και εδώ μέσα. Απλά εδώ έχεις άλλου είδους αντιμετώπιση, δεν υπάρχει θέμα δικαστηρίου, έχεις παραβιάσει ένα χώρο, είναι ντροπή να μπεις στο κελί κάποιου και να πάρεις πράγματα, χωρίς να το ξέρει, οπότε έχεις τις ανάλογες επιπτώσεις. Ποιες μπορεί να ναι αυτές; Από το μικρότερο μέχρι το μεγαλύτερο, από άνθρωπο σε άνθρωπο αλλάζει.

Ποιο μπορεί να ναι το μικρότερο; Να τους ζητήσεις το λόγο ας πούμε;

Δρόμο απ την ακτίνα.

Το μεγαλύτερο;

Και μαχαιριές, δε το θεωρώ απίθανο και στο κάτω κάτω και ένα κυριούλη να πας και να του κλέψεις ένα πορτοφόλι από το σπίτι του και αυτός μπορεί να έχει ένα δίκαννο και να σου ρίξει και δε το θεωρώ και άδικο, ο καθένας πρέπει να αναλαμβάνει τις ευθύνες των πράξεών του, εδώ μέσα είμαστε επειδή έχουμε αναλάβει τις ευθύνες των πράξεών μας. Πληρώνουμε για αυτές τις ευθύνες, το ίδιο ισχύει και εδώ πέρα. Δε μπορείς σε ένα χώρο που υπάρχει ένας άνθρωπος, είναι ασέβεια, είναι άσχημο πράγμα. Έναν άνθρωπο που τον βλέπεις κάθε μέρα, στην ανάγκη σου πάνω να μπεις μέσα και να τον κλέψεις. Είναι άσχημο.

Μπορείς να του το ζητήσεις ας πούμε.

Μπορείς να του το ζητήσεις, αν δεν έχει να σου δώσει είναι δικαίωμά του. Ή αν δε θέλει να σου δώσει πάλι είναι δικαίωμά του.

Τους ρουφιάνους είπατε....

Απίστετα! Είναι και το λογικό, που υπάρχει και έξω. Έναν ρουφιάνο τον βλέπουμε και δε του μιλάμε, εδώ όμως όταν αυτός ο ρουφιάνος έχει κλείσει το σπίτι κάποιου επειδή τον ρουφιάνεψε, γιατί για να ρουφιανέψεις πρέπει να χεις κάνει και συ κάτι

στραβό. Απλά για να μη τη πληρώσεις εσύ, το ρίχνεις σε κάποιον άλλον. Ε έχει ανάλογη επίπτωση το θέμα ή πάει σε άλλη ακτίνα ή τρώει ξύλο ή πάει λίγο παραπάνω το θέμα, όπως σας είπα πριν.

Άρα δεν υπάρχει φύλαξη του κρατούμενου, αν κάποιος κρατούμενος κινδυνεύει να τον δειρίει να τον , μαχαιρώσει κάποιος ή οτιδήποτε...

Υπάρχει, υπάρχει, όταν κάποιος έχει το φόβο, γιατί ξέρει ότι έχει κάνει κάτι, δε τον έχεις το φόβο έτσι τσάμπα, φοβάμαι μην Κάτι έχεις κάνει. Υπάρχουν πτέρυγες προστασίας που πηγαίνουν εκεί που συνήθως είναι οι χειρότερες πάστες κρατουμένων, πριν σου μίλησα για τον σοβαρό κρατούμενο, ε αυτοί είναι σκουπίδια κρατούμενοι. Ή θα είναι βιαστές ή θα είναι ρουφιάνοι ή θα είναι κλέφτες ή θα έχουνε κάνει κάτι και θα χρωστάνε...

Συναντιούνται όμως με τους υπόλοιπους , δε συναντιούνται;

Όχι όχι, έχουνε κάνει, έχει δικό τους προαύλιο προστασίας, έχειει... είναι για αυτούς τους τύπους ανθρώπων δηλαδή για ένα κρατούμενο είναι ντροπή να πάει στη προστασία.

Σημαίνει ότι κάτι έχει κάνει στους συγκρατούμενούς του...

Όχι, σίγουρα κάτι έχει κάνει στους συγκρατούμενούς τους ή σίγουρα κάτι έχει κάνει έξω και τον κινάγανε προς τα μέσα.

Θέλω να μου πείτε ποια είναι, αν μπορεί να υπάρξει αυτός ο διαχωρισμός , δε ξέρω , εσείς θα μου πείτε. Η πιο δυσάρεστη, δύσκολη, στιγμή της μέρας και η πιο εύκολη, άνετη αντίστοιχα στιγμή της μέρας.

Χμμ.. πετυχαίνεις κάποιον που είναι ήδη δύο χρόνια μέσα στη φυλακή. Συνήθως ή πιο εύκολη στιγμή της μέρας... η πιο εύκολη ε... έχει να κάνει με τον τρόπο που βγάζει ο καθένας τη φυλακή του. Για έναν άνθρωπο ο οποίος είναι προγραμματισμένος όπως είμαι εγώ, ε όλες οι ώρες μου είναι ίδιες. Δηλαδή θα σηκωθώ πολύ νωρίς, εφτά η ώρα, οχτώ η ώρα θα βγω για να κάνω τη προπόνησή μου, εννέα η ώρα θα τελειώσω τη προπόνησή μου, μέχρι να κάνω ένα μπάνιο και να φάω θα πάει έντεκα η ώρα. Δώδεκα η ώρα με κλείνουνε, είναι η ώρα της ξεκούρασης. Δώδεκα με δύο θα κοιμηθώ, δύο η ώρα θα σηκωθώ, δύομιση η ώρα έχω το ΙΕΚ, μόλις τελειώσω το ΙΕΚ θα πάω για προπόνηση πάλι. Μάνι μάνι μέχρι εκεί έχουμε φτάσει κοντά στις έξι η ώρα. Εφτά η ώρα θα μπω να κάνω ένα μπάνιο και να φάω, οχτώ η ώρα πάλι με κλείσανε. Θα δω μία ταινία, θα πάει έντεκα; Έντεκα μιση; Δώδεκα στο τσακίρ κέφι; Επειδή έχω ένα σταθερό πρόγραμμα, θα κοιμηθώ, δεν υπάρχει για μένα χρόνος πλέον που να είναι πιο άσχημος, οι μόνες φάσεις που είναι

λίγο περίεργες είναι πριν το δικαστήριο, ή πριν την αποφυλάκιση, ή πριν την άδεια. Δε περνάνε οι μέρες οι ώρες, προσπαθείς κάτι να κάνεις, να αλλάξεις το ρολόι, δε ξέρεις τι σου γίνεται, όλα είναι στο μυαλό με λίγα λόγια στο τρόπο που περνάς εσύ τη μέρα σου.

Θα πίστευα ότι η πιο δύσκολη δεν είναι όταν περιμένεις την άδεια αλλά όταν γυρνάς από αυτή.

Χμμ... θα σου πω μόλις γυρίσω [γέλια].

Γιατί όταν κάτι περιμένεις να έρθει είναι καλύτερα από όταν το χεις αφήσει πίσω σου, με αυτή τη λογική το λέω.

Λένε πως η ελπίδα και ο φόβος είναι το ίδιο δέσμοι, γιατί και το ένα σε φυλακίζει επειδή δε μπορείς να προχωρήσεις μπροστά και το άλλο σε φυλακίζει γιατί δε μπορείς να αλλάξεις πορεία ελπίζεις για κάτι καλύτερο. Έτσι λοιπόν γίνεται και με το κομμάτι της άδειας. Περιμένεις να έρθει και μέχρι να έρθει έχεις αρρωστήσει και στο τέλος δε το ευχαριστιέσαι κιόλας, αυτή είναι η πλάκα. Δεν είναι μια αποφυλάκιση που δε θα το ευχαριστηθείς τώρα, θα την ευχαριστηθείς μετά στη πορεία, εκεί είναι ο χρόνος σου τρεις μέρες, η πρώτη άδεια. Που συνήθως δείχνει ότι είσαι καλός και ότι μπορεί να γυρίσεις, μόλις γυρίσεις πίσω, πας στη δεύτερη στη τρίτη και είναι μεγαλύτερες, εδώ προσπαθούμε να δούμε τι θα κάνουμε τώρα, σε αυτό το κομμάτι.

Είπατε ότι είστε εδώ , εσείς και όλοι οι «εσείς» εννοώ, γιατί έχετε κάνει κάποιο λάθος το οποίο πληρώνετε. Πως το πληρώνετε; Ποια είναι η πληρωμή; Ότι είστε εδώ και δε μπορείτε να είστε έξω; Ότι είναι η δέσμευση του σώματος του καθενός;

Είναι ζήτημα του καθένα το πώς το βιώνει, εγώ τη φυλακή μου προσπάθησα να τη βγάλω όσο πιο κοντά στο κομμάτι του σωφρονισμού. Έκανα λάθη σίγουρα για αυτό βρίσκομαι εδώ , δεν είμαι αθώος, εκατό τοις εκατό...

Τι εννοείται στο κομμάτι του σωφρονισμού;

Προσπάθησα να ... προσπαθώ να βγω καλύτερος από αυτό που μπήκα μέσα. Είναι κάποιοι που είναι επαγγελματίες κρατούμενοι που είναι συχνοί πελάτες του καταστήματος κράτησης όπως λέμε. Που είναι τρία χρόνια έξω, ένα χρόνο μέσα γιατί έτσι έχουνε μάθει είναι ιδρυματοποιημένοι. Δεν είναι το καλύτερο σενάριο να ιδρυματοποιήσε σε μία φυλακή, γιατί θα ξαναγυρίσεις.

~ δεύτερο μέρος~

Που είχαμε μείνει;

Στις μαχαιριές, ότι οι περισσότεροι λένε ότι υπάρχει πολύ έντονη εκδήλωση βίας και ότι η ανθρώπινη ζωή γίνεται «λάχανο».

Όχι δεν ισχύει πιστεύω ότι το ίδιο που μπορεί να σου συμβεί όταν κάνεις κάποιο λάθος είναι και στον έξω κόσμο στη κοινωνία, όπως λέμε εμείς στην αργκό τη δικιά μας , το ίδιο είναι και στη φυλακή. Τα λάθη σου είναι καλό να τα πληρώνεις είτε με τον ένα τρόπο είτε με τον άλλο τρόπο. Τι εννοώ; Είτε με επιείκεια είτε με λιγότερη επιείκεια . Απλά τι γίνεται εδώ είναι κλειστός χώρος , στη κοινωνία όταν κάνεις κάτι η ένταση εξατμίζεται, είναι ανοιχτά, έχεις άλλα πράγματα να κάνεις. Εδώ είναι μόνο ντουβάρια και κάγκελα, χτυπάνε σπόντα και σου έρχονται διπλά πάλι πίσω. Κανείς δε θα ρισκάρει τη ζωή κανενός αν δε του χει κάνει κάτι. Κανείς δε θα χτυπήσει κάποιον αν δε τον έχει ενοχλήσει. Υπάρχουν βέβαια άνθρωποι με άνθρωποι, όπως και κουλτούρες με κουλτούρες , όπως και πτέρυγες με πτέρυγες. Συνήθως στη δικιά μου τη πτέρυγα τα πράγματα λύνονται πιο ανθρώπινα. Πιο ανθρώπινα, η επίπληξη είναι επίπληξη. Αλλά δύσκολα φτάνεις σε σημείο να γίνει αιματοκύλισμα ή να δημιουργηθούν σε κάποιον κάποιες βαριές σωματικές, βλάβες. Πρέπει να παραδειγματιστεί για τον υπόλοιπο κόσμο να μη ξανακάνουν τα ίδια. Οι ισορροπίες και στη κοινωνία και στη ζωή είναι λεπτές. Μόνο που όπως είπα στη κοινωνία είναι μεγάλο μέρος, στη φυλακή όταν παραβιαστεί μία ισορροπία θα τη παραβιάσει και άλλος, θα τη παραβιάσει και άλλος, θα τη παραβιάσει και άλλος και εντάξει τρεις και ο κούκος είμαστε, αν ξεκινάει ο καθένας και τα παραβιάζει θα γίνουμε ζούγκλα εδώ μέσα και ζούγκλα δεν είναι η φυλακή. Μαθαίνεις να έχεις τρόπους, μεταξύ κρατουμένων, μαθαίνεις να χτυπάς μια πόρτα πριν μπεις μέσα γιατί κάποιοι άνθρωποι δε την έχουν αυτή την αγωγή στη κοινωνία γιατί δε τη πήραν απ το σπίτι τους, δε το θεωρούν ότι είναι σημαντικό να το κάνεις, εδώ σέβεσαι τον άλλον, σέβεσαι το χώρο του. Δεν εισβάλλεις μέσα στο χώρο του έτσι απροειδοποίητα. Και σε έναν άνθρωπο της σειράς, έναν μη παραβατικό, ένα κυριούλη άμα ανοίξεις μια πόρτα και μπεις μέσα, θα παρεξηγηθεί που μπήκες μες το σπίτι του.

Δε θα σε σκοτώσει όμως.

Δε θα σε σκοτώσει και δω άμα μπεις μέσα στο κελί του έτσι χύμα στο κύμα, θα σου πει όπα ρε αδερφέ χτύπα μια πόρτα. Ζήτα άδεια να μπεις μέσα, δεν είναι κακό σε μέρος που ζει άνθρωπος πηγαίνεις. Είναι καλό να σέβεται ο ένας τον άλλο, υπάρχουν μερικοί κανόνες, μερικοί είναι άγραφοι, μερικοί είναι γραμμένοι, μερικοί είναι στο χαρακτήρα του καθενός. Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Η κλεψιά τιμωρείται, άσχημα, με ξύλο συνήθως. Μεεεε..... διωγμό, μεεε....

Από πού;

Απ τη πτέρυγα. Να σηκωθείς να φύγεις, τι δουλειά έχεις εσύ κλέφτης μες τους ανθρώπους;

Θέλω να πω ότι τη μετακίνηση πληθυσμών μεταξύ σας την ορίζεται εσείς , ή οι σωφρονιστικοί;

Τυπικά οι σωφρονιστικοί, άτυπα εμείς και το άτυπο υπερισχύει του τυπικού. Και το λογικό υπακούει σε αυτό. Ποιος σωφρονιστικός θέλει να πάρει βάρος στη συνείδησή του ότι κάποιος κρατούμενος έφαγε μαχαιριές επειδή δε του αλλάξανε πτέρυγα; Οπότε είναι όλοι ευχαριστημένοι και έχουν αφήσει αυτό το κομμάτι να το κάνουμε εμείς κουμάντο, γιατί έτσι αποφεύγονται παραπάνω μπελάδες. Δηλαδή υπάρχει περίπτωση τώρα να χει πει κάποιος στο κελί κάποιου, δανείζομαι εμένα, τον εαυτό μου, να έχει μπει κάποιος στο κελί μου να με κλέψει, να ξέρω ποιος είναι και να το αφήσω να περάσει άκλαυτο; Μάνι μάνι είναι ο εγωισμός στη μέση.

Ωραία, άρα; Τι κάνουμε σε αυτή τη περίπτωση; Τι γίνεται συνήθως μάλλον;

Τρώει ξύλο. Τρώει ξύλο δε, δε ... σε αυτό είναι αδιαπραγμάτευτο.

Μια σφαλιάρα;

Αυτό είναι ανάλογα στο τι θέλω εγώ.

Ή γίνεται μπλε;

Ανάλογα το τι θέλω γω. Συνήθως επειδή δε μου χει συμβεί παρόμοιο περιστατικό, απλά ήμουν παρόν σε περιστατικά, συνήθως τρώνε απλά ξύλο. Αν.... ένα ξύλο βέβαια, όπως και ένας καβγάς λεκτικός, δε ξέρεις από πού θα ξεκινήσει και που θα καταλήξει... πάντως δε φτάνει ποτέ στο να στερηθεί η ζωή κάποιου.

Ποτέ;

Ενενήντα τοις εκατό.

Γι αυτό το λόγο εννοείτε.

Για αυτό το λόγο. Και βέβαια σου ξαναλέω, είναι ανάλογα το ποιον έκλεψε, το τι έκλεψε, αν το χει ξανακάνει...

Ποιον θα κλέψει και θα χει τη χειρότερη ας πούμε επίπτωση;

Κάποιον ... αλλά πρέπει να σαι και λίγο χαζός για να κλέψεις το, αλλά ποτέ δε ξέρεις, φυλακή είμαστε πρεζάκιδες υπάρχουν...

...χαζοί υπάρχουν γενικότερα...

Χαζοί υπάρχουν γενικότερα , [γελώντας] γιατί δε θεωρούμαστε και οι πιο έξυπνοι άνθρωποι στο κόσμο για να βρισκόμαστε εδώ μέσα η αλήθεια είναι... ντάξει αλλά αυτοί που είναι έξω, δεν τους έχουνε πιάσει για να ναι μέσα, ή κάτι κάνουν καλύτερα

από μας ή είναι πιο τυχεροί από μας. Είναι διαφορετικό απλά, είναι λίγο έτσι πιο ωμό έτσι όπως το λέω αλλά πιστεύω ότι ανταποκρίνεται πιο πολύ στη πραγματικότητα. Ότι και γω αν τα έκανα έξυπνα αυτά που έκανα, δε θα ήμουν μέσα. Δε είναι ότι δεν ήμουν παραβατικός, και με το παραπάνω, από κει και έπειτα...

Άρα ποιος είναι , ποια είναι η χειρότερη επίπτωση, άμα πειράξεις ποιον;

Αυτόν που κάνει κουμάντο στη πτέρυγα.

Ποιος κάνει; Ποια είναι τα κριτήρια;

Τα κριτήρια ποικίλλουν, συνήθως είναι ...

Έχει να κάνει με τη ποινή;

Όχι. Βέβαια ο παλιός κρατούμενος έχει ένα σεβασμό, ανάλογα με το τι κρατούμενος είναι σαν άνθρωπος. Μπορεί κάποιος να ναι πρεζάκιας τελειωμένος και να χει βγάλει είκοσι χρόνια φυλακή σκαστά για το λόγο ότι ... και να κοιμάται σε μία κούτα έξω. Ε άμα κοιμάται σε μία κούτα έξω, γι αυτόν εδώ μέσα είναι παράδεισος. Άμα το καλοσκεφτείς, φαγητό έχει, στέγη έχει, οπότε τι κάνει; Κάνει πράγματα για να μπορέσει να δικτυωθεί παραπάνω εδώ μέσα. Μπορώ να μιλήσω λίγο πιο ωμά;

Ναι

Υπάρχει ένα ρητό που λέει ότι στη φυλακή δε ξέρεις ποιος είναι ποιος, οι πουτάνες γίνονται μάγκες και οι μάγκες γίνονται πουτάνες. Είναι και λογικό, όταν έχω μία ζωή έξω που με περιμένει, δε θα ρισκάρω να τη χάσω, να κάνω κάτι που θα μου στερήσει παραπάνω χρόνια. Οπότε αναγκαστικά όταν δεν έχει ζωή έξω και εδώ μέσα είναι ο χώρος του, δε μπορώ να τον κάνω καλά και δε μπαίνω στη διαδικασία να ρισκάρω να χάσω τη ζωή μου και άλλο. Αυτός δεν έχει να χάσει κάτι έξω. Εκείνος είναι κερδισμένος εδώ μέσα.

Ναι αλλά εδώ οι επιπτώσεις του θα είναι ίσως να φάει ξύλο, να χάσει τη ζωή του...

Εδώ μπαίνει το κομμάτι που λέει ότι χέρι που δε μπορείς να το δαγκώσεις , φίλα το. Συνήθως αυτοί που δεν έχουνε ζωή έξω, δικτυώνονται ο καθένας με το δικό του τρόπο εδώ μέσα, άλλος μπαίνει στη μέση και δίνει μαχαιριές γιατί ο άλλος δε θέλει να τις δώσει γιατί δε θέλει να χάσει αυτό που έχει έξω. Οπότε όμως ποιος ακούγεται; Αυτός που τις δίνει τις μαχαιριές, ποιος είναι ο μάγκας; Αυτός που τις δίνει τις μαχαιριές. Και ας είναι ένας τελευταίος που του χουνε δώσει δύο γραμμές να πει, για το λόγο ότι ΔΕΝ ΕΧΕΙ να χάσει κάτι, δε θα ρισκάρω εγώ τη ζωή που με περιμένει έξω.

Ηθική αναστολή δεν υπάρχει; Δηλαδή αν εμένα μου λέγανε τώρα ότι δεν έχεις καμιά επίπτωση, τίποτα απολύτως, σκότωσέ τον αυτόν, δε θα το έκανα.

Ναι, εσύ. Έχει να κάνει με αυτά που βιώνεις στη ζωή σου, πιστεύω. Ηθική αναστολή σίγουρα δεν έχει αλλά υπάρχει, άλλα υπάρχει και ένα άλλο ρητό που λέει ότι ο φόβος βγάζει πόδια και η πείνα βγάζει δόντια.

Αυτός φοβάται ή πεινάει;

Πεινάει. Δε φοβάται, πεινάει και είναι χειρότερο το να πεινάς απ το να φοβάσαι. Γιατί όταν φοβάσαι δε κάνεις κακό σε κανέναν συνήθως, τρέχεις το λέει και το ρητό, βγάζεις πόδια. Ενώ όταν πεινάς θα φας κάποιον.

Δηλαδή τι πείνα είναι αυτή που έχει;

Τι πείνα είναι αυτή που έχει Πείνα ότι ... που ωθείται από το φόβο βέβαια έτσι, ότι έξω δεν έχω τι να κάνω. Αυτό που σου λέω, σκέψου ότι εσύ είσαι ένας άνθρωπος..

Άρα αφού η ζωή μου είναι εδώ , θα κοιτάζω να είμαι ψηλά στην ιεραρχία εδώ.

ΑΚΡΙΒΩΣ. Δηλαδή βλέπεις ανθρώπους που τους έχουνε εδώ πέρα σε υπόληψη και έξω μπορεί να πέρναγες και να του πέταγες ένα ευρώ. Όντως! Γιατί έξω τι να σου έκανε; Ενώ εδώ μπορεί να σε πλακώσει στις μαχαιριές και τι να κάνεις; Να του ρίξεις και άλλη φυλακή; Να τον ρίξεις πιο μέσα; Δε γίνεται.

Είναι ήδη στο πάτο, πιο κάτω δε γίνεται.

Καλό θα του κάνεις έτσι και αλλιώς. [γελάει] πιο πολύ θα κάτσει μέσα που θέλει. Πολλοί τέτοιοι υπάρχουνε!

Ο χώρος;

Τι εννοείς;

Ο χώρος, οι συνθήκες διαβίωσης, το κτίριο...

Εεεε ... κοίτα να δεις... εγώ ας πούμε είμαι από τους καλοβαλμένους μέσα στη φυλακή.

Γενικότερα;

Γενικότερα πάλι έχει να κάνει με τη πτέρυγα την οποία βρίσκεσαι. Εγώ είμαι σε μία πτέρυγα που είμαστε οικονομικά καλά. Για να ζούμε με αξιοπρέπεια μες τη φυλακή.

Δηλαδή οι συνθήκες διαβίωσης έχουν να κάνουν με τη προσωπική οικονομική κατάσταση;

Ναι ισχύει. Ισχύει, η φυλακή είναι για κλωτσιές. Δε σου παρέχει, η συγκεκριμένη φυλακή, για το Κορυδαλλό μιλάμε εδώ πέρα πάντα. Ναι ο Κορυδαλλός είναι ένα χρέπι και μισό, δηλαδή όταν μπήκα εγώ στο κελί μου μέσα, το κελί αυτό αφού δε είχε πέσει να το πλακώσει κανένας σεισμός, κανένα πατάρι, είχε... παντού στάζανε τα

πάντα, ήταν έτσι... Τι έκανα λοιπόν; Εκεί πέρα θα ζούσα, θα ζούσα με αξιοπρέπεια έξω, μέχρι σε ένα σημείο τουλάχιστον, δε θα ζούσα με αξιοπρέπεια εδώ μέσα; Έδωσα από τα προσωπικά μου λεφτά, ένα καλό ποσό για φυλακή, άλλοι δε δίνουν για σπίτι αυτό το ποσό και έφτιαξα ένα κελί που δε μου λείπει τίποτα, μπορώ να βγάλω τη φυλακή μου με αξιοπρέπεια.

Αν δεν είχατε χρήματα;

Αν δεν είχα χρήματα, θα αναγκαζόμουνα να έμενα σε αυτό το κελί.

Το αναξιοπρεπές

Το αναξιοπρεπές. Πιστεύω ότι δεν έχει να κάνει με το τι άνθρωπος είσαι, έχει να κάνει με το ότι είσαι άνθρωπος. Δηλαδή ακόμα και τα ζώα άμα τα δεις, θα το φτιάξουν το σπιτάκι τους εκεί πέρα που είναι.

Άρα ήταν απάνθρωπες ...

Ναι ναι ναι, για κλωτσιές! Πάλι, ακόμα και στη δικιά μου τη πτέρυγα που θεωρείται μία Α, μία καλύτερη από τις υπόλοιπες. Όχι από θέμα υπηρεσίας, ότι μας την έχουνε φτιάξει εδώ. Ότι αυτός που ήταν πριν από μένα, είχε λεφτά και το έφτιαξε. Αυτός που ήταν πριν απ αυτούς... οπότε είναι σε μια καλύτερη κατάσταση.

Το φαγητό σας;

Φαγητό, κοίτα να δεις, ρωτάς συγκεκριμένο άνθρωπο, που εγώ κάνω διατροφή, η αλήθεια είναι. Αλλά βλέπω όχι. Όχι, γιατί; Τα υλικά, είναι μια χαρά υλικά, αλλά σκέψου ότι εδώ μέσα είμαστε χίλια εφτακόσια πενήντα άτομα, τι να υπολογίσεις από λάδια, από μαγειρέματα και αυτά. Σαν υλικό το φαγητό δεν είναι κακό καθόλου σε πληροφορώ. Δηλαδή είναι συνήθως από αγροτικές φυλακές, που είναι από τη παραγωγή στη κατανάλωση, δεν υπάρχει δηλαδή κάτι στο άσχημο, σάπιες ντομάτες και τέτοια, όχι όχι όχι, να τα λέμε και έτσι όπως είναι τα πράγματα. Από θέμα φαγητού όλα τα υλικά είναι μια χαρά.

Που είναι το πρόβλημα του φαγητού;

Στο μαγείρεμα, μέχρι εκεί, τι να κάνουμε δεν έχουμε βγάλει και όλοι τη σχολή le monde έξω, δηλαδή πιστεύω ότι σαν φυλακή το φαγητό είναι φυλακή.

Έχετε βρει «ζωάκια» εκεί μέσα;

Όχι παιδί μου! Ποτέ! Δεν υπάρχουν αυτά τα πράγματα που λες.

Σας κάνει εντύπωση αλλά εγώ το έχω ακούσει. Από συγκρατούμενους σας.

Είμαι σίγουρος, σου λέω, ο καθένας θα πει το κοντό του και το μακρύ του γιατί είναι αυτό που σου πα πριν, ο ήρωας πρέπει αναγκαστικά να ναι και μάρτυρας. «φοβάμαι για τη ζωή μου, πέφτουμε μαχαιριές..» σίγουρα όλοι έχουνε εμπλακεί σε κάποιες

μαχαιριές εδώ πέρα!! [ειρωνικά] θα το χεις ακούσει πάρα πολλές φορές, εντάξει καλά είναι τα λένε αλλά το να μεγαλώσεις το δικό σου το σταυρό , είναι και άσχημο να μη τα λές τα πράγματα έτσι όπως είναι. Να σου πω κάτι; Στην ουσία εδώ δε θεωρείται φυλακή. Να τα λέμε. Ένας χώρος που απλά μας έχουνε κλεισμένους. Μέχρι εκεί είναι, όπως το ακούς. Δε μας λείπει τίποτα, μπορεί να μην γίνεται με την εύνοια, όχι, με την εύνοια γίνεται, μπορεί να μη γίνεται φάτσα κάρτα, αλλά εθελουφλούνε γιατί είναι και λογικό να θέλουν να σε κρατάνε σε μια άλφα ηρεμία. Δηλαδή. Τα κινητά τηλέφωνα, μη κρυβόμαστε τώρα. Όλοι μας έχουμε, αν όχι όλοι μας, το εβδομήντα τοις εκατό της φυλακής. Τι νομίζεις; Να μη το ξέρουνε;

Το δικό μου πάντως το κινητό απαγορεύεται να μπει στη φυλακή.

Και το δικό μου απαγορεύεται να μπει στη φυλακή, μόνο που το δικό σου το κινητό το χεις πληρώσει ογδόντα ευρώ, εγώ για να καταφέρω να μου το περάσουνε μέσα το χω πληρώσει τετρακόσια. Οπότε επιτρέπεται. Αλλά τι γίνεται, με το κινητό... υπάρχουνε δύο λόγοι στη φυλακή για να παίξεις ξύλο και να μην είναι ήρεμος ο κρατούμενος, ο ένας είναι το φαγητό και ο άλλος είναι το τηλέφωνο, το καρτοτηλέφωνο. Εκεί πέρα έχουν όλοι δίκιο και έχουν και όλοι άδικο ταυτόχρονα. Σκέψου να σαι συ κρατούμενος, δε στο εύχομαι και να χεις να μιλήσεις με τη μητέρα σου, με τον άντρα σου, με τα παιδιά σου και να είμαι και εγώ από πίσω που έχω ακριβώς το ίδιο θέμα και να χεις δέκα λεπτά να μιλήσεις όλη τη μέρα και να χω και εγώ άλλα δέκα λεπτά. Και εκείνη την ώρα «ρε άντε τελείωνε, ρε κάνε μας τη χάρη, ρε ..» , δε θέλει και πολύ, οι άνθρωποι εδώ πέρα βράζουνε, περνάνε ταλαιπωρία, έχουν ένα κάρο προβλήματα στο κεφάλι τους, δε μπορείς να το αποφύγεις το να γίνει σύγκρουση. Έντονα συναισθήματα από όποια πλευρά και να τα δεις και εγκλωβισμένα. Οπότε τι γίνεται; Με τα κινητά είναι όλοι χαλαροί, μιλάνε όλοι με τα κινητά στο κελί τους μέσα, είπαμε, με κάποια άλφα σοβαρότητα. Μη βγαίνει με το κινητό έξω σα τρελό...

Άρα ένας παράγοντας έντασης αφαιρείται.

Πρώτον έχει αφαιρεθεί ένας ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ παράγοντας έντασης. Δεύτερον , το φαγητό. Απ τη στιγμή που σε αφήνουνε να περνάς μέσα πράγματα για να φας, όχι... δε κάνεις κάτι κακό, το φαγητό είναι, μάνι μάνι γλιτώνεις και τι βαβούρα, ποιος, να φάω παραπάνω, μου πήρες τη θέση, είναι μεγάλη μανούρα σε φυλακή να πάρεις τη θέση του αλλουνού, είναι προσβλητικό.

Υπάρχει ένας συγκρατούμενός σας που έχει πρόβλημα με την υγεία του, με το δόντι του, γιατί ταλαιπωρείται τόσο πολύ αυτός ο άνθρωπος; Τι γίνεται με τη περίθαλψη του;

Η περίθαλψη είναι λίγο περίεργη εδώ στο Κορυδαλλό. Ας πούμε εγώ είχα θέμα με το κεφάλι μου το καλοκαίρι. Τις εξετάσεις που μπορούσαν να μου τις κάνουν, μου τις κάνανε και με βάλανε και σε τακτικό και σε όλα. Είναι ανάλογα και σε τι δίνουνε βάση. Αλλά εγώ πήγα και με πενήντα ζάχαρο, τριάντα πέντε χρονών άντρας τώρα γυμνασμένος, λογικό ήταν να τρομάξουν, άμα πάθαινα κάτι θα το είχαν εκείνοι το βάρος. Η περίθαλψη έχει θέματα, αλλά ότι προσπαθούν να τη κάνουν όσο καλύτερη γίνεται είναι πραγματικότητα. Δεν αγιάζω το Κορυδαλλό, λέω αυτά που βιώνω δύο χρόνια. Αν σε δουν και δεν είσαι καλά, δε σου λένε έλα αύριο, φεύγεις απλά σφεντόνα στο νοσοκομείο.

Αλλά θα πρέπει να είσαι σε τι στάδιο; Που θα κινδυνεύεις πάρα πολύ; Η ταλαιπωρία όμως η καθημερινή, ας πούμε ο συγκρατούμενός σας με το δόντι του, βιώνει πραγματικά μια ταλαιπωρία.

Σίγουρα. Μπορούσε να το διεκδικεί παραπάνω και να μη περιμένει να πει στο συγκρατούμενό του πήγαινε με στο γιατρό. Να πάει να πει κοίτα, έχω πρόβλημα, κάνε κάτι. Είναι λίγο αναβλητικότητα. Αν πας και του πεις του αλλουνού και δει μια κατάσταση άσχημη, θα ναι, δε νομίζω να ναι κανείς τόσο εγκληματίας και να ναι τόσο αυτοκτονικός τύπος και να ... γιατί είναι πύον στο δόντι, μπορεί να τον στείλει αδιάβαστο για πλάκα... να πει ότι θα τον αφήσω έτσι. Υπόγραψε και άφησέ με έτσι άμα είσαι τόσο μάγκας. Δε το χει ζητήσει μάλλον και με τον τρόπο που πρέπει να το ζητήσει. Ωραία, θα στο πω και διαφορετικά, πας στο ΙΚΑ, δε θα φωνάξεις για να σε εξυπηρετήσουνε; Και είσαι στη κοινωνία και είμαι εδώ μέσα που με θεωρούν παραβατικό στοιχείο, τελευταίο, καλώς ή κακώς αυτό είμαι, ένας που χει τιμωρηθεί για μια πράξη που χει κάνει. Δεν είμαι και στο αφάν γκατέ της κοινωνίας. Ε, οπότε αναγκαστικά πρέπει να το ζητήσω πιο έντονα.

Η σχέση σας, η δική σας και όχι προσωπικά εσείς, γενικότερα οι σχέσεις που βλέπετε ότι έχουνε οι κρατούμενοι με τους σωφρονιστικούς. Ποιες είναι;

Εεε... κοίτα. Μιλάμε πάντα για το Κορυδαλλό, έτσι;

Ναι μιλάμε για αυτό που έχετε βιώσει εσείς τώρα.

Αυτό εδώ όπως είπα πριν, δεν είναι φυλακή. Δεν είναι φυλακή.

Αυτό με ποια έννοια το λέτε, δε το χω πολύ...

Ότι δε τηρούνται αυτά που τηρούνται σε άλλες φυλακές. Και από τη μεριά των κρατουμένων και από τη μεριά των σωφρονιστικών. Εδώ βγαίνουμε και πηγαίνουμε στο ΙΕΚ. Λέω εγώ πάω στο ΙΕΚ. Μπορώ να χω πάει οπουδήποτε αλλού. Θα με δει απ τη κάμερα, δε θα μου πει κανείς τίποτα. Σε άλλη φυλακή για να μπορέσω εγώ να μιλήσω στον υπάλληλο και να του πω ότι θα πάω στο ΙΕΚ, πρέπει να του δείξω χαρτί. Να το διαβάσει να με δεχτεί, να πάω στο ΙΕΚ. Κάθε μέρα. Ο νομός της φυλακής, συν ότι στις άλλες φυλακές, όταν είναι και χτυπήσει κουδούνι, αν δεν είσαι έξω απ τη πόρτα σου τρως πειθαρχικό και πόντους από τα μεροκάματά σου, την εργασία σου.

Άρα πιστεύετε ότι δεν είναι τόσο αυστηροί οι κανονισμοί;

Όχι δεν είναι καθόλου αυστηροί.

Το πειθαρχικό τι είναι;

Το πειθαρχικό παράπτωμα. Εεε... Πειθαρχικά παραπτώματα υπάρχουνε πολλά, το κινητό, υπάρχει η απείθεια.

Όχι το επιτίμιο ποιο είναι; Το πειθαρχικό τι συνεπάγεται;

Ή θα σε βγάλουν απ τα μεροκάματα έξι μήνες, θα σου αφαιρέσουν κάποιους πόντους απ τα μεροκάματα, κάποιος πόντους απ τη διαγωγή σου που δεν είναι καθόλου καλό για μια φυλακή, ή ακόμα στη χειρότερη μπορούν να σε στείλουν σε μία πειθαρχική μεταγωγή. Σε άλλη φυλακή.

Η απομόνωση υπάρχει;

Εεε δεν έχω δει κανένα να πηγαίνει απομόνωση από θέμα πειθαρχικού, έχω δει να πηγαίνουν για να προστατευτούν.

Πως είναι εκεί;

Δεν έχω πάει ποτέ.

Από ότι έχετε ακούσει.

Ένα χάλι και μισό, μία πιο μικρή πτέρυγα. Που είναι της απομόνωσης, που είναι εκεί πέρα, ή θα τους κυνηγάνε για χρέη, η θα έχουνε ανοίξει παρτίδες με άλλους και θα τους σκοτώσουν άμα βγούνε έξω, είναι η προστασία που λέμε στη φυλακή. Συν ότι δε πάνε καλοί άνθρωποι σε αυτά τα μέρη. Κάτι έχουνε κάνει και τους κρύβουνε. Π.χ. ας πούμε, βιαστές που εντάξει δεν έχουμε εδώ, βασικά δε ξέρουμε αν έχουμε, γιατί μπορεί να τους έχουνε στη προστασία και να μη τους μάθουμε και ποτέ, έτσι;

Για ποιο λόγο;

Γιατί θα τους λιντσάρουμε.

Μόνο;

Μέχρι εκεί. Δεν θέλει κανείς να βγάλει παραπάνω χρόνια στη πλάτη του. Ένας καλός παραδειγματισμός και ένα καλό ξεφτίλισμα, πίστεψέ με φτάνει και περισσεύει.

Εκπλήσσομαι λόγο διαφορετικών πληροφοριών ξέρετε.

Ναι, εγώ στο λέω ακριβώς έτσι όπως είναι. Χωρίς να καθαγιάζω κανέναν, έχουνε σκοτωθεί κόσμος εδώ μέσα σε μαχαιριές σίγουρα δεν υπάρχει περίπτωση, έξω σκοτώνονται, δε θα χουν σκοτωθεί εδώ μέσα; Αλλά κάνε ένα βλέμμα και κοίτα πόσοι πεθαίνουν έξω και πόσοι πεθαίνουν μέσα, εδώ πέρα είναι μία φορά το χρόνο να γίνει κάποια τέτοια συμπλοκή.

Ναι είναι λιγότεροι άνθρωποι μέσα με έξω, η αναλογία είναι άνιση.

Ναι αλλά αν έξω είναι ένας στους τρεις παραβατικός και εδώ είναι πέντε στους πέντε; Είναι κάθε καρδιάς καρύδι και σου ξαναλέω έχει να κάνει με κουλτούρες και με ανθρώπους. Όπως λειτουργούν σε κάποιες πτέρυγες που έχουν διαφορετική κουλτούρα από μας, θα μπορούσαμε να την έχουμε υιοθετήσει και εμείς. Αλλά ΑΝ με το παραμικρό που κάνεις κάτι, σε σκοτώνανε, δε θα λεγότανε φυλακή νεκροταφείο θα λεγότανε, όλοι έχουνε κάτι κάποια στραβά στη ζωή τους και γω έχω κάνει και μερικά με βρήκανε και μένα εδώ μέσα και εμένα έχουν έρθει να μου ζητήσουν το λόγο, τους αντιμετώπισα έτσι όπως τους αντιμετώπισα εγώ.

Ποιος είναι ο σωστός τρόπος αντιμετώπισης;

Όχι, εγώ τους πλάκωσα στο ξύλο, να μη σου λέω ψέματα.

Ποιος είναι ο σωστός τρόπος;

Δεν υπάρχει σωστός τρόπος, είσαι... δε μπορείς να ξέρεις ο άλλος τι θέλει να σου κάνει. Υποτίθεται ότι έρχεσαι για να σε σωφρονίσει. Γιατί έχεις κάνει κάτι και είσαι για να τιμωρηθείς, αυτό τώρα ή το δέχεσαι ότι τιμώρησε, κανένας άνθρωπος δε θέλει να τιμωρηθεί στη ζωή του και ιδικά όταν είναι, εγώ ότι έχω κάνει ή αν το έχω κάνει προσωπικά σε αυτόν. Και εκεί πέρα διαλέγεις, ή είσαι πρόβατο ή είσαι λύκος.

Οι περισσότεροι είναι χρήστες στη φυλακή;

Εεεε... ναι. Ισχύει αυτό. Ισχύει, κατά αρχήν να στο πω διαφορετικά, ο μεγαλύτερος λόγος που το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων είναι στη φυλακή είναι τα ναρκωτικά. Οπότε σίγουρα όλοι είναι χρήστες. Εμπλέκονται είτε περιστασιακά, είτε σε μεγαλύτερα διαστήματα, εγώ ήμουν εξαρτημένος όταν μπήκα.

Είναι ακόμα πιο δύσκολο να απεξαρτηθείς μες τη φυλακή.

Ναι και μου είπαν ότι δε πίστευε κανείς ότι εγώ θα είμαι ο καλύτερος εδώ μέσα. Αλλά πίστεψα εγώ σε μένα. Το ήθελα.

Είναι η πρώτη σας φυλακή αυτή;

Ναι και εύχομαι να είναι και η τελευταία μου.

Το εύχομαι και εγώ, απλά ήθελα να σας ρωτήσω επειδή κάποιο λένε ότι τα πράγματα έχουν αλλάξει και δεν υπάρχει τόσο μεγάλη προκατάληψη αρνητική ως προς τους ανθρώπους που έχουν περάσει από τον εγκλεισμό, επειδή υπήρχε σοβαρή προκατάληψη...

Βέβαια, ήταν και άλλες εποχές, δεν τις είχαν θεοποιήσει τόσο τις φυλακές.

Πιστεύετε ότι αυτό έχει βελτιωθεί; Με κάποιον άνθρωπο που μίλησα πρόσφατα, αποφυλακισμένος μου είπε ότι δυσκολεύεται να βρει εργασία γιατί ο υποψήφιος εργοδότης του παίρνει τα χαρτιά από τον ΟΑΕΔ για να κάνει τη πρόσληψη και εκεί υπάρχει αυτή η πληροφορία.

Δε νομίζω αποκλείεται, είναι προσωπικά δεδομένα, δεν υπάρχει αυτό το πράγμα. μου ακούγεται πολύ περίεργο, αλλά και πάλι ξέρεις τι γίνεται, έχει να κάνει με αυτό που λέγαμε, σε ποιους ανθρώπους απευθύνεσαι. Το τελευταίο καιρό, επειδή έχουν βγει πολλές ταινίες με φυλακές, κακά τα ψέματα, όλα απ τη πληροφόρηση γίνονται, τον θεωρούνε λίγο μάγκα αυτόν που έχει βγάλει φυλακή, λίγο ήρωα, να καλή ώρα αυτά που σου λένε, λίγο ότι δε μασάει ... μια μαλακία και μισή είναι που τη πληρώνεις για να μάθεις να είσαι καλός άνθρωπος, ή μάλλον για να μάθεις να είσαι πιο σωστός σε αυτό που κάνεις.

Το μαθαίνεις να είσαι σωστός άνθρωπος εδώ μέσα; Υπάρχει σωφρονιστική υπόσταση σε όλο αυτό;

Ναι ναι, είναι συν Αθηνά και χείρα κινεί. Έχεις όλο το χρόνο να αντιμετωπίσεις τα λάθη σου και να γίνεις καλύτερος, φτάνει να το θες. Γιατί δε το έκανες έξω.

Σε ποιες συνθήκες;

Εμείς νομίζω φτιάχνουμε τις συνθήκες.

Οι συνθήκες ανελευθερίας υπάρχουν σίγουρα. Δεν είσαι ελεύθερος πια. Τους συγκατοίκους σου δε τους επιλέγεις και υπάρχουν και άλλες ανελεύθερίες, δε μπορείς να δεις τους ανθρώπους σου όποτε θέλεις, δε μπορείς να τους δεις όσο θέλεις,

Για αυτό και σωφρονίζεσαι

δε μπορείς να έχεις την επαφή που θέλεις μαζί τους

γι αυτό σωφρονίζεσαι, είδες τι σου έλειψε, που έξω δε το εκτιμούσες,

δε μπορείς να έχεις ερωτικές επαφές με το έτερο φύλο

ισχύει και αυτό

αυτό είναι κάποια στέρηση

Μπορώ να πω ότι είναι ένας λόγος που είναι όλοι με τα νεύρα στον εγκέφαλο
**θέλω να πω ότι όλες αυτές οι συνθήκες που συζητάμε τώρα ότι επιτελείται
σωφρονισμός είναι συνθήκες ανελευθερίας με διάφορες υποστάσεις**

Βέβαια

**δεν είναι μόνο ότι θα σαι «εδώ» και δε θα σαι «εκεί», είναι όλα αυτά τα οποία
στερήσε**

Ναι, ας την εκτιμούσες παραπάνω την ελευθερία σου, για να μη στη στερήσουνε,
γιατί όπως σου στερούν πράγματα που ήταν τα πιο απλά, να κάνεις έρωτα με τη
γυναίκα σου, να πεις μια μπύρα απ το περίπτερο

Να βλέπεις τη μαμά σου και να μπορείς να την ακουμπάς

Ναι αλλά που μπορεί να γύρναγες σπίτι και να μη της έλεγες ούτε καλησπέρα, και
όλοι το έχουμε κάνει και εγώ το χω κάνει, εγώ τους δικούς μου εδώ τους βρήκα, έξω
δεν είχα καμία επαφή με τους δικούς μου είχαμε χαθεί λες και ήμασταν τσακωμένοι.

**Αφού συμβαίνει αυτός ο σωφρονισμός τότε γιατί οι περισσότεροι επιστρέφουν
τελικά;**

Οι περισσότεροι επιστρέφουν γιατί είναι ανάλογα με το γιατί μπήκες μέσα. Αν
μπήκες μέσα για λάθος, τότε δε θα επιστρέψεις. Αν μπήκες μέσα γιατί αυτό ξέρεις να
κάνεις μόνο, τότε σίγουρα θα ξανά επιστρέψεις αλλά με περισσότερα λεφτά ή θα
αργήσεις περισσότερο απ τη πρώτη φορά. Είναι στον άνθρωπο.

**Άρα δεν είναι σωφρονισμός, γιατί αυτός ο οποίος έχει μάθει όπως είπατε να
λειτουργεί με αυτό τον τρόπο, πιστεύω ότι ένα καλό σωφρονιστικό σύστημα τι
θα έκανε; Δε θα του μάθαινε να ζει και διαφορετικά;**

Είναι αυτό που λέμε, σου δείχνουνε το φαγητό, βρες τρόπο και φάε το. Δηλαδή δε
μπορεί να στο ταΐσει, θα το δεις. Από κει και έπειτα πιστεύεις ότι αυτό που είναι δε
σου αξίζει; Άλλαξέ το. Αν πιστεύεις ότι το μόνο που έκανες είναι ότι δε φέρθηκες
έξυπνα και σε πιάσανε και την επόμενη θα φερθείς πιο έξυπνα για να μη σε πιάσουνε,
σίγουρα πάλι εδώ θα καταλήξεις, το ξέρεις και συ ο ίδιος, απλά πιστεύεις ότι θα
καταλήξεις πιο αργά, με πιο πολλά λεφτά. Είναι ο επαγγελματίας, παράνομος και
είναι αυτός ο άνθρωπος που ήτανε έρμαιο των παθών του και τον φέρνανε εδώ.
Πάντα υπάρχει άτυχη στιγμή, δε λέμε όχι, είναι ο αστάθμητος παράγοντας, αλλά από
κει είναι που ξεχωρίζει, ποιος γυρνάει και ποιος δε γυρνάει. Είναι άνθρωποι που μόνο
αυτό ξέρουν να κάνουνε, να μπεινοβγαίνουν στις φυλακές. Όχι τσάμπα, όχι τσάμπα,
με λεφτά συνήθως, για αυτούς είναι ξεκούραση εδώ μέσα. Ανάσες, ξαναβγαίνω.
Ξανακάνω τα ίδια. Στερήσε άλλα πράγματα. Είναι αυτό που λέω, είναι στο κάθε

άνθρωπο το πώς βιώνει τη φυλακή. Στην αργκό λέμε ότι δε βγάζουμε όλοι την ίδια φυλακή και έχουνε δίκιο. Εγώ όταν βγω έξω δεν έχω κανένα να με περιμένει, πέρα απ τη μάνα μου και τους ανθρώπους μου, είναι άνθρωποι που έχουνε γυναίκες , έχουνε παιδιά, μπορεί όχι να μη το ξανακάνουνε, αλλά θα το σκεφτούνε δύο φορές περισσότερο.

Ευχαριστώ .

ΟΓΔΟΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Αυτή η συνέντευξη έγινε στις 27 Ιανουαρίου σε ένα καφέ στο άλσος της Κηφισιάς. Ο ερωτώμενος έφτασε εκεί με τη σύντροφό του και συμμετείχαν και οι δύο στη συνέντευξη. Τα λεγόμενα της συντρόφου του γράφονται με πλάγια γράμματα. Η συνάντηση κανονίστηκε και πάλι μέσο κοινού γνωστού.

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν από τη περίοδο της ζωής σας πριν βρεθείτε στον εγκλεισμό. Από τα παιδικά σας χρόνια, από το σχολείο, από την επίδοσή σας στο σχολείο, τους φίλους σας, πώς ήσασταν σαν μαθητής;

Μαθητής; Ε, περίπου καλός ήμουνα, εντάξει. Ε, μετά είκοσι χρονών άρχισα τη μουσική. Πήγα στο Ωδείο, πήρα δίπλωμα αρμονίας, πήγα πιάνο μέχρι τη μέση και μετά έκανα μόνος μου, ε και μετά ασχολιόμουνα με τη μουσική. Δηλαδή έγραφα συνθέσεις, είχα κάποια συγκροτήματα. Ε από τότε..... μουσική

Φίλους στο σχολείο είχατε;

Είχα ναι. Ε τώρα δε τους έχω βέβαια, τότε είχα ντάξει. Παιδικοί φίλοι.

Εκτός σχολείου;

Εκτός σχολείου; Εκτός σχολείου Ε τώρα είχα, είκοσι όταν τέλειωσα, είχα κάτι εκεί πέρα μουσικούς που είχα γνωρίσει και κάναμε παρέα. Έμενα στο παλαιό Φάληρο, Παναγίτσα. Ε και μαζευόμασταν εκεί πέρα και τα λέγαμε. Ε εντάξει ... τώρα βέβαια δεν έχω φίλους, έχουν εξαφανιστεί όλοι. Άλλος πήγε εκεί, άλλος προχώρησε, άλλος σταμάτησε ξέρω γω τι....

Μπορώ να διακόψω εγώ, μπορώ να, επειδή ξέρω την ιστορία που, μπορώ να πω δύο ...

Πέστε μου...

Που είπε για το σχολείο, δε του άρεσε να διαβάζει από το πρωί μέχρι το βράδυ, τα μάθαινε από το σχολείο και πήγαινε και έπαιζε μετά. Που λέει ήμουνα έτσι, που λέει έτσι και έτσι καλός, τα ξέρω εγώ, γιατί πήγαινε για παιχνίδι και τέτοια, όπως κάνουν τα περισσότερα παιδιά άλλωστε, γιατί... τα μουσικά τα είπες εσύ ..

Οπότε το περισσότερο χρόνο τον περνούσατε έξω από το σπίτι; Ή στο σπίτι; Ως παιδί εννοώ...

Ε και σπίτι έκανα τη μουσική και έβγαίνα και έξω τι μέσα θα έμενα; Πηγαίναμε σε καφετέριες σε καμιά παμπ, ε...

Ως παιδί εννοώ, του δημοτικού..

Του δημοτικού; Ε δημοτικό εντάξει, περισσότερο σπίτι ας πούμε τώρα Ήμουνα και μικρός, που να βγω έξω. Απλώς μέχρι τις δέκα η ώρα που παίζαμε εκεί κάτι παιχνίδια με τα παιδιά και μετά σπίτι. Τα γνωστά ξέρεις.

Και μετά , σπουδάσατε μουσική, ήταν αυτό το επάγγελμά σας το βασικό;

Ναι ναι ναι...

Από τη στιγμή που βρεθήκατε στον εγκλεισμό και μετά, μπορείτε να μου περιγράψετε όπως εσείς πιστεύετε ότι είναι πιο εύκολο για σας, τις πρώτες μέρες; Τη πρώτη , δεύτερη μέρα.

Στον εγκλεισμό; Ε εκεί σα χαμένος ήμουνα ας πούμε, δεν ήξερα, γιατί είχα κάτι αποφάσεις, εγώ γύριζα από τη Κέρκυρα και με πιάσανε εκεί πέρα στο Μετά την Αμφιλοχία, για κάτι ποινές και πήγα στο Αγρίνιο δύο μέρες και μετά με στείλανε στη Πέτρου Ράλλη, εκεί στο Που έχει ένα ... και μετά πήγα Χαλκίδα. Κάθισα εκεί τρεις με τέσσερις μέρες και μετά πήγα Κορυδαλλό. Ε στη Χαλκίδα δούλευα στη μαγειρική, επειδή έχω πτυχίο μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής και δούλευα εκεί, και πήγα στο Κορυδαλλό, μετά στο Κορυδαλλό εκεί είχε τμήμα μουσικής και θεάτρου και πήγα και γράφτηκα και όσο να ναι περνούσε ο καιρός πιο ανώδυνα, όχι τόσο Αλλά δε παύει να είναι μέσα κλεισούρα ας πούμε , ντάξει.

Ποιο ανώδυνο εννοείται ότι πηγαίνοντας σε αυτές τις ομάδες, θέατρο και μουσική, ποιο ήταν αυτό το θετικό για σας;

Ε, ασχολιόσουνα με αυτά τα πράγματα που σου αρέσουνε ας πούμε και Ε μετά που τελειώνανε, ε..... πηγαίναμε πίσω πάλι στο κελί. Στο κελί είχε τηλεόραση , έβλεπες λίγο εκεί , ε ... μας κλείνανε οχτώ η ώρα το χειμώνα και εννέα το καλοκαίρι. Ε, όσο να ναι ήταν δύσκολα ας πούμε τότε. Αλλά μετά πήγα και στο ΙΕΚ, το ΙΕΚ ήτανε δυόμιση ώρα με έξι η ώρα, ε και ήταν πιο... πιο καλά. Δηλαδή ασχολείσαι με κάτι που ξεφεύγεις για λίγο από το κλίμα της φυλακής.

Είπατε πριν ότι ήτανε δύσκολα, αυτό που ήτανε για σας δυσκολία ήταν η σχέση σας με τους συγκρατούμενους, με τους υπαλλήλους, τι ήτανε αυτό που ήταν έτσι

...

Ο εγκλεισμός είναι, ντάξει άμα είσαι, σε βάζουν μέσα στο κελί δύο επί τρία ας πούμε, και βλέπεις τα σίδερα και αυτά, τι ...

Η συνθήκη από μόνη της ...

Ναι ναι ναι..

Εσείς ήσασαν μαζί με άλλα άτομα;

Με άλλο ένα, σε κελί.

Οι σχέσεις με τους συγκρατούμενους πως ήταν;

Ε απλή ήταν, εντάξει δεν είχαμε πρόβλημα. Ε μιλούσαμε ..

Με τους υπαλλήλους;

Με τους υπαλλήλους εντάξει δεν είχαμε κανένα πρόβλημα.

Ε γιατί είναι κάποιοι άνθρωποι οι οποίοι από ότι έχω μέχρι τώρα ακούσει, ότι συγκρούοντας μαζί τους, τους θεωρούσαν αντιπαθείς και τα λοιπά...

Ε συγκρούονταν, δε ξέρω εγώ δεν είχα κανένα πρόβλημα με τους φύλακες.

Παρατηρούσατε όμως ότι οι άλλοι είχαν συγκρούσεις; Ή όχι; Δε συνέβαινε αυτό;

Ε μερικοί ότι ήτανε εκ φύσεως έτσι να είναι .. μερικοί είχανε, εγώ δεν είχα κανένα πρόβλημα.

Από τους συγκρατούμενούς σας σίγουρα κάποιοι έκαναν χρήση ουσιών, έτσι δεν είναι; Ήταν οι περισσότεροι αυτοί ή ήταν μειοψηφία;

Ε μάλλον μειοψηφία θα ήτανε, δεν ήτανε ...

Δεν ήταν μεγάλος αριθμός των χρηστών δηλαδή;

Όχι.

Δηλαδή εσύ είχες ακούσει να το λένε ας πούμε ή ... είχες δει;

Ε είχα δει και είχα ...

Οι περιπτώσεις που τσακωνόντουσαν οι υπόλοιποι μεταξύ τους, ήταν αρκετές;

Ε αυτό ήταν για άλλα θέματα οικονομικά ήταν, χρώσταγε ο άλλος λεφτά στον άλλον, τσακωνόντουσαν ή κάτι μαχαιρώματα είχανε πέσει εκεί πέρα. Έναν τελευταία, έναν αλβανό που τον είχανε σκοτώσει με μαχαίρι εκεί πέρα ...

Δεν υπάρχει φύλαξη από τη φυλακή προς τους κρατούμενους; Δηλαδή ας πούμε να αποφασίσω εγώ ότι θέλω να σκοτώσω κάποιον και τον σκοτώνω; Δεν υπάρχει κάποια προστασία προς τους εγκλειστούς;

Ε τι προστασία να υπάρχει, αυτοί οι φύλακες είναι κάτω, έχει πρώτο και δεύτερο ας πούμε, στο πρώτο δεν υπάρχουν φύλακες, στο πρώτο, στο δεύτερο. Άμα είναι να γίνει κάτι, γίνεται ας πούμε.

Δε προστατεύονται δηλαδή

Ε αφού δεν υπάρχουν φύλακες εκεί πέρα.

Όσο αφορά το χώρο; Τη κτιριακή εγκατάσταση...

Ε η κτιριακή εγκατάσταση, ε, είχε ένα προαύλιο και βγαίναμε έξω, άμα θέλεις, εμείς ήμασταν κελιά, μετά είχε θαλάμους από κει... με περισσότερα άτομα. Αλλά τα ίδια και τα ίδια ας πούμε, δεν έχει... κάθε μέρα το ίδιο... [γελάει]

Το ίδιο είναι γνωστό για σας, για μένα δεν είναι, θα θελα να μου το πείτε...

Εννοείς μία μέρα πως είναι, από το πρωί..

Πως είναι μία μέρα, ο χώρος ... ναι ..

Εγώ ξύπναγα ας πούμε έπινα κανένα καφέ, καθόμουν έξω από το κελί γιατί ο άλλος κοιμόταν ας πούμε και έκανα κανένα τσιγάρο, όταν πήγαινε δώδεκα η ώρα πήγαινα για θέατρο ή για μουσική αν είχε.

Έπαιρνε τηλέφωνο εμένα το πρωί.

Ναι. Ε μετά στις δύομιση η ώρα είχε το ΙΕΚ. Πήγαινα ΙΕΚ. Πήγαινα και ζωγραφική και καλλιτεχνία πήγαινα, που φτιάχναμε τα καλλιτεχνικά, δαχτυλίδια, κάτι πυλό φτιάχναμε, ε πήγαινα σε όλα αυτά για να ξεφεύγω από ... και μάθαινα κιόλας ας πούμε. Να τα δαχτυλίδια εκεί έμαθα να τα φτιάχνω. Ε μουσική, κάναμε μουσική, είχαμε κάτι συναυλίες έπαιζα εγώ πιάνο ας πούμε και... πιάνο εγώ ας πούμε, οι άλλοι κάτι όργανα... κάναμε μια ταινία και έπαιζα μέσα ...

Κάτσε περίμενε δύο λεπτά, το ξέρεις εσύ αυτή τη συνεργασία που έχει γίνει με τη λυρική σκηνή;

Όχι όχι

Πόσο ήταν δύο χρονιές ή τρεις; Κάνανε συνεργασία με τη λυρική σκηνή, ερχόντουσαν εκεί κάνανε τα μαθήματα εκεί και κάνανε και σύνολο και κάνανε και συναυλίες και παίζανε μέσα παρουσίασαν τα ... εκεί τα έργα. Βγάλανε και CD, με τη λυρική σκηνή. Με το εθνικό θέατρο είναι η συνεργασία που κάνανε τη θεατρική ομάδα. Έπαιξε σε τρία έργα και σε μία ταινία. Κινηματογραφική ταινία, με τον Κόκκινο. Το Χριστινάκι, πολλά πράγματα γίνανε.

Από κάποιους ανθρώπους που έχω μιλήσει, μου έχουν αναφέρει ότι επειδή είχανε δει γύρω τους πολλές περιπτώσεις βίας ο ένας με τον άλλο, κάποια στιγμή

ένιωθαν απειλή και οι ίδιοι. Για τη σωματική τους ακεραιότητα, νιώσατε εσείς ποτέ κάτι τέτοιο;

Όχι ποτέ, όχι. Εγώ δεν ενοχλούσα κανένα, ούτε είχα κάτι χρωστούμενα, ούτε τίποτα ας πούμε. Άμα είσαι καθαρός και είσαι εντάξει δε σε πειράζει κανένας. Πρέπει κάτι να κάνεις για να σε πειράξουνε. Ή να χρωστάς χρήματα, ή με τα ναρκωτικά άλλος κρύβει ποσότητα, άλλος κρύβει λίγη... ξέρω γω τι γίνεται εκεί.

Οπότε η εμπλοκή έχει να κάνει με αυτά τα ζητήματα;

Με αυτά τα ζητήματα ναι.

Αν ανασύρετε όλα αυτά από τη μνήμη σας μπορείτε να ξεχωρίσετε κάποια στιγμή που ήταν για σας πιο δυσάρεστη, και κάποια που ήταν πιο εύκολη;

Δυσάρεστη ήταν που ... ήταν στις εφτά που δεν υπήρχε τίποτα ας πούμε. Δεν υπήρχε τίποτα να κάνεις, ε μετά κλείνανε εκεί πέρα , κλεισμένος ήσουνα, τηλεόραση και τίποτα άλλο.

Και η πιο ευχάριστη; Που τη περιμένατε..

Ε η μέρα της απελευθέρωσης [γελώντας]. Όταν παίζαμε μουσική, και είπαμε τραγούδια τότε, ε τότε ήταν ωραία ας πούμε.

Οι εκδηλώσεις δηλαδή εννοείς..

Ναι ναι ναι...

Να πω κάτι τώρα που το θυμήθηκα; Γιατί οι εκδηλώσεις, τη πρώτη χρονιά το πρώτο θεατρικό έγινε στην αυλή έξω, ήταν κάτι το καταπληκτικό, είχαμε πάει και εμείς, συγγενείς οι δημοσιογράφοι και τα λοιπά. Ήτανε κάτι το καταπληκτικό, ένιωθες ότι είσαι ελεύθερος άνθρωπος, τα ξέχναγες όλα, ήτανε έξω στην αυλή

Εσείς ήσασταν ούτως ή άλλως ελεύθερος άνθρωπος όμως

Δεν έχει να κάνει αυτό φέρνει μία δυσκολία και στους συγγενείς του ανθρώπου, δεν είναι το ίδιο πράγμα, σε καμία περίπτωση δεν είναι το ίδιο πράγμα, ο ένας είναι εκεί που είναι και ο άλλος εκεί που είναι , αλλά εν πάσει περιπτώσει αυτό φέρνει μία μαυρίλα, φέρνει πολύ άσχημα πράγματα. Εγώ δε θέλω καν να τα θυμάμαι. Ε αυτή η μέρα, τη πρώτη φορά , το πρώτο καλοκαίρι που ήταν έξω στην αυλή, ήτανε κάτι το ονειρεμένο. Εγώ το έλεγα πάντοτε και στο Στρατή το σκηνοθέτη και στη Γιολάντα που κανόνιζε εκεί όλα τα καλλιτεχνικά, να συνεχίσουν να το κάνουν αυτό και χίλια μπράβο γιατί αυτό, το έλεγε και ο Σ αυτό, ότι νιώθεις την ελευθερία ρε παιδί μου. Ήσουν έξω στην αυλή έκανες ένα τσιγάρο , έπινες το καφέ σου, το νερό σου εκεί, μίλαγες με τους άλλους, ήτανε σαν να είχες πάει στο θέατρο κανονικά, να δεις μια παράσταση.

Άρα και σεις η σύζυγος το βίωσε αυτό με το δικό της τρόπο ως ένας άνθρωπος που βίωσε την απώλεια του συντρόφου της μέσα από αυτό τον τρόπο. Εσείς που ήσασταν μέσα στον εγκλεισμό, αντίστοιχα την ημέρα της παράστασης όπως μας τη περιγράφει τη ζήσατε με τον ίδιο τρόπο;

Ναι με τον ίδιο τρόπο.

Ως κάτι που ήταν ευεργετικό ψυχολογικά;

Ε ναι, ευεργετικό.

Αυτές πραγματικά οι στιγμές είσαι ελεύθερος άνθρωπος σε αυτά. Είκοσι Ιουνίου έγινε η συναυλία, ήταν φανταστικά, άλλες εκδηλώσεις έκαναν μέσα στο σχολείο. Άλλες παραστάσεις γίνανε μέσα. Εντάξει και κει καλά ήτανε, αλλά δε συγκρίνονται με το έξω. Όταν είναι στην αυλή που παίρνεις και τον αέρα και τα λοιπά, αλλά... και αυτό ήταν άλλη κατάσταση ρε παιδί μου, που ήταν το θεατρικό.

Αν λέγατε κάτι για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες, ότι επιτέλεσαν ένα ρόλο, είχανε μία παρέμβαση μέσα στη καθημερινότητά σας, την άλλαξαν, την ενίσχυαν με πράγματα, σαν απολογισμό αυτών των καταστάσεων, τι θα λέγατε για την τέχνη, πως επιδρούσε σε σας;

Ε ενεργούσε θετικά πάνω στο τομέα του εγκλεισμού, **αισθανόσουν μία ελευθερία, σαν ελεύθερος άνθρωπος ας πούμε**, όταν συμμετείχες σε αυτό, στις πρόβες που κάναμε ή και στις εκδηλώσεις, σαν να είσαι έξω και παίζεις κάπου ας πούμε δεν αισθανόσουν ότι είσαι μέσα. Ήταν ευεργετικό δηλαδή. Αλλά μακάρι να πηγαίνουν και άλλοι εκεί πέρα γιατί λίγοι πήγαιναν.

Εγώ πάντοτε του έλεγα μπράβο που έχεις τη δύναμη και τα κάνεις όλα αυτά. Εγώ απεναντίας που ήμουν στο σπίτι για παράδειγμα, είχα τόσο μαυρισμένη καρδιά που δεν έκανα τίποτα. Τα παράτησα όλα, ούτε μουσικά έκανα, τίποτα, τίποτα. Έβλεπα τηλεόραση και έτρωγα, αυτό το πράγμα έκανα. Του έλεγα μπράβο που έχεις τη δύναμη και ασχολείσαι με όλα και δε σε έχει πάρει από κάτω, γιατί άκουγα και από άλλα παιδιά, που τα είχαν όλα μαύρα ας πούμε και δεν έκαναν τίποτα και του έλεγα μπράβο που κάθεσαι και ασχολήσε και φεύγεις από όλο αυτό. Εντάξει και έμαθε πράγματα, αλλά πρώτο και κύριο ότι ...πήγαινα εκεί επίσκεψη και πολλές φορές εγώ δεν είχα τη δύναμη και το κουράγιο αντί να τον εμψυχώνω εγώ με εμψύχωνε ο ίδιος. Πήγαινα εγώ βαριά και ήταν ο ίδιος που μου έδινε τη δύναμη, μου έδινε εμένα δύναμη. Είναι και τέτοιος άνθρωπος δυνατός.

Εκτός από τη σύντροφό σας είχατε άλλο επισκεπτήριο;

Όχι μόνο αυτό.

Δεν έχει γονείς. Έχουν πεθάνει οι γονείς του, δεν έχει καθόλου, μόνο έμενα έχει. Να πω κάτι;

Ορίστε

Επίσης δε είναι πολύ καλό αυτό που έχουνε, τώρα δε ξέρω αν έχει να κάνει με το θέμα σου αλλά εν πάσει περιπτώσει εγώ θέλω να το πω. Είπες ότι, επειδή δουλεύεις εκεί, αν μπορείς να το συζητήσεις ξέρω γω με κάποιον. Εγώ πήγαινα κάθε δεκαπέντε. Δεν είμαστε παντρεμένοι δε θεωρούμαι συγγενής πρώτου βαθμού ας πούμε, δε μπορούσα να πηγαίνω, εκείνοι που είναι παντρεμένοι, έχουνε παιδιά μπορούνε νομίζω τρεις φορές την εβδομάδα; Μπορούσαν να πάνε δύο φορές την εβδομάδα. Εγώ πήγαινα κάθε δεκαπέντε και κάθε δίμηνο είχαμε ελεύθερο επισκεπτήριο. Το οποίο ήταν πολύ άσχημο δηλαδή ήμασταν σε μεγάλη απόσταση. Επίσης αυτό το ελεύθερο, κάτι πολύ ωραίο, μπορούσαμε ας πούμε να κάτσουμε δίπλα, πως καθόμαστε τώρα και να ακουμπήσουμε το χέρι μας, να δώσουμε ένα φιλάκι, να κάτσουμε αγκαλίτσα ας πούμε, ήτανε ωραίο, το οποίο όμως τραγικό το ότι ήτανε μία φορά το δίμηνο.

Ενώ κανονικά το επισκεπτήριο πως είναι;

Είναι δύο φορές την εβδομάδα για τους άλλους ας πούμε, και ήταν και κάποιοι που κάθε φορά είχαν ελεύθερο. Τώρα δε ξέρω πως τα κανονίζανε, γιατί άλλοι άκουγα που λέγανε ότι πηγαίνανε μία στο τόσο για ελεύθερο , άλλους τους άφηναν κάθε φορά. Δε ξέρω αν έδιναν το κάτιτις και το έκαναν αυτό ,γιατί είχα ακούσει από συγγενείς που τα λέγανε απ έξω και μιλάγανε, άλλοι είχαν δυσκολία, όχι κάθε δύο μήνες όπως εγώ, απλά δε μπορούσαν κάθε φορά. Μία φορά τη βδομάδα, μία φορά τις δέκα μέρες ξέρω γω, δε ξέρω τι παίζει ρόλο, μπορεί να έδιναν τα δωράκι τους. Εν πάσει περιπτώσει αυτό για μας όμως, ήταν πολύ άσχημο, γιατί ήταν πολύ μακρινή απόσταση, για φαντάσου αυτό, κάθε δεκαπέντε να πας και κάθε δίμηνο να δεις από κοντά τον άλλον, να μπορείς να του πιάνεις το χέρι κάθε δίμηνο; Ο ένας κάθεται εδώ, είναι ανάμεσα ένα τζάμι διπλό και μιλάς με τηλέφωνο. Το ελεύθερο καθόμαστε, έχει παγκάκι, κάθεται στο παγκάκι, μπορείς να έχεις μαζί το καφέ, μια σοκολάτα ξέρω γω, καθόμαστε στο παγκάκι δίπλα δίπλα έτσι.

Και τι διάρκεια έχει το επισκεπτήριο;

*Κανονικά, είναι είκοσι λεπτά, δηλαδή στην αρχή όταν πρωτοπήγα ήταν είκοσι λεπτά και έφευγα. Τέλος πάντων είδα εγώ όμως ότι οι άλλοι καθόντουσαν, οπότε μετά έκανα το κορόιδο και καθόμουν και εγώ. Γιατί έλεγα , του π****, κάθε δεκαπέντε, μα κάθε δεκαπέντε όμως, οπότε καθόμουν και γω όλη την ώρα, μισή ώρα, όλη την ώρα για να έχουμε όσο περισσότερο χρόνο μπορούμε.*

Οπότε σας είχε δυσαρεστήσει αυτή η συνθήκη του επισκεπτηρίου που γινόταν με αυτό τον τρόπο.

Ε ναι, εντάξει, δηλαδή, είμαστε μαζί είκοσι χρόνια, είκοσι τρία, εκεί ας πούμε είχα κάνει ... είχε κάνει και εκείνος χαρτί και εγώ χαρτί ότι είχε πει ότι είναι ο μόνος άνθρωπος που μπορεί να έρθει να με επισκέπτεται και είχανε πει, ότι πάνω από έξι μήνες, όταν συζείς με κάποιον, θεωρήσε σαν να είσαι παντρεμένος και πηγαίνει κάθε φορά. Για μένα δεν ήταν αυτό, για μένα δεν ίσχυε αυτό, ήταν πολύ άσχημο ας πούμε, ήθελες να δεις τον άνθρωπο σου και δε μπορείς να τον δεις ή το βάζεις κάθε δεκαπέντε, άστο να ναι ελεύθερο, ε τουλάχιστον κοίταζε αφού δεν είναι ότι μπορείς να πας εκατό φορές το μήνα, άσε λίγο... τέλος πάντων μέσα σε όλα τα θέματα ήταν και αυτό. Το βασικό θέμα ήταν η στεναχώρια. Ε και αυτό μία βλακεία παραπάνω μέσα στο όλο.

Είναι πραγματικά πολύ σημαντικό αυτό που λέτε, δεν είναι ανθρώπινο το να βλέπεις τον άλλον υπό αυτές τις συνθήκες.

Είναι μη σου τύχει, άμα σου τύχει.

Δεν είχε άλλους συγγενείς, πήγαινα μόνο εγώ και φαινόταν αυτό γιατί πηγαίνεις με τα στοιχεία σου με τη ταυτότητά σου πηγαίνεις δεν είναι ότι πας και έρχονται και άλλοι, ελέγχονται όλα. Οπότε είναι όντως ένας συγγενείς που υπάρχει άσε ας πούμε ... τέλος να πάντων, να σου πω, αυτοί λέγανε γιατί είχα μιλήσει ξέρω εγώ, μήπως μπορούνε, νομίζω στην κοινωνική υπηρεσία είχα ρωτήσει, δε θυμάμαι τώρα, μη σου λέω και αρλούμπες, μου είπαν εμείς αυτές τις οδηγίες έχουμε από το... υπουργείο και μάλιστα μου είχαν πει ότι το υπουργείο, το έχει ακόμα πιο αυστηρό και εμείς το έχουμε έτσι και... επιτρέπουμε να γίνεται αυτό, και είχα πει εγώ μα μου είχαν πει ότι άλλη γυναίκα ξέρω γω που και αυτή δεν είναι παντρεμένη και έρχεται να βλέπει τον άντρα της και μπορεί να έρχεται οποτεδήποτε θέλει. Μου λέει όχι, οι κανόνες είναι αυτοί και ότι τους θέλει έτσι και εμείς έχουμε δώσει λίγο αέρα, δηλαδή αυτό που είχα εγώ ήταν και το καλό της υπόθεσης. Εν πάσει περιπτώσει εμείς περιμέναμε να τελειώσουμε από όλο αυτό. Κάποια στιγμή που είχα πει εγώ, αν είναι θες να παντρευτούμε μέσα; Για να έχω την άνεση ρε παιδί μου, κατάλαβες; Ντάξει ο Σ δεν ήθελε να κάνουμε εκεί πέρα, ε οπότε εντάξει.

Μετά την αποφυλάκισή σας, αφού τέλος πάντων αυτό το πράγμα έληξε και έγινε παρελθόν για σας, εεεε.... Επειδή υπάρχουν περιπτώσεις ανθρώπων που στο μυαλό τους τη φυλακή ως κάτι κακό και άρα βρίσκονται άνθρωποι οι οποίοι είναι κακοί, και δεν έχουν τη σκέψη ότι μας χωρίζει όλους ένα βήμα από τη φυλακή τελικά. Άρα λοιπόν υπάρχει ένα είδος προκατάληψης απέναντι σε

αυτούς, και με κάποιο τρόπο άκουσα ότι μετά άλλαξαν οι σχέσεις τους με τους άλλους ανθρώπους, με τους φίλους τους, δυσκολεύτηκαν να βρουν εργασία λόγω του βιογραφικού εγκλεισμού, ή βρέθηκαν σε αμήχανες συναντήσεις. Σε σας συνέβη κάτι παρόμοιο;

Όχι δεν εε... δεν υπήρξε κάποιο τέτοιο περιστατικό. Έτσι και αλλιώς οι δουλειές που κάνω εγώ είναι η μουσική ας πούμε, είναι ελεύθερο επάγγελμα, αν έχεις κάνει φυλακή ή όχι δε τους ενδιαφέρει αυτό. Ε και τα δαχτυλίδια που έχουμε, αυτές τις δουλειές, τώρα γραφιστική περιμένω κάποιες απαντήσεις... άμα πάω...

Συγγνώμη να πω κάτι; Πάνω σε αυτά τώρα; Οι άνθρωποι με τους οποίους έχουμε έρθει σε επαφή, είναι άνθρωποι πως είναι η Άννα για παράδειγμα; Είναι άνθρωποι που είναι από το περιβάλλον και ξέρουν. Μετά βέβαια μας συστήσανε σε άλλους ανθρώπους, που σου είπα ότι παίζαμε σε ένα μαγαζί, ο άνθρωπος έδωσε το μαγαζί του άνετα, με τη μία δηλαδή, ούτε που τον ενδιέφερε τίποτα. Δηλαδή ήταν καταπληκτικός. Υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι είναι ωραίοι τύποι, κατάλαβες και υπάρχουν και άνθρωποι που έχουν τη προκατάληψη που λες. Εντάξει εμείς δεν έχουμε κυκλοφορήσει να πούμε είμαστε αυτό και εκείνο και το άλλο. Εμένα δε με μοιάζει καθόλου αυτό το θέμα. Η μαμά μου, όταν το έμαθε γιατί δε το ήξερε απ την αρχή, ας πούμε στεναχωρήθηκε πάρα πολύ και επειδή το ξέρει τον ίδιο και τον αγαπάει και τέτοια, δεν την ενδιέφερε αυτό το θέμα. Η μαμά μου όμως δε θα ήθελε να το ακούσει ας πούμε το σόι, γιατί οι άλλοι είναι όπως ανέφερες πριν. Το ξέρει και η μαμά μου και ο θεός μου, η ίδια δεν έχει θέμα και μας βοηθάει χρόνια ολόκληρα και τώρα. Δε θα πήγαινε όμως να το πει στο σόι, κατάλαβες τι εννοώ. Είναι μια τέτοια κατάσταση.

Εσείς το μοιράζεστε αυτό με άτομα τα οποία θεωρείται κοντά σας βέβαια, με φίλους σας πιθανά, τέτοια άτομα που είναι κοντά σας.

Όχι γιατί εγώ δεν έχω φίλο κολλητό, ο κολλητός μου είναι ο Σ και από κει και πέρα είναι άτομα που έχουμε συνεργαστεί που υπάρχει μία απόσταση έτσι. Δεν έχω αυτοκόλλητους ή αυτοκόλλητες, οπότε όχι. Και ήταν ένα θέμα αυτό γιατί δεν υπήρχε κανένας και το ζούσα μόνη μου. Μεταξύ μας ότι συζητούσαμε. Ανθρώπους με τους οποίους έχουμε δουλέψει στα μουσικά, δεν είναι κάτι να πεις. Έχουμε ακούσει και περιστατικά ότι υπάρχει ακόμα προκατάληψη. Εκείνη που μας πρότεινε το μαγαζί που παίζαμε, είναι κάποιος οι οποίοι είναι στο μυαλό κολλημένοι, μας σύστησε με αυτόν τον άνθρωπο και δεν έχει θέμα. Γενικά υπάρχει αυτό το κλίμα. Το επίδομα επίσης είναι για πολύ λίγο, είναι για τρεις μήνες. Είναι διακόσια είκοσι ευρώ το μήνα για τρεις μήνες. Τον άλλον να τον βοηθήσεις να έχει και λίγο ο άλλος την άνεση να ξεκουραστεί ψυχικά.

Εγώ και του το έλεγα, άντε να τελειώσουν όλα αυτά να πάμε σπίτι να κοιμόμαστε ένα μήνα συνέχεια. Είχα μία κούραση, ένα βάρος, δε μπορούσα να περπατήσω απ το βάρος. Καταλαβαίνεις, όλη αυτή η ψυχική κούραση, δε μπορούσα ούτε να περπατήσω και του έλεγα άντε να πάμε να ... δε προλαβαίνεις σε καμία περίπτωση, δηλαδή μήνες τρέχαμε, μέχρι να φτιάξουμε χαρτιά, για το επίδομα , τα χαρτιά που χρειαζόντουσαν , δηλαδή και ο ίδιος να τρέχει και με στεναχωρούσε εμένα αυτό, γιατί θα ήθελε και ο άνθρωπος να μπορούσε να ξεκουραστεί ας πούμε να ηρεμήσει και είχαμε τρέξιμο ατελείωτο, τέλος πάντων. Τι να πεις; Δεν είμαστε όπως ήμασταν , ούτε τις πρώτες μέρες , ούτε το πρώτο μήνα, έχουμε συνέρθει κατά πολύ. Και μέρα με τη μέρα όλο και καλύτερα.

Περπάτημα ...

Εξήγησε στη κοπέλα, να καταλάβει.

Ευπνάω το πρωί και προχωράω στο ... κάνω ένα περπάτημα εκεί πέρα στο μπαλκόνι..[γελώντας].

Έκανε περπάτημα, όταν σου είπε ότι γύρναγε από τα μαθήματα, μετά έκανε βόλτα εκεί στο διάδρομο μέχρι να περάσει η ώρα να δει τηλεόραση, ε αυτό ακόμα το περπάτημα το κάνει, ντάξει, σιγά σιγά μέρα με τη μέρα που ηρεμούμε όλοι.... Ας πούμε ο Σ είχε ένα πρόβλημα, μόλις πήγαινε έντεκα η ώρα ερχόταν το φαγητό, δηλαδή έντεκα μισή είχε φάει, εμείς ποτέ δεν είχαμε ένα τέτοιο πρόγραμμα, τρώγαμε το απόγευμα εμείς, κάναμε και τη πρόβα μας τα μουσικά και τρώγαμε το απόγευμα. Ο Σ που ήρθε στο σπίτι, ε είχαμε αυτό το πρόγραμμα ας πούμε, τρώμε κατά τις δώδεκα, αλλά σιγά σιγά με τον καιρό φτιάχνει.

Ήθελα να ρωτήσω εσείς είστε μουσικός, παίζατε πιάνο μου είπατε... μπορούσατε όμως να έχετε πιάνο στη φυλακή, γινόταν αυτό, δε ξέρω...

Είχε εκεί ένα πιάνο που κάναμε εκεί και πήγαινα και έπαιζα ας πούμε.

Αφού δε μπορούσατε πια να έχετε τις δραστηριότητες που είχατε, αυτό σας κόστισε;

Ε μου κόστισε γιατί δεν έκανα μουσική, δική μου μουσική ας πούμε, που φτιάχνω, δε μπορούσα να φτιάξω εκεί περά.

Γιατί; Αφού είχατε πιάνο....

Ε το πιάνο ήταν εκεί στη σχολή αλλά έπρεπε να πας ορισμένη ώρα, και

Α, ήταν καθορισμένο ... το ζήτημα της συμβίωσης σας δυσκόλεψε;

Δεν είναι και τόσο εύκολο γιατί ο άλλος έχει άλλα χούγια, άλλα εγώ ας πούμε, εκεί πέρα προσπαθείς να.. να τα σταμπιλάρεις όλα ας πούμε και να συζείς.

Κάτι επίσης πολύ άσχημο που είχε συμβεί δύο τρεις φορές, που σκέφτομαι εγώ στο μυαλό μου ότι ... είχε γίνει κάτι, φασαρίες, αναταραχές, διάφορα εκεί περά και κλείνανε όλη την ημέρα. Ούτε στο διάδρομο, ούτε τα μαθήματα είχαν γίνει ούτε τίποτα. Όλη τη μέρα, το οποίο επίσης τραγικό, γιατί εμείς οι συγγενείς παίρναμε ο ένας τον άλλο, τι έγινε ας πούμε, δε με έχει πάρει τηλέφωνο, γιατί δεν είχε κινητό ο Σ, οπότε ξέρεις με παίρνει τη τάδε ώρα και δε με έχει πάρει και η μία με την άλλη, τι έγινε μίλησες εσύ με τον δικό σου και λέμε τα νέα ο ένας στον άλλο, και συζητάμε εμείς τώρα και λέμε οι γυναίκες, τραγικό αυτό το πράγμα. Άλλη φορά έτυχε να ακούσω στο, ξέρω γω στο ράδιο, ότι κάτι έχει γίνει, οπότε είχα πάρει εγώ και ζήτησα, θέλω να μιλήσω ειδοποιήστε τον. Έβλεπα ότι δε με παίρνει. Ξαναέπαιρνα, ειδοποιήσατε το τάδε, ναι αλλά δε με έχει πάρει, ε θα σας πάρει, ξαναπαίρνω, λέω ανησυχώ που δε με παίρνει, έχει γίνει κάτι, λέει ξέρω εγώ ο άλλος κάτι έχει γίνει και είναι κλειστά. Πήγα να του πω και εγώ πες το μου ρε φίλε απ την αρχή γιατί και εγώ, το μυαλό μου, βάζει χίλια δυο, έχει συμβεί κάτι; Είναι θέμα υγείας; Έπαθε κάτι; Του την έπεσε κάποιος; Τι έχει γίνει; Ε, εκείνη την φορά το έμαθα έτσι, παίρνοντας εκεί τηλέφωνο. Τραγικό και αυτό, είναι άσχημο, γιατί κάποιος που είναι κλεισμένος μέσα και δε μπορεί να βγει ρε παιδί μου, να είναι από το ένα πρωί ως το άλλο πρωί, μερικές φορές καθόμουν εγώ στο δωμάτιό μου και το σκεφτόμουν, να βάλω τον εαυτό μου σε αυτή τη κατάσταση, λέω πες ότι κάθεσαι στο δωμάτιο σου όλη μέρα, όχι να κυκλοφορείς μες το σπίτι. Μπορείς να το κάνεις αυτό; Θα δεις θα σου βαρέσει, δε θα σου τη βαρέσει; Και δεν είναι το ίδιο γιατί εσύ ξέρεις ότι ανά πάσα ώρα και στιγμή μπορείς να βγεις. Όταν πω να βγω, μπορώ να βγω. Είναι μία τελείως άλλη κατάσταση, γιατί, είναι άλλο. Δε ξέρω και ποιανού ιδέα είναι να υπάρχει σα τιμωρία αυτό το πράγμα. Να σου πω κάτι; Αυτοί που κάνανε αυτούς τους κανόνες το έχει ζήσει κανείς; Αυτό το πράγμα; γιατί άλλο να το ζεις, γιατί και γω ψυχολογία σπούδασα και άκουσα πολλά πράγματα. Τότε είχα κάνει επαφές με ανθρώπους που ήταν φορείς, που είχα πάει να βοηθήσω το ένα το άλλο, και έφυγα κάποια στιγμή, δε μπορούσα δε το άντεχα. Το άφησα. Το σκεφτόμουν αυτό, άλλο να το διαβάξεις ή να είσαι θεατής ή να συμμετέχεις κάπου και άλλο να είσαι εσύ ο ίδιος. Εγώ επειδή σπούδασα ψυχολογία, ήξερα όλα αυτά περί θετικής σκέψης μπλα μπλα μπλα... και πώς να τα αντιμετωπίζεις, τα οποία δε τα χρησιμοποίησα καθόλου για τον εαυτό μου όλο αυτό το διάστημα. Δε ξέρω αν κάποιος το έχει ζήσει αυτό, για να πει ... έχω ακούσει που λένε «να σαπίσει» που λένε διάφορα τέτοια, το έχεις ζήσει ρε συ αυτό να ξέρεις; Και υπάρχουν άνθρωποι και άνθρωποι, εεε... μου έλεγε ο Μ, το ξέρεις το Μ; ο κοινωνιολόγος; Είχαμε βρεθεί στο λεωφορείο, από έξω κάποιες φορές και είχαμε

μιλήσει, επειδή ο Σ είναι καλό παιδί και τον αγαπούσανε εκεί πέρα μέσα, λέει το συζητάγαμε μεταξύ μας ότι ο Σ δεν ήταν για εδώ. Δηλαδή είναι άνθρωποι που τους βλέπεις μου λέει που ξέρεις, όσο και να κάτσουνε δεν αλλάζει κάτι ρε παιδί μου είναι τέτοιοι άνθρωποι, δεν τους πιάνει το ότι είναι εκεί ας πούμε, αυτά που ήταν να κάνουν θα τα κάνουν, θα βγούνε θα ξαναμπούνε και τους βλέπεις ότι είναι σκληροί, είναι άνθρωποι ρε παιδί μου, ξέρεις, οπότε αυτό το, ο σωφρονισμός ας πούμε δε ξέρω... τουλάχιστον πάλι καλά που γίνονται κάποια πράγματα, όπως είναι το σχολείο, όπως είναι αυτά τα καλλιτεχνικά, γίνονται εκεί, αλλού; Δεν υπάρχουνε ξέρω γω σχολεία, δεν υπάρχουνε πολλά πράγματα. Εντάξει πάνω στη καλλιτεχνία ή σε κάτι ... όλοι κάτι κάνουνε... καλό θα ήταν να υπάρχουνε παντού, να μπορούν οι άνθρωποι κάτι να κάνουνε, γιατί δεν είναι όλοι οι άνθρωποι, ντάξει δέχομαι και αυτό που λέει ο Μ ότι είναι σκληροί ή ξέρω εγώ ήταν ρε παιδί μου, ότι ήταν παλιοχαρακτήρες, ότι δεν αλλάζουν, ότι και αν κάνει... υπάρχουν και άνθρωποι όμως που ο.κ. που για τον α ή β λόγο ας πούμε έτυχε να βρεθούν Και δε ξέρεις και κάποιος που μπορεί να ναι ζόρικος ή έτσι, μπορεί γνωρίζοντας κάτι, να αλλάζει, κάτι να Υπάρχουν πράγματα να ασχοληθούν, κάποιος να μπει μέσα να δει κάτι διαφορετικό, ας υπάρχει κάτι γιατί εκεί πέρα ...

Σας ευχαριστώ θερμά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην αρχή του ερευνητικού κεφαλαίου αυτής της εργασίας παρατέθηκαν δύο μη δομημένες συνεντεύξεις, στις οποίες οι ερωτώμενες ανήκουν στο προσωπικό του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. η πρώτη ως διοικητικό προσωπικό και υπεύθυνη εκπαίδευσης και η δεύτερη ως θεραπεύτρια της κοινότητας επανένταξης. Στη συνέχεια παρατέθηκαν οχτώ βιογραφικές συνεντεύξεις από ανθρώπους που έχουν υποστεί εγκλεισμό σε σωφρονιστικά καταστήματα, σύντομο ή μακροχρόνιο, στο παρελθόν ή στο παρόν, ανεξαρτήτου ηλικίας και ποινής. Το δείγμα όμως αφορά αποκλειστικά άνδρες ώστε να συμβαδίζει με τους συμμετέχοντες της δράσης. Οι δέκα συνολικά συνεντεύξεις αφορούν την διερεύνηση των βιογραφιών των ανθρώπων που έχουν υποστεί εγκλεισμό, του κοινωνικού στιγματισμού τους και του ίδιου του εγκλεισμού ως προσωπικό βίωμα. Οι πρώτες δύο συνεντεύξεις του προσωπικού του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. αποτελούν για την έρευνα μία βασική οδηγία σχηματισμού και των υπόλοιπων συνεντεύξεων, παραχωρώντας κομβικά σημεία των βιογραφιών των ανθρώπων που

έχουν υποστεί εγκλεισμό όντας χρήστες ουσιών. Η ερώτηση που επαναλαμβάνεται συχνά για το πλήθος των εγκλειστών που είναι χρήστες αποσκοπεί ακριβώς στο να προσεγγίσει το ποσοστό των εγκλειστών που έχουν τα βιογραφικά χαρακτηριστικά που προτάσσουν οι δύο ερωτώμενες.

Το δείγμα όμως που πάρθηκε δεν αφορά την κοινότητα επανένταξης του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. καθώς η πρόταση για έρευνα στη κοινότητα δεν έγινε δεκτή από το υπεύθυνο για την έρευνα προσωπικό. Αυτό το γεγονός άνοιξε τον ορίζοντα της έρευνας και βοήθησε εξαιρετικά στο να γίνει λήψη ευρύτερου δείγματος που θα φέρει την έρευνα πιο κοντά στη πραγματική φύση του εγκλεισμού και τον τροφίμων του, καθώς η έρευνα δεν έγινε σε μία κοινότητα με κλειστά χαρακτηριστικά και με ανθρώπους οι οποίοι συχνά πέφτουν στην παγίδα να αναπαράγουν τις πρόσφατες κατακτημένες γνώσεις από θεραπευτές, αλλά και οι βιογραφίες τους απέχουν από τη χρήση.

Εμφανίζονται συνεπώς «μοντέλα» ανθρώπων που υπέστησαν μεν εγκλεισμό όμως κάποιες φορές πραγματικά το μοναδικό σημείο τομής τους είναι ο εγκλεισμός και μόνο αυτός. Οι τέσσερις στους οχτώ ερωτώμενους υπήρξαν χρήστες, ακόμα όμως και σε αυτούς ο ένας (έβδομη συνέντευξη) έχει διαφορετική βιογραφική πορεία, σπάζοντας το αναμενόμενο καλούπι σε αρκετά σημεία.

Στο πρώτο άξονα τους ενδιαφέροντος που είναι αυτός που απαρτίζεται από τη περίοδο της βιογραφίας πριν τον εγκλεισμό, οι ερωτώμενοι που ήταν χρήστες έχουν πολλά κοινά σημεία σταδιοδρομίας. Ένα βασικό από αυτά είναι ότι δεν είχαν ισχυρές οικογενειακές βάσεις, σε κάποιες περιπτώσεις ήταν εντελώς χαμένες και σε άλλες λιγότερο, με εντάσεις και με ρίζεις, σχόλια: 3, 9, 10, 88, 89, 169, 134, 132, 123, 201, 280. Η σχολική τους επίδοση δεν ήταν καλή (αναφέρεται από τους ίδιους ως «μέτρια») και η παρουσία τους αμελής, αντιδραστική, «ζωηρή», σχ. 2, 202. Δούλευαν από μικρή ηλικία, πριν το πέρας της τυπικής τους εκπαίδευσης σε δουλειές άλλων ή των γονέων τους, σχ. 4, 186, 203, 270. Περνούσαν τη περισσότερη ώρα της μέρας εκτός σπιτιού καθώς δεν υπήρχε τίποτα να τους κρατάει εκεί ενώ οι φιλικές τους παρέες ήταν για εκείνους το σημαντικότερο που είχαν. Η παραβατικότητα και η χρήση ουσιών μπήκε στη ζωή τους προοδευτικά από την εφηβική ηλικία, σχ. 1, 87, 204, 268.

Ο δεύτερος άξονας ενδιαφέροντος είναι η περίοδος του εγκλεισμού τους. Εδώ παρατηρείται μία γενική συναίνεση ότι ο εγκλεισμός αποτέλεσε για εκείνους αρχικά ένα σοκ, σχόλια: 12, 140, 141, 190, 205, 247, 299, 320 και ότι οι συνθήκες διαβίωσης είναι απάνθρωπες, σχόλια: 139, 147, 177, 224, 234, 261, 310, αλλά τελικά

προσαρμόζονται αναγκαστικά σχ. 31, 161, 207, 214 και ορισμένοι αναφέρουν προσωπικούς μηχανισμούς συναισθηματικής επιβίωσης που ανέπτυξαν σχ. 142, 181. Ο ένας εκ των ερωτώμενων εξέφρασε την ανησυχία του στο σχόλιο 148 για την υγεία του λόγω των συνθηκών διαβίωσης. Με τον εγκλεισμό τους παρατηρείται αναθεώρηση των οικογενειακών σχέσεων. Οι άνθρωποι οι οποίοι μπήκαν στο σωφρονιστικό κατάστημα ως χρήστες και ανεξαρτήθηκαν εντός του, παρατηρείται βελτίωση των οικογενειακών τους σχέσεων λόγω της ανεξάρτησής τους αλλά και της δικής τους προσέγγισης προς τους οικείους τους. Οι έγκλειστοι χωρίς βιογραφίες εξαρτήσεων έζησαν με τις οικογένειες τους συναισθηματική δυσκολία. Το αίσθημα οικογενειακής αποξένωσης είναι μες τις συνέπειες του εγκλεισμού, σχ.151, 216, 185, όπως και τα αισθήματα ενοχής απέναντι στους οικείους τους σχ: 152, 153, 192, 262. Στη συνθήκη του εγκλεισμού παρατηρείται ότι οι τρόφιμοι βιώνουν δύο πεδία ανελευθερίας: το περιορισμό της ελευθερίας τους από την πολιτεία-σωφρονιστικό σύστημα-φυλακή και το περιορισμό της ελευθερίας τους από τους συγκρατούμενούς τους, καθώς οι ίδιοι πολύ συχνά αναφέρουν ότι ζουν υπό συνθήκες βίας και απειλής της σωματικής ακεραιότητας και της ζωής, η οποία δεν αξιολογείται ως η ύψιστη αξία όπως στον νομοταγή πληθυσμό και οι ηθικοί φραγμοί είναι πολύ χαλαροί σχόλια: 128, 149, 162, 191, 199, 211, 231, 235, 236, 237, 238, 240, 254, 257, 277, 287, 291, 302, 303, 306, 323. Συχνά περιγράφονται τρόποι συμπεριφοράς, οι οποίοι ακολουθούνται από τους τροφίμους ως άγραφοι νόμοι ώστε να μην υποστούν τραγικές συνέπειες σχόλια: 142, 178, 189, 232, 236, 189, 198, 208, 210, 212, 232, 239, 255. Τα παραπάνω συντελούν στην σύνταξη ενός ξεχωριστού ηθικού κώδικα (σχ.127), ο οποίος διευθετεί τις ανθρώπινες σχέσεις και αξίες με βασικό πυλώνα τη κυριαρχία του ισχυρού (σχ.15) και την εισαγωγή της κουλτούρας της πιάτσας (σ.17) Ενδιαφέρον αποτελεί και ο τρόπος δημιουργίας τους ισχυρού της φυλακής, της ακτίνας, της φυλετικής ομάδας. Κάποιοι αναφέρουν ως κριτήριο υπεροχής την ποινή, σχόλια: 127, 162, 232, 251, 252, υποστηρίζοντας ότι ενώ τους έχει δοθεί η υψηλότερη των ποινών, τα είκοσι πέντε δηλαδή χρόνια δεν υπάρχει καμία άλλη επίπτωση που να τους ενδιαφέρει και να τους αποτρέπει από την επιθετικότητα, υπό το φόβο της οποίας οι υπόλοιποι υποτάσσονται. Ο έβδομος ερωτώμενος παραθέτει πλην της ποινής, τη πρότερη ζωή του έγκλειστου ως αιτία επιθετικότητας του εντός της φυλακής, μιλώντας για ανθρώπους οι οποίοι στις συνθήκες ελευθερίας δεν είχαν κανένα υποστηρικτικό δίκτυο, ούτε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό κεφάλαιο το οποίο θα τους απέτρεπε από τη φυλακή, με συνέπεια το σωφρονιστικό κατάστημα

να είναι για εκείνους η μόνη λύση διαβίωσης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, οπότε και πάλι η νομική κύρωση που θα παρατείνει τον εγκλεισμό είναι για εκείνους το καλύτερο «σενάριο» ζωής.

Οι ερωτώμενοι καταθέτουν σαφώς το αίσθημα απειλής που νιώθουν σχόλια: 185, 211, 240, 259, 277, λόγο όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω, λόγο της κοινής τους συμβίωσης σχόλια: 150, 160, 250, 253, λόγο της καταπιεσμένης ψυχολογίας τους, της ψυχικής έντασης, των νομικών και οικογενειακών προβλημάτων που έχουν προκύψει, σχόλιο 312, λόγο της κλειστότητας του χώρου και του περιορισμού της εκτόνωσης, σχόλιο 304, ώστε με μικρές αφορμές ξεσπούν λεκτικές και σωματικές αντιπαραθέσεις που η κατάληξή τους δεν είναι προβλέψιμη. Μία ακόμα αιτία συγκρούσεων μας παραθέεται με την αποδοχή ότι μία πολυπληθής ομάδα εγκλείστων είναι χρήστε σχ: 156, 279, 286, 314. Στην έβδομη συνέντευξη ο ερωτώμενος αναφέρει δύο καθημερινές αιτίες ξεσπάσματος: το φαγητό και την τηλεφωνική επικοινωνία, τις οποίες εξηγεί ότι η φυλακή διαχειρίστηκε δίνοντας άτυπα προνόμια στους τροφίμους, τα κινητά τηλέφωνα και την αποδοχή φαγητών από τα οικογενειακά πρόσωπα, σχόλιο 311.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες βιασμού οι έγκλειστοι συχνά παρουσιάζουν δυσκολία να κοιμηθούν και τους χορηγείται φαρμακευτική αγωγή σχ. 136, 217, 279, καταφεύγουν σε δραστηριότητες περισπασμού σχ.144, 188, 225, πηγαίνουν σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες που οργανώνονται περιστασιακά, παρακολουθούν μαθήματα στο ΙΚΕ της φυλακής και αναλαμβάνουν εργασίες, ώστε να παρηγορούν την καθημερινότητά τους και να βελτιώνουν την διαγωγή και τη ποινή τους. Αναφέρουν ως ευκολότερη ώρα στις ημέρας την ώρα του ύπνου σχ.154, 216 και τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (όγδοη συνέντευξη), ενώ άλλοι λένε ότι δεν υπάρχει τέτοια ώρα ή δυσκολεύονται να απαντήσουν. Ως δυσκολότερη ώρα δύο αναφέρουν την ώρα που κλείνονται για τη βραδινή ανάπαυση, την στιγμή της επιστροφής από την άδεια, τις περιόδους αναμονής για άδεια, δικαστήριο, αποφυλάκιση, την έλλειψη καπνίσματος και την περίοδο αναβολής της αποφυλάκισης.

Οι ερωτώμενοι συχνά μιλούν για τη φυλακή ως χώρο κακοποίησης και καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχ. 138, 146, 155, 206, ως μηχανισμό εκμετάλλευσής τους σχ. 166, 206, 248, 289 και αμφισβητούν το δικαστικό σύστημα και τη διαχείριση της εκνομίας σχ.163, 264, 290, 164, 338. Δεν αναφέρουν ιδιαίτερη ένταση ανάμεσα στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους και τους ίδιους ενώ κάποιοι τους διαχωρίζουν σε «καλούς» και μη σχ.165, 20. Ένας ακόμα λόγος δυσκολίας που αναφέρεται είναι η

παράταση εγκλεισμού λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών σχ.183, 244, σελ.144. Αναφορά στην οποία αν συνυπολογιστούν και οι προτάσεις τους «μοίραζαν τα χρόνια σαν στραγάλια», «έχω δει άνθρωπο να πηγαίνει φυλακή για μια μαρμελάδα», «έχουμε τις περισσότερες ισόβιες ποινές της Ευρώπης», δημιουργούνται πολλά ερωτηματικά για την αξιολόγηση του χρόνου ζωής του παραβάτη από τη δικαστική εξουσία.

Ο τρίτος άξονας ενδιαφέροντος είναι η ζωή μετά την αποφυλάκιση και η διερεύνηση του κοινωνικού στιγματισμού των αποφυλακισμένων, όσοι ερωτήθηκαν απάντησαν θετικά στην ύπαρξη στιγματισμού στην οικογένεια, στον κοινωνικό και συγγενικό κύκλο αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία, καταθέτοντας περιστατικά απόδειξης της κραταιής ύπαρξης του, σχ. 105, 106, 107, 109, 158, 159, 175, 176, 179, 180, 193, 195, 226, 245, 263, 265, 293, 333. Μεγάλης δυσκολίας είναι και οι διαδικασίες γραφειοκρατίας τις οποίες υφίστανται μετά την αποφυλάκιση σχ. 194, 196, 284 καθώς και η ελλιπής οικονομική υποστήριξη που δέχονται για να ενεργοποιήσουν τη ζωή τους, για αυτό και η αποφυλάκιση αναφέρεται ως «βίαιη» και δεύτερο σοκ σχ.23, 28. Στα σχόλια 137, 183, 197, 242 οι άνθρωποι καταθέτουν τα αρνητικά τους συναισθήματα.

Η τελευταία – όγδοη συνέντευξη προσφέρει ένα πλούσιο υλικό για την συναισθηματική καταπόνηση που μπορεί να έχει ένα συγγενικό πρόσωπο ενός εγκλείστου. Περιγράφει με πολύ ευαισθησία και ειλικρίνεια την ανάγκη για σωματική επαφή η οποία δεν αναγνωρίζεται από το κανονισμό της φυλακής στο βαθμό που χρειάζεται, την αγωνία των συγγενικών προσώπων για τους εγκλείστους και πως σε κάποιες περιστάσεις εντείνεται ακόμα περισσότερο, εφόσον δεν υπάρχει η απαραίτητη ενημέρωση από το προσωπικό της φυλακής, την συμπάσχουσα με τον κρατούμενο ψυχολογική διαδικασία και τελικά πως η ανελευθερία έχει διευρυντικό χαρακτήρα από την πολιτεία στον κρατούμενο και τελικά διά μέσου αυτού στην οικογένειά του. Είναι μία βία χωρίς οριοθέτηση.

Η έβδομη συνέντευξη δίνει μία διαφορετική από τις άλλες εκδοχή. Ο ερωτώμενος αντιλαμβάνεται με διαφορετικό τρόπο από τους άλλους τον εγκλεισμό του, αποδίδει λογικές αιτίες στις συνθήκες ανελευθερίας τους και όπως και ο ίδιος παραδέχεται: «είναι στο κάθε άνθρωπο πως βιώνει τη φυλακή» και «δε βγάζουμε όλοι την ίδια φυλακή» (σελ.184).

Στα σχόλια 327, 329, σελ.188-189 οι ερωτώμενοι αναφέρονται στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες και στην ευεργετική επίδραση που έχει στη ψυχική τους διάθεση και

στη καθημερινότητα στη φυλακή, είναι χαρακτηριστική η σύνδεση που αναδεικνύουν ανάμεσα στη Τέχνη και την ελευθερία, τον Άνθρωπο και τελικά τον πολιτισμό. Ο έκτος ερωτώμενος μετά το πέρας της συνέντευξης μου χάρισε μία σχετική σημείωση του, που μιλάει με τον πιο άμεσο τρόπο για την εσωτερική ενδυνάμωση:

«Γράφοντας για τη προσωπική μου εμπειρία και συμμετοχή στη θεατρική ομάδα των φυλακών Κορυδαλλού, ξύπνησαν μέσα μου μνήμες λύτρωσης, πόθου για ανθρώπινες σχέσεις, πίστης για ένα καλύτερο αύριο και μια ελπίδα για κοινωνική και ψυχική δικαίωση. Σχεδόν ταυτίστηκα με τη παράσταση που ανεβάσαμε...(οικόπεδα με θέα) του Ντέιβιντ Μάμετ. Όπως και στη παράσταση άνθρωποι στοιβαγμένοι σαν τα ποντίκια σταθήκαμε όρθιοι και με ένα μαγικό τρόπο καταφέραμε να ειρωνευτούμε και να χλευάσουμε ένα σύστημα διαφθοράς και εντός και εκτός των τειχών αλλά και να αυτοσαρκαστούμε με αρκετή δόση χιούμορ. Το έργο είχε υπότιτλο το motto «πάση θυσία να κλείσει η συμφωνία». Η ουσία όλων των πωλήσεων να νιώσει ο πελάτης ότι θα εκμεταλλευτεί τον έμπορο... ότι ακριβώς συμβαίνει σε μια κοινωνία που οι ανθρώπινες σχέσεις στηρίζονται στην εκμετάλλευση ... η ψευδαίσθηση της ισχύος. Και ένιωσα για δύο ώρες λεύτερος... αυτά τα οικόπεδα ελπίδας για τους πελάτες του έργου ήταν η προσωπική μου ελευθερία. Στα τόσα χρόνια εγκλεισμού ήταν η πρώτη φορά που γνωρίστηκα με έναν ανθρώπινο τρόπο με συγκρατούμενους. Στην εννεάμηνη προσπάθειά μας να ανέβει αυτό το δύσκολο έργο ήρθαμε με ένα διαφορετικό τρόπο κοντά ο ένας στον άλλο. Με αλληλοσεβασμό μοιραζόμεσταν απόψεις, κόπο, δουλειές, ακόμα και φαγητό. Ξεχάσαμε τα προσωπικά προβλήματα, ήταν ένα ομαδικό ταξίδι αντίστασης και καταγγελίας ενός συστήματος που θέλει να αναπαράγει παραβατικότητα και όχι να διαμορφώνει έστω και κάτω από τέτοιες συνθήκες κάτι το ανθρώπινο. Οι ελάχιστες φωνές που ακούγονται κατά καιρούς, δυστυχώς δε φτάνουν για να καθιερωθούν διά νόμου τέτοιες διαδικασίες. Μαγικές στιγμές έξαρσης και αγαλλίασης... η πίστη οχτώ κρατουμένων δε πήγε χαμένη ... κανένας από μας δε γύρισε πίσω... Οι δύο μπήκαν σε πανεπιστήμιο, όσοι είχαν πρόβλημα με ναρκωτικά μπήκαν σε πρόγραμμα απεξάρτησης και όλοι υπερήφανοι που ξεφύγαμε από το δικό τους παιχνίδι... υπάρχει ελπίδα; Ναι και κρύβεται στη Τέχνη, στη γνώση και εν τέλει στην αγάπη...

Σε ένα μέρος που δε ξέρεις αν θα ζεις την επόμενη ώρα οι πρόβες γίνονται στη πτέρυγα. Στο κέντρο της πτέρυγας, πολλές φορές και σε ακατάλληλη ώρα. Παρόλο τις φωνές μας κατά τη διάρκεια, κανέναν δεν ενόχλησε αυτή η διαδικασία. Έβγαιναν από τα κελιά και παρακολουθούσαν πολλές φορές τις πρόβες και με διάφορα αστεία

σχόλια διασκεδάζαν αυτές τις στιγμές. Σε αυτό οφείλεται η επιτυχία της παράστασης όσο αφορά την προσέλευση μεγάλου αριθμού κρατούμενων σε αυτή. Ενώ αρχικά είχε προγραμματιστεί μία παράσταση για κρατούμενους στο τέλος έγιναν τρεις. Το σημαντικότερο για μένα ήταν όμως η αλλαγή προς το καλύτερο της συμπεριφοράς των συγκρατούμενων μου απέναντι σε όλους όσους παίξαμε στη παράσταση... ένα σφίξιμο των χεριών και ένα χαμόγελο για το δώρο που τους προσφέραμε. Αυτό γινόταν σε καθημερινή βάση μετά το τέλος των παραστάσεων και μέχρι την αποφυλάκισή μου... ακόμα και οι υπάλληλοι της φυλακής που παρακολούθησαν τη παράσταση αντιδρούν με τον ίδιο τρόπο... ακόμα και ο διευθυντής της φυλακής όταν πήγα για να υπογράψει το αποφυλακιστήριό μου, είπε ότι θέλει να μας δει ξανά σε ένα θέατρο έξω από τη φυλακή.

Υ.Γ.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους τους εθελοντές καθηγητές όλων των ειδικοτήτων ... ανθρώπων γνήσιων που δε κλείνουν τα μάτια σε αυτά που γίνονται στις φυλακές»

Η ΔΡΑΣΗ

Η εικαστική δράση πραγματοποιήθηκε σε 8 συναντήσεις με τους κρατούμενους, στη κοινότητα των δικαστικών φυλακών του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. και αφορούσε αποκλειστικά τα μέλη της κοινότητας. Κάθε συνάντηση μαζί τους διαρκούσε μιάμιση ώρα και πιο συγκεκριμένα 11:30 με 13:00 το πρωί κάθε Δευτέρας, από τις 21 Ιανουαρίου έως τις 4 Μαρτίου. Η πρώτη συνάντηση της γνωριμίας έγινε τη Τρίτη 15 Ιανουαρίου.

Η πρώτη αυτή συνάντηση έγινε μαζί με την υπεύθυνη εκπαίδευσης του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. εν Δράσει Ειρήνη Τσαλέρα, τους θεραπευτές της κοινότητας και τα μέλη της. Σε αυτή εκτός από τις σχετικές συστάσεις γνωριμίας από κοινού, ενημερώθηκαν όλοι καθιστοί γύρω από το μεγάλο, φωτεινό και στρογγυλό τους σαλόνι, για τον σκοπό, τη διαδικασία, τις απαιτήσεις και τη θεματική του project.

Project: Τα μέλη της κοινότητας στις συναντήσεις που θα ακολουθήσουν θα φτιάξει ο καθένας από τουλάχιστον ένα αυτοπορτρέτο. Το έργο αυτό δεν απαιτείται να είναι ρεαλιστικής απόδοσης, ούτε να απεικονίζει ένα πρόσωπο με τα χαρακτηριστικά του (μάτια, μύτη, στόμα, μαλλιά κλπ). Τους ζητήθηκε να προσεγγίσουν το πορτρέτο με μία ευρύτερη και ελεύθερη διάθεση όσο αφορά το θέμα που θα επιλέξουν αλλά και τα εικαστικά μοτίβα. Το θέμα τους μπορεί να είναι οτιδήποτε που οι ίδιοι πιστεύουν ότι τους αφορά. Όπως για παράδειγμα ένα συναίσθημα, μία ανάμνηση, ένα αντικείμενο,

ένα όνειρο που έχουν, μία άποψη για τη ζωή, μία σκέψη, αλλά φυσικά και το ίδιο το πρόσωπό τους αν αυτό θέλουν να φτιάξουν. Τα εικαστικά μοτίβα είναι εξίσου ελεύθερης επιλογής. Όπως για παράδειγμα γραμμές, σχήματα, ρεαλιστική απόδοση, γράμματα, φράσεις, πινελιές ή και συνδυασμός. Το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι ένα ανεικονικό και αφηρημένο, εικονιστικό, ρεαλιστικό ή και συνδυασμός. Μοναδική δέσμευση είναι αυτό που θα παράξουν να είναι αυτό που πιστεύουν ότι τους αφορά άμεσα, να δημιουργήσουν ελεύθερα ένα δικό τους εικαστικό χώρο, με επιμέλεια και ειλικρίνεια. Σκοπός δεν είναι η σχεδιαστική επιδεξιότητα ούτε η εξάσκηση σε αυτή, αλλά η ειλικρινής έκφραση μέσα από εικαστική διαδικασία και εσωτερική διερεύνηση.

Τα υλικά που είχαν στη διάθεσή τους για την πραγμάτωση των έργων ήταν: Χαρτιά ακουαρέλλας, σε διαστάσεις 50 x 34 εκ., ακρυλικά χρώματα, πινέλα, μολύβια, γόμες, μαρκαδόρους, ανεξίτηλα μαρκαδοράκια.

Η πρώτη αντίδραση των μελών στη συνάντηση γνωριμίας και περιγραφής της επικείμενης δράσης ήταν θετική ως προς την πρόθεσή τους. Η πλειοψηφία ήθελε να συμμετέχει σε αυτή με ενεργητική διάθεση, τα πρόσωπα αρκετών ήταν χαμογελαστά και άλλα ήρεμα και λιγότερο συμμετοχικά ως προς τη διάθεση. Αρκετοί έσπευσαν να προειδοποιήσουν με τη φράση «εγώ δε ξέρω να ζωγραφίζω», χαμογελαστοί και με παιδική αμηχανία. Η απάντηση που πήραν σε αυτό ήταν «πολύ ωραία, χαίρομαι, δε χρειάζεται άλλωστε». Μετά την συνάντηση τα μέλη συνέχισαν το καθημερινό τους πρόγραμμα με τις ομάδες εργασίας.

Ακολούθησε μία συνάντηση αποκλειστικά με τους θεραπευτές της κοινότητας, όπου καθορίστηκε το πρόγραμμα που θα ακολουθούσε η δράση. Η υπεύθυνη της κοινότητας επικεντρωμένη σε γραφειοκρατικά και πρακτικά ζητήματα των μελών της και της καλής λειτουργίας της κοινότητας, θεωρούσε ότι οι εικαστικές και δημιουργικές ενασχολήσεις των μελών ήταν κάτι περιττό και ανούσιο που αναγκαζόταν να ανεχθεί εφόσον της επιβαλλόταν από την διεύθυνση του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. Ως εκ τούτου η άμεση και ενεργή υποστήριξή της ήταν χαμένη. Οι υπόλοιποι θεραπευτές που πλαισίωναν την ομάδα της ακολουθούσαν παθητικά την πρόθεσή της. Η διάθεση των θεραπευτών και κυρίως της υπεύθυνης της κοινότητας για την δράση ήταν κάτι το οποίο επρόκειτο να δημιουργήσει πολλές αρνητικές εκφάνσεις στη ουσιαστική κυρίως υπόσταση της δράσης. Αυτό γιατί τα μέλη είναι και προσπαθούν να είναι εναρμονισμένα με την κατεύθυνση που δίνεται από τους θεραπευτές τους καθώς από αυτούς καθορίζεται η πορεία τους εντός της κοινότητας

της φυλακής αλλά και η υποστήριξη της κοινότητας επανένταξης εκτός αυτής, μετά την απόλυσή τους από το σωφρονιστικό κατάστημα. Από τη θεραπευτική ομάδα απέπνεε διάθεση, ανοχής, αδιαφορίας και πρόχειρης αντιμετώπισης της περίπτωσης, την οποία σαφώς εισέπρατταν τα μέλη. Η εικαστική διαδικασία αντιθέτως ζητούσε από αυτούς, συνέπεια, αφοσίωση, εσωτερική ενδοσκόπηση με σοβαρότητα. Απόδοση σκέψεων, συναισθημάτων, αναμνήσεων, ονείρων, επιδιώξεων, προθέσεων και ότι ο καθένας επέλεγε σε ένα εικαστικό αποτέλεσμα, με όση το δυνατόν περισσότερη ειλικρίνεια μπορούσαν να επιστρατεύσουν. Η διάθεση της θεραπευτικής ομάδας και το ζητούμενο της δράσης σε πλήρη αντίκρουση.

Τα μέλη στο ενδιαμέσο αυτής της αντίκρουσης, προσπαθούσαν να παράξουν ένα αποτέλεσμα το δυνατόν πιο συναφές στο επιθυμητό. Να ενεργοποιήσουν μία λειτουργία προσωπικής ενδοσκόπησης και δημιουργίας η οποία ήταν για εκείνους πρωτοφανής και ξένη εξ ολοκλήρου. Στο πυρήνα του προβλήματος «η ειλικρίνεια υπό την εποπτεία», «η ελευθερία υπό την κρίση», «η πηγαία πρόθεση στο καλούπωμα του προσδοκώμενου». Η ένταξή τους στην καλλιτεχνική διεργασία και παραγωγή είχε το αίτημα της ειλικρίνειας, της ελεύθερης εικαστικής δράσης και της πηγαίας εκφραστικότητας. Οι θεραπευτές όμως διαρκώς εποπτεύουν και κρίνουν το παραχθέν, αναζητώντας τους καρπούς της θεραπευτικής τους οργάνωσης και εντοπίζοντας το αποκλίνον από το επιθυμητό. Τα μέλη γνωρίζουν ότι το προϊόν τους θα κριθεί από τη θεραπευτική ομάδα, η οποία δηλώνει μία υπεροπτική αδιαφορία από τη μία μεριά προτρέποντας με αυτό τον τρόπο τα μέλη σε προχειρότητα, αλλά από την άλλη η διαρκής εποπτεία των πάντων είναι δεσπόζουσα σε όλη την ζωή τους εντός της κοινότητας και της φυλακής. Οι ίδιοι οι θεραπευτές δεν είναι επιτηρητές με την έννοια της φυσικής παρουσίας, ούτε θα αναζητήσουν να δουν τα έργα τους μετά το πέρας της διαδικασίας, αλλά η εποπτεία είναι μία κοινή σύμβαση, την οποία τα μέλη συναισθάνονται διαρκώς.

Στις συναντήσεις τα μέλη, έπρεπε να ακούσουν ξανά τις κατευθύνσεις της δράσης. Οι περισσότεροι από αυτούς είχαν σταματήσει να ζωγραφίσουν και να παράγουν κάτι γενικότερα δημιουργικό από την εποχή του σχολείου, όπου και εκεί πιθανά να μην συμμετείχαν σε όλες τις δραστηριότητες. Ξεκινώντας ξανά τώρα κάτι τέτοιο, η αντιμετώπισή του ήταν παιδική, συνέχιζε δηλαδή από εκεί που διακόπηκε, όπως με ενημέρωσε σχετικά η υπεύθυνη εκπαίδευσης. Η αρχική απορία ήταν η αναμενόμενη «τι να φτιάξω;». Καθένας τους, πλην από τις γενικές οδηγίες που δόθηκαν, χρειαζόταν και συζητήσεις ατομικής παρότρυνσης και κατεύθυνσης. Η κατεύθυνση

δεν ήταν η απάντηση στην ερώτηση «τι να φτιάξω» αλλά μία οδηγία τρόπου αντιμετώπισης της πρόκλησης που ήταν μπροστά τους. Η οδηγία αυτή είχε γενικά στοιχεία, αλλά και εξατομικευμένη στήριξη, την οποία η πλειοψηφία των μελών είχαν μεγάλη ανάγκη, ώστε να ξεκινήσουν κάτι, να ενεργοποιήσουν την σκέψη τους, να απελευθερώσουν τον εαυτό τους δημιουργικά και κατόπιν να τον επενδύσουν εικαστικά στα παρεχόμενα υλικά. Για αρκετά μέλη αυτή η εξατομικευμένη υποστήριξη έπρεπε να επαναλαμβάνεται ίσως και σε κάθε συνάντηση. Κάποιοι αναθεωρούσαν διαρκώς πετώντας ή σκίζοντας τις ζωγραφιές τους, άλλοι έφτιαξαν 3 ή 4 και τις κράτησαν θεωρώντας τις ισάξιες, άλλοι δούλευαν ένα έργο από τη πρώτη έως τη τελευταία συνάντηση, άλλοι καθυστέρησαν αρκετά να μπορέσουν να ξεκινήσουν κάτι και σε αρχικές συναντήσεις δεν έφτιαχναν τίποτα μένοντας απλά προβληματισμένοι. Κάθε ένας ήθελε τον δικό του χρόνο ενεργοποίησης, είχε διαφορετικά αδύναμα σημεία στη δημιουργικότητά του και απαιτούσε διεισδυτικότητα και σεβασμό στην προσωπικότητα του ώστε να ενισχυθεί με τον κατάλληλο τρόπο και να γίνει αυθεντικά αποδοτικός.

Αν σε όλα αυτά συνυπολογιστεί και το γεγονός ότι η ομάδα ήταν αρκετά πολυπληθής με 30 άτομα, οι συναντήσεις περιορισμένες σε αριθμό και διάρκεια, σαφώς το εγχείρημα δυσχεραίνεται. Σε αυτό το σημείο αναδύεται ξανά το ζήτημα της ελλιπούς στήριξης από την υπεύθυνη της κοινότητας, ώστε να δώσει περισσότερο χρόνο στη συγκεκριμένη δραστηριότητα και να την αξιολογήσει περισσότερο θετικά. Κάτι που δυστυχώς τελικά δεν συνέβη.

Συμπερασματικά δύο ήταν οι παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά τη δράση: η ελλιπής στήριξη (ηθική και πρακτική) από την ομάδα των θεραπειών και πρωτίστως της υπεύθυνης της κοινότητας, η πραγματικότητα της εποπτείας και της επίκρισης με καθοριστικές συνέπειες. Να αναφερθεί σαφώς ότι διαχωρίζεται σημαντικά η στάση της υπεύθυνης της θεραπευτικής κοινότητας, με την πραγματική πίστη που έχει η διοίκηση του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. και η υπεύθυνη εκπαίδευσης, στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες και στην ευεργετική ένταξή τους στη θεραπευτική διαδικασία και την κοινωνική επανένταξη των μελών τους. Για αυτό και κατάφερε να πραγματοποιηθεί η δράση κατόπιν δικής τους επιβολής.

Με το πέρας των συναντήσεων και την ολοκλήρωση των έργων από τα μέλη της κοινότητας, συλλέχθηκαν για να εκτεθούν. Κατόπιν φωτογραφήθηκαν και τυπώθηκαν σε 10 αντίτυπα το καθένα. Η έκθεση των έργων έγινε στο Στέκι Αλληλεγγύης και Πολιτισμού, Σποράδων 6 στη Κυψέλη, στις 30 και στις 31 Μαρτίου Σάββατο και

Κυριακή αντίστοιχα. Οι ζωγραφίες εκτίθονταν και οι εκτυπώσεις τους ανταλλάσσονταν. Οι επισκέπτες εκτός των γνωστών και φίλων, ήταν περαστικοί από το δρόμο της Κυψέλης εκείνη τη στιγμή, καθώς η δράση εξελισσόταν μέσα από μία μεγάλη τζαμένια βιτρίνα και όσοι περνούσαν είχαν οπτική επαφή με τη δράση, ήταν επίσης άνθρωποι καλεσμένοι από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπου διαφημίστηκε το γεγονός από τη συντονίστρια και τους υπεύθυνους του χώρου. Κάθε επισκέπτης μπορούσε να πάρει μία εκτύπωση ή και περισσότερες από τα έργα, αρκεί να την ανταλλάξει με μία δική του ζωγραφιά. Οι ζωγραφίες που έφτιαχναν οι επισκέπτες ήταν με υλικά που τους παρέχονταν εκείνη την ώρα, μολύβια, γόμες, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, παστέλ, χαρτιά. Κάθε ζωγραφιά που φτιάχονταν έμπαινε στον αντίστοιχο φάκελο του έργου από το οποίο ανταλλάχθηκε η εκτύπωση. Έτσι το κάθε έργο στο τέλος της δράσης, είχε τις δικές του ανταλλαγμένες ζωγραφίες. Οι εκτυπώσεις των έργων κατέληξαν στα χέρια των επισκεπτών και τα πρωτότυπα έργα με τις ζωγραφίες των επισκεπτών προορίστηκαν για να επιστρέψουν πίσω στα μέλη της κοινότητας του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. που τα δημιούργησαν.

Οι επισκέπτες με προθυμία, χαρά και συγκίνηση έφτιαξαν τις μικρές ζωγραφίες. Καλλιεργήθηκε κλίμα συνεργασίας, συναισθηματικής γενναιοδωρίας, ψυχικής προσφοράς και φιλικής διάθεσης μεταξύ αγνώστων. Η αρχική εκθεσιακή τυπικότητα μετασχηματίστηκε αυθόρμητα σε γιορτινή και συγκινησιακή διάθεση. Μέσα από την αμοιβαία και ανιδιοτελή δημιουργικότητα κρατούμενων και ελεύθερων πολιτών ο εγκλεισμός έγινε λόγος για την αναζωπύρωση μιας καθησυχασμένης ανθρωπιάς, η οποία γεννήθηκε ξεκινώντας από μία εσωτερική θετική πρόθεση από τον κάθε επισκέπτη προς τους κρατούμενους και κατέληξε σε μία ουσιαστική συναισθηματική εγγύτητα προς όλους και μεταξύ όλων. Η έκθεση μετασχηματίστηκε σε συναισθηματική εμπειρία, που ο κάθε επισκέπτης πήρε μαζί του μαζί με την εκτύπωση μιας τεχνικά αδέξιας ζωγραφιάς. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ένα μεγάλο μέρος του στόχου είχε επιτελεστεί.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΓΩΝ

1. Δημήτρης

Σε αυτή τη ζωγραφιά παρουσιάζεται μία γαλάζια γραμμή και το περιβάλλον της. Ξεκινά από το κάτω μέρος της αριστερής πλευράς, διαγράφει μία ευθεία πορεία ως τη μέση της επιφάνειας και κατόπιν μία σχεδόν κάθετα ανοδική έως το πάνω δεξιά μέρος. Στο επάνω μέρος της επιφάνειας είναι τέσσερα κυκλικά γαλάζια στοιχεία που παραπέμπουν σε παιδικούς σχηματισμού σύννεφων, κάτω από αυτά στο κενό διάστημα το όνομα του ανθρώπου που το έφτιαξε και κάτω από τη δεσπόζουσα γραμμή αχνές μολυβιές προδίδουν πιθανά κάποιον όγκο. Σύμφωνα με τον τρόπο διαβάσματος από τα αριστερά προς τα δεξιά, η γραμμή υποδεικνύει μία ανοδική πορεία, μία διάθεση για ανάταση, φυγή, πέταγμα. Η συνθετική και χρωματική απλότητα εστιάζουν την προσοχή σε αυτή τη πορεία και χαρίζουν μια καθηλωτική ηρεμία και συγκέντρωση στην προσωπική ερμηνεία της απόδοσης αυτής της γραμμής. Σε αυτό το έργο η συναισθηματική ένταση έχει αποσυρθεί και αποκατασταθεί από μία συνειδητή επιθυμία.

2. Δημήτρης: 39 ετών, 2μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α, 7μήνες στη φυλακή

Το έργο αυτό θυμίζει μάσκα. Έχοντας κάποιος τη πληροφορία ότι πρόσφατα κάποια μέλη της κοινότητας είχαν φτιάξει αποκριάτικες μάσκες για να διακοσμήσουν το χώρο τους, εύκολα μπορεί να σκεφτεί ότι πιθανά ο συγκεκριμένος να βασίστηκε σε αυτές τις φόρμες για να δώσει μια εύκολη λύση διαχείρισης της ζωγραφιάς, μέσα από ένα τυπικό στυλιζάρισμα. Παρατηρείται όμως επίσης ότι ο ίδιος επιλέγει να σπάσει την απόλυτη συμμετρικότητα με τον εμφανή χρωματικό διαχωρισμό και την διαφορετικότητα των μοτίβων κάτω από τα μάτια. Όπου και τα δύο αυτά στοιχεία συγκρατούν την εστίαση στο βλέμμα της μάσκας, καθώς το αριστερό είναι ένα μαύρο ορθογώνιο σχήμα σαν υπογράμμιση του ματιού και το δεξί μία σύνθεση μαύρων ομόκεντρων κύκλων με κόκκινο κέντρο που παραπέμπει σε στόχο και φυσικά καθλώνει τη προσοχή. Η απεύθυνση με μία μάσκα πολύ ήπιας εκφραστικότητας προδίδει μία ασφαλή και συγκαλυμμένη αμεσότητα.

3. Κλοντιάν: 37 ετών, 5μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 3,5 χρόνια στη φυλακή

Αυτή η ζωγραφιά πέραν της έκδηλης παιδικότητας που τη διακρίνει, δίνει κάποια στοιχεία σχολιασμού. Είναι διαρθρωμένη σε τρία επίπεδα: στο πάνω μέρος τον ουρανό, με το βαθύ γαλάζιο χρώμα, τα γκριζα σύννεφα και τον ακτινωτό ήλιο (τοποθετημένο στο κέντρο και όχι στις συνηθισμένες γωνίες), τη γη στο κατώτερο επίπεδο με τα δέντρα και τους λόφους σε βαθύ πράσινο και καφέ χρώμα και ανάμεσά τους μία συνδετική ζώνη τριών αιωρούμενων λουλουδιών και στην αριστερή και δεξιά άκρη πολύχρωμα (αποτελούνται κυρίως από τα τρία βασικά χρώματα) τρίγωνα με τις κορυφές τους τοποθετημένες προς το εσωτερικό της σύνθεσης. Στο δεξί μέρος του επιπέδου της γης βρίσκεται ένα σχήμα δέντρου που υπερβαίνει σε μέγεθος τα υπόλοιπα στοιχεία της γης και φέρει στη μία άκρη του ένα γκριζό σπίτι και μία σκάλα που οδηγεί σε αυτό. Η σχηματική απόδοση των κλαδιών και του κορμού του δέντρου στο χρώμα της ώχρας, συνδυαστικά με την αιχμηρότητα των τριγώνων που περιβάλλουν τη μεσαία ζώνη και τις ευδιάκριτες πινελιές αδεξιότητας του ζωγράφου δίνουν στη σύνθεση μία ιδιαίτερη υπερένταση που εύκολα ανασύρει από τη μνήμη το διάσημο έργο του Πικάσο, τη *Guernica*. Η σχηματοποίηση των κλαδιών έχει ομοιότητα με τη μορφή που βρίσκεται στο δεξί άκρο του διάσημου έργου.

4. Νίκος: 39 ετών, 28 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 34μήνες στη φυλακή

Σε αυτή τη ζωγραφιά , όπως ο ίδιος έχει αναφέρει, απεικονίζει μία θετική του μνήμη. Τη βάρκα του και τη θάλασσα, την οικογένειά του και το σπίτι του. Η βάρκα και τα πουλιά που πετούν είναι σε μεγάλο μέγεθος συγκριτικά με τις διαστάσεις των υπόλοιπων στοιχείων της σύνθεσης, η οποία διακρίνεται από μία κινητικότητα εξαιτίας της χειρονομακής κάλυψης της επιφάνειας από τα χρώματα. Πουλιά και βάρκα κινούνται με κατεύθυνση προς τη στεριά και το σπίτι, όπου ο έγκλειστος ζωγράφισε τον εαυτό του σε μεγαλύτερη απόσταση από την οικογένειά του συγκριτικά με αυτή που έχουν τα υπόλοιπα μέλη μεταξύ τους.

5. Παναγιώτης: 62 ετών, 4χρόνια στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 5 χρόνια στη φυλακή

Το έργο αυτό αποτελείται κυρίως από χειρονομιακές χρωματικές επικαλύψεις με βάση κάποιους τόνους του μπλε. Δημιουργεί ένα ασαφές αλλά συμπαγές εικαστικό περιβάλλον χωρίς δομημένη σύνθεση που όμως στο δεξί πάνω μέρος της εμφανίζονται κάποιες αναγνωρίσιμες φόρμες: κάποια μπλε πουλιά, μία ανθρωπόμορφη μωβ φιγούρα και ένα πιθανά ανάποδα τοποθετημένο σπίτι-κύβο. Αυτή η φιγούρα είναι τοποθετημένη σε διαγώνιο άξονα, δίνοντας μία πτωτική προϋπόθεση, καθώς σε αυτό το περιβάλλον δεν μαρτυρείται καμία σταθερότητα και σαφήνεια. Δύο μεγάλες κόκκινες φόρμες μοιάζουν να δίνουν ώθηση στην επικείμενη πτώση.

6. Ευάγγελος: 41 ετών, 1,5 μήνα στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 8 μήνες στη φυλακή

Πρόκειται για μια απλοϊκή ζωγραφιά, έχει δώσει σχηματοποιημένη λύση με μία ευρέως αναγνωρίσιμη φόρμα που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της ζωγραφικής επιφάνειας. Το γνωστό σχήμα καραβιού στο κέντρο, το γαλάζιο χρώμα το κάτω μέρος για να υποδείξει τη θάλασσα και τα συμβατικά συννεφάκια μοιρασμένα έτσι ώστε να φτιάχνουν αρμονική σύνθεση, χωρίς κενά μέρη. Το καραβάκι μαύρο αλλά με κίτρινο χρώμα γραμμένο το όνομά του «ελπίδα». Ο καλλιτέχνης προφανώς δεν εμπιστευόταν τις σχεδιαστικές του ικανότητες και δανείστηκε αυτή τη πρόχειρη λύση, ας μη του αφαιρεθεί ωστόσο η αναγνώριση ότι κράτησε να πει αυτό που σε κάθε περίπτωση μένει και που προφανώς είναι το δικό του «αυτοπορτρέτο», η ελπίδα.

7. Ανδρέας: 53 ετών, 9μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 4 χρόνια στη φυλακή

Ένα πολύ φροντισμένο έργο, φτιαγμένο από έναν άνθρωπο με πολύ μεράκι και ενθουσιασμό, που σαφώς αυτή είναι μια αναφορά ενός ανθρώπου που έζησε τη συγκεκριμένη δημιουργική εξέλιξη, όμως το ίδιο το αποτέλεσμα το επιβεβαιώνει. Πρόκειται για την πανοραμική άποψη του κτήματος του ανθρώπου που το έφτιαξε, ο οποίος έχει ισχυρούς συναισθηματικούς δεσμούς μαζί του κι επιθυμούσε να το αναπαραστήσει με πλήρη σαφήνεια και περιγραφικότητα, όπως προδίδει και το ίδιο το έργο. Σαφώς οι σχεδιαστικές ικανότητες είναι πολύ αδύναμες, η επιμέλεια όμως είναι εμφανής και η συνθετική επάρκεια εξίσου. Η επιφάνεια σχεδιαστικά είναι χωρισμένη σε τρεις οριζόντιες ζώνες με δύο γραμμές που ξεκινούν από το ένα άκρο της ζωγραφιάς και καταλήγουν στο άλλο. Θεματικά είναι χωρισμένη σε δύο οριζόντιες ζώνες: το επάνω μέρος με τον ουρανό τα βουνά και το μάτι και το κάτω μέρος με το κτήμα, τα δέντρα, τα κτίσματα. Στο κάτω μέρος προδίδει την επιμέλεια σχεδιασμού και την ομιλητική διάθεση που έχει για αυτό το αγαπημένο μέρος, στο επάνω όμως μας παραξενεύει η επιβλητικότητα και η καθετότητα των ορεινών όγκων, ανάμεσα στα οποία αποφάσισε να «κρυφτεί» ο ίδιος. Το μάτι ανάμεσα στα βουνά είναι ο ίδιος όπως ανέφερε ενώ το έφτιαχνε. Τοποθετώντας τον εαυτό του σε αυτό το σημείο καταθέτει σαφώς

μια δήλωση χωρικής απόστασης από το αγαπημένο μέρος, καλυπτόμενος όμως σε ένα κλείσιμο όγκων, που μπορεί να ενέχει ανάγκη προστασίας, «κρυψίματος» (πολλοί ανέφεραν τα αισθήματα ντροπής και ενοχής απέναντι στην οικογένειά τους), ή και να σχετίζεται απλά με την συνθήκη εγκλεισμού που υφίσταται αυτή τη χρονική περίοδο. Το αισθητήριο όργανο που δανείστηκε για εαυτό είναι επίσης ενδιαφέρον καθώς η όραση θεωρείται ως η αίσθηση που μας συνδέει πιο άμεσα με τον κόσμο, χωρίς να παραβλέπεται βέβαια ότι είναι ένα μέρος το σώματος που οι περισσότεροι άνθρωποι δε δυσκολεύονται να παραστήσουν. Η από ψηλά εποπτεία του μέρους εκδηλώνει την ανάγκη προστασίας και διατήρησης της ιδιοκτησίας του.

8. Κώστας: 54 ετών, 5 μέρες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 6 μήνες στη φυλακή

Η πρώτη εντύπωση για αυτό το έργο είναι ένα συμπέρασμα παιδικότητας για άλλη μια φορά, που με περισσότερη προσοχή όμως εντοπίζεται μία ενήλικη συνέπεια, μία αίσθηση απόλυτης στατικότητας και ηρεμίας, αλλά και πλήρης έλλειψη ανθρώπινης παρουσίας. Στο μεγάλο σπίτι που πρωταγωνιστεί συνθετικά και θεματικά, προστίθενται τρία απλοϊκά σχεδιασμένα λουλούδια, μεγάλων διαστάσεων συγκριτικά με το μέγεθος του σπιτιού και άλλα δύο στο δεξί μέρος της σύνθεσης, επάνω στο φράχτη περιφραξης. Τα στοιχεία αυτά είναι προφανώς ενταγμένα στη σύνθεση μετά την δημιουργία των υπολοίπων και αποτελούν μία επιπλέον τάση διακόσμησης αλλά και πρόσθεσης στο σπίτι-αυτοπορτρέτο όλων των «πραγμάτων» που συμβολίζονται από τα λουλούδια.

9. Νεκτάριος: 44 ετών, 2μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 6 μήνες στη φυλακή

Το θέμα του σπιτιού επαναλαμβάνεται. Μπλε ουρανός και καφέ γη αναπαρίστανται με χειρονομιακές κινήσεις κάλυψης της οριζόμενης περιοχής δίνοντας στη σύνθεση ένταση την οποία στερείται η μεσαία ζώνη με το σπίτι, τα δέντρα, την οικογένεια και τις καρδούλες. Στη ζώνη όμως αυτή παρατηρούμε ένα μεγάλο αιωρούμενο σπίτι, περιτριγυρισμένο από πολυάριθμες καρδούλες, κάτω από το οποίο βρίσκονται τα μικρά μέλη της οικογένειας, περικλειστα δεξιά και αριστερά από παιχνίδια και γλάστρες, αποτελώντας μαζί με το σπίτι και τη γη μία «κορνίζα» προστασίας, στις άκρες τις οποίας βρίσκονται οι γονείς. Ο δημιουργός της ζωγραφιάς συνδέεται από το κεφάλι του με μία μεγάλη καρδιά η οποία αναγράφει τα ονόματα των μελών της οικογένειας. Η σχηματική απόδοση της καρδιάς επαναλαμβάνεται πολλές φορές σε αυτή τη ζώνη της οικογένειας χαρίζοντας συνθετική ισορροπία αλλά και συμβολίζοντας ίσως τις συναισθηματικά επιφορτισμένες σχέσεις.

10. Σταύρος: 1 μήνα στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 4,5 μήνες στη φυλακή

Μία φτωχή λύση αντιμετώπισης του θέματος, που απορρέει από την αδυναμία παραγωγής εικόνων ορισμένων μελών, αλλά σίγουρα και από την μεγάλη έλλειψη χρόνου που υπήρχε με ορισμένα άτομα καθώς μπόρεσαν να συμμετέχουν μόλις μία ώρα, καθιστώντας αδύνατη τη προσωπική οδηγία και δημιουργικότητα. Μπορούμε όμως να παρατηρήσουμε μέσα σε αυτές τις πρόχειρες επιλογές μία γλώσσα μοναχικής απλότητας αλλά και μια προσπάθεια χαρακτηρισμού του δέντρου μέσα από το κενό χρώματος στο κορμό του.

11. Ανδρέας: 34 ετών, 20 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 16 χρόνια στη φυλακή

Σε μία ελεύθερη προσέγγιση αυτοπορτρέτου έχουμε μία παράθεση φυτικών μοτίβων, σε διάφορα χρώματα και φόρμες. Κλαδιά, κοτσάνια, φύλλα, λουλούδια σε περιορισμένη ποικιλία καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας, ενώ στο κάτω μέρος της, από δεξιά μέχρι αριστερά, υπάρχει ένα πεδίο στρογγυλών στοιχείων με τα βασικά χρώματα, την ώχρα και το μαύρο. Ο Άνθρωπος που έφτιαξε τη ζωγραφιά δεν χρησιμοποίησε τα πιο συμβατικά σχήματα και τρόπους για την υλοποίηση του project, αλλά καταθέτει μία πιο προσωπική προσπάθεια αποτύπωσης της μνήμης του για αυτά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η ποικιλία που επιλέγει να παρουσιάσει και το μέγεθός τους.

Σε αυτό το έργο εντοπίζεται μία πραγματικά καλλιτεχνική λειτουργία, αν θεωρήσουμε ως τέτοια την ικανότητα «επικοινωνίας» του έργου με τον θεατή. Εδώ ο δημιουργός έχει αναγάγει τη σύνθεση από πολύ απλές φόρμες σε προσωπική έκφραση και ένταξη του θεατή σε ένα κοινό τόπο. Δε θα μπορούσαμε να αναφερθούμε σε διαχωρισμό ζωνών εφόσον αυτές συνδέονται επιδέξια σε μία εικαστική ενότητα. Θεματικά όμως βλέπουμε τη ζώνη του ουρανού στο πάνω μέρος με μαυρόασπρους τόνους, τα σύννεφα, τα αστέρια, το φεγγάρι, τα βουνά που αποτελούν τη γέφυρα με τη κάτω ζώνη της γης, όπου εδώ προστίθεται και το ψυχρό, βαθύ πράσινο χρώμα, μία σχηματοποιημένη ανθρώπινη μορφή και ο δρόμος. Με τη πρώτη ματιά μοιάζουν όλα πολύ κοινότυπα και συμβατικά, με περισσότερη προσοχή όμως διακρίνουμε ότι τίποτα από αυτά δεν έχουμε συναντήσει ολόιδιο. Η μεγάλη πανσέληνος στα δεξιά αντισταθμίζει τον μεγάλο όγκο του βουνού στα αριστερά και είναι μόνη της μία νέα ύπαρξη, καθώς εμπεριέχει πολλές γκρίζες ποιότητες που θυμίζουν κύτταρο σε μικροσκόπιο, αποκλείοντας αυτός ο αρχάριος καλλιτέχνης την εύκολη αποτύπωση ενός κύκλου γεμισμένου με φλατ γκρίζο χρώμα. Με αξιοπρόσεκτη αυτοπεποίθηση ο δημιουργός παρουσιάζει ένα ολόμαυρο ουρανό με μεγάλα σύννεφα και αστέρια συμπαγούς άσπρου χρώματος, αποδίδοντας ευθαρσώς τη λάμψη μιας

φεγγαρόφωτης νύχτας. Οι ίδιας ποιότητας και χρώματος βουνοκορφές γίνονται η γέφυρα που μας μεταφέρει επιδέξια στον επίγειο κόσμο, όπου τα βουνά με τον ουρανό πλησιάζουν και ενσωματώνονται το ένα στο άλλο. Τα γκρίζα βουνά, όπως και το φεγγάρι προδίδουν ένα πλούτο απόδοσης του όγκου τους, με τη ποικιλία της τονικότητάς τους και της κίνησης του πινέλου. Οι στιβαρές παρουσίες του μεγάλου βουνού και του φεγγαριού έρχονται σε αντίθεση με την κοινή κατεύθυνση που τείνουν να έχουν προς τα δεξιά τα σύννεφα και η σειρά με τους μικρότερους λόφους συντελώντας σε μια ευφυή κοινή συγκατάθεση. Το βαθύ πράσινο χρώμα έχει απλωθεί με πιο αυθόρμητες πινελιές αραιής σύστασης, οι οποίες όμως είναι διαφορετικές μεταξύ τους και εγκαταλείπουν στον ορίζοντα τα βουνά για να τα συνδέσουν παράλληλα με το πρώτο επίπεδο, δηλαδή το δρόμο και την ανθρώπινη μορφή. Ένας δρόμος σε συμβατική απεικόνιση, η οποία όμως δεν ενέχει καμία αμηχανία ή αμφιβολία, αλλά αποδίδει με άνεση την άσπρη σήμανση του επιπέδου διατηρώντας έτσι εξισορρόπηση με τις υπόλοιπες ποικιλίες, αλλά φτιάχνοντας και ένα επιπλέον ψυχρό διάλογο με την ανθρώπινη μορφή, η οποία στέκει στο ίδιο χρώμα, μικρή, θλιμμένη και παραδομένη στην επιβλητικότητα του τοπίου και της μοναξιάς της. Μία ανθρώπινη μορφή που χωρίς καμία επιφύλαξη θα μπορούσε να συμβολίσει τον «έσω» άνθρωπο. Δεν έχει καμία ένδειξη φύλου, ή κοινωνικής θέσης, ή όποιας άλλης πληροφορίας, είναι απλά ένας μικρός άνθρωπος, μπροστά σε ένα φυσικό μεγαλείο και σε μία ανησυχία για την συνέχεια της πορείας του στο «δρόμο» που ανοίγεται μπροστά του και πρόκειται να διανύσει εντελώς μόνος. Στο κατώτερο επίπεδο μία λεπτή ζώνη ίδιου πράσινου χρώματος, αποδοσμένη με διαφορετική κίνηση από τις υπόλοιπες, μικρές κάθετες επαναλαμβανόμενες πινελιές, έρχονται σε αντίθεση με την οριζόντια φύση του δρόμου και προδίδουν την επιμέλεια του ζωγράφου σε κάθε μικρή γωνιά του έργου του.

13. Παναγιώτης: 44 ετών, 2 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 7 μήνες στη φυλακή

Σε αυτή τη ζωγραφιά υπάρχει ένας εαυτός τοποθετημένος στη μέση της σύνθεσης και συμβολισμένος από μία πληγωμένη με τόξο καρδιά και ένα μάτι. Ο εαυτός αυτός μοιάζει να βυθίζεται σε τεθλασμένες γραμμές χρωμάτων, κυρίως κίτρινων, μωβ και μαύρων. Παρουσιάζεται μία περικλειστη θλίψη, φτιαγμένη σε ένα περιβάλλον που μπορεί να χαρακτηριστεί και αποδεκτό λόγο της αίσθησης της ασφάλειας που παρέχει.

14. Ευάγγελος

Πρόκειται για μία ζωγραφιά εκ πρώτης όψεως παιδική και πάλι, έως ότου προσέξει κανείς την επιμελή απόδοση των δέντρων και των σπιτιών, τα οποία είναι κρυμμένα κατά το ήμισυ πίσω από τον όγκο των λόφων, τονίζοντάς τον ακόμα περισσότερο και κάνοντάς τον να φαίνεται και λόγω μεγέθους και σχήματος, σαν ένα φουσκωμένο, πράσινο κύμα. Στο επάνω επίπεδο της επιφάνειας ο γαλάζιος ουρανός με τα πουλιά και τα σύννεφα.

15. Θεοδόσης: 44 ετών, 6 μήνες στη φυλακή

Πρόκειται για μία σχηματικά οργανωμένη μνήμη, που θυμίζει κομμάτια από εικόνες υποσυνείδητου και εγκλωβίζει τη συγκέντρωση στο τετραγωνισμένο στοιχείο με τις πράσινες πινελιές στο μέσον.

16. Ρόση

Διαβάζουμε μία συμπαντική συνάντηση, βασισμένη σε θρησκευτική θεώρηση. Το πρώτο γιατί παρατίθενται ουράνιες παρουσίες στις δύο επάνω γωνίες του έργου, φεγγάρι, αστέρια, ήλιος αλλά και το ουράνιο τόξο (χωρίς την ακολουθία των χρωμάτων της ίριδας) σε μεγάλο μέγεθος και οριζόντια διάταξη ώστε να καλύπτει το ήμισυ της επιφάνειας. Στο ίδιο μέγεθος στο κάτω επίπεδο της σύνθεσης βρίσκεται ένας γαλάζιος θόλος που συνδέεται με το ουράνιο τόξο με δύο ενωμένες παλάμες σε στάση προσευχής, γεγονός που παραπέμπει στη θρησκευτική θεώρηση της συνεύρεσης των στοιχείων. Πιθανολογώντας μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο γαλάζιος θόλος αντιπροσωπεύει τη γη. Στο πάνω μέρος της ζωγραφιάς με μικρά και αγνά γράμματα υπάρχει μία φράση στα αλβανικά η οποία αναφέρεται στο θεό.

17. Γρηγόρης: 38 ετών, 8 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 13 χρόνια στη φυλακή

Το έργο είναι μία αναφορά στο θηλυκό και το αρσενικό στοιχείο (όπως χαρακτηρίζονται από το σχετικό συμβολισμό) , τα οποία διαχωρίζονται με μία διαγώνιο από την αριστερή κάτω γωνία του χαρτιού μέχρι την δεξιά επάνω, σχηματίζοντας δύο τρίγωνα. Το τρίγωνο που η πλευρά του είναι στο κάτω μέρος της σελίδας περιβάλλει τα αρσενικά στοιχεία και το άλλο τα θηλυκά. Τα στοιχεία αυτά είναι σύμβολα, λέξεις, αντικείμενα και μαθηματικές πράξεις πάνω σε πολύχρωμο φόντο. Στο θηλυκό τρίγωνο τα χρώματα είναι πιο φωτεινά και τα στοιχεία είναι επιφορτισμένα με θετικές σημασίες, όπως η ζωή, η ειρήνη, η αγάπη, τα παιδιά, η λογική, το καλό, ενώ αντίθετα στο αρσενικό με αρνητικές, όπως ο θάνατος, η βία, το κακό, ο φόβος, η λύπη κλπ. Ο άνθρωπος που έφτιαξε τη ζωγραφιά, όπως και όλοι οι υπόλοιποι είναι άντρας καθώς η δράση έγινε στις δικαστικές φυλακές. Θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι ο ίδιος έχει εσωτερικεύσει μία αρνητική άποψη για το φύλο του και τον εαυτό του που πιθανά να σχετίζεται με αισθήματα ενοχής.

18. Αχιλλέας: 35 ετών, 1 μήνα στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 17 χρόνια στη φυλακή

Ο άνθρωπος που έφτιαξε αυτή τη ζωγραφιά έχει επιλέξει το πρόσωπο ενός ζώου με άσπρο περίγραμμα πάνω σε ένα ολόμαυρο φόντο. Σε αυτό το μαύρο επίπεδο έχει εντάξει σε διαγώνια διάταξη μικρά κυκλικά στοιχεία με άσπρο και ώχρα δημιουργώντας ένα πεδίο που δίνει την αίσθηση περιβάλλοντος χώρου. Αυτή τη σύνθεση την έχει πλαισιώσει με άσπρο συμπαγές χρώμα. Το πρόσωπο του ζώου έχει το χρώμα της ώχρας, κόκκινα μάτια και στόμα, ενώ το περίγραμμα των χαρακτηριστικών είναι μαύρο. Το στόμα του είναι ανοιχτό σαν να προσπαθεί να πει κάτι σε μία προσπάθεια εκφραστικότητας, η οποία συνδυασμένη με τα θερμά χρώματα δίνει μία ζωτικότητα εντός ενός μαύρου τίποτα.

19. Παναγιώτης: 46 ετών, 13 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 1,5 χρόνο στη φυλακή

Το έργο αυτό είναι ένα πραγματικά πλούσιο αποτέλεσμα θεματολογικά, συνθετικά και εκφραστικά. Η επιδεξιότητα στη διαχείριση της ζωγραφικής επιφάνειας από έναν τόσο αρχάριο δημιουργό προκαλεί θαυμασμό. Σε αυτή τη ζωγραφιά η παιδικότητα που ξανά υπάρχει, αποτελεί τρόπο ομιλίας και αμεσότητας. Εδώ ο δημιουργός φτιάχνει μία ανάγνωση από τα δεξιά προς τα αριστερά καθώς όλες οι «κινήσεις» έχουν αυτή τη κατεύθυνση, το βλέμμα της ανδρικής μορφής, η πορεία του αεροπλάνου και της βάρκας, το ανέβασμα της πέτρας. Το έργο χωρίζεται με ένα κάθετο νοητό τόξο σε μία εικόνα εξωτερικού χώρου στα αριστερά και μία εικόνα εσωτερικού χώρου στα δεξιά, η οποία και καλύπτει το λιγότερο χώρο. Η σύνδεση των δύο γίνεται πολύ εύστοχα με την εισχώρηση του γαλάζιου χρώματος από τη μία πλευρά του τόξου στην άλλη, αλλά και με την κατεύθυνση του βλέμματος από μέσα προς τα έξω, της ανθρώπινης μορφής. Το πεδίο που απεικονίζει τον εξωτερικό χώρο αποτελείται από πιο φωτεινά χρώματα, χωρίς να συμβαίνουν όμως μόνο ευχάριστα γεγονότα. Αποτελείται από τρία επίπεδα, ένα στο επάνω μέρος, γκρι που είναι ο ουρανός, ένα γαλάζιο που είναι η θάλασσα και ένα κάτω επίπεδο ροζ που πιθανά να είναι η στεριά. Στο γκρι ουρανό συμβαίνει ένα δυσάρεστο γεγονός το οποίο ο καλλιτέχνης θέλει να το κάνει σαφές με την συμβατικά σχηματισμένη έκφραση του σύννεφου. Απεικονίζονται κόκκινα όπλα, αστραπές και ένα ανοιχτό πράσινο αεροπλάνο, πάνω στο οποίο είναι σχεδιασμένο ένα κόκκινο τρίγωνο, ένα ερωτηματικό στο ίδιο χρώμα, μία μαθηματική εξίσωση, ένα κόκκινο γρανάζι και το δεύτερο όπλο. Συμβολισμοί που επιφορτίζουν με ανήσυχες και αρνητικές

σκέψεις τη σύνθεση. Στο πεδίο της θάλασσας δεν υπάρχουν αντίστοιχοι συμβολισμοί, έχει σχεδιαστεί ένα όμορφο νησί στο χρώμα της ώχρας, με λίγα δέντρα και πουλιά και μία γκριζα βάρκα που απομακρύνεται. Στο ροζ επίπεδο υπάρχει ένα κόκκινο λουλούδι, ο ήλιος και ένα μισοσβησμένο περίγραμμα τετραγώνου. Ο ήλιος που δεν είναι στον ουρανό, βρίσκεται στην ίδια νοητή κάθετη ευθεία με το γρανάζι. Είναι ενδιαφέρον να αναφερθούν οι ομοιότητες των δύο πλην του κυκλικού τους σχήματος, όπως η επαναλαμβανόμενη κίνηση που μπορεί να αποτελέσει μέτρημα χρόνου. Το γρανάζι έχει τοποθετηθεί εντός της φόρμας του αεροπλάνου ώστε η παρουσία του να μην είναι παράφωνα παράταιρη.

Στο πεδίο περιγραφής εσωτερικού χώρου, αυτός φαίνεται βαθύς και ασφυκτικός, χωρίς μεγάλα ανοίγματα οπτικής επαφής με τον έξω χώρο, αλλά και η υλική δομή του κτίσματος εμφανίζεται επιβλητική λόγω των σκούρων χρωμάτων, της επιμελούς σχεδιασμένης τουβλοστοιχίας, αλλά κυρίως της απεικονιζόμενης μορφής η οποία είναι δυσανάλογα μεγάλη σε σχέση με το κτίσμα και την πόρτα του. Αυτή η ανδρική φιγούρα φαίνεται να ατενίζει εκτός αποστασιοποιημένη από τα γεγονότα εντός του κτιρίου και είναι σχεδιασμένη σαν να έχει εντοιχιστεί στην ύλη του εσωτερικού. Πάνω από αυτή τη μορφή σε διαγώνια διάταξη λαμβάνει χώρα ένα επεισόδιο όπου ένας άνθρωπος ανεβαίνει ένα ανηφορικό επίπεδο, σπρώχνοντας παράλληλα ένα πολύ μεγάλο συγκριτικά με αυτόν στρογγυλό κόκκινο όγκο (πιθανά πέτρα). Στο τέλος αυτού του επιπέδου όπου κατευθύνεται ο άνθρωπος αυτός γράφει στα αγγλικά «έξοδος». Η περιγραφή αυτή δε μπορεί να μην παραπέμψει στον Σίσυφο. Πίσω από αυτόν και χαμηλότερα σε αυτή την ανηφόρα έχει σχεδιαστεί η μορφή ενός κόκκινου δαίμονα (κόλαση). Στο κάτω μέρος του εσωτερικού πεδίου έχει πολύ επιδέξια σχεδιαστεί ένα χαριτωμένο επεισόδιο με δύο ποντικούς.

Είναι πραγματικά αξιοθαύμαστη η ευχέρεια, η ειλικρίνεια και ο πλούτος που αυτός ο αρχάριος καλλιτέχνης έχει εκφραστεί και έχει συνθέσει μία εικόνα με εικαστικά μέσα και δομές.

20. Νταριέν: 38 ετών, 3,5 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 8,5 μήνες στη φυλακή

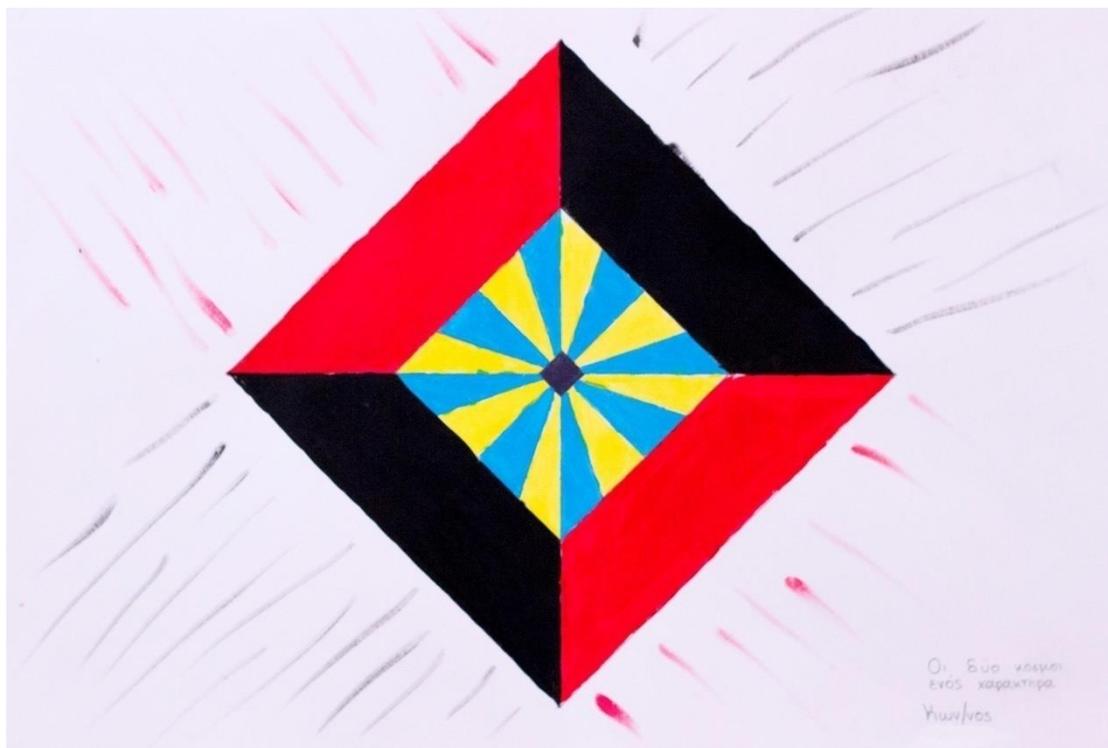

Το έργο αυτό αν και δυσδιάστατο χρησιμοποιεί στην απόδοση της εικόνας του την υλικότητα των χρωμάτων με πολύ αυθεντικό και συνετό τρόπο. Τα θέματά του είναι ζωγραφισμένα πάνω σε μία επικάλυψη μαύρου χρώματος, της οποίας οι χειρονομιακές πινελιές αφήνονται ευδιάκριτες στα περιθώριά του, μετατρέποντας τη χρήση της ύλης σε συνθετικό στοιχείο. Πάνω στη σκούρα επικάλυψη ζωγραφίζονται εξίσου με συμπαγές χρώμα δύο ενωμένα σπίτια, με ελεύθερες γαλάζιες και μωβ πινελιές. Τα παράθυρα έχουν κόκκινο και κίτρινο καθαρό χρώμα. Στα δεξιά του σπιτιού με δύο γραμμές έχει σχεδιαστεί μία κατασκευή που φέρει προφανώς απλωμένα ρούχα. Το εύστοχο άπλωμα πηχτής ώχρας στο κάτω μέρος εκτοπίζει το σπίτι σε δεύτερο επίπεδο και δημιουργεί ένα πρώτο επίπεδο περιβάλλοντος χώρου. Επειδή όμως η ώχρα παραχωρεί στα αριστερά ένα κενό, το σπίτι αυτό αν και πολύ εντυπωσιακά οι πινελιές από τις οποίες αποτελείται το κάνουν να μοιάζει ογκηρό, στην αριστερή άκρη του δίνει την αίσθηση μετεωρισμού. Η ανθρώπινη δραστηριότητα είναι εμφανής λόγω του έντονου φωτισμού των παραθύρων και των απλωμένων ρούχων, οι ίδιοι όμως οι άνθρωποι δεν εμφανίζονται. Είναι ένα εσωστρεφές σπίτι που μοιάζει πραγματικά αυτόφωτο λόγω της αντίθεσης και της καθαρότητας των χρωμάτων, με ενδείξεις ανθρώπινης δραστηριότητας που λύνουν πολύ σοφά συνθετικά προβλήματα, εμπλουτίζουν το οπτικό αποτέλεσμα και φτιάχνουν ένα πραγματικό χώρο. Το σπίτι αυτό βρίσκεται σε ένα ήρεμο μετεωρισμό τον οποίο τιθασεύει και ισορροπεί ένα ολόασπρο μισοφέγγαρο στη πάνω δεξιά άκρη της ζωγραφιάς. Το δρεπανωτό αυτό σχήμα μοιάζει να συνομιλεί με το σπίτι κλείνοντας

προς το μέρος του, αλλά και με τη δυναμική παρουσία του λύνει την κενότητα του χώρου που κατέχει.

Είναι αξιοθαύμαστο το γεγονός πως ένας άνθρωπος χωρίς εικαστική προπαιδεία μπορεί να φτάσει σε τόσο ξεχωριστό αποτέλεσμα, αφημένος στη δημιουργική παρόρμηση του ενστίκτου του και συγκεντρωμένος στη σιγουριά της ειλκρίνειας του.

21. Κωνσταντίνος: 25 ετών, 5 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 17 μήνες στη φυλακή

Μία ζωγραφιά που ο καλλιτέχνης του βρήκε την ασφάλεια του σε μαθηματικές λύσεις, έχοντας σαν αρχή δόμησης της σύνθεσης δύο ομόκεντρα τετράγωνα, μέσα στα οποία δημιούργησε χρωματικές και τονικές αντιθέσεις. Οι γραμμές καταλήγουν στο κέντρο της σύνθεσης κατευθύνοντας το βλέμμα εκεί αλλά δημιουργώντας και ένα καλειδοσκοπικό αποτέλεσμα. Η φωτεινότητα των χρωμάτων του εσωτερικού μικρού τετραγώνου, γαλάζιο και κίτρινο, εκπέμπει μία ενέργεια η οποία στη συνέχεια εκτονώνεται εκτός αυτών, ως πινελιές στο εξωτερικό μέρος της σύνθεσης λύνοντας και το ζήτημα του κενού χώρου. Η ζωγραφιά είναι απόλυτα συμμετρική.

22. Γκερτιάν: 24 ετών, 5 ημέρες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 8 μήνες στη φυλακή

Το έργο αυτό απεικονίζει ένα ρολόι που περιβάλλεται από κυκλικά και γωνιώδη μοτίβα, χρησιμοποιώντας κυρίως γραμμές και αποκλειστικά τρία χρώματα: μπλε, κίτρινο, μαύρο. Μέσα στο ρολόι έχει εντάξει μία μικρή ανθρώπινη φιγούρα η οποία απλώνει το χέρι της σε ένα από τους δείκτες του ρολογιού. Η ζωγραφιά είναι ένας τρόπος έκφρασης της επιθυμίας παρέμβασης στο χρόνο.

23. Ευάγγελος: 39 ετών, 40 ημέρες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 4 μήνες στη φυλακή

Σε αυτή τη ζωγραφιά ο διαχωρισμός είναι ξεκάθαρος και γίνεται με μία τεθλασμένη, οριζόντια γραμμή που χωρίζει την επιφάνεια σε δύο επίπεδα. Το επάνω αποτελείται από την απεικόνιση πέντε ανθρώπων γραμμικά και μετωπικά σχεδιασμένων, σε ίδιο περίπου μέγεθος. Η τελευταία φιγούρα στην δεξιά μεριά έχει μπροστά της κίτρινες και μολυβένιες γραμμές που προφανώς σηματοδοτούν ότι η φιγούρα εκείνη αναπαριστά τον ίδιο και τον εγκλεισμό του. Γύρω από αυτές τις μορφές υπάρχουν σκόρπιες πινελιές με τα βασικά χρώματα. Στο κάτω επίπεδο έχει σχηματιστεί μία αμφιθεατρική όψη ενός τοπίου που αποτελείται από καμπυλωτά πεδία, λιγιστά μικρά δέντρα και ένα κόκκινο μικρό σπίτι σε ένα από αυτά στα αριστερά, ένας ήλιος στη μέση και κάποια πουλιά στα δεξιά. Το μεγαλύτερο εύρος της επιφάνειας καλύπτεται από αυτούς τους καμπυλόσχημους όγκους, οι οποίοι έχουν επενδυθεί εικαστικά, με χρώματα, γραμμές και πινελιές και όχι με μιμητισμό της φύσης. Επικρατούν το μπλε, το κίτρινο, το πράσινο και το μαύρο, ενώ το μοναδικό κόκκινο στοιχείο είναι το σπίτι για αυτό και αν και σε μικρό μέγεθος είναι εύκολα ορατό. Στο μεγαλύτερο και κεντρικό πεδίο, μπροστά από τον ήλιο, έχει φτιαχτεί ένα κατακόρυφο, κλειστό περιβάλλον από καφέ και γαλάζιες πινελιές με διάφορα κενά, μέσα στα οποία υπάρχει μία ανθρώπινη μπλε φιγούρα που βρίσκεται σε μία κίνηση που θυμίζει ανάβαση. Σε αυτό το έργο παρατηρείται μία αντιστροφή επιπέδων, τοποθετώντας το τοπίο με τον ουρανό στο κάτω μέρος της ζωγραφικής επιφάνειας σε μικρό μέγεθος και τους ανθρώπους από πάνω σε μεγάλο μέγεθος. Αυτός ο τρόπος παράθεσης των ανθρώπινων μορφών, μας παραπέμπει στις παραστάσεις των ζωφόρων, ενώ η εικαστική αντιμετώπιση της χωρισμένης σε πεδία επιφάνειας αποτελεί ένα

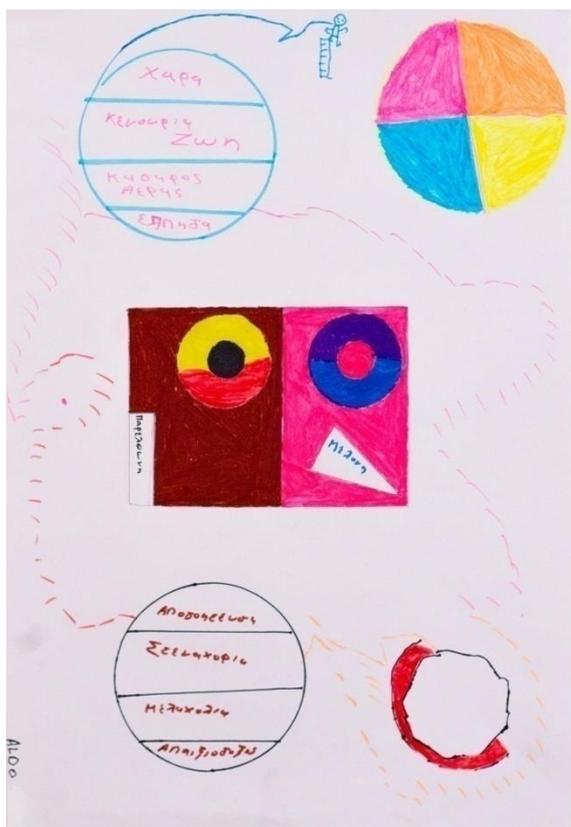
ανέλπιστα ικανοποιητικό αποτέλεσμα, σε μια σύνθεση πραγματικά γεμάτη αλλά συνάμα καθόλου «στριμωγμένη».

24. Γιώργος: 47 ετών, 6 μήνες στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 21 μήνες στη φυλακή

Εδώ έχουμε την απεικόνιση του εσωτερικού ενός δωματίου, με κεντρικό μοτίβο ένα τζάκι και δύο πολυθρόνες. Δίπλα από τις πολυθρόνες είναι ένα μικρό έπιπλο με βιβλία και ένα παιχνίδι με μία μπάλα αφημένα στο πάτωμα. Οι τοίχοι είναι διακοσμημένοι με ράφια με βιβλία και κάδρα διάφορων μεγεθών. Η αναμμένη φωτιά στο τζάκι και το παιχνίδι στο πάτωμα αναφέρονται σε ανθρώπινη δραστηριότητα. Ο χώρος έχει σχεδιαστεί με πολύ επιμέλεια και προσπάθεια λεπτομερούς και ακριβής απεικόνισης των περιγραφικών στοιχείων και της προοπτικής και σε συνδυασμό με την πολυχρωμία και την ένταση, δημιουργείται ένας ευχάριστος και ζεστός εσωτερικός χώρος που προδίδει ή μία βιωμένη μνήμη ή μία επιθυμία του ανθρώπου που το έφτιαξε.

25. Άλντο: 29 ετών, 4 χρόνια στη κοινότητα, 5 χρόνια στη φυλακή

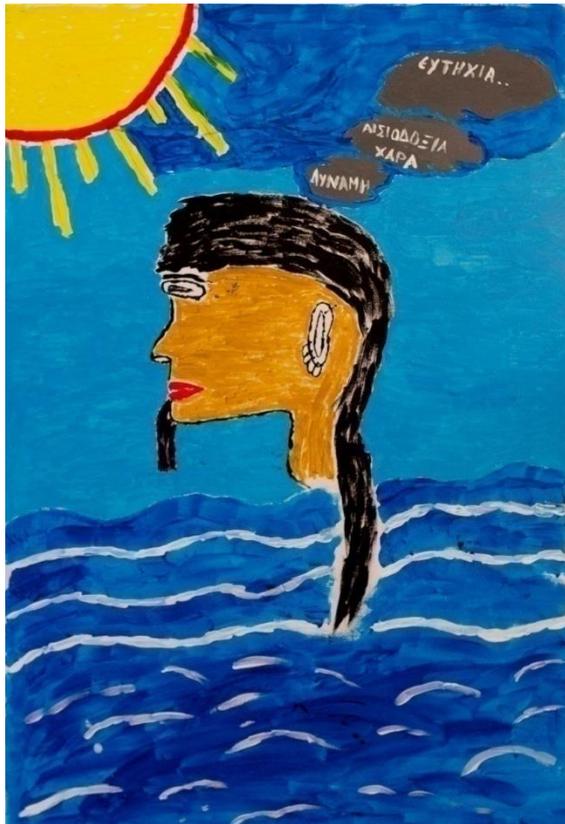

Σε αυτή τη ζωγραφιά έχουμε την παράθεση γεωμετρικών σχημάτων, κύκλων, ορθογώνιων, τριγώνου αλλά και ενός στοιχείου στο κάτω δεξί μέρος που δεν έχει σαφές σχήμα. Οι δύο αριστεροί κύκλοι λειτουργούν ως δοχεία συναισθημάτων, ο επάνω θετικών και ο κάτω αρνητικών καθώς ο άνθρωπος που το σχεδίασε έχει γράψει σε αυτούς συναισθήματα όπως, στεναχώρια, ελπίδα, ζωή, μελαγχολία κλπ. Το κεντρικό σχήμα είναι ένα ορθογώνιο που αποτελείται από δύο μικρότερα. Το καθένα από αυτά έχει μέσα στο δυο κύκλους, όπως αναγράφεται το ένα είναι το παρελθόν και το άλλο ορθογώνιο το μέλλον. Τα δεξιά κυκλικά στοιχεία, δεν παραπέμπουν σε κάτι συγκεκριμένο, ούτε αναγράφεται κάτι σε αυτά. Μεταξύ τους έχουν ενώσεις από διακεκομμένες γραμμές. Πιθανά το σχέδιο αυτό να αποτελεί μία απόπειρα ταξινόμησης και διαχωρισμού των συναισθημάτων και των χρόνων.

26: Γιάννης: 57 ετών, 1 χρόνο στο Κ.Ε.Θ.Ε.Α., 1 χρόνο και 2 μήνες στη φυλακή

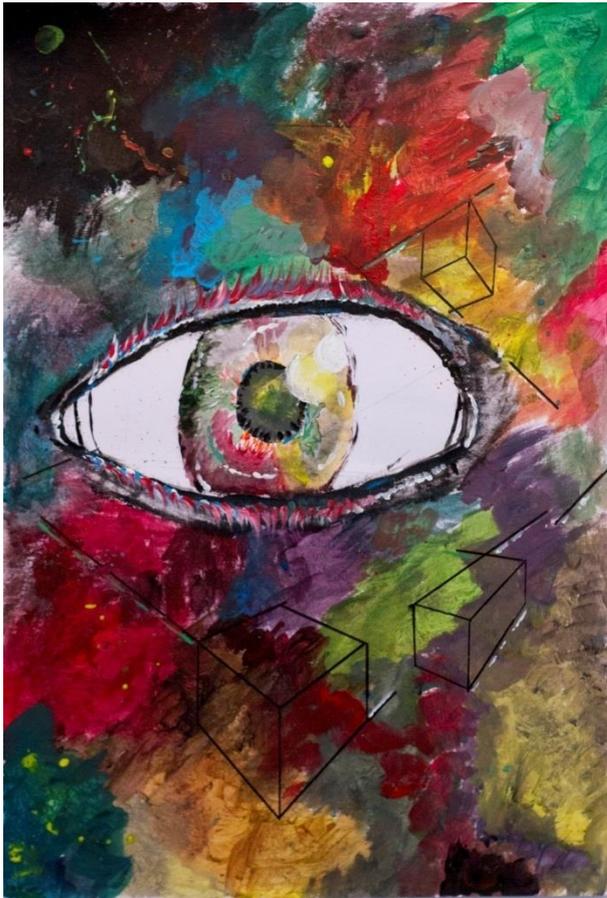

Είναι μία πανοπτική άποψη ενός τοπίου αποτελούμενου από δύο κομμάτια στεριάς το ένα απέναντι από το άλλο με διαχωρισμό τους ένα υγρό στοιχείο ή θάλασσα ή ποτάμι ή λίμνη. Το ένα μέρος της στεριάς είναι στο χαμηλότερο επίπεδο της επιφάνειας και το άλλο στο επάνω μέρος. Το χαμηλό είναι μεγαλύτερο και έχει αποδοθεί λεπτομερώς. Διάφορα δέντρα, δρομάκια, ένα παγκάκι και δύο άνθρωποι που κάθονται σε αυτό και προφανώς ατενίζουν τη θάλασσα και την απέναντι στεριά, η οποία αποτελείται από πράσινους λόφους. Ανάμεσα στα δύο κομμάτια γης μία βάρκα και κάποια πουλιά. Ο δημιουργός απέδωσε το αποτέλεσμα με μια ιδιαίτερη ευαισθησία στις χρωματικές και τονικές ποιότητες, τα σχήματα και τις λεπτομέρειες. Κυριαρχούν η διάθεση ενατένισης, ο διαχωρισμός, η απόσταση, αλλά και η γεφύρωση μέσω της βάρκας.

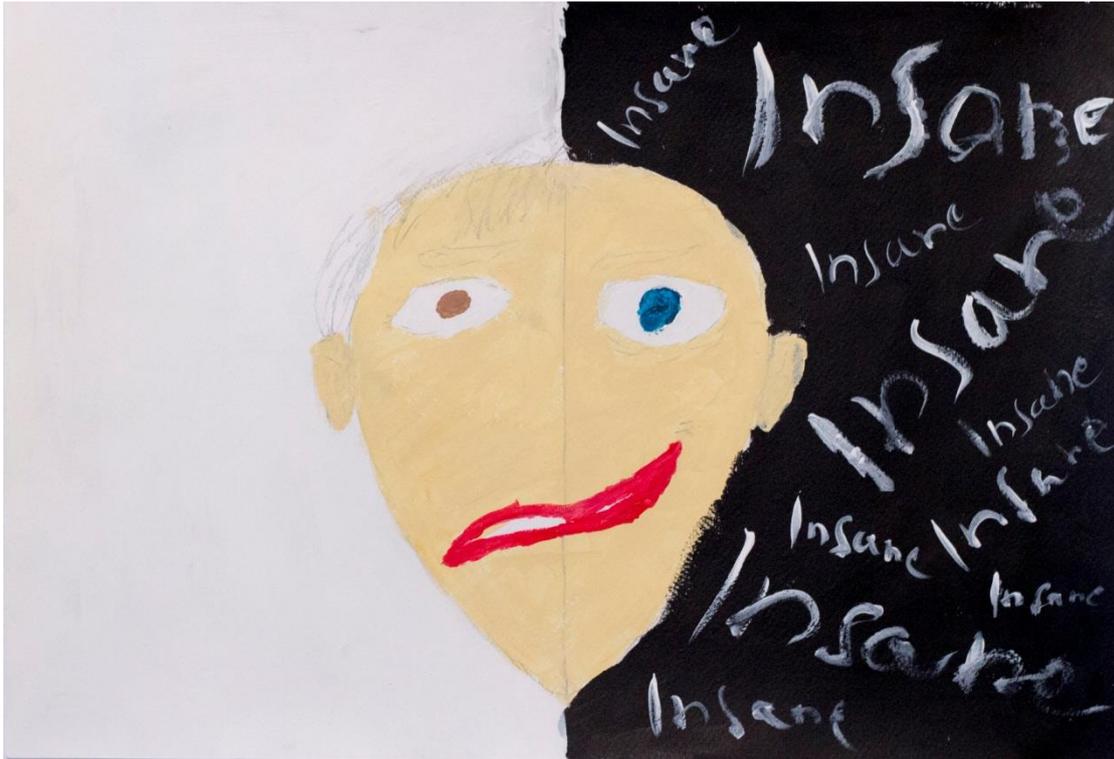
Ένα έργο διαρθρωμένο πάνω στα βασικά χρώματα, το άσπρο και το μαύρο. Μία σχηματικά αποδοσμένη θάλασσα φτάνει μέχρι τη μέση του κάθετα διαταγμένου χαρτιού, όπου και συναντά ένα ανθρώπινο κεφάλι σε προφίλ στάση, ζωγραφισμένο με ώχρα, στο πρόσωπο, μαύρα περιγράμματα, μαλλιά και μούσι και κόκκινα χείλη. Από πάνω του έχει στη γωνία ένα ήλιο και κάποια γκρίζα συννεφάκια που αναφέρουν τις λέξεις: ευτυχία, αισιοδοξία, χαρά, δύναμη. Το πρόσωπο είναι στραμμένο προς την αριστερή πλευρά του ήλιου και ατενίζει ευθεία με μία έκφραση προσήλωσης στα αδέξια σχεδιασμένα χαρακτηριστικά του. Ένα μόνο πρόσωπο σε ένα απέραντο μπλε υγρό στοιχείο, μία σημείωση για τον ανοιχτό ορίζοντα, την ενβάπτιση, τον καθαρό, τη μοναχικότητα και τη δύναμη. Η καθαρότητα των χρωμάτων και οι αντιθέσεις συνθέτουν ένα πολύ φωτεινό αποτέλεσμα.

28. Παναγιώτης: 23 ετών

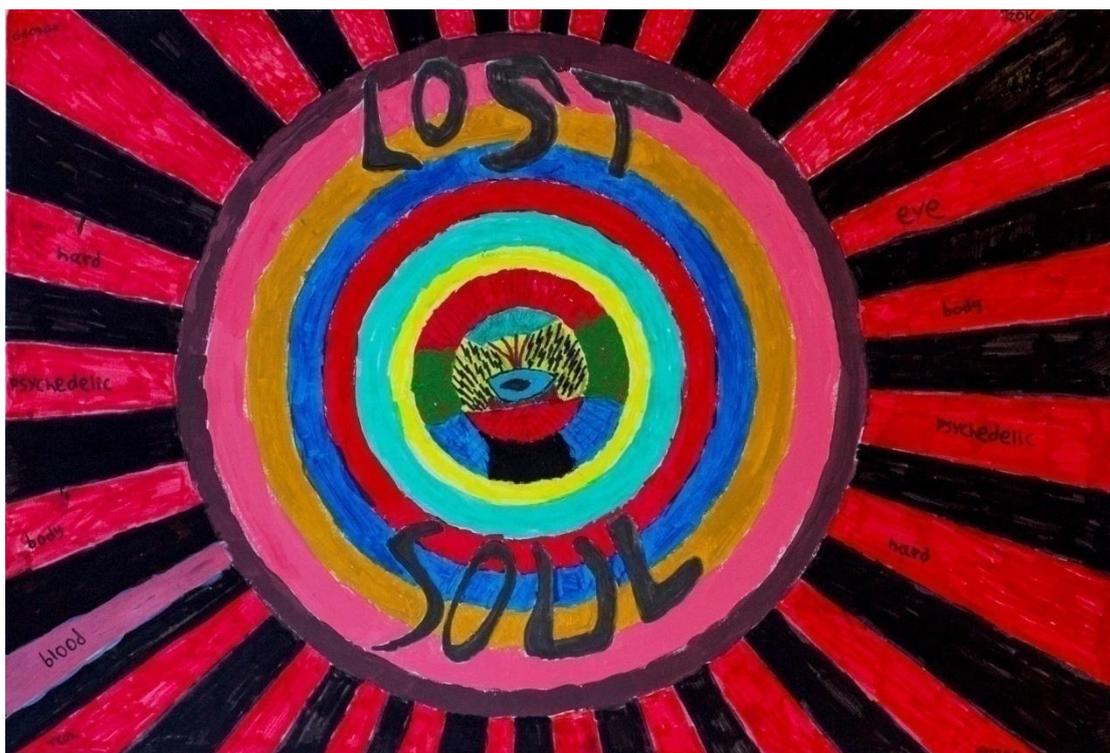
Η ζωγραφική επιφάνεια καλύπτεται από χρωματικά νέφη μουντών- μη καθαρών χρωμάτων. Στο μέσον της σχεδιάζεται με μαύρη γραμμή ένα μεγάλο μάτι που η κόρη του περιλαμβάνει τα χρώματα του φόντου και ο βολβός του ματιού γεμίζεται με καθαρό άσπρο χρώμα, με άσπρες επίσης πινελιές σχηματίζεται ο ιριδισμός του ματιού. Με μαύρες γραμμές σχηματίζονται περιγράμματα τριών γεωμετρικών στερεών και κάποιες συνέχειες των γραμμών τους, ανοίγοντας χώρο τριών διαστάσεων στο ακαθόριστο των χρωματικών νεφελών.

29.

Ακόμα ένας διαχωρισμός της ζωγραφικής επιφάνειας, του προσώπου, της ψυχικής κατάστασης, των χρωμάτων. Πρόκειται για ένα πρόσωπο που τέμνεται κάθετα και αλλάζει το χρώμα των ματιών του, η κλίση της γραμμής των χειλιών και η διαχείριση του υπόλοιπου πεδίου. Η αριστερή του πλευρά είναι σε άσπρο (το «μη χρώμα») περιβάλλον το χρώμα του ματιού καφέ και η κλίση των χειλιών προς τα κάτω, ως ένδειξη σκυθρωπής έκφρασης. Η δεξιά πλευρά έχει περισσότερη ένταση, το χρώμα του ματιού είναι έντονο μπλε, η κλίση των χειλιών προς τα πάνω, σε σχήμα χαμόγελου και το περιβάλλον μαύρο (σε πλήρη αντίθεση και αυτό με το άλλο μέρος), έχοντας γραμμένη παντού τη λέξη *insane*, άλλοτε με μικρότερα ή μεγαλύτερα γράμματα, ευθεία ή διαγώνια κλπ. Η εικαστική γραφή του τελείως ανώριμη προσδίδει στο έργο μία ωμότητα που συνδυαζόμενη με την αποκαλυπτικότητα που επιδιώκει σε μία δημόσια παραδοχή, πιθανά να φέρει εμπαιγμό ή απλά μια αλήθεια. Μια πρωτογενής, ακατέργαστη φόρμα, με συμβατικούς επικοινωνιακούς τρόπους ως εργαλεία αβίαστης εξομολόγησης που δύνανται να οδηγήσουν σε απέραντες ερμηνείες.

30. Γιώργος

Και πάλι στο κέντρο της προσοχής ένα μάτι, που σε αυτή τη σύνθεση είναι και κέντρο των ομόκεντρων κύκλων που το περιβάλλουν και σημείο τομής των διαγωνίων γραμμών. Το περιβάλλον του ματιού είναι ένα σχήμα που θυμίζει γαλάζιο δέντρο και πολλοί μαύροι κεραυνοί. Το έργο έχει χρωματικές εντάσεις και ακολουθεί ένα γνωστό σχεδιασμό, όμως ο πυρήνας του, ο κεντρικός κύκλος με το μάτι και ο επόμενος με τα τρία χρώματα, κόκκινο, πράσινο, μπλε, έχει κάτι προσωπικά αυθεντικό. Αυτός ο σχεδιασμός παραπέμπει σε ψευδαισθησιακές απόπειρες και ουτοπική διάθεση.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΩΝ

Τα κριτήρια επιλογής των υλικών της δράσης ξεκινούν καταρχάς από το ζήτημα της δημιουργικότητας. Υλικά που ήταν πιο γνώριμα στους αρχάριους αυτούς δημιουργούς θεωρήθηκαν ιδανικότερα από άλλα. Αυτό γιατί όπως έχει ήδη αναφερθεί οι άνθρωποι αυτοί δεν έρχονταν σε επαφή με υλικά δημιουργικότητας και καλλιτεχνικές δραστηριότητες στη ζωή τους. Είχαν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα της δημιουργίας, την άγνοιας σχεδίου και τεχνικής, το συναίσθημα της ματαιότητας για το αποτέλεσμα, την κακή γνώμη για τον εαυτό τους, τα πλαίσια προσαρμογής που σκέφτονταν ότι έπρεπε να κινηθούν για να είναι συμβατό το αποτέλεσμα με τις προσδοκίες των θεραπευτών, την αλήθεια που έπρεπε να

ανασκαλέψουν μέσα τους. Θεωρήθηκε ανούσιο να προστεθεί ένας ακόμα προβληματισμός που θα αφορούσε τα υλικά. Τα μολύβια, οι μαρκαδόροι και λιγότερο τα πινέλα αντιμετωπίστηκαν ιδιαίτερα φιλικά από τα μέλη και η σκέψη επικεντρώθηκε στο αποτέλεσμα και τη δημιουργική διεργασία.

Ένας ακόμα παράγοντας που έπρεπε να συνυπολογιστεί είναι η είσοδος των υλικών στο σωφρονιστικό κατάστημα, καθώς δεν είναι πάντα εύκολη. Υλικά που θεωρούνται «περίεργα» από τους υπαλλήλους της φυλακής, όχι τόσο γνωστά, που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για βλάβουν την υγεία κάποιου, που μπορεί μέσα τους να κρυφτεί κάτι άλλο, συσκευασίες που είναι αιχμηρές, θεωρούνται επικίνδυνες για να χρησιμοποιηθούν ώστε να κατασκευαστεί κάτι αθέμιτο και που δε μπορεί να διασφαλιστεί η «αθωότητα» του περιεχομένου τους, αποκλείονται από την είσοδο στο σωφρονιστικό κατάστημα.

Τα γνώριμα και εύκολα στη χρήση τους υλικά, είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να εξοικονομηθεί χρόνος όταν δεν υπάρχει σε αφθονία. Η δράση έγινε υπό πίεση χρόνου και σε καθημερινή βάση, έπρεπε να λήξει και να αρχίζει σε συγκεκριμένα χρονικά όρια τα οποία δε γινόταν να παραβιαστούν. Το χρονικό της διαδικασίας επίσης έπρεπε να υπακούει σε κάποια χρονικά όρια και να λήξει σχετικά σύντομα ώστε να ακολουθήσει το επόμενο στάδιο της δράσης που ήταν η έκθεση και η επιστροφή των έργων. Η χρήση του μαρκαδόρου και του πινέλου δεν απαιτούσε σχεδόν καθόλου καθοδήγηση και ο χρόνος ήταν διαθέσιμος για την επί της ουσίας υποστήριξη των μελών και η ενεργοποίηση της δημιουργικής διαδικασίας.

Ο χώρος ήταν ένα ακόμα ζήτημα που έπρεπε να εκτιμηθεί σωστά. Αυτό γιατί η δράση θα γινόταν αναγκαστικά στη τραπεζαρία της κοινότητας και στο καθιστικό. Οι χώροι αυτοί αμέσως μετά τη δράση άλλαζαν χρήση και θα έπρεπε να είναι έτοιμοι και διαθέσιμοι. Τα έργα μετά το πέρας της διαδικασίας θα έπρεπε να μπορούν να αποθηκευτούν. Όλα αυτά στον ελάχιστο δυνατό χρόνο.

Κρίθηκαν λοιπόν κατάλληλα αυτά τα πολύ απλά υλικά και δεν υπήρχε κανένα ζήτημα συζήτησης ή προβληματισμού για την τεχνική, τη χρήση και την είσοδό τους στη θεραπευτική κοινότητα της φυλακής.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, ερευνά τις βιογραφίες των εγκλείστων, τον στιγματισμό τους, τους τρόπους ενδυνάμωσης τους και την συμβολή της Τέχνης σε αυτό. Η καλλιτεχνική δραστηριότητα επιχειρούσε να συνδυαστεί με την θεραπευτική διαδικασία της κοινότητας ώστε να μπορέσει να επιτελεστεί. Σε μία έρευνα με βάση τις βιογραφίες, τα πρόσωπα των κρατουμένων με τις ιστορίες και τις φθορές τους, τους ζητήθηκε αντίστοιχα να δημιουργήσουν τα αυτοπορτρέτα τους. Αυτό είχε θεραπευτικό ενδιαφέρον για τους υπεύθυνους της θεραπείας τους, καθώς όπως αναφέρει και η ερωτώμενη ένας άνθρωπος ο οποίος έχει ζωγραφίσει κάτι πιο εύκολα μπορεί να μιλήσει για αυτό και αντίρροπα, όταν

κάποιος έχει μιλήσει για κάτι πιο εύκολα μπορεί να το ζωγραφίσει. Αυτό που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε αυτό είναι ότι οι δύο αυτές ομιλίες, η φυσική ομιλία και η εικαστική δίνουν συμπληρωματικές πληροφορίες κάποιες φορές, κάποιες άλλες διαφωνούν και άλλοτε επαληθεύονται. Στο Στίγμα του Γκόφμαν επαναλαμβάνεται συχνά (όπως και στο τίτλο) η «φθαρμένη ταυτότητα» και ο εαυτός, ο οποίος βάλλεται από μικρή ηλικία και η ταυτότητα διαρκώς αλλάζει όψεις, φθείρεται, προσαρμόζεται, υποτιμάται, διευρύνεται, διχάζεται σε ένα διαρκές πλάσιμο και ανησυχία. Τα μέλη της κοινότητας είναι σε μία διαρκή διεργασία και κυνήγι με τον εαυτό τους, μέσα στη κοινότητα διότι αυτό είναι το αντικείμενο θεραπείας και αλλαγής, μέσα στη φυλακή διότι αυτό είναι το αντικείμενο που υφίσταται, απέναντι στο νόμο διότι αυτό είναι το αντικείμενο που διώκεται, απέναντι στους ίδιους διότι αυτό είναι το μόνο που έχουν. Έχουν ήδη σκεφτεί για αυτόν τον «εαυτό» και μέσα στη κοινότητα προσπαθούν και να σμιλέψουν ένα καινούριο ή έστω ανανεωμένο εαυτό. Η αποτύπωσή του από τους ίδιους, έστω και με τον πιο άτεχνο τρόπο, δε μπορεί παρά να λειτουργεί ως ψυχική κάθαρση. Το κλειδί στην διάνοιξη της αλήθειας είναι να νιώθουν οι «ομιλητές» ελεύθεροι, ώστε να μην αποκρύπτουν, ωραιοποιούν ή συμβαδίσουν με κάτι. Να φτιαχτούν οι συνθήκες με τα λιγότερα εμπόδια για αυτό.

Οι δημιουργοί όπως διαπιστώθηκε και κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αλλά όπως αναφέρεται και στην συνέντευξη, δεν έχουν επαφή με την τέχνη και κυρίως τις εικαστικές τέχνες πριν τον εγκλεισμό τους. Αυτό το γεγονός είναι αμφίσημο. Μπορεί σαφώς να είναι καλό, αν σκεφτεί κανείς ότι είναι λιγότερο επηρεασμένοι από συμβατικές εικαστικές αποδόσεις του ίδιου θέματος και έτσι δημιουργούν κάτι πιο «άνετα» δικό τους. Όμως αν και δεν έχουν επαφή με την ίδια τη τέχνη, έχουν όμως επαφή με πολύ συγκεκριμένες κουλτούρες. Όπως αναφέρεται στο έντυπο «Τέχνη και φυλακή» (2016), υπάρχει η θεματολογία και η φόρμα της φυλακής, όπως είναι για παράδειγμα η καλοσηματισμένη καρδιά που διαπερνάται από ένα βέλος ή ένα μαχαίρι, ή η τέχνη του γκράφιτι (Τέχνη και φυλακή 2013) που είναι κυρίως μία τέχνη του «δρόμου» και η αισθητική των τατουάζ. Η εικόνα αυτή, της καρδιάς, εμφανίζεται πολύ συχνά στη δημιουργικότητά τους για να δώσει λύση σε εκφραστικά και σχεδιαστικά προβλήματα. Η τέχνη της φυλακής είναι πολύ επηρεασμένη από τη κουλτούρα των τατουάζ. Ένα εξασκημένο μάτι μπορεί πολύ εύκολα να παρατηρήσει τις φόρμες, τις συνθέσεις, τον τρόπο, τη θεματολογία πόσο πολύ ταιριάζει με τη κουλτούρα των τατουάζ που έχουν τη δική τους αισθητική και τη δική τους διάθεση. Δεν υπάρχει επαφή με την τέχνη στην ουσία της, υπάρχει όμως επαφή με κουλτούρα, η οποία και είναι πολύ δύσκολο να σπάσει για να αναδυθεί η προσωπική πηγαιότητα που θα εκφραστεί με αγνότητα και αλήθεια.

Όπως είναι πολύ εύκολο όπως αναφέρεται και στην συνέντευξη, οι άνθρωποι αυτοί να πούνε ψέματα στον εαυτό τους και στους άλλους, έτσι είναι πολύ εύκολο να πούνε και ψέματα στη ζωγραφική, κλέβοντας μία εικόνα από κάτι που είδαν. Από το τατουάζ κάποιου στη πτέρυγά

τους, από το γκράφιτι στο τοίχο της φυλακής, από οτιδήποτε, διότι για εκείνους αυτές οι εύκολες εξαπατητικές λύσεις είναι ένας τρόπος πολύ οικείος στο να ανταπεξέρχονται στις δυσκολίες. Είναι ένας τρόπος που γνωρίζουν πολύ καλά. Αυτό δε μπορεί εύκολα να αλλάξει και σίγουρα όχι σε σύντομο χρονικό διάστημα. Όταν όμως γνωρίζουν ότι φτιάχνουν κάτι το οποίο αντιπροσωπεύει τους ίδιους, μπαίνουν σε μία διαδικασία σκέψης που ενεργοποιεί ένα προσωπικό «θέλω» για κάτι διαφορετικό και μοναδικό, όπως νιώθουν οι ίδιοι τους εαυτούς τους. Αρκετές φορές μάλιστα βρίσκονται μπροστά στο αδιέξοδο στο οποίο αυτό που θέλουν να φτιάξουν ως αυτό που θεωρούν ότι τους αντιπροσωπεύει ή τους εκφράζει ή για κάποιο λόγο θέλουν πολύ να το φτιάξουν, όμως δεν έχουν για αυτό κάποια έτοιμη εικόνα στο μυαλό τους. Σε αυτή τη στιγμή χρειάζονται τη κατεύθυνση που θα τους αναδείξει τη προσωπική αποτύπωση της σκέψης τους. Ακριβώς λόγω αυτής της λεπτής ευαισθητοποίησης κατά τη διάρκεια της δημιουργικότητας, το θέμα των αυτοπορτρέτων κρίθηκε πάλι κατάλληλο.

Πόλυ σημαντικός παράγοντας στην απόφαση των αυτοπορτρέτων ήταν και απεύθυνση στους ελεύθερους πολίτες. Οι άνθρωποι αυτοί θα αντίκριζαν και κατόπιν θα έπαιρναν στα χέρια τους, ένα έργο που θα έπρεπε να έχει δύναμη και να ενεργοποιεί μία επικοινωνία αμεσότητας χωρίς καμία απολύτως άλλη επαφή πλην του έργου αυτού. Κάτι διακοσμητικό δεν θα μπορούσε να έχει αυτή τη δυναμική, το ίδιο και ένα αντίγραφο άλλου διάσημου ή μη έργου. Όταν όμως κάποιος απευθύνεται με την εικόνα τη «δική του», ακόμα και σε ελεύθερη προσέγγιση, όταν αποτυπώνει σκέψεις, αναμνήσεις, όνειρα, αισθήματα, που συνδυάζονται άτεχνα ή μη σε μία μοναδικότητα που θεωρεί ως ο εαυτός του, τότε η αξία μετατρέπεται και αυξάνεται. Τότε είμαστε μπροστά σε μία συμβολική «χειραγία» και σε μία έμμεση μα αρκετά ειλικρινή παρουσία. Δηλώνεται μία διάθεση προσωπικής προσφοράς και ουσιαστικής επικοινωνίας, η οποία αναφέρεται από τον Σωτήρη Χτούρη (Διάλεξη, 19/1/2018, Λαιμός Πρεσπών): «Η επικοινωνία έχει το πάνω χέρι, όχι η εντολή, όχι ο κανόνας, όχι η καθοδήγηση. Μόνο με την επικοινωνία θα δημιουργηθεί κάτι σημαντικό και καινοτόμο.». Η Τέχνη η ίδια έχει ως βασικό συστατικό της τη γόνιμη σχέση. Ο Μπουριό αναφέρεται σε αυτό αναλύοντας την έννοια της μορφής: [...] «...η μορφή αντλεί την συνέπεια και τη συνεκτικότητά της (τη πραγματική ύπαρξή της) , τη στιγμή ακριβώς που βάζει στο παιχνίδι το στοιχείο της ανθρώπινης διάδρασης: η μορφή ενός έργου τέχνης γεννιέται μέσα από μία διαδικασία διαπραγμάτευσης με το νοητό κόσμο που μας έχει κληροδοτηθεί. Μέσω αυτής ο καλλιτέχνης εδραιώνει ένα διάλογο. Η ίδια η ουσία της καλλιτεχνικής πρακτικής έγκειται ακριβώς στην επινόηση σχέσεων μεταξύ των υποκειμένων, κάθε έργο τέχνης αποτελεί μία ξεχωριστή πρόταση από κοινού ενοίκησης τους κόσμου. Η δε διεργασία του καλλιτέχνη δεν είναι παρά μια δέσμη σχέσεων με τον κόσμο, η οποία γεννά άλλες σχέσεις, και τούτο επ' άπειρον.» (σελ. 32)

Στο σημείο αυτό θέτεται το ζητούμενο της ενδυνάμωσης. Η ενδυνάμωση τους, προσωπική και συλλογική είναι το ήμισυ του στόχου. Προβλέφτηκε να συντελεστεί και στη διάρκεια της

δημιουργίας και στο μέρος της επιστροφής των ζωγραφιών με τα σχέδια των επισκεπτών, καθώς σε αυτό το σημείο καλλιεργήθηκε η πίστη ότι μέσα από μία συντονισμένη προσπάθεια, δημιουργήθηκε μία αποτελεσματική επικοινωνία και συνεπώς μπορεί να επιτευχθεί αλλαγή. Αλλά και στη πορεία της ερευνητικής διαδικασίας που αναδύθηκε η μη αναμενόμενη διαπίστωση ότι η κοινωνία έχει αλλάξει, ότι οι άνθρωποι έχουν παραμερίσει τις προκαταλήψεις τους, κάνοντας χώρο για τη διαφορετικότητα και την ευπάθεια σε μεγάλο βαθμό σε σχέση με παλαιότερα (όπως αναφέρει η ερωτώμενη και επισημαίνεται στην αποκωδικοποίηση), βρισκόμαστε μπροστά στη πρόκληση της ενδυνάμωσης του εαυτού τους και στο προσωπικό πλέον πλησίασμα του αποφυλακισμένου προς την κοινωνία. Στόχος γίνεται η δική του ανοικτότητα και διάθεση προς την ομαλή αλλά ουσιαστική ενσωμάτωση. Στη δουλειά της θεραπευτικής κοινότητας πλην την αποχή από τις εξαρτήσεις, γίνεται μία προσπάθεια ώστε τα μέλη να μην αποκλίνουν σε εκπαιδευτικά προσόντα, να μην έχουν δυσκολίες διαβίωσης, να διαχειριστούν τα βαθιά ψυχολογικά τους προβλήματα, αλλά και να προσεγγίσουν την κοινωνία και να αλλάξουν γνώμη για αυτή. Από την ερωτώμενη δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό, ως το σημαντικότερο που επιτελείται. Αυτός ο μείζονος σημασίας σκοπός ενισχύθηκε καταρχάς μέσω της ανταλλαγής. Η κοινωνία είχε μία άμεση ανταπόκριση στο κάλεσμά τους για επικοινωνία και ψυχική ενίσχυση, γεγονός που λειτουργεί εμψυχωτικά για τους ίδιους και κατόπιν τούτου, η επιλογή του επόμενου βήματος πλησίασματος είναι από τη δική τους μεριά και σίγουρα θέτει τις προϋποθέσεις αμοιβαιότητας. Η κοινωνία αποποιείται του ρόλου του κακού, ατομικιστικού, συντηρητικού τέρατος και παραχωρεί την συνευθύνη της συμφιλίωσης στους ίδιους. Αυτή η αναθεώρηση των θέσεων διαταράσσει τα μέχρι τώρα δεδομένα και εισάγει ή ενισχύει μία ακόμα δυναμική οντότητα σε κοινό στόχο. Αποτελεί ένα θεραπευτικό θησαυρό αλλά και μία κοινωνική ενεργοποίηση της ομάδας που επαναπαύεται σε αρκετά μεγάλο βαθμό στην εναπόθεση των κατηγοριών για την προσωπική της κατάσταση στα ισχυρά μέλη της κοινωνίας. Αποτελεί μία μοναδική ευκαιρία στους κρατούμενους να αλληλεπιδράσουν με συμπάθεια με την κοινωνία και συνάπτεται μία άτυπη συμφωνία με αμοιβαίες δεσμεύσεις και απαιτήσεις μετά την αποφυλάκιση τους.

Όλα αυτά μέσα από βιωματική διαδικασία. Δεν υπάρχει κάποια μετάδοση πληροφορίας, η δυναμική στηρίζεται αποκλειστικά στην επαφή με το έργο τέχνης. Στη μοναδική αυτή σχέση που αναπτύσσεται από το θεατή και το έργο. Στην επιβολή αυτού του συναισθήματος και τη διαμόρφωση της μοναδικής για το κάθε άνθρωπο συνείδησης για την αποκωδικοποίηση της εικόνας και της συνειδητής και μη επιρροής της πάνω στο θεατή. Αυτό ακριβώς είναι που θέτει τη τέχνη σε σημείο υπεροχής από την θεωρητική πειθώ και τη μετάδοση πληροφορίας: η επιβολή του προσωπικού βιώματος, που έχει τη δύναμη να αναθεωρήσει και να αμφισβητήσει εμποτισμένες στην ανθρώπινη προσωπικότητα αντιλήψεις, προκαταλήψεις και διαθέσεις, να γεννήσει ή να ενισχύσει νέες παραδοχές και τάσεις. Ο Γιώργος Πλειός μιλάει για αυτή την εν γένει ιδιότητα της εικόνας: «Το σύμβολο είναι η παραστατική,

«χειροπιαστή», συγκεκριμένη απόδοση ή αναπαράσταση μιας αφηρημένης ιδέας, μιας αξίας, ενός αφηρημένου προτύπου, ενός γενικού νοήματος» (2001, σελ.349). Το βίωμα είναι διττό σε περίπτωση που ο θεατής συναινέσει να φτιάξει ένα σχέδιο ανταλλαγής και να μπει στη διαδικασία έμπρακτης αλληλεπίδρασης με τον κρατούμενο. Όλοι ή έστω η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών που ανταπέδωσαν με μία ή περισσότερες ζωγραφιές δεν είχαν σχεδιαστική κατάρτιση, άρα μπήκαν σε μία όμοια σε κάποια σημεία διαδικασία με τα μέλη της κοινότητας. Το βίωμα είναι ιδιαίτερα ισχυρό και από τη μεριά των κρατουμένων, εκτός από τη διεργασία της δημιουργίας η οποία διέρχεται από τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις και είναι από μόνη της πολλαπλά ενεργητική αλλά και διότι στο τελικό στάδιο της δράσης έρχονται και εκείνοι σε επαφή με έργα τα οποία φτιάχτηκαν για τους ίδιους, για κάθε ζωγραφιά προσωπικά. Οπότε συντελείται και πάλι η βιωματική λειτουργία του έργου και θεατή.

Η ενδυνάμωση σαφώς έγκειται στο γεγονός ότι αποκτούν μία φωνή στο κοινωνικό σύνολο που παρευρίσκεται στη δράση, αλλά και σε όποιον έρθει σε επαφή με τις εκτυπώσεις που φεύγουν από τη δράση, αλλά και στην ώρα της δημιουργίας. Διότι δε πρέπει να προσπεραστούν οι βιογραφίες τους. Είναι άνθρωποι που όπως μας μαρτυρά η συνέντευξη δεν έμαθαν να ξεκινούν μία δραστηριότητα και να την ολοκληρώνουν, αφού συνήθως ήταν ασυνεπείς και γρήγορα εγκατέλειπαν. Σπάνια ή και ποτέ δεν είδαν τους εαυτούς τους να φτάνουν σε ένα στόχο, να παίρνουν ένα μπράβο για αυτό, όπως πολύ χαρακτηριστικά αναφέρει η πρώτη ερωτώμενη και βέβαια να υπάρχει και μία κοινωνική απεύθυνση και ανταπόκριση.

Η ενδυνάμωση είναι προσωπική και κοινωνική. Τα μέλη της κοινότητας κερδίζουν προσωπική ικανοποίηση, συναισθηματική έκφραση, γέφυρα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τη κοινωνία, αίσθηση επανασύνδεσης με τη ζωή όπως αναφέρεται και περιγράφεται στα Άσυλα του Γκόφμαν στη σελίδα 78-79. Είναι κοινωνική διότι αποκτούν μία φωνή προς το κοινωνικό σύνολο, επικοινωνούν προσωπικά με τους ελεύθερους πολίτες, θυμίζοντας την παρουσία τους, την διάθεση τους για ένταξη στη κοινωνία και καλλιεργούν ένα τόπο θετικό να τους δεχτεί αργότερα.

ΤΑ ΕΡΓΑ

Το εικαστικό αποτέλεσμα είναι σχεδιαστικά φτωχό όπως αναμενόταν και παιδικό. Χρησιμοποιούν παιδικές λύσεις για να λύσουν συνθετικές, σχεδιαστικές και θεματολογικές δυσκολίες. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στην ελλιπή γνώση σχεδίου που δικαιολογεί τα αποτελέσματα αυτά ως ένα βαθμό, αλλά οφείλεται και στο γεγονός ότι όπως έχει ήδη αναφερθεί τα μέλη δεν έχουν περάσει από διαδικασία συναισθηματικής ωρίμανσης και εξέλιξης καθώς έχουν σοβαρά ψυχικά προβλήματα και έχουν ζήσει στρεβλωμένα την παιδική, εφηβική και νεανική ηλικία. Η εκφραστικότητά τους έχει μείνει στο παιδικό στάδιο,

όπου πιθανά ασχολήθηκαν σε κάποιο βαθμό με τα εικαστικά στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος. Οι φόρμες αυτές είναι πολύ εύκολες να αποδοθούν και τα θέματα αυτά αρκετά ασφαλή ως προς τη κρίση των θεραπειών.

Ένα επιπλέον ζήτημα που τίθεται από τις ζωγραφιές τους είναι η αμφισημία. Σε κάποιες από αυτές παρατηρείται ένας διαχωρισμός. Στα έργα 2, 17, 21, 25 και 29 παρατηρείται αυτός ο διαχωρισμός. Στο έργο 2 το πρόσωπο είναι ζωγραφισμένο μισό, όχι λόγο αμέλειας ή έλλειψης χρόνου αλλά γιατί έτσι ήθελε να είναι. Το έργο 17 είναι εμφανώς διαχωρισμένο με μία διαγώνιο. Στο επάνω μέρος είναι η θηλυκή και καλή πλευρά, ενώ αντίθετα στο κάτω η αρσενική και κακή, η καθεμία περιέχει διάφορα σημαίνοντα αυτής της διαφορετικότητας. Στη ζωγραφιά 21 υπάρχει σχετική αναφορά στο κάτω μέρος που γράφει «Οι δύο κόσμοι ενός χαρακτήρα», που αντιστοιχούν στο μέσα φωτεινό τετράγωνο και στο σκουρόχρωμο εξωτερικό. Στην 25 ο διαχωρισμός αφορά το παρελθόν και το μέλλον, πιο συγκεκριμένα το «κακό» παρελθόν και το όμορφο μέλλον. Στο 29 είναι και πάλι εμφανής ο διαχωρισμός με μία κάθετη γραμμή που χωρίζει ένα πρόσωπο συμμετρικά σε δύο μέρη, το ένα με άσπρο περιβάλλον και το άλλο με μαύρο, όπου επαναλαμβάνεται η λέξη *insane* (που σημαίνει παράφρον). Στο πρόσωπο αλλάζει το χρώμα των ματιών και η κλίση του στόματος. Αυτή η διττή προσέγγιση του εαυτού εύκολα παραπέμπει στο συσχετισμό βίας και ενόρμησης από τη Jacqueline Barus-Michel (Κ.Ναυρίδης, 2002, σελ.40), η οποία αναφέρεται στη περιγραφή της ενόρμησης : «Η ενόρμηση όπως μας έμαθε ο Freud, είναι διπλή. Οι δύο τάσεις, η αγάπη και το μίσος, η επιθυμία και η αντιπάθεια, η ενότητα και η καταστροφή, δε διαχωρίζονται. Και η μία και η άλλη είναι πάντα παρούσες, αν και ικανές να αλληλομεταμφιέζονται.»

Συχνές είναι και οι αναφορές στην οικογένεια.

Τα έργα 4, 9, 23 έχουν σαφείς αναφορές στην οικογένεια. Απεικονίζουν ανθρωπάκια με παιδικό τρόπο, μικρότερα και μεγαλύτερα για να υποδηλώνουν την ηλικία τους, το ένα δίπλα στο άλλο.

Τα έργα 8, 9, 20, 24 απεικονίζουν σπίτια.

Τα έργα 3, 10, 11 απεικονίζουν στοιχεία της φύσης και τα 4, 7, 14, 26 τοπία από μέρη που αγαπούν.

Οικογένεια, σπίτι, φύση-τοπία είναι στοιχεία τα οποία σίγουρα απουσιάζουν από τη ζωή τους στη φυλακή. Είναι αυτά που τους λείπουν; Είναι αυτά τα οποία θεωρούν σημαντικά; Είναι αυτά που αξιολόγησαν διαφορετικά από τη παραμονή στους στη φυλακή; Είναι αυτά που έχουν πεισθεί ότι θα έπρεπε να αναζητούν; Είναι μία εύκολη σκέψη; Είναι μία τεχνικά εύκολη-τυποποιημένη απεικόνιση; Είναι αυτά που θεώρησαν ότι θα άρεσαν στους άλλους να δουν; Ίσως για τον καθένα να ισχύει κάτι διαφορετικό, ίσως να είναι όλοι αυτοί οι παράγοντες μαζί, ή κάποιοι συνδυασμοί τους.

Σε αρκετές από τις ζωγραφιές αυτές, εκτός από τον παιδικό τρόπο απεικόνισης, παρατηρείται και μία διάθεση παιδικότητας. Λίγοι ξεφεύγουν από μία ανάλαφρη εντύπωση αισθητικής αθωότητας.

Αρκετά από αυτά τα έργα έχουν παραμερίσει την γνωστική ανεπάρκεια, την ελλιπή κατάρτιση και εξοικείωση με τη δημιουργική διεργασία και αναδεικνύουν ιδιαίτερο ύφος διά μέσου μιας απλής εικονικότητας και μιας ευαίσθητης εικαστικής αντίληψης, όπως είναι τα εξής έργα: 12, 16, 20, 23, 5, 18, 26. Ο Rudolf Arnheim στο κεφάλαιό του για την έκφραση στη τέχνη αναφέρει: «Η μέθοδος της αυτοέκφρασης μειώνει ή ακόμα και εκμηδενίζει τη σημασία του θέματος προς αναπαράσταση. Συνιστά μια παθητική, «προβολική» ροή προς τα έξω των όσων αισθάνεται κανείς εσωτερικά.» (2005, σελ. 496). Δεν είναι προϋπόθεση για την εκφραστικότητα η αρτιότητα του σχεδίου προς πειστική αναπαράσταση, αντιθέτως με τη παραποίηση της ρεαλιστικής εικόνας επιτυγχάνεται βέλτιστη ευστοχία στην έκφραση. Ιδανικά μπορεί να επιτευχθεί αυτό από κάποιον καταρτισμένο καλλιτέχνη όμως και ο μη καταρτισμένος δεν αφορίζεται από την επιτυχία αυτής της επικοινωνίας.

Στο «Μελέτες Εικονολογίας» ο Έρβιν Πανόφσκι αναφέρει τρεις αναγνώσεις της εικόνας (1991, σελ. 26): το πρωτοβάθμιο ή φυσικό θέμα το οποίο σχετίζεται με το οπτικό ερέθισμα ως καλλιτεχνικό μοτίβο και το επίθετο περιγραφής μιας αρχικής εμπειρικής ερμηνείας. Το δευτεροβάθμιο ή συμβατικό θέμα μιλάει για τον συνδυασμό των μοτίβων με τρόπο αντικειμενικά αναγνωρίσιμου θέματος ή έννοιας. Η εγγενής σημασία ή περιεχόμενο ανιχνεύει κοινές εσωτερικές αρχές του έργου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του, τον τόπο, τον χρόνο, το καλλιτεχνικό ή φιλοσοφικό κίνημα από το οποίο μπορεί να επηρεάστηκε κλπ. Οι συμβολικές αξίες που αναφέρονται στον ακόλουθο ορισμό είναι το γεγονός ότι όλες οι ιδιαιτερότητες που εμφανίζονται στο κοινωνικό περιβάλλον και στο έργο είναι μία αναγνωρίσιμη στάση εντός των γνωρισμάτων ενός ύφους «αντιμετωπίζοντας τις καθαρές μορφές, τα μοτίβα, τις εικόνες, τις ιστορίες και τις αλληγορίες ως εκφάνσεις των ίδιων βασικών αρχών, ερμηνεύουμε όλα αυτά τα στοιχεία ως συμβολικές αξίες.». Στη συνέχεια (σελ. 36) αναφέρεται στην ιδιαίτερη ικανότητα ερμηνείας αυτών των αρχών, που δεν άπτεται βιβλιογραφίας ή πλήθους γνώσεων αλλά «Για να εντοπίσουμε τις αρχές αυτές απαιτείται μία ικανότητα «διάγνωσης», που δε μπορώ να την περιγράψω παρά με τον αμφίβολης ακρίβειας όρο συνθετική διαίσθηση, και που συχνά αναπτύσσεται ευκολότερα σ' ένα προικισμένο απλό παρατηρητή παρά σε ένα λόγο επιστήμονα».

Στις ζωγραφιές των κρατουμένων επικρατούν τα σύμβολα και η αφηγητική πρόθεση. Χρησιμοποιούνται τα εικαστικά μέσα για να δημιουργηθεί μία άγουρη ομιλία που καθιστά έκδηλη την ανάγκη για μοίρασμα, έκφραση, επικοινωνία και εξωτερίκευση. Φτιάχνονται ανήσυχτα περιβάλλοντα με φωτεινά ή μη χρώματα, με ασφαλείς και συνηθισμένες κάποιες φορές λύσεις, που όμως δεν τις καθιστά επαρκές εμπόδιο για αυτές τις αναγνώσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η φυλακή. Τόπος μιαρός και γοητευτικός. Στο χρονικό της από τον Φουκώ (Foucault, 2011) εντοπίζεται η απαρχή της στη δημόσια βασανιστική επιταγή του βασιλικού κύρους. Η υποταγή, η βάσανος, ο εξαγνισμός, με το πέρασ των αιώνων μετατίθενται, μεταμφιέζονται, μετατρέπουν την υλικότητα τους σε εσωτερικότητα στην οποία διοχετεύεται και επενδύεται μία πανίσχυρη απρόσωπη εξουσία, ελέγχου αντί υποταγής, βίας αντί βασάνου και θεωρητικού σωφρονισμού αντί εξαγνισμού. Ένας χώρος που στεγάζει την πολύπαθη «πιάτσα» σε αέναη παλινδρόμηση. Η πιάτσα μία υποπολιτισμική ομάδα ανομίας και εξάρτησης που την συναποτελούν άνθρωποι που υφίστανται εξ αρχής του βίου τους μοναξιά, εγκατάλειψη, βία, υποτίμηση, βιοτικές δυσκολίες τα οποία καταθέτουν στη «πιάτσα» προς ικανοποίηση και εκείνη τους συνοδεύει στον εγκλεισμό όπου όλα αυτά τελικά βαθαίνουν περισσότερο. Στην επιστροφή στην ελευθερία η βία αλλάζει και πάλι προσωπείο και γίνεται προκατάληψη, σε μία κοινωνία που έχει πλέον νεύσει θετικά προς την κοινωνική ευπάθεια χωρίς να έχει πλήρως απεγκλωβιστεί από τις εσωτερικές τις στιγματιστικές διαθέσεις, αλλά και χωρίς να επωμίζεται όλο το ηθικό βάρος της δυσκολίας ένταξης των ανθρώπων αυτών στο κοινωνικό σύνολο, καθώς χρειάζεται η προσωπική τους αντίσταση σε ότι τους δεσμεύει εκτός των δομικών δικτύων της κοινωνίας. Θεραπευτικά προγράμματα του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. προσφέρουν την ενίσχυσή τους για αυτό το σκοπό. Η Τέχνη δύναται να συμβάλλει με την ίδια την ουσία της, δηλαδή τον πολιτισμό που αναδύει από τον έσωθεν άνθρωπο προς προσωπική ενδυνάμωση, αλλά και να γεφυρώσει τα χάσματα με την κοινωνία μέσω της ιδιάζουσας επικοινωνίας που τη διέπει.

Η ενίσχυση και ένταξη των ευπαθών ομάδων στη κοινωνία δεν αποτελεί ρομαντισμό και φιλανθρωπία, αλλά ρεαλιστική ανάγκη προς κοινωνικό όφελος όλων των μελών. Με τη διατήρηση μίας μερίδας του ανθρώπινου πληθυσμού σε παρασιτική επιβίωση, ο κοινωνικός οργανισμός στερείται σημαντικής δυναμικής. Σε αυτή τη θεωρητική βάση η πράξη είναι επιτακτική ανάγκη αλλαγής. Εδώ η πολύτιμη μοναδικότητα αξιολογείται σημαντικά, διότι κάθε ανθρώπινη μονάδα μπορεί να αποτελέσει σημαντικό όφελος ή ζημία προς το ευρύτερο σύνολο αναδεικνύοντας την σχέση ζωής ατόμου και κοινωνικού περιβάλλοντος.

Ο Jean-Francois Lyotard («Φαινομενολογία», 1985, σελ. 71, 72, 73) αναφέρεται σε αυτή τη σχέση και στην καθοριστικότετη πρώτη περίοδο της ζωής του ανθρώπου για την ποιότητα της ύπαρξής του στη κοινωνία και στη διαμόρφωσή της, «Χρησιμοποιήσαμε επανειλημμένα τον όρο συσχετισμός για να συνδέσουμε τα δεδομένα της ατομικής ιστορίας με τα δεδομένα της συλλογικής κουλτούρας.» Περιγράφει τα δεδομένα της πρώτης περιόδου της ζωής των ανθρώπων των νησιών Alog, που είναι η εγκατάλειψη, η ελλιπής σίτιση και παιδαγωγική καθοδήγηση, η συναισθηματική κακοποίηση, τα οποία και δε μπορεί να μην παραπέμψουν στις βιογραφίες που εξετάστηκαν. Συμπεραίνει: «[...] η πίστη σε πρόσωπα, σε

καλοπροαίρετα πνεύματα, πηγάζει από τη παιδική εμπειρία της εγκατάλειψης. Η ολιγορία και η έλλειψη πρωτοβουλίας για καλλιτεχνική δράση, ακόμα και για οικοδόμηση, εκφράζουν την αδυναμία της προσωπικότητας. Η αστάθεια του γάμου και η συχνότητα των διαζυγίων, το ανδρικό άγχος μπροστά στη γυναίκα, η αποκλειστικά θηλυκή πρωτοβουλία στις σεξουαλικές σχέσεις, η μεγάλη σημασία των οικονομικών συναλλαγών που μονοπωλούνται από τους άνδρες και που προκαλούν συχνότατα σε αυτούς σεξουαλικές αναστολές, εκφράζουν την εχθρότητα των ανδρών απέναντι στις γυναίκες –εχθρότητα που έχει τις ρίζες της στη παιδική ιστορία- όπως άλλωστε και η επιθετικότητα, το άγχος και η δυσπιστία που περιβάλλουν το παιδί και διεισδύουν στην ανάπτυξή του.».

Χρειάζεται, προς επίτευξη αλλαγής, άτομο και κοινωνία να πραγματώσουν μία ωφέλιμη σύζευξη.

Γιατί σαφώς για πολλά πράγματα μπορεί να φταίει ένας άνθρωπος, σίγουρα όμως όχι για το που γεννήθηκε.

Βιβλιογραφία:

Αναστασία Ζήση Μάνος Σαββάκης, 2019, *«Αναπηρία και κοινωνία- Σύγχρονες θεωρητικές προκλήσεις και ερευνητικές προοπτικές»*, εκδόσεις Τζιόλα

Φιλια Ίσαρη – Μάριος Πουρκός, 2015, *«Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας – εφαρμογές στη ψυχολογία και στην εκπαίδευση»*, ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Κλήμης Ναυρίδης (επιμέλεια), 2002, *«Εξουσία, βία, πόνος»*, εκδόσεις Καστανιώτη

Κλήμης Ναυρίδης, 1994, *«Κλινική κοινωνική ψυχολογία»*, εκδόσεις Παπαζήση

Ορφανάκη Καλλιόπη, 2018, «Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των κρατουμένων γύρω απ το χώρο του εγκλεισμού- Η περίπτωση του Κ.Κ. Κορυδαλλού», Διεθνής Ηλεκτρονική Περιοδική Έκδοση «Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες»

Παλαιοκόστας Βασίλης, 2019, «Μια φυσιολογική Ζωή», οι εκδόσεις των συναδέλφων

Στάμος Παπαστάμου, 1989, «Σύγχρονες έρευνες στη κοινωνική ψυχολογία- Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ», Οδυσσέας: Σειρά Κοινωνικής Ψυχολογίας

Γιώργος Πλειός, 2001, «Ο Λόγος της Εικόνας, Ιδεολογία και Πολιτική», εκδόσεις Παπαζήση

Έντυπο «Τέχνη και φυλακή», 2016, επιμέλεια Σοφία Γιοβάνογλου

Έντυπο «Τέχνη και φυλακή», 2013, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών Εγκληματολογίας

Καταγής Βασίλειος, 2017, έρευνα για την Διερεύνηση σχέσεων και συνθηκών στην οικογένεια προέλευσης του εξαρτημένου και εξάρτησης, η περίπτωση ανδρών εξαρτημένων που έχουν βιώσει εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, ΑΕΙ Πειραιά τεχνολογικού τομέα

Bentham, J., Bozovic M. (ed), 1995, *The Panopticon Writings*, London, Verso.

Rudolf Arnheim, 2005, «Τέχνη και Οπτική Αντίληψη, η ψυχολογία της δημιουργικής όρασης», Εκδόσεις Θεμέλιο

Nicolas Bourriaud, 2014, «Σχεσιακή Αισθητική», Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών Παντείου Πανεπιστημίου, επ. Καθηγήτρια Χριστίνα Ζαραφονίτου

Frantz Fanon, 1961, «Της γης οι κολασμένοι», εκδόσεις Κάλβος

M. Foucault, 2011, «Επιτήρηση και Τιμωρία – η γέννηση της Φυλακής», Αθήνα: εκδόσεις Πλέθρον

M. Foucault, 2007, «Η ιστορία της τρέλας στη κλασσική εποχή»

E. Goffman, 1994, *Άσυλλα*, Αθήνα: εκδόσεις Ευρύαλος

E. Goffman, , 2001, *Στίγμα – σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*, Αθήνα: εκδόσεις Αλεξάνδρεια

E. Goffman, 2006, «Η παρουσίαση του εαυτού στη καθημερινή ζωή», εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Jean-Francois Lyotard, 1985, «Φαινομενολογία», εκδόσεις Ι.Χατζηνικολή

Anke Neuber, 2011, «Understanding violence in the society of Captives: Sykes Meets Bourdieu in prison»

Lori Pompa, 2013, *One Brick at a Time: The Power and Possibility of Dialogue Across the Prison Wall*, The Prison Journal

Ε. Πανόφσκι, 1991, «Μελέτες Εικονολογίας», Αθήνα: εκδόσεις Νεφέλη

Keramet Reiter, 2014, *"Making Windows in Walls: Strategies for Prison Research"*

<https://drive.google.com/file/d/1E6qxq37ZvKib18aVzkvNtH-OckFXxd61/view>

https://drive.google.com/file/d/1JWQcg2SKQkE9Elx1Csd_K-PfmaKhGdgG/view

<https://drive.google.com/file/d/1MPc38meT41FZH->

[xZKkWwMjWF1ypAomJ3/view?fbclid=IwAR0wP_p3b42JEDDmfuUk7IQ-](https://drive.google.com/file/d/1MPc38meT41FZH-xZKkWwMjWF1ypAomJ3/view?fbclid=IwAR0wP_p3b42JEDDmfuUk7IQ-)

[N816YFG_95yEqxs2ksD2IKBLRBq0IMgDjc](https://drive.google.com/file/d/1MPc38meT41FZH-N816YFG_95yEqxs2ksD2IKBLRBq0IMgDjc)